

การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

พระมหานพต สีสทอง

GRAD VRU

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

พ.ศ. 2565

THE DEVELOPMENT OF A TRAINING PROGRAM MODEL BASED ON
TRANSFORMATIVE LEARNING THEORY TO ENHANCE MORAL PROJECT ADVISORY
COMPETENCY OF MORAL TEACHING MONKS

PHRA MAHA NOPPADOL SEETHONG

GRAD VRU

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY

IN CURRICULUM AND INSTRUCTION

GRADUATE SCHOOL

VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY

UNDER THE ROYAL PATRONAGE PATHUM THANI

2022

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม
ชื่อนักศึกษา พระมหานพดล สีทอง
รหัสประจำตัว 61B74680102
ปริญญา ปรัชญาดุสิตบัณฑิต
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธาน ประธาน (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์) (รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร)
..... กรรมการ กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ฤทัย คลังพหล) (อาจารย์ ดร.พิทักษ์ นิลนพคุณ)
..... กรรมการ กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จุ้ยทอง)
..... กรรมการ กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ฤทัย คลังพหล)
..... กรรมการและเลขานุการ กรรมการและเลขานุการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์)
..... ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวดี มากมี)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ฤทัย คลังพหล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่...19... เดือน ...สิหาคม... พ.ศ. 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

พระมหานพตล สีทอง. (2565). การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน. อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ รศ.ดร.กัณฑ์ฤทัย คลังพหล

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม 2) พัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และ 3) ศึกษา ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาความต้องการในการ พัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม 2) การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และ 3) การศึกษาผลการใช้รูปแบบ หลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสอนศีลธรรม จำนวน 10 รูป สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม แบบสอบถามความคิดเห็นที่มี ต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แบบสรุปการเรียนรู้ แบบบันทึกการสะท้อนคิด แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า พระสอนศีลธรรม ผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าจำเป็นต้องมีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการงานคุณธรรม ด้วยการฝึกปฏิบัติจริงควบคู่กับการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในห้องเรียน 2) รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) โครงสร้าง หลักสูตร (4) กระบวนการฝึกอบรม มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการ ชี้นำ และขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (5) สื่อการฝึกอบรม และ (6) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.44) และ 3) ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการ งานคุณธรรมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.31, $t = 21.84$) และมีความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.52)

นวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นเป็นการฝึกอบรมแบบ ผสมผสานระหว่างการฝึกอบรมแบบออนไลน์ และการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในห้องเรียน ควบคู่ไปด้วย โดยครูผู้สอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านปัญญา พฤติกรรม คุณธรรม และความสุขในการเรียนรู้ได้

คำสำคัญ : รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

Phramaha Noppadol Seethong. (2022). The Development of a Training Program Model Based on Transformative Learning Theory to Enhance Moral Project Advisory Competency of Moral Teaching Monks. Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction). Advisors: Assoc. Prof. Dr.Sombat Kotchasisit, Assoc. Prof. Dr.Kanreutai Klangphahol

ABSTRACT

The objectives of this mixed-method research were 1) to study the need of a training program model development to enhance the moral project advisory competency of moral teaching monks, 2) to develop a training program model based on a transformative learning theory to enhance the moral project advisory competency of moral teaching monks, and 3) to study the implementation results of the developed training program model. The process of this research was divided into three phases: 1) studying the need of a training program model development, 2) developing a training program model, and 3) studying the implementation results of the developed training program model. Ten moral teaching monks at the Teaching Morality Office, Mahachulalongkornrajavidyalaya University were selected by purposive sampling. The research tools were the developed training program, the competent assessment forms for moral project advisors, questionnaires regarding the participants' attitudes towards the model, learning conclusion forms, reflection writing forms, and behavioral observation forms. The statistics used for quantitative data analysis were mean, standard deviation, t-tests for dependent samples, and qualitative data were analyzed by means of content analysis.

The results of the study were as follows. 1) In terms of the need of a training program model development, it was found that the moral teaching monks, administrators, teachers, and experts had the opinion that it was necessary to develop moral teaching monks' advisory competency to be moral project advisors. The developed training program model should include training workshops along with provision of advice for the learners to complete moral projects in their classroom. 2) The developed training program model comprised six components: (1) principle, (2) objective, (3) curriculum structure, (4) training process that consists of 4 steps, namely, (1) confidence building, (2) wisdom development, (3) coaching practice, and (4) reflection to change, (5) training materials, (6) evaluation and assessment. The overall assessment result of the quality of the training program model was at the most suitable level ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.44). And 3) the implementation results of the developed training program model revealed that the advisory competency in moral projects of the moral teaching monks was significantly higher after they had been trained at a significance level ($p < 0.05$) ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.31, $t = 21.84$), and the opinion of the moral teaching monks on the training program model was, overall, at the highest level ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.52).

Innovation derived from this research is a hybrid training program model, which includes online and onsite learning, the latter of which includes provision of advice for those who do moral projects. Teachers at both primary and secondary levels can use the developed model to organize Buddhist learning activities or learner development activities and empower students in a holistic way, including wisdom, behavioral, moral, and pleasure learning.

Keywords: Training Program Model, Transformative Learning, Moral Project Advisory Competency

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความเมตตากรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กันต์ฤทัย คลังพหล กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เป็นโค้ชกัลยาณมิตรที่คอยให้คำชี้แนะ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความใส่ใจ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องตามหลักการทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวดี มากมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กันต์ฤทัย คลังพหล รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จุ้ยทอง และอาจารย์ ดร.พิทักษ์ นิลนพคุณ ในฐานะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาให้การสัมภาษณ์ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมถึงให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ เป็นต้นแบบทางวิชาการและคุณธรรมความดีแก่ผู้วิจัย เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนและเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่ลูกศิษย์ต่อไป

ขอขอบคุณ พระศรีธรรมภาณี,ดร. ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และกัลยาณมิตรกลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม ที่ให้กำลังใจและเป็นพลังให้กันในการศึกษาระดับปริญญาเอกจนประสบความสำเร็จ

ขอขอบคุณตนเอง ที่ใช้พลธรรมทั้งศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญาในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนประสบความสำเร็จ ด้วยอานิสงส์ผลของพลธรรมที่เกิดขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศส่วนบุญกุศลนี้ให้กับคุณพ่อบุญมี และคุณแม่ทองสี สีทอง อีกทั้งขอมอบกุศลความดีจากการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ให้กับครอบครัวสีทอง ญาติพี่น้อง และกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่มีส่วนสำคัญเป็นแรงผลักดันให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

พระมหานพดล สีทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
1.5 สมมติฐานของการวิจัย.....	10
1.6 ขอบเขตของการวิจัย.....	10
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	13
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
2.1 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม.....	18
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม.....	37
2.3 ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม.....	76
2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.....	88
2.5 การคิดเชิงออกแบบ.....	102
2.6 การโค้ช.....	108
2.7 สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	120
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	122

บทที่ 3	วิธีการดำเนินการวิจัย	127
3.1	ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	129
3.2	ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	132
3.3	ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	152
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	156
4.1	ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	156
4.2	ระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	172
4.3	ระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	183
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	191
5.1	สรุปผลการวิจัย	193
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	198
5.3	ข้อเสนอแนะ	206
บรรณานุกรม		207
ภาคผนวก		221
ภาคผนวก ก	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	222
ภาคผนวก ข	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	241
ภาคผนวก ค	ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	264
ภาคผนวก ง	คู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	287
ภาคผนวก จ	รูปภาพกิจกรรมการฝึกอบรม	378
ประวัติผู้วิจัย		385

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม	24
ตารางที่ 2 สังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะหลักการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม	32
ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ขั้นตอนการทำโครงการงานคุณธรรม	45
ตารางที่ 4 การสังเคราะห์หลักธรรมเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรมตามแนวพุทธ	62
ตารางที่ 5 สรุบบทบาทพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และบทบาทผู้เรียน	67
ตารางที่ 6 การสังเคราะห์เกณฑ์การประเมินคุณภาพโครงการงานคุณธรรม	75
ตารางที่ 7 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	82
ตารางที่ 8 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	85
ตารางที่ 9 กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	101
ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและตามแนววิถีพุทธ	117
ตารางที่ 11 โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	139
ตารางที่ 12 โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	174
ตารางที่ 13 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	179
ตารางที่ 14 ผลการประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	181
ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยรวมสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม ของพระสอนศีลธรรม ก่อนและหลังการฝึกอบรม	183
ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมด้านการให้ คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม (ประเมินโดยผู้วิจัย)	184
ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอน ศีลธรรมด้านคุณภาพโครงการงานคุณธรรมของผู้เรียน (ประเมินโดยผู้วิจัย)	184
ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมด้านการให้ คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม (ประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง)	185
ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอน ศีลธรรม ด้านคุณภาพโครงการงานคุณธรรมของผู้เรียน (ประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง)	185
ตารางที่ 20 ผลสรุปการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-7	186

ตารางที่ 21 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม..... 187

GRAD VRU

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยะที่ 1	8
ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยะที่ 2.....	9
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยะที่ 3.....	10
ภาพที่ 4 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ	27
ภาพที่ 5 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ.....	71
ภาพที่ 6 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	128
ภาพที่ 7 การสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.....	132
ภาพที่ 8 การสังเคราะห์หลักการแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ.....	133
ภาพที่ 9 การสังเคราะห์หลักการแนวคิดการโค้ช	134
ภาพที่ 10 การสังเคราะห์หลักการรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	136
ภาพที่ 11 การสังเคราะห์กระบวนการฝึกอบรม	137
ภาพที่ 12 แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design	153
ภาพที่ 13 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม	182

GRAD VRU

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ และความทันสมัยของเทคโนโลยีสารสนเทศในโลกศตวรรษที่ 21 ตลอดทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดนได้ก่อให้เกิดการผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นถิ่น ซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนไทยในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรม ระบบคุณค่าของคนในสังคม ความผูกพันในครอบครัวลดน้อยลง เยาวชนปฏิเสธวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง รวมทั้งการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรมลดลง จากผลการสำรวจสถานการณ์คุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) (2562) พบว่า ปัญหาวิกฤติด้านคุณธรรมในเด็กและเยาวชนไทยมีความรุนแรงสูงสุดโดย 5 ลำดับแรก คือ ความมีระเบียบวินัย (ร้อยละ 24.90) ความซื่อสัตย์สุจริต (ร้อยละ 20.19) ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ร้อยละ 10.34) ความกตัญญู (ร้อยละ 9.48) และความสุขภาพหรือการมีสัมมาคารวะ (ร้อยละ 8.32)

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้สังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาในมิติคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน เห็นได้ตั้งแต่ระดับนโยบายของประเทศจากการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัย และมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไปที่จัดกิจกรรมสะท้อนการสร้างวินัย จิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จะเห็นได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้นั้น โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากโครงการคุณธรรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกันทำความดีอย่างมีปัญญา ผู้เรียนเลือกปัญหาทางสังคมเกี่ยวกับด้านศีลธรรมที่เกิดขึ้นจริงใกล้ตัวผู้เรียน มีความสนใจใฝ่รู้ ปรารถนาดีอยากแก้ปัญหา จึงร่วมกันวางแผน ออกแบบสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาความเสื่อมทรามทางศีลธรรมอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการทำโครงการคุณธรรม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรม นอกจากเป็นตัวชี้งานหรือนวัตกรรมการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความสามารถของผู้เรียนแล้ว การทำโครงการคุณธรรมยังช่วยบ่มเพาะซึมซับคุณธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการให้กับผู้เรียนด้วย ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงที่หลากหลาย เช่น

การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ คิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดเชิงระบบ และการคิดประเมินค่า ได้รับการพัฒนาทักษะทำงานจริง ทำงานเป็นระบบ ความรับผิดชอบต่องาน ฝึกทักษะทางสังคมผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัญญามัครินทร์ (2561) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โครงงานแบบสัมมาอาชีวะศิลปส่งผลให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ สามารถจัดการอารมณ์และความเครียดได้ มีทักษะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงงาน เช่น ทักษะการทำงาน กระบวนการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกลุ่ม การแสวงหาความรู้ มีคุณธรรมและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ขณะที่ผลการวิจัยของ อภิชาตแดงจำรูญ (2553) พบว่า การทำโครงงานคุณธรรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้ร่วมมือบนเว็บและการเขียนสะท้อนความดีผ่านเว็บบล็อก ส่งผลทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะการเคารพตนเอง พ่อแม่ อาจารย์ และเพื่อน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ อัจฉนิ วันชัย, อัญชลี แก้วสระศรี และจิตติพร ศรีชะเกต (2560) ที่ได้พัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาโดยใช้กิจกรรมโครงงานคุณธรรม พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมจิตอาสาสูงกว่าก่อนจัดการเรียนการสอนในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 จะเห็นได้ว่า กิจกรรมโครงงานคุณธรรมเป็นวิธีการที่สามารถส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความถนัดความสามารถ ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน เป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสรภาพในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข โดยได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูงที่หลากหลายในการทำโครงงาน การทำงานเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการทำโครงงานอย่างเต็มที่ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และสามารถประยุกต์ความรู้เพื่อสร้างชิ้นงาน และภาระงานได้ (ทิตินา แคมมณี, 2562; พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข, 2563) อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เรียนจะเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคคลผู้มีส่วนสำคัญที่จะช่วยในการเสริมสร้างและปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้และสติปัญญาของผู้เรียนได้นั้นคงปฏิเสธไม่ได้ คือ พระสอนศีลธรรม

พระสอนศีลธรรม คือพระสงฆ์ที่อยู่ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบทบาทหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม และพัฒนาปัญญาของผู้เรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้โครงงานคุณธรรมเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่จากรายงานผลการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ความเข้าใจในการทำโครงงานคุณธรรม และการจัดการเรียนรู้โครงงานคุณธรรม ขาดทักษะการให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำผู้เรียน ไม่สามารถใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การคิด และการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเอง ขาดการเอาใจใส่ดูแล กำกับติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงงานคุณธรรมของผู้เรียน ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญการสอนแบบโครงงานคุณธรรม ใช้การสั่งหรือคอยบอกคำตอบแก่ผู้เรียนแทนการให้คำชี้แนะ หรือกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการคิดขั้นสูงที่ควรจะได้รับจากการทำโครงงานคุณธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงบันดาลใจ เกิดความท้อแท้ และขาดทักษะใน

การทำโครงการคุณธรรม (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2562ข) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉวีวรรณ ไชยพิเศษ (2564) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมของครูผู้สอน พบว่า ครูไม่รู้เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม และทักษะกระบวนการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ปัญหาข้างต้นผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมสำหรับพระสอนศีลธรรมนั้น ยังขาดประสิทธิภาพความเป็นระบบของการพัฒนาหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ตั้งแต่ระบบการออกแบบหลักสูตร ที่ยังขาดการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ทำให้ได้หลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง นอกจากนี้หลักสูตรเน้นอบรมให้ความรู้เพียงหนึ่งครั้ง ใช้วิธีการบรรยายให้ความรู้มากกว่าการส่งเสริมให้เรียนรู้ออกกำลังกายและการให้คำปรึกษาจากการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรม ข้อจำกัดคือพระสอนศีลธรรมมีความรู้ แต่ขาดการลงมือปฏิบัติให้คำปรึกษากับผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมอย่างเป็นระบบ ทำให้พระสอนศีลธรรมขาดสมรรถนะที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ส่งผลต่อความสามารถและความมีคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียนอีกด้วย

สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งให้สำเร็จได้ โดยการบูรณาการความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่ตนมีในการทำงาน การแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จ ในระดับใดระดับหนึ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) สำหรับสมรรถนะการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการนั้น พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2562) ได้กล่าวถึงสมรรถนะครูที่ปรึกษาโครงการว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการสอนผู้เรียนทำโครงการ เนื่องจากจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้กว้าง รู้ลึกอย่างลึกซึ้งในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งครูที่ปรึกษาที่จะพาผู้เรียนให้สามารถทำโครงการได้สำเร็จนั้น จะต้องมีความรู้หลักของการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการที่ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) สมรรถนะความรู้โครงการ 2) สมรรถนะความสามารถในการให้คำปรึกษา 3) สมรรถนะคุณลักษณะต่อการให้คำปรึกษา 4) สมรรถนะทักษะกระบวนการทำโครงการและให้คำปรึกษาต่อผู้เรียน 5) สมรรถนะการตระหนักเห็นคุณค่าและการเป็นที่ปรึกษาโครงการ หากครูที่ปรึกษาโครงการมีสมรรถนะหลักเหล่านี้ในตัวแล้ว จะช่วยทำให้เกิดสมรรถนะหรือความสามารถในการให้คำปรึกษาผู้เรียนดำเนินการทำโครงการคุณธรรม เนื่องจากครูที่ปรึกษามีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำผู้เรียนทำโครงการตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของการทำโครงการ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมทั้งการให้กำลังใจ ดูแลเอาใจใส่ และกำกับติดตามการทำงานด้วยความเป็นกัลยาณมิตร จนผู้เรียนสามารถทำโครงการได้สำเร็จ ผลการวิจัยของ ทิพวรรณ เดชสงค์ (2561) ได้ศึกษาองค์ประกอบบทบาทการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการวิทยาศาสตร์สำหรับนิสิตนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้ให้คำแนะนำ การเป็นผู้ให้คำปรึกษา การเป็นผู้ฝึก การเป็นผู้สนับสนุน การเป็นผู้ติดตามความก้าวหน้า และการเป็นผู้สร้างแรงกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่ผลการวิจัยของ ชมนาดพรหมมิจิตร (2561) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันด้านบทบาทครูที่ปรึกษาโครงการวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การให้คำปรึกษาเตรียมความพร้อม การให้คำปรึกษาการวางแผน การให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงาน และการให้คำปรึกษาเพื่อตรวจสอบผลงานหรือกระบวนการ

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าภายใต้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีกระบวนการใดที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนำไปสู่การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การฝึกอบรม (Training) เป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง (ชูชัยสมิทธิไกร, 2556) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) มาใช้เป็นฐานในการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมพระสอนศีลธรรม เนื่องจากเป็นแนวคิดการเรียนรู้ทางการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อที่มีอยู่เดิมไปสู่ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ผ่านองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ประสบการณ์ (Experience) ที่เป็นภาวะขัดแย้งกับชุดความคิด ความเชื่อเดิมของตนเอง 2) การไตร่ตรองสะท้อนคิดอย่างแยกแยะ (Critical reflection) ในประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และ 3) การสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational discourse) ทำให้ผู้เรียนเกิดเป็นข้อสรุป หลักการ หรือแนวทางใหม่เป็นของตนเองที่นำไปสู่การวางแผน การลงมือปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรมใหม่ของตนเอง (Mezirow, 1997; Taylor, 1998; วิจารณ์ พานิช, 2558) จากการศึกษาวิจัยของ นภดล เลื่อนนักรบ (2561) ที่ได้นำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี วิสุวรรณ (2562) ที่ได้นำแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูการศึกษาพิเศษ พบว่า นักศึกษาครูที่ได้เรียนจากรูปแบบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นมีความรู้ ทักษะอยู่ในระดับชำนาญ มีเจตคติและคุณลักษณะอยู่ในระดับเชี่ยวชาญ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ ชนิตดา ภูหงษ์ทอง (2560) ได้ศึกษาและค้นพบว่ากระบวนการที่สามารถช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การสร้างการสื่อสารแบบประชาธิปไตย การมีพี่เลี้ยงเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านมิติทางปัญญา มิติทางอารมณ์ มิติทางสังคม และการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Joyce & Showers (2003) ได้ค้นพบว่าการพัฒนาครูโดยให้ครูได้มีโอกาสปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ชั้นเรียนจริงไปด้วย จะทำให้ครูมีการพัฒนาทักษะได้มากกว่า และในการพัฒนาครูด้วยการฝึกปฏิบัติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้การชี้แนะ แนะนำการฝึกปฏิบัติ เน้นการทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาไปด้วยกัน เป็นวิธีที่ช่วยให้ครูได้รับความรู้ในระดับที่สูง เกิดทักษะ สามารถนำความรู้ไปใช้ในระดับที่สูงขึ้น

ด้วยเหตุผลสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการศึกษา กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบทบาทหน้าที่พัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา จึงมีความสนใจและเห็นถึงความสำคัญ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม จึงได้ศึกษา

การพัฒนาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ซึ่งรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น จะช่วยให้พระสอนศีลธรรมมีสมรรถนะความสามารถในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายการทำโครงการงานคุณธรรมที่กำหนดไว้ด้วยศักยภาพทางการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองของผู้เรียน

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ความต้องการในการพัฒนาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีอะไรบ้าง

1.2.2 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีลักษณะและองค์ประกอบอย่างไร

1.2.3 ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีประสิทธิผลอย่างไร ต่อไปนี้

1.2.3.1 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมก่อนและหลังการฝึกอบรมของพระสอนศีลธรรม แตกต่างกันหรือไม่

1.2.3.2 ความคิดเห็นพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมอยู่ในระดับใด

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.3.2 เพื่อพัฒนาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.3.3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดังนี้

1.3.3.1 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมก่อนและหลังการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

1.3.3.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการในการพัฒนาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ระยะนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ แหล่งข้อมูลจากบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการ

วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเพื่อนำมาใช้เป็นฐานคิดในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต่อไปนี้

1.4.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency) ของอาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2556) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) McClelland (1973) Shermon (2004) Sanghi (2004) และแนวคิดการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของ ลัดดา ศิลาน้อย (2547) อภิชา แดงจำรูญ (2553) พิษญาภา ยวงสร้อย (2554) ฐานตรา จัง (2556) วิภาวี พานิล (2558) พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวิโส (2560) ชัชฎา ทรรณลักษณ์ (2560) ทิพวรรณ เดชสงค์ (2561) ชมนาด พรหมมิจิตร (2561) พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2562, 2563) มารุต พัฒนาผล (2563) พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (2563) นรธพร จันทร์เฉลี๋ย เสรีบุตร (2563) บรรเจอดพร สู่แสนสุข (2563) ประภาภัทร นิยม (2563) ชบา อ่อนนาค (2563) วิจารณ์ พานิช (2563) และสุธีระ ประเสริฐสรรพ (2563)

1.4.1.2 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรมของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2556) พระอนเนก บุญโยประการ (2561) พระเลิศพิพัฒน์ แก้ววันทอง (2562) ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2562) มนต์รี วงษ์สะพาน (2563) ราชน ทองคำ และกาญจนา บุญส่ง (2564) วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564) Tyler (1949) Taba (1962) Saylor & Alexander (1974) Nadler & Nadler (1989) Sheal (1994) Blanchard & Thacker (2007)

1.4.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) ของ ลัดดา ภูเกียรติ และคณะ (2550) พระไพศาล วิสาโล (2553) ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิตล (2553) สุธีร์ รัตนมงคลกุล (2557) ทฤทัย อนุสรราชกิจ (2558) วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2558) วิจารณ์ พานิช (2558) ชนัดดา ภูหงส์ทอง (2560) วรณดี สุทธินรากร (2560) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2554, 2559ค, 2562) สุภาวดี วิสุวรรณ (2562) Mezirow (2000) Books (2000) Brock (2010) Cranton (2000) York-Barr et al. (2001) King (2005) Taylor (1998, 2009) Kitchenham (2009) Bhikkhu, Payutto P. A. (Somdet Phra Buddhaghosacariya) (2017)

1.4.1.4 แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ของ ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์ (2560) สุวิมล ว่องวานิช, กษิติศ ครุฑทางคะ และพัชราภรณ์ ทัทมาลี (2563) วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2564) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (2562) Stanford D. School (2010) Council (2014)

1.4.1.5 แนวคิดการโค้ช (Coaching) ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2558) วัชรา เล่าเรียนดี (2556) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (2556ก, 2556ข, 2559ก) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559) ประภาภัทร นิยม (2561) พัชรินทร์ ดวงศรี (2562) ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ (2562) Costa and Gamston (2002) Blanchard and Thacker (2004) Zepeda (2008) Feather & Aznar (2011) Knight (2011) Ellison & Carolee (2009) Williamson (2012) DoFour & DoFour (2012) Morel & Cushman (2012) Kise (2017) Whitmore (2017) Kise (2017)

1.4.1.6 แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมของ อภิชา แดงจำรูญ (2553) พิษญาภา ยวงสร้อย (2554) เบญจวรรณ ใจแก้ว (2556) สำเร้ง บุญเรืองรัตน์ (2557) สงคราม มีบุญมา (2558) วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2558) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(2559) กิตติชัย สุธาสิโนบล (2559) สุพิชญ์ชญา เยี่ยงวิญญู (2560) พระมหาพวงศันรินทร์ ฐิตวิโส (2560) ฐิตติยา เนตรวงษ์ และปรีชา นวลน้อม (2560) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552, 2556ข, 2557, 2559ก, 2559ข, 2562, 2563ก, 2563ข) อัศนี วันชัย, อัญชลี แก้วสระศรี และจิตติพร ศรีษะเกต (2560)

1.4.1.7 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 1 รูป 2) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 11 รูป และ 3) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน

1.4.1.8 คุณลักษณะของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม และการพัฒนาครูผู้สอนโครงการคุณธรรม ประกอบด้วย 1) ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช นายกสภาสถาบันอาศรมศิลป์ 2) รองศาสตราจารย์ ประภาภัทร นิยม อธิการบดีสถาบันอาศรมศิลป์ 3) รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัย และพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 4) รองศาสตราจารย์ ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ หัวหน้าหน่วยจัดการกลางโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา 5) ดร.นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร ประธานกรรมการบริหารของ Starfish Education

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากแหล่งข้อมูลบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยในระยะที่ 1 ดังภาพที่ 1

GRAD VRU

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยษที่ 1

1.4.2 ระยะเวลาที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยะเวลาที่ 1 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยในระยะเวลาที่ 2 ดังภาพที่ 2

ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
ข้อมูลความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม	1. สั้งเคราะห์ร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมฯ 2. เสนอรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม 3. ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ 4. วิเคราะห์คุณภาพร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม 5. ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบหลักสูตร ก่อนนำไปทดลองใช้	รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมมี 6 องค์ประกอบได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. โครงสร้างหลักสูตร 4. กระบวนการฝึกอบรม 5. สื่อการฝึกอบรม 6. การวัดและประเมินผล

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยะที่ 2

1.4.3 ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เมื่อได้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่กาเปลี่ยนแปลงที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงได้นำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวที่มีการวัดก่อนและหลังการฝึกอบรม เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่กาเปลี่ยนแปลงที่ได้พัฒนาขึ้น ทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 3 ดังภาพที่ 3

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) กระบวนการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม 6) การวัดและประเมินผล	1. สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ได้แก่ 1) การให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม และ 2) คุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียน 2. ความความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยะที่ 3

1.5 สมมติฐานของการวิจัย

1.5.1 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม หลังเข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม สูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

1.5.2 ความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม อยู่ในระดับมากขึ้นไป

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยการใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบ การโค้ช สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1.2 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.3 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม กำหนดขอบเขตในการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ และจากแหล่งข้อมูลบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ แนวคิดการโค้ช แนวคิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม

2.2 แหล่งข้อมูลบุคคลผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ 1) ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 1 รูป 2) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา 11 รูป และ 3) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม 4 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2.3 แหล่งข้อมูลผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 2 คน ด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านพัฒนาครูผู้สอนโครงการคุณธรรม 2 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยการเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนในสถาบันอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกหรือรองศาสตราจารย์ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านพัฒนาครูผู้สอนโครงการคุณธรรม 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล 1 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนในสถาบันอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกหรือรองศาสตราจารย์ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง

2.2 ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านพัฒนาครูผู้สอนโครงการคุณธรรม 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล 1 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการ

สอนในสถาบันอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือรองศาสตราจารย์ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม 3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา 4) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างสรณ์นวัตกรรมการแก้ปัญหา 5) หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม 6) หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม และ 7) หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสอนศีลธรรม ที่อยู่ในโครงการพัฒนาพระสอนศีลธรรมแกนนำ สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 65 รูป ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสอนศีลธรรม ที่อยู่ในโครงการพัฒนาพระสอนศีลธรรมแกนนำ สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 รูป ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้ 1) ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียนได้ (On-site) 2) มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาหรือการสอนศีลธรรมในโรงเรียนตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป 3) ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการคุณธรรม 4) มีความสมัครใจเข้าร่วมการฝึกอบรมและเข้าร่วมได้ครบถ้วนตามกรอบระยะเวลาของหลักสูตรที่กำหนดไว้ 5) พระสอนศีลธรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม มีความสนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยตลอดการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และ 2) ความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.7.1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบ การโค้ช สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม และการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการมาใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.7.2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนา 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

1.7.3 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม หมายถึง แบบแผนการจัดฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นสากลและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธมาใช้เป็นฐาน การคิดเชิงออกแบบและการโค้ชมาผสมผสานจัดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่มีความสัมพันธ์กัน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) กระบวนการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล โดยกระบวนการฝึกอบรมมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building) ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice) และขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change)

1.7.4 การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิง ความคิด ความเชื่อที่มีอยู่เดิมไปสู่กรอบอ้างอิง ความคิด ความเชื่อใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ภายหลังจากผ่านประสบการณ์ปฏิบัติ (Experience) แล้วนำมาไตร่ตรองสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้งในตนเอง (Critical reflection) และการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (rational discourse) เพื่อให้ได้ข้อสรุป แนวคิด หลักการ หรือทางเลือกใหม่ที่นำไปสู่การวางแผนและการลงมือปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรมใหม่ของตนเอง

1.7.5 โครงการคุณธรรม (Moral Project) หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกัน ทำความดี อย่างมีปัญญา โดยผู้เรียนเลือกปัญหาที่มีความสนใจใฝ่รู้ ปรารถนาดีอยากแก้ปัญหาทางสังคมด้านศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน ด้วยการทำงานแบบกลุ่มรวมพลัง ร่วมกันวางแผนและออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการทำโครงการคุณธรรมเชิงพุทธทั้ง 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตระหนักในปัญหา 2) ขั้นสืบสวน 3) ขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม 4) ขั้นลงมือปฏิบัติ 5) ขั้นถอดบทเรียน และ 6) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.7.6 สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1.7.6.1 ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง พระสอนศีลธรรมมีความรู้ ความเข้าใจ การเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม ประกอบด้วย ความหมายโครงการงานคุณธรรม คุณค่าและประโยชน์ของโครงการงานคุณธรรม หลักการและหลักธรรมที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาคุณธรรม ขั้นตอนการทำโครงการงานคุณธรรม และบทบาทของผู้สอนโครงการงานคุณธรรม ประเมินได้จากแบบสรุปรูปการเรียนรู้การทำกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยพระสอนศีลธรรมเป็นผู้ประเมินตนเอง

1.7.6.2 ด้านทักษะ (Skills) หมายถึง พระสอนศีลธรรมมีความสามารถให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในแต่ละขั้นตอนของการทำโครงการงานคุณธรรมได้สำเร็จ ประกอบด้วยทักษะการสร้างแรงจูงใจ ทักษะการตั้งคำถามที่มีพลัง ทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งประเมินได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน

1.7.6.3 ด้านเจตคติ (Attitude) หมายถึง พระสอนศีลธรรมมีเจตคติเชิงบวกต่อการสอนโครงการงานคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม ประเมินได้จากแบบบันทึกการสะท้อนคิด โดยพระสอนศีลธรรมเป็นผู้ประเมินตนเอง

1.7.7 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรม โดยการบูรณาการความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติหรือคุณลักษณะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมที่ตนเองมีอยู่ (Attitude) มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติภารกิจโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรม จนผู้เรียนสามารถทำโครงการงานคุณธรรมได้สำเร็จตามเกณฑ์คุณภาพของโครงการงานคุณธรรมที่กำหนดไว้ ประเมินได้จากแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม โดยพระสอนศีลธรรมเป็นผู้ประเมินตนเอง และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน ซึ่งวัดได้จาก 2 ส่วน ดังนี้

1.7.7.1 การให้คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมได้สำเร็จ องค์ประกอบการให้คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรม มีอยู่ 5 ด้าน ดังนี้

1) การให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำโครงการงานคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการงานคุณธรรม ชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลในปัญหาที่อยากโครงการงานคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกปัญหาเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการงานคุณธรรม ตรวจสอบหัวข้อโครงการงานคุณธรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้

2) การให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแนะนำแนวทางการวางแผนและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา การให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหาหาวิเคราะห์แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้

3) การให้คำชี้แนะผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและออกแบบวิธีแก้ปัญหา

อย่างสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหา การให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียน มีปัญหาหรือข้อสงสัยในการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความอดทนใจเย็นรอได้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน และแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้

4) การให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการดูแลเอาใจใส่ การกำกับติดตามความก้าวหน้า การทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาคุศลธรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรม การให้กำลังใจและเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียน และให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาได้

5) การให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอ หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม การให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม การให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานผลโครงการคุณธรรม การตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรม และการเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนได้

1.7.7.2 คุณภาพของโครงการคุณธรรม หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียน อันเป็นผลจากความสามารถการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม ในการประเมินคุณภาพของโครงการคุณธรรมของผู้เรียนนั้น พระสอนศีลธรรมเป็นผู้ประเมินด้วยตนเอง และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน องค์ประกอบคุณภาพของโครงการคุณธรรม มี 4 ด้านดังนี้

1) ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้น ปัญหาโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำโครงการคุณธรรมมีความสำคัญจำเป็นเร่งด่วน และมีความท้าทายวิธีการแก้ปัญหของโครงการคุณธรรมมีความสร้างสรรค์และแปลกใหม่ มีประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาศีลธรรมและคุณธรรม

2) กระบวนการของโครงการคุณธรรม หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้เรียน ได้แก่ การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เป้าหมายการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ มีความชัดเจนและสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล

3) กระบวนการทำโครงการคุณธรรม หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นแสดงให้เห็นถึงการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ การวางแผนปฏิบัติการและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ การลงมือปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ การประเมินความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาและปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหให้ดีขึ้น

4) การนำเสนอผลงาน หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นแสดงให้เห็นถึงการเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบที่กำหนด และความคิดสร้างสรรค์ของผลงานที่นำเสนอ

1.7.8 ความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ความความรู้สึกรับรู้ของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ประเมินได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ 1) เนื้อหาสาระการฝึกอบรม 2) ผู้โค้ชในการฝึกอบรม 3) กระบวนการฝึกอบรม 4) เอกสารและสื่อการฝึกอบรมและ 5) การบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.8.2 ได้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.8.3 ได้คู่มือการฝึกอบรมรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.8.4 พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และสามารถเป็นกลุ่มแกนนำหลักสำคัญในการขยายผลเพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมให้กับพระสอนศีลธรรมรูปอื่น ๆ ได้อีกต่อไป

1.8.5 สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่กำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สามารถนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้

1.8.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนให้มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้

GRAD VRU

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
 - 2.1.1 ความหมายการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
 - 2.1.2 ความสำคัญของการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
 - 2.1.3 คุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
 - 2.1.4 ความหมายของสมรรถนะ
 - 2.1.5 องค์ประกอบของสมรรถนะ
 - 2.1.6 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
 - 2.1.7 การประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
- 2.2 กิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม
 - 2.2.1 ความหมายของโครงการงานคุณธรรม
 - 2.2.2 จุดมุ่งหมายการทำโครงการงานคุณธรรม
 - 2.2.3 ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม
 - 2.2.4 ประโยชน์ของการทำโครงการงานคุณธรรม
 - 2.2.5 ขั้นตอนการทำโครงการงานคุณธรรม
 - 2.2.6 การออกแบบการทำโครงการงานคุณธรรม
 - 2.2.7 การประเมินผลโครงการงานคุณธรรม
- 2.3 ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม
 - 2.3.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
 - 2.3.2 การฝึกอบรม
 - 2.3.3 วัตถุประสงค์การฝึกอบรม
 - 2.3.4 ประโยชน์ของการฝึกอบรม
 - 2.3.5 วัตถุประสงค์การฝึกอบรม
 - 2.3.6 ประเภทของการฝึกอบรม
 - 2.3.7 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม
 - 2.3.8 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
 - 2.3.9 การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม
- 2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 2.4.1 ความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 2.4.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 2.4.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

- 2.4.4 การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ
- 2.4.5 กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
- 2.5 การคิดเชิงออกแบบ
 - 2.5.1 ความหมายการคิดเชิงออกแบบ
 - 2.5.2 ประโยชน์ของการคิดเชิงออกแบบ
 - 2.5.3 กระบวนการคิดของการคิดเชิงออกแบบ
 - 2.5.4 กระบวนการคิดเชิงออกแบบ
- 2.6 การโค้ช
 - 2.6.1 ความหมายของการโค้ช
 - 2.6.2 เป้าหมายการโค้ช
 - 2.6.3 หลักการโค้ช
 - 2.6.4 บทบาทของโค้ช
 - 2.6.5 ขั้นตอนการโค้ช
- 2.7 สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมจากแหล่งข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ องค์ประกอบของสมรรถนะหลักการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับ พระสอนศีลธรรม โดยได้ศึกษาในหัวข้อสำคัญต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข (2563) ได้ให้ความหมายของการเป็นที่ปรึกษาโครงการ หมายถึง ครูที่ให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะ ให้กำลังใจเป็นที่ปรึกษาเพื่อให้เด็ก ทำงาน บรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง สอดคล้องกับ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (2563) ได้ให้ความหมาย ของพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม หมายถึง พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ เป็นผู้โค้ช (Coach) ผู้อำนวยการความสะอาด (Facilitator) ในการนำพานักเรียนทำโครงการงานคุณธรรม พยายามดู นักเรียนให้ทำงานก้าวไปที่ละขั้นตอน ช่วยแก้ปัญหาที่พบบางเรื่อง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการทำ โครงการเกิดขึ้นจนประสบความสำเร็จ นำพาทบทวนการทำงาน การสอนงาน ให้คำแนะนำ ขาดเหลือ สิ่งใดก็หาทรัพยากรช่วยเหลือ อันนี้คือหน้าที่ของพระสงฆ์ผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียน เช่นเดียวกับ ศศิธร ศรีแวงเขต (2550) ที่ได้ให้ความหมายของครูที่ปรึกษาโครงการไปใน ทิศทางเดียวกันว่า เป็นครูที่ให้การสนับสนุนในการทำโครงการของนักเรียน คอยกระตุ้นให้นักเรียน เกิดความอยากรู้ อยากเห็น คอยเป็นกำลังใจในการทำงานเมื่อทำงานผิดพลาด คอยชี้แนะแนวทางให้ เมื่อนักเรียนเริ่มออกนอกกรอบการทำงาน หาสถานที่ที่ให้ความรู้แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ติดตามงาน ของนักเรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การทำโครงการสำเร็จตามความคาดหวัง สอดคล้องกับ ฐานุตรา จัง (2556) ให้ความหมายครูที่ปรึกษาโครงการ หมายถึง ครูที่สามารถคอยเป็นกำลังใจให้กับนักเรียน

เมื่อพบปัญหาการทำโครงการ หรือคอยชื่นชมเมื่อนักเรียนมีความตั้งใจ มีความพยายาม คอสนับสนุน เมื่อนักเรียนมีแนวความคิดที่ดีที่สร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยที่สำคัญที่จะผลักดันให้นักเรียนอยากทำโครงการต่อให้ประสบความสำเร็จ และทิวรรณ เดชสงค์ (2561) ได้ให้ความหมายของครูที่ปรึกษาโครงการ หมายถึง ครูผู้สอนโครงการที่คอยให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำโครงการ ได้แก่ การเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาในการทำโครงการของนักเรียน และเป็นผู้อำนวยความสะดวก แนะนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้เกี่ยวกับการทำโครงการ

จากการให้ความหมายโครงการคุณธรรมข้างต้น เป็นการให้ความหมายของการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมไปในทิศทางเดียวกัน คือ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้คำชี้แนะ ให้คำแนะนำ ดูแลเอาใจการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน สำหรับการวิจัยนี้ได้ให้ความหมายการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หมายถึง พระสอนศีลธรรมผู้ทำหน้าที่ให้การชี้แนะ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดในการทำโครงการคุณธรรมด้วยตนเอง รวมถึงดูแลเอาใจใส่กำกับติดตามการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการทำโครงการคุณธรรม จนผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จด้วยตัวของผู้เรียนเอง

2.1.2 ความสำคัญของการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

การทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้น ครูที่ปรึกษาคือผู้มีส่วนสำคัญที่คอยเป็นแรงผลักดันทำให้การทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ ดังที่ รัตนาภรณ์ ชาญไววิทย์ (2550) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมว่าเป็นผู้มีส่วนสำคัญที่ให้การสนับสนุนและการประสานการทำงาน ทำให้การดำเนินโครงการคุณธรรมของผู้เรียนเป็นไปด้วยราบรื่น ตั้งแต่การได้มาของหัวข้อโครงการคุณธรรม จนกระทั่งโครงการคุณธรรมเสร็จสิ้น สามารถฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ โครงการจะมีครูที่ปรึกษาโครงการเป็นผู้ผลักดันการขับเคลื่อนทุกทิศทาง โดยครูที่ปรึกษาต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยแก้ไขปัญหาและให้กำลังใจ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความรัก และเอาใจใส่ผู้เรียน เปรียบเสมือนลูก ซึ่งสอดคล้องกับ ชมนาด พรหมมจิตร (2561) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูที่ปรึกษาโครงการ คือเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา เสนอแนวคิดที่ทำให้นักเรียนเกิดการคิดค้นด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คอยกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ยั่วยุให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยหรือเกิดปัญหา สนับสนุนให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบและใช้เหตุผล เป็นผู้ฟังที่ดีสร้างอบอุ่นให้แก่ผู้เรียน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการแนะนำและติชมในการเขียนรายงาน ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้เต็มศักยภาพเพื่อการทำโครงการจนประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2557) มนตรี วงษ์สะพาน (2563) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูที่ปรึกษาโครงการว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จในทำโครงการของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะต้องคอยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำโครงการ คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะในการทำโครงการ ด้วยการใช้คำถามกระตุ้นการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้และตั้งคำถามเองได้ คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลขณะปฏิบัติกิจกรรม คอยให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนเกิดความสงสัย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดหาคำตอบด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้อย่างอิสระ ตามความคิดและความสามารถของตนเอง

จากความสำคัญการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จะพบว่า การทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนจะขาดครูที่ปรึกษาไม่ได้ เพราะครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมเป็นหัวใจสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้าย การทำโครงการคุณธรรม ครูที่ปรึกษาจะทำหน้าที่คอยให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิด ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ดูแลเอาใจใส่อยู่เคียงข้างผู้เรียนในการทำงานโครงการคุณธรรมด้วยความเป็นกัลยาณมิตร และดูแลเอาใจใส่การทำโครงการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ดังนั้น คุณลักษณะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน และทำให้โครงการคุณธรรมของผู้เรียนเป็นโครงการที่มีคุณภาพ

2.1.3 คุณลักษณะพฤติกรรมครูเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

จากความสำคัญของการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมมีผลต่อความสำเร็จในการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ อภิชา แดงจำรูญ (2553) ครูผู้สอนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการคุณธรรมจะต้องมีคุณลักษณะพฤติกรรมในการแสดงออกถึงความสามารถในการเป็นที่ปรึกษาการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียน ดังนี้ 1) เป็นผู้วางแผนในการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการทำโครงการคุณธรรม 2) เป็นผู้ติดตามและตรวจสอบการเรียนรู้ 3) เป็นผู้ประเมินและให้ผลป้อนกลับในภาระงานที่ผู้เรียนได้ดำเนินการส่งในแต่ละขั้นตอน ประเมินผลก่อนการเรียนรู้ ระหว่างการเรียนรู้ และหลังจบการเรียนรู้ 4) ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางการเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม 5) เป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตลอด การเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2562) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ ดังนี้ 1) เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนระบุคำถามโครงการตามความสนใจ แนะนำการตั้งหัวข้อโครงการและระบุวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) เป็นผู้แนะแนวทางในการวางแผนรวบรวมข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน 3) เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) เป็นผู้ตรวจสอบวิเคราะห์ สื่อความหมายข้อมูล และสร้างความรู้ใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ 5) เป็นผู้แนะนำการเขียนรายงานโครงการ 6) เป็นผู้เสนอแนวทางการนำเสนอ เผยแพร่โครงการ 7) เป็นผู้ประเมินผลการทำงาน ผลผลิตของโครงการ และนำเสนอโครงการ สอดคล้องกับ ชมนาด พรหมมิจิตร (2561) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันบทบาทครูที่ปรึกษาโครงการวิทยาศาสตร์ โดยมีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การให้คำปรึกษาเตรียมความพร้อม 2) การให้คำปรึกษาการวางแผน 3) การให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงาน 4) การให้คำปรึกษาเพื่อตรวจสอบผลงานและกระบวนการ สอดคล้องกับ วิภาวี ฝานิล (2558) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของครูที่ปรึกษาโครงการที่ใช้มากที่สุดในการดำเนินการทำโครงการของนักเรียน ได้แก่ 1) การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นคิดให้ผู้เรียนกำหนดปัญหา 2) การให้คำปรึกษาผู้เรียนวางแผนการทำงาน 3) การให้คำปรึกษาผู้เรียนในการเขียนรายงาน 4) การให้คำปรึกษาผู้เรียนแสดงผลงานนิทรรศการโครงการ และ 5) การประเมินผลโครงการโดยประเมินจากกระบวนการทำงานของผู้เรียน

พระมหากษัตริย์ รินทร์ ฐิตวิโส (2560) กล่าวถึงบทบาทของการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมอยู่ในฐานะการเป็นผู้ชี้แนะ (Coach) ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการทำโครงการคุณธรรมด้วยตนเอง ดังนี้ 1) กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้หรือแรงบันดาลใจให้อยากทำความดีเพื่อให้สามารถคิดประเด็นปัญหาที่อยากแก้ทำได้ 2) ใช้คำถามเพื่อให้ได้ช่วยกันคิดพิจารณาอย่างละเอียดว่า ปัญหาต้องการศึกษานั้นหมายถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม่ จำแนกประเภทและวัดจำนวนได้อย่างไร ให้นักเรียนคิดและออกแบบวิธีการสำรวจข้อมูล 3) ให้คำแนะนำให้นักเรียนประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำร่างโครงการ การวางแผนการทำงาน กำหนดปฏิทินการทำงาน รวมถึงการกำหนดกิจกรรม วิธีการ แนวทางในการแก้ปัญหา 4) ให้คำแนะนำให้นักเรียนทำการถอดบทเรียนหลังจากการทำงาน ให้บันทึกผลการทำงานลงในใบรายงานความก้าวหน้าประจำสัปดาห์ คอยติดตามตรวจสอบการทำงานของนักเรียนเป็นระยะพร้อมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้ความช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาเมื่อจำเป็นเพื่อการพัฒนา และคอยให้กำลังใจในการทำงานแก่นักเรียนเมื่อนักเรียนเกิดความท้อแท้และเบื่อหน่ายหากเจอปัญหาในการทำงาน 5) ให้คำแนะนำให้นักเรียนประชุมสรุปผลการทำโครงการ ประมวลสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำโครงการทั้งหมดลงในงานสรุปผลความก้าวหน้าโครงการ สรุปผลโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปลายทางเป็นผังมโนทัศน์โครงการ ฉบับจริง และให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนรายงานโครงการคุณธรรม 6) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอโครงการ รวมทั้งการนำโครงการคุณธรรมที่มีคุณภาพเพื่อเข้าร่วมการประกวดในเวทีต่าง ๆ สอดคล้องกับ ชัชฎา ทรรณลักษณ์ (2560) ที่ได้กำหนดพฤติกรรมของการเป็นครูที่ปรึกษาที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนทำโครงการได้สำเร็จ ได้แก่ 1) กระตุ้นความคิดผู้เรียน 2) ตรวจสอบหัวข้อโครงการที่ผู้เรียนนำเสนอ 3) ตรวจสอบความครบถ้วนของเค้าโครงของโครงการ และให้ผลตอบกลับผู้เรียน 4) คอยให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือข้อสงสัย 5) ตรวจสอบรายงานและให้ผลตอบกลับเพื่อให้ผู้เรียนจัดเตรียมนำเสนอ 6) ฟังการนำเสนอของผู้เรียนและให้ข้อเสนอแนะ 7) ประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

ทิพวรรณ เดชสงค์ (2561) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพฤติกรรมของการเป็นที่ปรึกษาโครงการว่าผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการแสดงบทบาทเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้สามารถทำโครงการได้สำเร็จ โดยคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมหรือบทบาทของการเป็นที่ปรึกษาโครงการ มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเป็นผู้สร้างแรงกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน (Stimulate learning) ครูสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการทำโครงการ มีความกระตือรือร้นอยากทำโครงการ ส่งเสริมให้นักเรียนคิดหัวข้อเรื่องโครงการที่มีความน่าสนใจ สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่จะทำโครงการ เกิดความคิดอยากทำโครงการ มีการใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนคิดหัวข้อโครงการให้ได้ 2) การเป็นผู้แนะนำผู้เรียน (Advisor) ครูสามารถให้ความรู้แก่ผู้เรียนถึงหลักการของโครงการ ขั้นตอนการทำโครงการ ประเภทของโครงการ วัตถุประสงค์และความสำคัญของการทำโครงการ แนะนำวางแผนการทดลองและการทำตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นขั้นตอนที่ถูกต้อง รวมถึงการหาความรู้ใหม่ของครูที่ปรึกษาโครงการเพื่อมาแนะนำผู้เรียนในการทำโครงการที่มีความคิดสร้างสรรค์หลากหลาย 3) การเป็นผู้ชี้แนะผู้เรียน (Coach) ครูสามารถอำนวยความสะดวกในระหว่างที่ผู้เรียนทำโครงการ จัดกิจกรรมกลุ่มให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิด คอยช่วยเหลือในด้านสถานที่การทำโครงการ การจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นหรือจัดหาได้ ให้เวลา

แก่ผู้เรียนได้ทำโครงการ และจัดช่วงเวลาให้ผู้เรียนเข้าพบเพื่อขอคำแนะนำปรึกษา ตลอดจนการสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมห้องเรียนที่เอื้อต่อการทำโครงการและช่วยดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน

4) การเป็นผู้ให้คำปรึกษาผู้เรียน (Counselor) ครูสามารถให้คำแนะนำ แนะนำแนวทางแก่ผู้เรียนในการเลือกหัวข้อหรือปัญหาที่จะทำโครงการ โดยการให้ความคิดเห็นในเรื่องความเป็นไปได้ของการทำโครงการ รับฟังความคิดเห็นผู้เรียนและให้โอกาสผู้เรียนเลือกทำโครงการตามความสนใจและความถนัด มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้หัดคิดหัวข้อโครงการ และจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างครูและผู้เรียน

5) การเป็นผู้สนับสนุนผู้เรียน (Supporter) ครูสามารถสร้างแรงจูงใจด้วยการพูดหรือการแสดงออกอื่น ๆ ซึ่งชมกับความสำเร็จของผู้เรียนแม้จะเป็นขั้นเริ่มต้นของการทำงานโครงการ สามารถหาจุดเด่นของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อให้เสริมแรงในการทำโครงการ ยกตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและบอกประโยชน์ของโครงการได้

6) การเป็นผู้ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน (progress tracker) คือครูติดตามการทำโครงการของผู้เรียนทุกระยะ เพื่อให้ข้อเสนอแนะระหว่างการทำโครงการ ดูแลการปฏิบัติงานโครงการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ในการทำโครงการหรือรายงานความก้าวหน้าเป็นระยะ รวมถึงการช่วยแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหาอุปสรรคต่อความสำเร็จของโครงการ ให้กำลังใจเมื่อผู้เรียนอาจเกิดความท้อทอย และดูแลผู้เรียนจนกว่าโครงการจะประสบความสำเร็จ รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียน

ลัดดา ศิลาน้อย (2547) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพฤติกรรมของการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการว่าจะต้องมีความสามารถให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการ ดังนี้

- 1) ก่อนดำเนินการสอนโครงการ ครูผู้สอนควรวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระดำเนินการเรียนการสอนด้วยโครงการ ควรเป็นเรื่องที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน และสามารถจัดทำโครงการได้
- 2) ครูกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน โดยก่อนที่จะเริ่มให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโครงการ ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนก่อน เป็นการสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ไม่เครียด เพื่อเกิดความพร้อมที่จะเรียน
- 3) จัดกลุ่มผู้เรียนด้วยการใช้วิธีการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ พร้อมทั้งจะเรียนในช่วง 1 ชั่วโมง รวมทั้งการวางรากฐานการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการ
- 4) ผู้สอนกระตุ้นนักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเลือกเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษาด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การตั้งคำถามที่มีลักษณะคำถามเป็นเรื่องใกล้ตัว ใช้การสำรวจโดยการมอบหมายงานให้นักเรียนไปสำรวจ ใช้การศึกษานอกสถานที่ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้หัวข้อโครงการได้ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนการสอน นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงที่หลากหลายจากสิ่งแวดล้อมทั้งเป็นบุคคล สถานที่ธรรมชาติและที่สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เปิดโลกกว้าง เพื่อจะไปสู่การกำหนดหัวข้อโครงการ นอกจากนี้ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดปัญหาและข้อสงสัยกับผู้เรียน ทำให้ผู้ตัวผู้เรียนอยากรู้ อยากพิสูจน์ เช่น การจัดโต๊ะ การจัดสภาพห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ
- 5) ผู้สอนใช้ความพยายามในการกระตุ้นนักเรียนถึงปัญหาที่นักเรียนช่วยกันกำหนดที่จะมีความหลากหลาย ครูพยายามตะล่อมผู้เรียนในการเลือกปัญหาให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ได้วิเคราะห์ไว้
- 6) ผู้สอนใช้การสนทนาประกอบ แสดงขั้นตอนและโครงร่างของรายงานโดยการอธิบายประกอบสื่อโครงร่างของโครงการเพื่อให้เห็นความชัดเจนในภาพรวมของโครงการแต่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่องด้วยการเริ่มต้นที่ละประเด็น
- 7) ผู้สอนควร

ให้การเสริมแรงและคอยสนับสนุนให้กำลังใจในการเลือกวิธีการตามที่ต้องการแต่ต้องอยู่บนพื้นฐานการรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยงสารสนเทศที่รวบรวมได้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้วต้องนำมาวิเคราะห์ หลังจากนั้นนักเรียนลงมือปฏิบัติ ศึกษา รวบรวมข้อมูลตามกระบวนการที่กำหนด 8) ผู้สอนคอยให้คำแนะนำกระตุ้นเพื่อให้ผลงานที่ออกมา มีลักษณะของการสะท้อนความคิดที่สร้างสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานระหว่างกัน ควรให้มีการจัดแสดงโครงการเพื่อการนำเสนอต่อชุมชนทั้งในรับห้องเรียน ระดับโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความมั่นใจ กล้าแสดงความคิดเห็นและการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ จากการสะท้อนความคิดเห็นที่ได้รับในการนำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์และเป็นรูปธรรม

พิชญาภา ยวงสร้อย (2554) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการผ่านแบบเว็บ มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา (Mentoring) และแนะนำผู้เรียน (Coaching) สนับสนุน (Supporting) ควบคุมดูแลผู้เรียนทั้งในเว็บและห้องเรียนตามความเหมาะสม และเพิ่มเติมในส่วนของเทคนิคและกลยุทธ์การทำโครงการแก่ผู้เรียน 2) ผู้สอนกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และตั้งคำถามในสิ่งที่อยากเรียนรู้ ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิธีในการหาคำตอบด้วยตนเอง 3) ผู้สอนให้อิสระในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนหรือมอบหมายภาระงาน/จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ หลากหลาย ตามแนวทางของการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ 4) ผู้สอนใช้อินเตอร์เน็ตเป็นช่องทางในการจัดเตรียมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมผู้เรียนตามความเหมาะสม 5) ผู้สอนเปิดโอกาสผู้เรียนให้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างมีอิสระและมีประสิทธิภาพ และติดตามตรวจสอบพฤติกรรม ผลงาน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด 6) ผู้สอนประเมินผลการทำงานพร้อมทั้งสะท้อนความคิดให้ผู้เรียนทราบอย่างต่อเนื่อง (Monitoring – Evaluation and Reflection) และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากการศึกษาคุณลักษณะพฤติกรรมกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม พบว่าคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม คือ การเป็นผู้โค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกประเด็นปัญหาการทำโครงการคุณธรรมจนถึงขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม โดยสามารถสังเคราะห์คุณลักษณะพฤติกรรมกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ได้ดังตารางที่ 1

GRAD VRU

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

คุณลักษณะพฤติกรรม การเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม	ลัดดา คีตาน้อย (2547)	อภิชา แดงจัญญ (2553)	พิชญภา ยวงสร้อย (2554)	วิภาวี พานิล (2558)	ชัชฎา พรหมลักษณ์ (2560)	พระมหาพวงศรินทร์ฐิติวิโส (2560)	ชนมาต พรหมมิจิตร (2561)	ทิพวรรณ เดชสงค์ (2561)	พิมพ์พันธ์ุ เศษะคุปต์ (2562)	ผู้วิจัย
การให้คำชี้แนะเตรียมความพร้อม		✓						✓		
การให้คำชี้แนะกำหนดปัญหา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้คำชี้แนะรวบรวมข้อมูล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้คำชี้แนะสร้างสรรค์นวัตกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้คำชี้แนะปฏิบัติงานโครงการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้คำชี้แนะสรุปประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้คำชี้แนะนำเสนอผลงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้คำชี้แนะเผยแพร่โครงการ								✓	✓	

จากตารางที่ 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมออกเป็น 5 ด้าน และให้คำนิยามศัพท์ของแต่ละด้าน ดังนี้

1. การให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำโครงการงานคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการงานคุณธรรม ชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลในปัญหาที่อยากโครงการงานคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกปัญหาเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการงานคุณธรรม ตรวจสอบหัวข้อโครงการงานคุณธรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้

2. การให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแนะแนวทางการวางแผนและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา การให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหามาวิเคราะห์แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้

3. การให้คำชี้แนะผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหา การให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือข้อสงสัยในการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความอดทนใจเย็นรอได้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน และแนะนำแหล่งข้อมูลความรู้เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดการแก้ปัญหาได้

4. การให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรม การให้กำลังใจและเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียน และการให้คำแนะนำผู้เรียนให้ถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาได้

5. การให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอ หมายถึง การปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม การให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม การให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานผลโครงการคุณธรรม การตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรม และการเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนได้

คุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น จึงเป็นสมรรถนะความสามารถของพระสอนศีลธรรมในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนให้สามารถทำโครงการคุณธรรมได้ด้วยศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนเอง ทั้งนี้ พระสอนศีลธรรมจะสามารถให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จนั้น ปัจจัยสำคัญ คือ พระสอนศีลธรรมจะต้องมีสมรรถนะของการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมก่อน เพราะหากพระสอนศีลธรรมขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ทักษะที่จำเป็นต่อการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม รวมถึงการมีทัศนคติหรือเจตคติที่เป็นลบต่อการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมแล้ว จะไม่สามารถช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่พระสอนศีลธรรมจะนำพาผู้เรียนให้สามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ บรรลุเป้าหมายของการทำโครงการคุณธรรมด้วยศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนเอง

2.1.4 ความหมายของสมรรถนะ

คำว่า สมรรถนะ (Competency) จากการศึกษาเอกสารต่างประเทศพบว่า มีผู้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้หลายท่าน โดย McClelland (1973) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ว่าเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคล ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคลนั้นให้ดีกว่าเดิมหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในภาระงานที่ตนเองรับผิดชอบ สอดคล้องกับ Shermon (2004) ได้ให้ความหมายสมรรถนะว่าเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ส่งผลให้บุคคลนั้นมีผลการปฏิบัติงานที่ดี สำหรับนักวิชาการหรือหน่วยงานของไทยได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ใกล้เคียงกับนักการศึกษาต่างประเทศข้างต้น ขณะที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะที่ตนมี หรือสมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของตนเองมาประยุกต์ใช้ในงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ จนประสบความสำเร็จ ซึ่งสมรรถนะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้มีโอกาสได้ฝึกใช้ความรู้ ทักษะและ

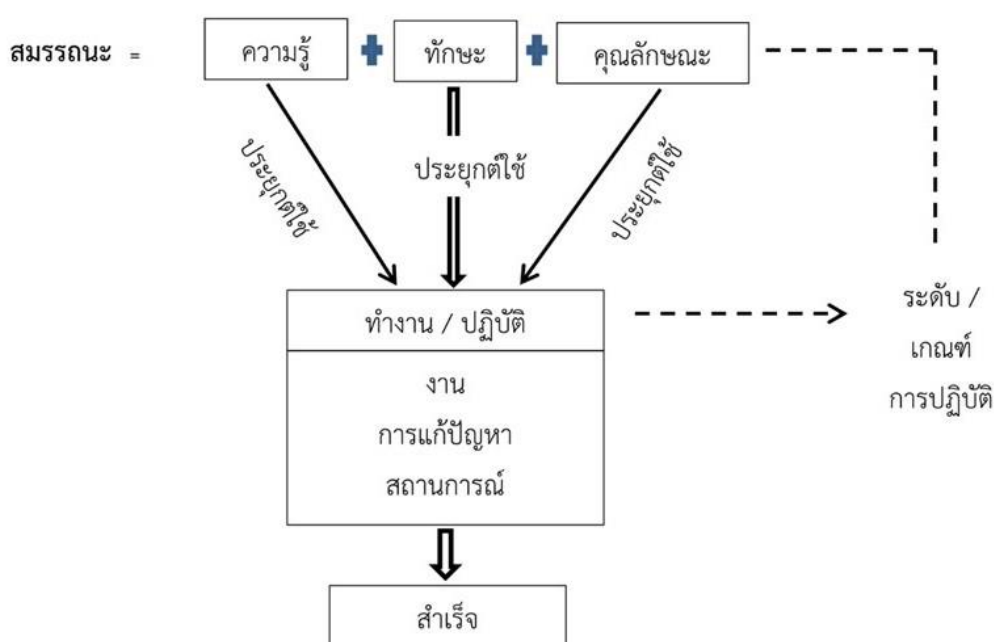
คุณลักษณะที่ตนมีในการทำงาน การแก้ปัญหา ในสถานการณ์จริง ๆ จนเกิดความชำนาญ และความมั่นใจ ทำให้สามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ เช่นเดียวกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562) ให้ความหมายสมรรถนะ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ ความเข้าใจ และคุณลักษณะที่มีอยู่มาใช้ปฏิบัติงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ขณะที่ อารมณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2558) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้สอดคล้องกันว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่สะท้อนถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแต่ละตำแหน่งงาน ซึ่งความสามารถที่มีจะนำไปสู่ผลการทำงานที่ดีขึ้น

จากการศึกษาความหมายของสมรรถนะที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสมรรถนะเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ และเจตคติหรือคุณลักษณะที่อยู่ในตนเอง การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จะอาศัยเพียงความรู้และทักษะยังไม่ถือว่าเป็นสมรรถนะ จนกว่าจะนำความรู้ ทักษะ และเจตคติหรือคุณลักษณะที่ได้รับจากการฝึกฝนพัฒนาแล้ว ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตนเองที่ได้รับมอบหมายหรือการแก้ปัญหาในเรื่องนั้นให้ประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของงานนั้น ๆ ที่กำหนดไว้ สมรรถนะจึงเป็นพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความสามารถปฏิบัติได้ที่เป็นผลมาจากการนำความรู้ ทักษะ เจตคติหรือคุณลักษณะที่มีอยู่ในตนเอง มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน จนประสบความสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้น เมื่อนำความหมายของสมรรถนะมาใช้กับการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงให้นิยามความหมายของสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม โดยการบูรณาการความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติหรือคุณลักษณะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่ตนเองมีอยู่ (Attitude) มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม จนทำให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จตามเกณฑ์คุณภาพของโครงการคุณธรรมที่กำหนดไว้

2.1.5 องค์ประกอบของสมรรถนะ

การปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นกับองค์ประกอบของสมรรถนะในการปฏิบัติงาน โดย McClelland (1973) ได้กำหนดองค์ประกอบของสมรรถนะออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ 1) ความรู้ (knowledge) ความรู้เฉพาะด้านของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องรู้ 2) ทักษะ (skills) ความสามารถของบุคคลที่แสดงออกถึงพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 3) ความคิดเห็นต่อตนเอง (self-concept) เจตคติ ค่านิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น 4) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits) ลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นที่เป็นพฤติกรรมถาวร 5) แรงจูงใจ (motives) สิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จ องค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ที่รวมกันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลและก่อให้เกิดสมรรถนะขึ้นได้ สอดคล้องกับ Sanghi (2004) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของสมรรถนะประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ แรงจูงใจ (Motives) อุปนิสัย (Traits) มโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณสมบัติทั้ง 5 ประการจะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ชัดเจน และส่งผลต่อผลลัพธ์ของงาน (Performance) สำหรับ อารมณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2556) ได้กำหนดองค์ประกอบสมรรถนะในการปฏิบัติงานเป็น 3 ด้าน

ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจ เป็นข้อมูลความรู้สิ่งที้องค์กรต้องการให้รู้เกี่ยวข้องกับแนวคิด หลักการ กระบวนการ ขั้นตอนของเรื่องใดเรื่องหนึ่งในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็น เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน 2) ทักษะ หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออก ของบุคลากรที่ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ จนเกิดเป็นความชำนาญกลายเป็นทักษะความ เชี่ยวชาญ ซึ่งทักษะเกิดขึ้นจากการกระทำบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง จะใช้ระยะเวลา มากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความถี่ของการฝึกฝนของบุคลากรแต่ละคน 3) คุณลักษณะพิเศษส่วนบุคคล หมายถึง ความคิด ลักษณะนิสัยของแต่ละคน และแรงขับเคลื่อนภายในเป็นสิ่งที่เกิดมาแล้วติดตัวมา เลย หรือเป็นสิ่งที่ถูกพัฒนาและปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ๆ ขณะที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) คุณลักษณะหรือเจตคติ (Attribute/Attitude) 4) การประยุกต์ใช้ (Application) 5) การปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance) 6) งานและสถานการณ์ต่าง ๆ (Tasks/Jobs/Situations) และ 7) ผลสำเร็จ (Success) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562)

จากองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สมรรถนะของบุคลากร มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามที่องค์กรได้กำหนดไว้ หรือตามเกณฑ์ มาตรฐานของตำแหน่งงานนั้น ๆ ที่องค์กรได้กำหนดขึ้น ดังนั้นบุคลากรในองค์กรจึงต้องได้รับการ พัฒนาสมรรถนะสำคัญในการปฏิบัติงานทั้ง 3 ประการ ได้แก่ สิ่งที่ต้องจำเป็นอย่างยิ่งคือความรู้ (Knowledge) สิ่งที่ต้องทำได้ (Skills) สิ่งที่ต้องมีในตนเอง (Attributes/Attitude) ทั้งนี้ สมรรถนะหรือความสามารถ

ในการปฏิบัติงานได้ถูกแบ่งออกเป็นเป็นประเภทต่าง ๆ ดังที่ อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2556) ได้แบ่งประเภทของสมรรถนะที่นำมาใช้ในองค์กรประกอบด้วย 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะที่เป็นความสามารถหลัก (Core Competency) เป็นความสามารถหลักที่องค์กรคาดหวังให้บุคลากรทุกคนจำเป็นต้องมี เป็นความสามารถที่กำหนดขึ้นจากความจำเป็นที่ต้องการให้บุคลากรทุกคนมีเหมือนกัน เพื่อให้งานขององค์กรประสบผลสำเร็จ 2) สมรรถนะที่เป็นความสามารถด้านการบริการจัดการ (Managerial Competency) เป็นความสามารถด้านบริหารจัดการที่องค์กรคาดหวังกับผู้บริหารทุกคนที่จำเป็นต้องมีเหมือนกัน ความสามารถด้านการบริหารจัดการที่กำหนดขึ้นจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารทั้งคนและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) สมรรถนะที่เป็นความสามารถในการปฏิบัติงาน (Functional Competency) เป็นความสามารถในงานเฉพาะด้านที่คาดหวังกับบุคลากรในองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมี แตกต่างกันไปที่ขอบเขตงานที่รับผิดชอบ แบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 3.1) ความสามารถในงานของเฉพาะกลุ่มงาน 3.2) ความสามารถในงานของตำแหน่งงาน

2.1.6 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจากเอกสาร ตำราและงานวิจัย รวมถึงการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้องค์ประกอบและรายละเอียดที่สำคัญในแต่ละสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่เหมาะสมสำหรับพระสอนศีลธรรม พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2563) ได้กล่าวถึงสมรรถนะของครูที่ปรึกษาโครงการว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการสอนเด็กทำโครงการเสมือนเป็นที่ปรึกษาที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้กว้าง และรู้อย่างลึกซึ้ง โดยครูที่ปรึกษาโครงการ จะต้องมีความรู้หลักสำคัญ ดังนี้

1. สมรรถนะด้านความรู้ ต้องมีความรู้ในประเด็นต่อไปนี้ 1.1) ธรรมชาติของโครงการแต่ละประเภท 1.2) วิธีสอน แนวการสอน แนวการประเมินผล แนวการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นผู้ทำโครงการ 1.3) วิธีการสร้างหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีสืบสอบจนมีการศึกษา การสังเกต แล้วริเริ่มทำโครงการ ครูจึงต้องรู้เรื่องวิธีสอนแบบสืบสอบ วิธีสอนแบบโครงการ ตลอดจนรู้แนวการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน 1.4) การให้คำปรึกษาผู้เรียนในหัวข้อทำโครงการเริ่มจากการตั้งคำถามโครงการ จนกระทั่งสามารถเขียนโครงการเพื่อเสนอขอทำโครงการ 1.5) วิธีให้คำปรึกษาให้ผู้เรียนดำเนินการทำโครงการอย่างรอบคอบ เป็นระยะ ๆ ตลอดจนมีการประเมินผล และการสะท้อนความคิด 1.6) วิธีให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอด้วยผังกราฟฟิกแบบต่าง ๆ ตลอดจนการแปลความหมายข้อมูล 1.7) วิธีให้คำปรึกษาในการสรุปผล อภิปรายผล และแนะนำการให้ข้อเสนอแนะ 1.8) วิธีให้คำปรึกษาในการเขียนรายงานโครงการ และการเขียนบทคัดย่อ 1.9) วิธีการเผยแพร่ผลการทำโครงการด้วยวิธีการต่าง เช่น การนำเสนอด้วยวาจา นำเสนอด้วยแผนโครงการ
2. สมรรถนะด้านความสามารถในการให้คำปรึกษา การแก้ปัญหา การให้กำลังใจ
3. สมรรถนะด้านคุณลักษณะ การมีเจตคติเชิงบวกต่อการให้คำปรึกษา ไม่ย่อท้อ ยอมเหน็ดเหนื่อย รวมทั้งมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียนที่ทำโครงการ
4. สมรรถนะด้านทักษะกระบวนการ ต้องมีความสามารถในประเด็นต่อไปนี้ 4.1) ดำเนินการทำวิจัย หรือทำโครงการได้ จำแนกตามประเภทของโครงการ และ 4.2) ให้คำปรึกษาต่อผู้เรียนให้สามารถทำโครงการได้สำเร็จ
5. สมรรถนะด้านตระหนักเห็นคุณค่าและการเป็นนักวิจัย ต้องมีคุณลักษณะและค่านิยมในประเด็นต่อไปนี้ 5.1) ตระหนักใน

คุณค่าความสำคัญของการทำดำเนินทำวิจัย 5.2) ตระหนักในคุณค่าของการให้คำปรึกษาผู้เรียนที่ทำโครงการ 5.3) มีนิสัยเป็นนักวิจัย ช่างสังเกต ชยัน อดทน บากบั่น มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ มีจรรยาบรรณของที่ปรึกษาโครงการ

ฐานุตรา จัง (2556) ได้กล่าวถึงครูที่ปรึกษาโครงการที่ดีนั้นจะมีอิทธิพลต่อการทำโครงการของนักเรียนเป็นอย่างมาก เพื่อให้การทำโครงการของนักเรียนประสบความสำเร็จได้นั้นครูที่ปรึกษาจะต้องมีความสามารถ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ หรือประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อโครงการของนักเรียน เมื่อนักเรียนเจอปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำโครงการ หากมีครูที่ปรึกษาโครงการที่มีความรู้ ความสามารถ หรือความถนัดในหัวข้อนั้น ๆ แล้ว ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ครูมีจะช่วยให้การปรับปรุงจุดบกพร่องของโครงการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. เป็นผู้พร้อมที่จะเสียสละ ทุ่มเทเวลาให้กับการทำโครงการของนักเรียน ครูที่ปรึกษาโครงการจะต้องเป็นผู้พร้อมที่จะเสียสละเวลาส่วนตัวหลังเลิกงานให้กับการทำโครงการของนักเรียนเสมอ แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะมีภาระและหน้าที่มากล้นมือ แต่ครูก็พร้อมที่จะรับฟังรายงานความก้าวหน้า และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำโครงการของนักเรียน ครูคอยเสียสละเวลาให้กับนักเรียนเสมอ นอกจากนี้แล้วครูที่ปรึกษายังเสียสละเวลาในการตรวจรูปเล่มรายงานของโครงการครั้งแล้วครั้งเล่าจนได้รายงานที่สมบูรณ์แบบออกมาในที่สุด

3. เป็นผู้ที่คอยดูแลเอาใจใส่ในการทำโครงการของนักเรียน ครูที่ปรึกษาจะคอยติดตามโครงการของนักเรียนเสมอ คอยสอบถามว่าทำไมไม่ถึงขั้นตอนใด และพบปัญหาใดบ้างในการทำโครงการ คอยช่วยเหลือในจุดที่ครูที่สามารถช่วยเหลือได้ คอยกระตุ้นทำให้โครงการของนักเรียนเกิดความก้าวหน้า

4. เป็นผู้ที่สามารถสร้างความเป็นกันเองให้กับนักเรียนได้ หากครูที่ปรึกษาสามารถสร้างความเป็นกันเองระหว่างครูและนักเรียนได้ ก็จะเป็นตัวช่วยหนึ่งที่ทำให้ให้นักเรียนกล้าและอยากที่จะเข้าไปปรึกษาปัญหา และกล้าที่จะเข้าไปถามความคิดเห็นและขอคำชี้แนะจากครู

มารุต พัฒนาผล (2563) ได้ให้ความเห็นว่าพระสอนศีลธรรมที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการสอนโครงการคุณธรรมมาก่อน จะไม่สามารถโค้ช (Coach) ให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสอนศีลธรรมจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะหลักการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมกับตนเอง สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) ได้แก่ การมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักธรรม กล่าวคือ พระสอนศีลธรรมจะต้องรู้เข้าใจหลักธรรมแบบลึกไม่ใช่ว่ารู้แบบท่องศีลห้า ถ้าผู้สอนไม่รู้เข้าใจหลักธรรมก็ประยุกต์ใช้ไม่ได้กับบริบทที่ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม รวมถึงการมีความรู้เรื่องโครงการคุณธรรม และการประเมินผลตามสภาพจริง 2) ทักษะ (Skills) ได้แก่ ทักษะการโค้ช การใช้คำถาม การสร้างแรงจูงใจ การสร้างฉันทะให้นักเรียน การกระตุ้นให้นักเรียนทำโครงการ การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การประเมินผลเน้นประเมินตามสภาพจริงตอนที่ผู้เรียนทำโครงการ และ 3) เจตคติ (Attitude) การมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนแบบโครงการคุณธรรม จะต้องเห็นคุณค่าความสำคัญของการสอนแบบโครงการคุณธรรม ผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร ความรักความ

เมตตาที่จะอยู่กับผู้เรียนในการทำโครงการคุณธรรม สอดคล้องกับ พระมหาวิชาญ สุริชาโน (2563) ที่ได้กล่าวถึงพระสอนศีลธรรมที่จะนำพาผู้เรียนให้สามารถทำโครงการคุณธรรมประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ กระบวนการของโครงการคุณธรรม เข้าใจในหลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรมคุณธรรมเป็นอย่างดี มีทักษะการโค้ช (Coach) การเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) ตั้งคำถามเป็น สามารถย่อยคำถามให้นักเรียนคิดเองเป็นได้ การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนคิดและลงมือแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วยศักยภาพและความสามารถของตนเอง พระสอนศีลธรรมจะต้องมีกัลยาณมิตรธรรม เพราะกัลยาณมิตรเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ การทำงานทุกอย่างในโครงการคุณธรรมสำเร็จได้เพราะมีโค้ชที่ดีพี่เลี้ยงที่ดีต่อผู้เรียน

นรรธพร จันทรเฉลียว เสริบุตร (2563) กล่าวถึงพระสอนศีลธรรมที่จะจัดการเรียนการสอนแบบโครงการคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนได้ดีนั้นจะต้องมีสมรรถนะที่สำคัญทั้ง 3 ประการ ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) โดยความรู้ที่พระสอนศีลธรรมจะต้องมี ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ เนื้อหาหลักสูตรและขอบข่ายการเรียนรู้ (Learning Area) ที่มีความสอดคล้องกับบริบทและโลกความเป็นจริง 2) ทักษะ (Skills) ที่จำเป็นสำหรับพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ได้แก่ ทักษะการเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitating) ทักษะการสร้างความร่วมมือในการเรียนรู้ (Collaborating) ทักษะการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (Personalized learning) ทักษะการสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ (Authoring and Publishing) และทักษะการสร้างนวัตกรรม (Innovation skill) 3) คุณลักษณะ (Attribute) ที่ครูผู้สอนหรือพระสอนศีลธรรมจำเป็นจะต้องมีเกิดขึ้นในตนเอง คือ การเห็นอกเห็นใจผู้เรียน (Empathy) ถ้าครูผู้สอนไม่เห็นอกเห็นใจผู้เรียนว่า เขาชอบอะไร เขาไม่ชอบอะไร เขาเป็นใคร แล้วเขาอยากจะทำบางอย่างไปเพื่ออะไร ผู้สอนต้องเข้าใจก่อนว่า ผู้เรียนจะอยากจะทำเรื่องนี้อย่างไร ถ้าผู้สอนไม่คิดว่ามีหมายคามยังงั้นกับผู้เรียนว่าทำไมเขาต้องอยากทำ ครูผู้สอนจะไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายหรือคุณค่ากับผู้เรียนได้เลย

บรรเจตพร สู่แสนสุข (2563) ได้กล่าวถึงสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ คือการมีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการสอนแบบโครงการคุณธรรม 2) ด้านทักษะ คือ การสามารถรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนที่ทำโครงการได้ การโค้ช (Coaching) การให้กำลังใจนักเรียน และมีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าเป็น ว่าอาจเกิดอะไรขึ้นในการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียน ถ้าไม่เสียหายนักผู้สอนก็ควรปล่อยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปแก้สถานการณ์ไป 3) ด้านคุณลักษณะ คือ การมีความอดทนใจเย็นรอได้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ ประภาภัทร นิยม (2563) ที่ได้กล่าวถึงสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ไว้ดังนี้ 1) ด้านความรู้ คือการมีความรู้เข้าใจในขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม 2) ด้านทักษะความสามารถของผู้สอน ได้แก่ ทักษะการคิดขั้นสูง การล่วงรู้วิถีการเรียนรู้ของผู้เรียน การตั้งคำถาม การเป็นผู้ชี้แนะ (coach) การให้คำแนะนำ คอยส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การจับประเด็น การเป็นผู้รับฟังและให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้เรียนคิด 3) ด้านคุณลักษณะ ผู้สอนต้องมีความอดทน มีสติระลึกรู้ได้เสมอว่าการทำโครงการไม่ได้มีคำตอบสำเร็จรูปเสมอ ครูผู้สอนไม่ใช่ผู้ที่จะรู้คำตอบของโครงการคุณธรรมนั้น ๆ การค้นหาคำตอบจะต้องเป็นเรื่องของผู้เรียนเอง เช่นเดียวกับ ชบา อ่อนนาค (2563)

ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ดังนี้ 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม หลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการทำโครงการคุณธรรม และการสังเคราะห์หลักธรรมเป็นกิจกรรมที่ใช้ดำเนินโครงการ 2) มีความรู้ทางด้านจิตวิทยาวัยรุ่นเพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรม 3) มีความอดทน เสียสละ อุทิศตนให้กับนักเรียน ไม่ได้มุ่งหวังรางวัลเป็นหลัก แต่เพื่อต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับในโลกอนาคต 4) ต้องสามารถเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ไม่ใช่เพียงแค่นักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรม แต่กันครูท่านอื่น ผู้บริหาร และผู้ปกครอง รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการคุณธรรมของนักเรียน 5) การเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถยอมรับฟังความคิดเห็นในการทำงานของนักเรียนได้โดยไม่เอาประสบการณ์ ความคิดหรือความรู้สึกส่วนตัวไปตัดสินศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน จนผู้ทำให้ผู้เรียนขาดกำลังใจในการทำโครงการคุณธรรม

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้กล่าวถึงผู้สอนแบบโครงการคุณธรรมไปในทิศทางเดียวกันว่าผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ การให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียน การตั้งคำถามเป็น การเข้าใจผู้เรียนหรือจิตวิทยาการเรียนรู้ของคน ฟังผู้เรียนว่าผู้เรียนกำลังคิดอะไรอยู่ การเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสามารถนำพาผู้เรียนได้ใคร่ครวญสะท้อนคิดจากสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติได้ เช่นเดียวกับ สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2563) ได้กล่าวถึงพระสอนศีลธรรมที่จะนำพาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมสำเร็จได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หลักสำคัญดังนี้ 1) สมรรถนะด้านความรู้ การมีความรู้ในเรื่องการทำโครงการคุณธรรม 2) สมรรถนะด้านทักษะ ได้แก่ การตั้งคำถามเชื่อมโยงเป็นการนำพานักเรียนให้ทำงานที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่น ทักษะการสะท้อน (Reflection) การฟังผู้เรียนเป็นซึ่งเป็นการฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถการตั้งคำถามที่ลงลึกที่ไปกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนอย่างแท้จริง 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ การมีความอดทนของครูผู้สอนในการรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เพราะหากครูผู้สอนอดทนไม่ไหวที่จะรอถามที่จะตั้งคำถาม สุดท้ายครูผู้สอนจะบอกรูปและสรุปให้ผู้เรียนเอง ทำให้ผู้เรียนไม่ได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีสติ การมีพรหมวิหารของครูผู้สอน เพราะว่าพรหมวิหารจะกำกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวครูผู้สอนกับตัวผู้เรียนในเรื่องของการแสดงออกถึงทำที่ทางจิตใจของครูผู้สอนที่มีต่อผู้เรียนว่ามีความเมตตา กรุณาต่อผู้เรียนอย่างไร

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่พระสอนศีลธรรมจะสามารถให้คำปรึกษาผู้เรียนดำเนินการทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จหรือไม่ การมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จในการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะหลักการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ซึ่งมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการคุณธรรม	พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ (2563)	มารุต พัฒนา (2563)	นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร (2563)	ประเจตพร สุแสนสุข (2563)	ประภาภัทร นิยม (2563)	สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2563)	วิจารณ์ พานิช (2563)	พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (2563)	ชบา อ่อนนาค (2563)	ฐานุตรา จัง (2556)	ผู้วิจัย
3. ด้านเจตคติ											
มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนโครงการคุณธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
มีความเป็นกัลยาณมิตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
มีความรักความเมตตา		✓				✓				✓	
มีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน			✓								
มีความอดทนใจเย็น	✓			✓	✓				✓		
มีความเสียสละ ทุ่มเทม่งมัน									✓	✓	
มีสติในการให้คำปรึกษา					✓	✓					
ดูแลเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบ										✓	

จากตารางที่ 2 สังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะหลักการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จะเห็นได้ว่าการที่พระสอนศีลธรรมจะสามารถให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จและโครงการคุณธรรมของผู้เรียนเป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพนั้น พระสอนศีลธรรมจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่สำคัญในการให้คำปรึกษา รวมถึงเจตคติต่อการสอนโครงการคุณธรรมและการเป็นเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม สมรรถนะหลักสำคัญของการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง พระสอนศีลธรรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ได้แก่ ความหมายของโครงการคุณธรรม คุณค่าและประโยชน์ของโครงการคุณธรรม หลักการและหลักธรรมที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาคุณธรรม ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม และบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรม

2. ด้านทักษะ (Skills) หมายถึง พระสอนศีลธรรมมีทักษะความสามารถที่ช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ ประกอบด้วยทักษะการสร้างแรงจูงใจ การตั้งคำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และการรับฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

3. ด้านเจตคติ (Attitude) หมายถึง พระสอนศีลธรรมมีเจตคติเชิงบวกหรือทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม และการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียนที่ทำโครงการคุณธรรม

จากการสังเคราะห์คุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมทั้ง 5 ด้านดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย การให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา การให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูล การให้คำชี้แนะสร้างสรรค์นวัตกรรม การให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม และการให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอโครงการคุณธรรม ทั้งนี้ การที่พระสอนศีลธรรมจะเกิดคุณลักษณะพฤติกรรมการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หรือสามารถปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้นั้น จะต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมก่อน จึงจะสามารถปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ และเมื่อนำแนวคิดสมรรถนะของแมคเคิลแลนด์ และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษามาใช้ประกอบการอธิบาย โดยที่สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม โดยการนำความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติต่อการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม (Attitude) มาไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียน จนทำให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จตามเกณฑ์คุณภาพที่กำหนดไว้ โดยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมประเมินได้จากการปฏิบัติการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนการทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมทั้ง ๕ ด้านที่ประกอบด้วย 1) การให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา 2) การให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา 3) การให้คำชี้แนะผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม 4) การให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม และ 5) การให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอ

2.1.7 การประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

การประเมินสมรรถนะจะมุ่งเน้นการประเมินความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียน ในลักษณะของการประเมินจากการปฏิบัติว่าผู้เรียนทำได้บรรลุตามเกณฑ์ความสำเร็จที่กำหนดไว้หรือไม่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, 2563) ได้กล่าวถึงการประเมินสมรรถนะว่ามักเกิดขึ้นในลักษณะของการประเมินผลรวม (Summative Assessment) ในช่วงท้ายของบทเรียน ภายหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญจำเป็นหรือหลอมรวมเป็นพื้นฐานของสมรรถนะ ๆ แล้ว ซึ่งในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านั้น ผู้สอนก็สามารถออกแบบการประเมินความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ในลักษณะของการประเมินระหว่างเรียนได้ (Formative Assessment) โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีวัดต่าง ๆ ได้ตามปกติ เช่น แบบทดสอบ แบบวัด การตรวจแบบฝึก เป็นต้น หรืออาจจะมีการวัดสมรรถนะย่อย ๆ ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนได้เช่นกัน ซึ่งมักจะอยู่ในลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) การประเมินสมรรถนะจึงเป็นการวัดสมรรถนะที่เป็นองค์รวมของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการประเมินสมรรถนะ ดังนี้ 1) เน้นการประเมินผลรวบยอดหรือการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จะมุ่งวัดสมรรถนะที่เป็นองค์รวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ

2) ใช้วิธีการวัดจากพฤติกรรม หรือการปฏิบัติงาน (Performance Test) ซึ่งแสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม เกิดเป็นผลสำเร็จตามเกณฑ์การปฏิบัติที่กำหนด (Performance Criteria) เน้นการวัดแบบอิงเกณฑ์และมีหลักฐานการปฏิบัติที่ตรวจสอบได้ 3) ใช้สถานการณ์เป็นฐาน เช่น สถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์จริง เป็นต้น เพื่อให้บริบทการวัดและประเมินเป็นสภาพจริงมากขึ้น 4) ประเมินผู้เรียนไปตามเกณฑ์ของสมรรถนะที่กำหนด เมื่อผู้เรียนไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนก็จะได้รับการซ่อมเสริมจนกว่าจะผ่านจึงสามารถก้าวไปสู่ลำดับสมรรถนะขั้นต่อไป 5) เน้นการให้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียนตามลำดับขั้นที่ผู้เรียนทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด 6) การประเมินจากปฏิบัติจากกระบวนการ (Process) ผลงานหรือชิ้นงาน (Product) ที่เกิดจากการปฏิบัติในงานนั้น 7) การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินจากสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น ประเมินจากการปฏิบัติ (Performance assessment) การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Student Self-assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment)

นอกจากนี้ โปทิวรี โปทิวรี (2554) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมในมิติของงานในการประเมินสภาพจริง จะต้องประกอบด้วย 4 มิติ ดังนี้ 1) การปฏิบัติจริง เน้นการประเมินการแสดงออกของผู้เรียนในภาคปฏิบัติ เช่น การให้อ่านออกเสียง การทดลอง การประดิษฐ์ การร้องเพลง เป็นต้น 2) กระบวนการเรียนรู้ เน้นประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การสังเกตขั้นตอนการทำงาน สังเกต/ตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะทำกิจกรรมที่มอบหมาย เป็นต้น 3) ผลผลิต/ผลงาน เน้นประเมินผลผลิตที่ผู้เรียนจัดทำขึ้น เช่น ผลงานทางศิลปะ งานประดิษฐ์ รายงานค้นคว้า เป็นต้น 4) แฟ้มสะสมงาน เน้นประเมินความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงการเรียนรู้จากการที่ผู้เรียนสะสมผลงานต่าง ๆ จัดทำเป็นแฟ้มสะสมผลงาน การประเมินตามสภาพจริงมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. เกณฑ์การให้คะแนน มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ซึ่งรูปแบบของการเกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน แบ่งตามวิธีการกำหนดรายการประเมินเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) เกณฑ์การประเมินแบบภาพรวม (holistic rubric or holistic score) เป็นแบบประเมินที่มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพของงานหรือชิ้นงานภาพรวม พิจารณาจากทุกรายการประเมินของชิ้นงานรวมกัน แล้วเขียนบรรยายระดับคุณภาพแต่ละระดับคุณภาพของชิ้นงานนั้นไว้อย่างชัดเจน 2) เกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน (analytic rubric or analytic score) เป็นแบบประเมินที่กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพของแต่ละรายการประเมินของงานหรือชิ้นงาน โดยแต่ละรายการประเมินมีการเขียนบรรยายระดับคุณภาพแต่ละระดับคุณภาพไว้อย่างชัดเจน

2. มาตรฐานความสามารถ มีการกำหนดความสามารถที่คาดหวังของผู้เรียนไว้เพื่อการเทียบเคียงจากผลการให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน

3. การตัดสินระดับความสามารถ มีการลงสรุปความสามารถของผู้เรียน และสิ่งที่ต้องปรับปรุงหรือพัฒนาโดยความเห็นร่วมกัน ระหว่างครู ผู้เรียน เพื่อน ผู้ปกครอง

สำหรับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะนั้น เป็นการใช่วิธีการประเมินตามสภาพจริง เพื่อสังเกตการณ์การปฏิบัติ รวมถึงการแสดงออกที่หลากหลายด้านของผู้เรียน

ตามสภาพจริง ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงการเลือกใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายในการประเมินการเรียนรู้ มีดังนี้

1. การสังเกต ครูสังเกตผู้เรียนเป็นระยะๆ ในช่วงการเรียนการสอน โดยกำหนดเครื่องมือประกอบการสังเกตไว้ล่วงหน้า ได้แก่ 1) แบบบันทึกเหตุการณ์ ครูบันทึกข้อมูลสำคัญ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในแต่ละวันเพื่อชี้ให้เห็นความก้าวหน้าของผู้เรียน 2) แบบตรวจสอบรายการ ครูมีรายการที่ต้องสำรวจไว้ล่วงหน้าในด้านคุณลักษณะ ทักษะ พฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและความถี่ของพฤติกรรม และ 3) แบบประเมินค่า ครูมีแบบบันทึกความสามารถที่คาดหวังเป็นมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อวัดพฤติกรรมและความสามารถของผู้เรียนในเรื่องต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์ ครูใช้การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลผู้เรียนว่าได้รับรู้ หรือเกิดการเรียนรู้ ในสิ่งที่เรียนไปหรือไม่ รวมถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้

3. การประเมินตนเองของผู้เรียน ครูใช้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับรู้ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู เครื่องมือประเมินตนเองของผู้เรียนอาจเป็นการจดบันทึกประจำวันของผู้เรียน การใช้เกณฑ์การให้คะแนน การให้สรุปเรื่องที่อ่านและแสดงความคิดเห็นต่อการอ่าน เป็นต้น

4. การประเมินโดยเพื่อน เป็นการให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลตามเกณฑ์การให้คะแนน

5. การประเมินภาคปฏิบัติ ครูให้ผู้เรียนได้กระทำจริงโดยการสร้างชิ้นงานต่าง ๆ เช่น การนำเสนอปากเปล่า การเล่าเรื่อง การวาดภาพ และจัดนิทรรศการผลงาน ที่แสดงนี้จะถูกประเมินโดยครู ผู้เรียน และเพื่อน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน

6. การทดสอบด้วยเครื่องมือ โดยการใช้แบบทดสอบที่วัดได้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ อาจเป็นแบบทดสอบอัตนัย หรือแบบทดสอบปรนัย

7. การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน เป็นการให้ผู้เรียนสะสมผลงานต่างๆ ที่แสดงถึงความก้าวหน้าของการเรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ในแฟ้มสะสมผลงานอาจประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ ชิ้นงานจากภาระงานที่กำหนดผลการประเมินตนเอง และผลงานจากกิจกรรมอื่นๆ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินสมรรถนะ จะเห็นได้ว่าเป็นการประเมินจากพฤติกรรม การกระทำหรือการปฏิบัติ ที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนเองมีอยู่ ไปใช้ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงที่ประเมินจากการปฏิบัติงาน แยกเป็น 2 ส่วน คือกระบวนการ/วิธีการ (Process) และผลงานผลิต (Product) ที่เกิดจากสิ่งที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมผู้เรียนที่แสดงออกมาในการปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ ผลผลิตหรือผลงาน ที่บ่งบอกถึงความก้าวหน้าและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเมินโดยใช้ผู้ประเมินหลายฝ่าย เช่น ผู้สอน ประเมินผู้เรียน ผู้เรียนประเมินตนเอง หรือประเมินโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งยังใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย และประเมินต่อเนื่องหลายช่วงเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จากการประเมินการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมการโค้ช เพื่อการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม และประเมินคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียนที่เป็นผลจากการปฏิบัติโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

การเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น (Active Learning) จากประสบการณ์ส่วนบุคคลที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มากกว่าเป็นผู้รับความรู้ (Passively receiving knowledge) หรือเป็นความรู้ที่ไม่ใช่มาจากการสอนของครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ความรู้จะเกิดขึ้นและถูกสร้างขึ้นโดยผู้เรียนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing) (พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข, 2560) การวิจัยครั้งนี้เป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีหัวข้อสำคัญดังนี้

2.2.1 ความหมายของโครงการคุณธรรม

อภิชาต แดงจำรูญ (2553) ให้ความหมายของโครงการคุณธรรมว่าเป็นการรวมกลุ่มกันของผู้เรียนที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทำโครงการด้านคุณธรรมตามความสนใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้การร่วมมือทำงาน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกัน การเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรมมีลักษณะที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ศึกษาสำรวจ ค้นคว้า ทดลองคิดค้น เน้นการนำปัญหาคุณธรรมในชีวิตจริงมาเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางปัญหาหรือหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้นแนะนำให้คำปรึกษา ให้กำลังใจและคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับ วุฒิสยา เนตรวงษ์ (2556) กล่าวถึงโครงการคุณธรรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการให้ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาที่สนใจ แล้วจัดทำโครงการเพื่อช่วยแก้ปัญหาในสังคมด้านศีลธรรมและส่งเสริมบ่มเพาะความดีมีคุณธรรมจากการเรียนรู้ผ่านโครงการที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่นเดียวกับกับ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2558) ที่ได้ให้ความหมายของโครงการคุณธรรม หมายถึง โครงการความดีเชิงรุกที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ ในรูปแบบของโครงการกลุ่ม ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงการทำความดีเพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม ส่งเสริมการบ่มเพาะความดีผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ ขยายการมีส่วนร่วมไปยังบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชน เช่นเดียวกับ สุพิชญ์ชญา เยี่ยงวิญญู (2560) ให้ความหมายโครงการคุณธรรมเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม ซึ่งผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มที่ลงมือปฏิบัติงานจริงจะได้รับประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดผู้เรียนและเป็นระบบให้เป็นสังคมคุณธรรม

จากการให้ความหมายของนักวิชาการข้างต้น จะเห็นได้ว่าโครงการคุณธรรมเป็นการนำปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับด้านศีลธรรมและคุณธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียนมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ปรารถนาดี อยากเรียนรู้ อยากแก้ปัญหา อยากทำความดีด้วยการนำปัญหานั้นมาแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติจริง เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มกัลยาณมิตร สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของโครงการคุณธรรม หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกัน ทำความดี อย่างมีปัญญา โดยผู้เรียนเลือกปัญหาที่มีความสนใจใฝ่รู้ ปรารถนาดีอยากแก้ปัญหาทางสังคมด้านศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน ด้วยการทำงานแบบกลุ่มรวมพลังร่วมกันวางแผน และออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสรรค์เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการ

ทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยมีพระสอนศีลธรรมทำหน้าที่เป็นโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะทางการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จด้วยศักยภาพ และความสามารถของผู้เรียนเอง

2.2.2 จุดมุ่งหมายการทำโครงการคุณธรรม

การทำโครงการคุณธรรมเป็นการทำงานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมความดีของตนเอง และทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากการทำโครงการเป็นหลัก พระมหากษัตริย์รัตนโกสินทร์ (2560) ได้กล่าวถึงการทำโครงการคุณธรรมผู้เรียนจะเกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านพฤติกรรม เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้ออาทร พร้อมทั้งจะให้กำลังใจและให้อภัยแก่กัน การระมัดระวังคำพูดหรือการกระทำที่ไม่เบียดเบียนใคร การให้อภัยกัน ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านพฤติกรรม ไม่ให้เป็นมลภาวะเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ด้านจิตใจ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทางด้านคุณธรรม เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ทำให้ความกล้าหรือมั่นใจ มีความพากเพียรพยายามลงมือแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ไม่ท้อถอย มีความอดทนทั้งต่อภาระงาน คน และสถานการณ์ที่เข้ามากระทบจากการทำโครงการ ก่อให้เกิดคุณธรรมความดีเกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเอง 3) ด้านปัญญา เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ตั้งแต่การรู้เท่าทันปัญหา การกำหนดปัญหาที่ยากแก่ สืบสาวหาสาเหตุต่าง ๆ วิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงที่เป็นแก่นและสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันที่ก่อให้เกิดปัญหา กำหนดเป้าหมาย ออกแบบวิธีการปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาให้กับกลุ่มเป้าหมาย ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขทำงานให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2561) ที่ได้กล่าวถึงการทำโครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดปัญญา ทักษะการทำงาน และการพัฒนาตนเองทางด้านจิตใจ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การให้ผู้เรียนพัฒนาปัญญาจากการปฏิบัติ การเกิดปัญญาจากการปฏิบัติ หมายถึง ปฏิบัติแล้วทำความเข้าใจโดยดึงความรู้ที่ออกมาจากตัวมาอธิบายผลจากการปฏิบัติ เป็นการพัฒนาปัญญาในขั้นที่ 3 ของพุทธิพิสัย คือ ประยุกต์ใช้ความรู้ และเป็นฐานการพัฒนาความคิดขั้นสูง คือ การวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดประเมิน และคิดวิพากษ์ ได้ปัญญาสุดขั้นของพุทธิพิสัย

2. การให้นักเรียนมีทักษะการทำงาน การทำให้มีทักษะการทำงาน เช่น การวางแผน การเตรียมการ การคาดการณ์ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การทำโครงการเป็นกลุ่ม คือ การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) นักเรียนจะได้พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะพิสัย

3. การพัฒนาตนเองด้านจิตใจ หรือจิตพิสัย เป็นปัญญาทางจิตใจ ซึ่งเกิดจากการทำงานที่ลดทอนตัวตนลง เกิดจากโครงการทางสังคมหรือมนุษยศาสตร์ที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับชีวิตผู้อื่น แล้วใช้การสะท้อนคิด (Reflection) ในการเรียนรู้ จนบางครั้งผลสำเร็จคือการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน (Transformative learning)

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายการทำโครงการคุณธรรม สรุปได้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาหรือแสดงความสามารถตามศักยภาพของตนเอง ได้เรียนรู้และศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตนเองมีความสนใจใฝ่รู้ได้อย่างลึกซึ้งซึ่งมากกว่าการเรียนการสอนที่อยู่ในห้องเรียนตามปกติ ผู้เรียนได้

ใช้กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ ฝึกให้ผู้เรียนมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเป็น มีทักษะการตัดสินใจ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีงามกับเพื่อนและผู้อื่นระหว่าง การทำโครงการคุณธรรม จึงก่อให้เกิดคุณธรรมความดีภายในตัวของผู้เรียนที่เกิดขึ้น ดังนั้น การทำโครงการคุณธรรมจึงเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมของชีวิต เพื่อให้เกิดคุณลักษณะพึงประสงค์ทั้งทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ/คุณธรรม และด้านปัญญา การมีความรู้ความเข้าใจถูกต้อง

2.2.3 ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม เป็นการนำปัญหาในชีวิตจริงที่ผู้เรียนเผชิญอยู่ทุกวัน เช่น ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ครอบครัว หรือในชุมชน เป็นต้น มาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำปัญหานั้นมาวิเคราะห์สาเหตุ การวางแผนและออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน ในการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนจึงไม่ได้เพียงช่วยให้เข้าใจปัญหานอกตัวผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ สะท้อนเข้ามาสู่การเรียนรู้ด้านในชีวิตหรือจิตใจของตนเองด้วย จนทำให้คุณธรรมงอกงามขึ้นภายในจิตใจตนเองของผู้เรียนได้ในที่สุด ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนควบคู่คุณธรรมผ่านกระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 เพราะหลักการแก้ปัญหาในการดำเนินการโครงการคุณธรรม คือการนำอริยสัจมาใช้ในการดำเนินการโครงการ ได้แก่ ทุกข์ คือ การเห็นปรากฏการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น สมุทัย คือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา นิโรธ คือการกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา มรรค คือวิธีแก้ปัญหา ดังนั้น โครงการคุณธรรมจึงเป็นกระบวนการที่นำพาให้ผู้เรียนได้ทำโครงการจริงในชีวิตผ่านกระบวนการทางปัญญา (พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวิโส, 2560)

วัชราน เล่าเรียนดี, ปริญญา กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2560) ได้กล่าวถึงการนำโครงการไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อและหลักการต่อไปนี้ 1) การเรียนรู้ด้วยการทำโครงการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเลือกเนื้อหาสาระและลักษณะโครงการที่ตนเองสนใจ 2) ผู้เรียนจะต้องรับรู้และเข้าใจว่าเขากำลังทำอะไร มีความสำคัญอย่างไร และจำทำอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ 3) กระตุ้นการร่วมมือกันเรียนรู้ให้มีการร่วมมือร่วมใจกันเรียนรู้และปฏิบัติ 4) นักเรียนจะต้องได้ชิ้นงาน สามารถเสนอผลงานหรือปฏิบัติโครงการ จึงเป็นการกระทำ (Doing things) มากกว่าเรียนรู้เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง 5) โครงการจะต้องประกอบด้วยเนื้อหาและจุดประสงค์ที่เป็นจริง สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา 6) โครงการมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ที่มีผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ครูเป็นผู้เรียนมากกว่าผู้สอน 7) การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินผลและประเมินผลตามสภาพจริง เช่น ใช้รูบริกส์ (Rubrics) 8) จากมุมมองของการวิจัยการเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ มีทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพื้นฐานและแนวทางการจัดการเรียนรู้ เช่น ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การร่วมมือกัน การแก้ปัญหา การสอนโดยเพื่อนช่วยสอน และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สอดคล้องกับ สมพงษ์ จันทรโพธิ์ศรี (2562) ที่ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของโครงการมี 4 ประการ ได้แก่ 1) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) ผู้เรียนเป็นผู้เริ่มเริ่มและเลือกเรื่องที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความสนใจ และระดับความสามารถของผู้เรียนเอง 3) เป็นกิจกรรม

ที่มีการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการศึกษาค้นคว้าเพื่อตอบปัญหาที่สงสัย และ 4) ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนในการศึกษาค้นคว้าตลอดจนดำเนินการปฏิบัติทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการแปลผลสรุปผล และเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา จากการศึกษาลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากฉันทะความสนใจ อยากรู้ มีความปรารถนาดี อยากรู้แก้ปัญหาในเรื่องนั้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง การทำโครงการคุณธรรมที่เริ่มต้นจากผู้เรียนคิดริเริ่มหรือเลือกปัญหาที่ต้องการอยากรู้ อยากรู้แก้ปัญหาที่สนใจด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมการเรียนรู้หรือกิจกรรมความดี ซึ่งจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจ หรือการมีความสุขที่ได้แก้ปัญหาหรือการได้ทำความดีจากประเด็นปัญหาที่ตนเองได้เป็นผู้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

2. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูที่ปรึกษาทำหน้าที่เป็นโค้ช (Coach) คอยให้คำชี้แนะทางการเรียนรู้ให้คำปรึกษา เป็นนักตั้งคำถามที่มีพลัง (Power Questions) โดยการนำปัญหาพฤติกรรมทางด้านสังคมหรือปัญหาพฤติกรรมศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน มากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย ใคร่รู้ ว่าปัญหาที่แท้จริงนั้นคืออะไร ปัญหาเป็นอย่างไร ทำไมอยากแก้ปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับใครหรือกลุ่มไหน หากแก้ไขหรือปล่อยปัญหานั้นทิ้งไป จะเกิดผลกระทบอะไร อย่างไร กับใคร หรือสิ่งใดตามมาบ้าง จนผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไขอย่างแท้จริง เกิดเป็นฉันทะ ความศรัทธาอยากทำความดีด้วยการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by doing) การลงมือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจหรือคุณธรรม และปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างการทำโครงการคุณธรรม

4. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแก้ปัญหาผ่านกระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจทั้ง 4 อันเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นฐานในการดำเนินการโครงการคุณธรรม เริ่มตั้งแต่ผู้เรียนมองเห็นปรากฏการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดเป็นความตระหนักชัดในปัญหาที่อยากแก้ (ทุกข์) จากนั้นจึงลงมือศึกษา สืบค้น และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับสภาพปัญหา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาให้ชัดเจนว่าเกิดจากเหตุปัจจัยใดบ้าง (สมุทัย) เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายเชิงบวกที่ต้องการอยากให้เป็นประสบความสำเร็จ (นิโรธ) จากนั้นจึงวางแผนและพัฒนานวัตกรรมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับสาเหตุ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (มรรค)

5. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยที่ผู้เรียนร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่ต้องการอยากแก้ขึ้น การเรียนรู้ในลักษณะเช่นนี้เรียกว่า เอาธรรมไปทำอย่างแท้จริง เพราะการศึกษาหลักธรรมเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในเรื่องที่ทำโครงการ ผู้เรียนจะต้องใช้ปัญญาในการเรียนรู้จากการรับฟังจากผู้รู้ธรรมอย่างลึกซึ้ง การสนทนา สอบถาม การสืบเสาะ การรวบรวมข้อมูลหลักธรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ตำรา งานวิจัย ปรากฏการณ์ผู้รู้ธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า สุตมยปัญญา (learned from others) เมื่อได้รวบรวมข้อมูลหลักธรรมแล้วก็นำมาจัดกระทำข้อมูล โดยวิเคราะห์หลักธรรมนั้น

มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างไร ทำไมจึงเลือกหลักธรรมนั้นมาใช้เป็นวิธีการแก้ปัญหา หลักธรรมแต่ละข้อนั้นมีแนวทางหรือโอเดียการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใดได้บ้าง แต่ละโอเดียที่กำหนดขึ้นมีข้อดี หรือข้อจำกัดอะไรบ้าง หากเมื่อนำไปใช้แก้ปัญหาจริง และควรจะเลือกโอเดียใดเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การแก้ปัญหา ซึ่งเรียกว่า จินตามยปัญญา (wise reflection) จากนั้นนำกิจกรรมหรือนวัตกรรมที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไปใช้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย และนำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากทดลองแก้ปัญหา มาประเมินผล ตรวจสอบ และปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาใหม่ให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ เรียกว่า ภาวนามยปัญญา (practice) ดังนั้นแล้ว หากพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในลักษณะเช่นนี้ได้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ อย่างมากมายจากการทำโครงการคุณธรรม

2.2.4 ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม

การจัดการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรมเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ยังเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเชิงลึกและมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ดังที่ รัตนาภรณ์ ชาญไววิทย์ (2550) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากการทำโครงการคุณธรรม มี 12 ประการ คือ 1) ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมแฝงนอกเหนือจากคุณธรรมหลักที่ได้รับการปลูกฝังในแต่ละโครงการ เช่น ความกล้าแสดงออก ความรับผิดชอบ การเสียสละ ความรักความเมตตา 3) การทำความดีเพื่อเฉลิมพระเกียรติแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 4) การตระหนักถึงปัญหาและพัฒนาสังคม 5) เกิดความสุขและภาคภูมิใจจากการทำโครงการคุณธรรม 6) ค้นพบและเรียนรู้มิตรภาพระหว่างเพื่อน 7) พัฒนากระบวนการคิด 8) การพัฒนาศักยภาพของตนเอง 9) พัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม 10) เรียนรู้กระบวนการทำโครงการคุณธรรม 11) ฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ และ 12) เรียนรู้แบบอย่างที่ดีจากครู ซึ่งสอดคล้องกับ วันศิริ ก่อเกียรติอาภา (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 โดยใช้โครงการเป็นฐานสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 โดยใช้โครงการเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อความมุ่งมั่นในการทำงาน ความมีวินัย ความสนใจใฝ่เรียนรู้ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความสามัคคีในการทำงานเป็นกลุ่มดีขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมความก้าวร้าว ลึกขโมย เกียจคร้าน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และยังส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหาเป็นได้ดีขึ้น

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2560) ได้กล่าวถึงประโยชน์การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ดังนี้ 1) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้คิดเองและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างละเอียดรอบคอบ อย่างเป็นระบบ 2) ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาข้อมูล มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและยังมีทักษะในการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ สร้างองค์ความรู้และสรุปความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง มีทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะกระบวนการเคลื่อนไหวร่างกาย 3) ผู้เรียนได้ฝึกความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็น

และความรู้ความสามารถซึ่งกันและกัน รู้จักทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 4) ผู้เรียนมีคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ 5) ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนำความรู้หรือแนวทางที่ได้จากการทำโครงการไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตได้ 6) การทำกิจกรรมในโครงการเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงอันเป็นพื้นฐานทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ

จะเห็นได้ว่า การทำโครงการคุณธรรมนอกจากจะพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญาแล้ว ยังเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการสอนในชั้นเรียนหรือห้องเรียนธรรมดาที่ต้องฟังครูบรรยายและเตรียมสอบ แต่การทำโครงการคุณธรรมจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทนที่สุด เพราะผู้เรียนต้องคิดเอง ทำเอง ตัดสินใจเอง เลือกเอง พัฒนาเอง ได้เป็นผลงานแบบฝีมือนักเรียน ลายมือนักเรียนอย่างแท้จริง ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรม จะช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะปรับตัวกับสังคม ฝึกให้ผู้เรียนได้มีทักษะการสืบเสาะแสวงหาข้อมูลผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย เป็นสิ่งเชื่อมโยงชั้นเรียนกับสังคมนอกชั้นเรียน และเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านศีลธรรม เช่น การเคารพผู้อื่น การมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ เสียสละ ความรัก ความเมตตา ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเป็นพลเมืองที่ดี การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใหญ่ที่มาช่วยให้คำแนะนำในระหว่างการทำโครงการ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนทำโครงการเสร็จแล้ว แต่มักจะเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน

2.2.5 ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม

การทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ครูที่ปรึกษาโครงการจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม จะช่วยให้นำพาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ พระมหาพวงศันรินทร์ ฐิตวิโส (2560) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตระหนักรู้และแรงบันดาลใจ เป็นขั้นตอนครูที่ปรึกษากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้หรือแรงบันดาลใจที่อยากจะแก้ปัญหา โดยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดประเด็นปัญหาที่อยากแก้หรือความดีที่อยากทำ หรือวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนไปสำรวจ สังเกตสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงใกล้ตัวผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่พบเห็นได้จากห้องเรียน โรงเรียน วัด และชุมชนของตนเอง แล้วนำประเด็นปัญหาของแต่ละคนมาเสนอและอภิปรายในกลุ่มเพื่อเลือกปัญหาเป็นหัวข้อในการทำโครงการ

2. การรวบรวมประมวลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาสภาพปัญหาสาเหตุให้มีความชัดเจนไม่คลุมเคลือ โดยครูที่ปรึกษาตั้งคำถามให้ผู้เรียนช่วยกันคิดพิจารณาอย่างละเอียดว่า ใครเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการอยากจะทำอะไร เขาทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร จำนวนเท่าไร หลังจากนั้นจึงให้ผู้เรียนคิดวิธีการสำรวจข้อมูลสภาพปัญหา คำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย การลงมือทำการสำรวจสัมภาษณ์ภาคสนาม และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริง

3. การจัดทำร่างโครงการ ครูที่ปรึกษากระตุ้นให้ผู้เรียนนำผลที่ได้จากการสำรวจข้อมูล ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในขั้นตอนที่ผ่านมา มาพูดคุยและปรึกษาหารือกัน และร่วมกันวางแผน เรียบเรียง และจัดทำเป็นร่างโครงการคุณธรรม

4. การดำเนินการโครงการ เป็นการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาตามแผนร่างโครงการที่ได้กำหนดไว้ มีการประชุมเพื่อทบทวนหลังจากการแก้ปัญหา (After Action Review) เพื่อตรวจสอบการทำงานและปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

5. การสรุปผล ครูที่ปรึกษาให้ผู้เรียนสรุปผลการทำโครงการ ประมวลสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำโครงการทั้งหมดลงในใบงานสรุปผลโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปลายทางเป็นผังมโนทัศน์โครงการคุณธรรมฉบับจริง รวมไปถึงการสรุปเป็นรูปเล่มรายงานโครงการคุณธรรม

6. การนำเสนอโครงการ การจัดทำสื่อนำเสนอโครงการคุณธรรมโดยเน้นที่ความคิดสร้างสรรค์ และสรุปออกมาเป็นการสื่อสารให้เข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน เช่น อาจจะเป็นแผนผังเผยแพร่โครงการ การจัดบอร์ดโครงการ ทำเพจ Facebook คลิปวิดีโอ เป็นต้น โดยครูที่ปรึกษาปล่อยให้เป็นทางเลือกจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเอง นอกจากนี้ให้มีการนำเสนอโครงการสู่สาธารณะในหลากหลายรูปแบบ เช่น การนำเสนอบนเวที การจัดนิทรรศการตลาดนัดโครงการคุณธรรมในโรงเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมภายในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา กำหนดขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมเป็น 6 ขั้นตอน ดังที่ อภิชา แดงจำรูญ (2553) สุพิชญ์ชญา เยี่ยงวิญญู (2560) เบญจวรรณ ใจแก้ว (2556) ได้กำหนดขั้นตอนที่สอดคล้องกัน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้และกำประเด็นปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) การจัดทำร่างโครงการ 4) การดำเนินการ 5) สรุปและประเมินผล 6) การนำเสนอและการทำโครงการคุณธรรมในขั้นที่ 7) ของ อศนี วันชัย, อัญชลี แก้วสระศรี และจิตติพร ศรีษะเกต (2560) ได้กำหนดเป็นขั้นการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ทางคุณธรรมที่ได้รับจากการทำโครงการคุณธรรม ขณะที่ ฐิติยา เนตรวงษ์ และปรีชา นวลน้อม (2560) ได้แบ่งขั้นตอนสอนโครงการคุณธรรมตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 7 ขั้นตอน คือ 1) เตรียมการและปฐมนิเทศ 2) ตระหนักรู้และพิจารณาเลือกประเด็นปัญหา เป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้ตระหนักรู้ในปัญหา สืบค้นข้อมูล ข้อเท็จจริงจากแหล่งสารสนเทศ ยึดหลักความมีเหตุผล ใช้ความรู้ ความรอบคอบ 3) รวบรวมประมวลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างภูมิคุ้มกันด้วยข้อข้อมูลข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ วางแนวทางการทำโครงการคุณธรรม ผู้เรียนตัดสินใจเลือกประเด็นประเด็นปัญหาบนพื้นฐานการตีความข้อมูลและสารสนเทศน ยึดหลักใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ 4) จัดทำร่างโครงการคุณธรรม เป็นการทวนความรู้ ตรวจสอบข้อมูลก่อนดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสารสนเทศและหลักเหตุผล 5) ดำเนินการโครงการคุณธรรม ปฏิบัติจริงตามลำดับขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานที่วางไว้ 6) สรุปและประเมินผล และเขียนรายงาน ให้พื้นฐานความรู้ด้านการประเมินสารสนเทศและการบูรณาการสารสนเทศ การวิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการคุณธรรมโดยใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม 7) นำเสนอโครงการคุณธรรม ถ้ายทอดความดีจากโครงการคุณธรรมด้วยมัลติมีเดีย ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนการสอน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

พิชญาภา ยวงสร้อย (2554) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาด้วยอริยสัจในการทำโครงการ โดยได้แบ่งขั้นตอนการทำโครงการ เป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดปัญหาที่จะ

ศึกษา ขั้นนี้เป็นการเตรียมแหล่งเรียนรู้และข้อมูล เตรียมกรณีตัวอย่าง ประเด็นการเรียนรู้ โดยผู้สอน กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดปัญหา อาจยกตัวอย่างปัญหาที่ง่ายจากเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียน 2) การวางแผน ขั้นนี้ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน และร่วมกัน วางแผนในการทำโครงการ โดยผู้สอนกำกับดูแลการวางแผนเหล่านี้ผ่านเว็บ 3) การดำเนินโครงการ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องดำเนินการโครงการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษาคอยกำกับ ดูแล และคอยให้คำปรึกษา 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ขั้นนี้ผู้เรียนตรวจสอบผลดำเนินการ โครงการ ผู้สอนตรวจสอบผลงาน และร่วมกันอภิปรายและการทำโครงการ รวมทั้งให้ผู้เรียนวิเคราะห์ กระบวนการแก้ปัญหา โดยใช้หลักอริยสัจของกลุ่มและสรุปสิ่งที่ได้ และสิ่งที่ต้องแก้ไข เพื่อเป็นแนวทาง ในการทำงานครั้งต่อไป 5) นำเสนอผลงาน ขั้นนี้ผู้เรียนนำเสนอผลงาน และในชั้นเรียน โดยมีผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญประเมินผลงาน และผู้เรียนประเมินผลผู้เรียน รวมทั้งอภิปรายกลุ่มใหญ่ร่วมกัน

สงคราม มีบุญมา (2558) ได้กำหนดขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงการเพื่อเสริมสร้าง จิตสาธารณะ มีขั้นตอนดังนี้ 1) การกระตุ้นและสร้างความตระหนัก กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และต้องการที่จะศึกษาในประเด็นปัญหาที่น่าสนใจทางสังคม ตั้งคำถามที่ท้าทายความคิดแก่ผู้เรียน เช่น ยกตัวอย่างประเด็นปัญหาที่น่าสนใจทางสังคมผ่านสื่อภาพยนตร์ สารคดี วิดีทัศน์จาก YouTube ให้ผู้เรียนระดมความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาน่าสนใจทางสังคมในปัจจุบันและแนว ทางแก้ไข เป็นต้น 2) ศึกษาประเด็นปัญหาและเลือกหัวข้อโครงการ กำหนดความต้องการและความ สนใจของผู้เรียน ชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้อง เน้นศึกษาข้อมูลของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายเพื่อ เป็นแนวทางสู่การกำหนดหัวข้อประเด็นปัญหาและควรกระทำภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการระดมความคิดเห็นหัวข้อโครงการ คัดเลือกหัวข้อโครงการเพื่อดำเนินการวางแผนโครงการ ต่อไป กำหนดแหล่งค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม เช่น หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูล จากอินเทอร์เน็ต ชุมชน ราษฎ์ชาวบ้าน เป็นต้น 3) การวางแผนโครงการ การจัดกลุ่มผู้เรียนด้วย ความสมัครใจตามความต้องการและความสนใจในประเด็นปัญหาทางสังคมที่คล้ายกัน กำหนด บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนในการทำโครงการ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน 4) ลงมือ ปฏิบัติตามแผน มีการทำโครงการในชั้นเรียนหรือพื้นที่เป้าหมาย ทำโครงการร่วมกันแบบออนไลน์ ทำงานโครงการตามกระบวนการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ระหว่างเพื่อน และระหว่างกลุ่มด้วยกัน 5) การนำเสนอผลงาน เป็นการนำเสนอผลงานการทำ โครงการด้วยชิ้นงาน รายงานโครงการ สิ่งประดิษฐ์ จัดนิทรรศการ และสื่อนำเสนอข้อมูล 6) การ ประเมินผลโครงการ โดยการประเมินผลจากส่วนต่าง ๆ คือ ชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์ รายงานโครงการ นิทรรศการ เว็บไซต์ หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ กระบวนการในการทำโครงการ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิด ขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย

จากการศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมข้างต้น พบว่า ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมส่วนใหญ่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน แตกต่างกันเพียงรายละเอียด กิจกรรมแต่ละขั้นตอนของการทำโครงการคุณธรรม โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการทำโครงการ คุณธรรม แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม

ขั้นตอนโครงการคุณธรรม	อภิชา แดงจำรูญ (2553)	พิชญาภา ยวงสร้อย (2554)	เบญจวรรณ ใจแก้ว (2556)	สงคราม มีบุญมา (2558)	สุพิชญ์ชญา เยี่ยงวิญญู (2560)	ฐิติยา เนตรวงษ์ (2560)	พระมณฑาพวงศันรินทร์ ฐิตวิไล (2560)	อัสณี วันชัย และคณะ (2560)	ผู้วิจัย
การตระหนักรู้และเลือกปัญหา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การกำหนดปัญหา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
การสืบสวนหรือค้นหาสาเหตุ	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การวางแผนและสร้างสรรค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การลงมือปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การถอดบทเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การสรุปผลและนำเสนอผลงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 3 สังเคราะห์ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม ผู้วิจัยกำหนดเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตระหนักรู้ปัญหา ขั้นสืบสวน ขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นถอดบทเรียน และขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ขั้นตอนและรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมโดยทั่วไป เป็นขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมที่อิงแนวคิดแบบตะวันตก ยังขาดความเป็นกระบวนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธอย่างแท้จริง และยังไม่สอดคล้องกับบทบาทพระสอนศีลธรรม ซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนอีกด้วย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการกำหนดเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ด้วยเหตุนี้เพื่อให้ได้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบทบาทของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยจึงต้องการนำแนวคิดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนามาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำโครงการคุณธรรมเพื่อนำไปใช้ในการจัดฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2556) ได้กล่าวถึงปรัชญาพื้นฐานการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. ภารกิจสำคัญของการศึกษา (สิกขา) คือ การช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ถูกต้อง มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักสภาพความเป็นจริง รู้จักมองทุกสิ่งตามความเป็นจริง ไม่ใช่มองในสิ่งที่เราอยากให้เป็น และรู้จักจัดการสิ่งเหล่านั้นได้ตามควรจะเป็น เพื่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง และสังคม

2. การมีทัศนคติที่ถูกต้องและสามารถจัดการสิ่งเหล่านั้นได้ เกิดขึ้นมาจากผู้เรียน ได้รับการพัฒนาปัญญา ที่มาจากการมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งเกิดขึ้นนั้นภายในตัวของ ผู้เรียนเอง ตามหลักความจริงแห่งเหตุและผล

3. ภารกิจของผู้สอน คือ ต้องทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ชี้ทาง อำนวย โอกาสช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือค้นพบปัญหาได้ด้วยตนเอง ผู้สอนมีบทบาทเพียงการหา กลวิธี อูบาย และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้หรือช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าถึงปัญหาได้ผลดีที่สุด

4. กระบวนการเรียนรู้หรือการฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในฐานะ เป็นผู้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับตนเอง ผู้สอนจึงต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้ลงมือกระทำ ให้มากที่สุด เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงปัญหาได้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับความสามารถ ความถนัด และอุปนิสัยต่าง ๆ ของผู้เรียน เพื่อจัดสภาพการเรียนรู้และกลวิธีสอนให้มีความเหมาะสม กับผู้เรียน จึงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างผลดีที่สุด

5. ให้อิสระในการใช้ความคิดของผู้เรียน ไม่มีการบังคับให้เชื่อ ยึดหลักกาลามสูตร เพราะปัญหาเป็นสิ่งที่ยึดเย็ดบังคับให้รับเอาไม่ได้ การเรียนการสอนจึงต้องให้ความสำคัญกับการใช้ วิธีการแห่งปัญญาตามหลักโยนิโสมนสิการ ให้ผู้เรียนได้มีการซักถามโต้ตอบ สืบเสาะค้นหาความจริง ที่เกิดขึ้น จนผู้เรียนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจในตนเอง

จากปรัชญาพื้นฐานการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาข้างต้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย จึงต้องการศึกษาหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ โดยหลักธรรมสำคัญประกอบด้วย 6 หลักธรรม ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญในทางพระพุทธศาสนาเพื่อกำหนดเป็นขั้นตอน หลักของการทำโครงการคุณธรรม และการศึกษาหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ในแต่ละ ขั้นตอนของการทำโครงการคุณธรรม ประกอบด้วย 5 หลักธรรม ได้แก่ ปรัตถิมสยะ (หลักกัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท 4 และหลักพรหมวิหาร 4 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้าง ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการนำหลักธรรมสำคัญดังกล่าว มาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนด เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักธรรม จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักอริยสัจ 4

หลักธรรมอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญที่เป็นแกนกลางหรือหัวใจสำคัญในทาง พระพุทธศาสนา และเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้มนุษย์ได้มองเห็นกระบวนการของชีวิตของตนเอง สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเองด้วยหลักการและสติปัญญาของตนเอง ซึ่งเป็น วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการแห่งปัญญาของตัวบุคคล ดำเนินการแก้ปัญหาตามเหตุปัจจัยด้วยตนเอง ตามหลักความเป็นจริง หลักอริยสัจสี่ถือได้ว่าเป็นการสอนความจริงที่เป็นประโยชน์และผู้นั้นสามารถ นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ ในการที่จะนำหลักอริยสัจสี่ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โครงการคุณธรรมนั้น นอกจากจะต้องมีความเข้าใจหลักอริยสัจแล้วยังจำเป็นต้องรู้เข้าใจการทำหน้าที่ ต่ออริยสัจแต่ละข้อให้ถูกต้องด้วย เรียกว่า กิจในอริยสัจ เนื่องจากอริยสัจแต่ละข้อมีความสัมพันธ์ ตรงกันกับกิจหรือหน้าที่ที่มีต่ออริยสัจแต่ละอย่าง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2562) ได้อธิบายถึงหลักการในการปฏิบัติตามหลักอริยสัจสี่ จะต้องให้อริยสัจแต่ละข้อมีความสัมพันธ์ตรงกัน

กับกิจกรรมที่ในอริยสังแต่ละอย่าง จึงจะเป็นการแสดงและปฏิบัติโดยชอบ โดยวางเป็นหัวข้อไว้ ดังนี้

- 1) ทุกข์ เป็นขั้นทำความเข้าใจปัญหาและกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน ให้เข้าใจชัดเจนว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ปัญหาเป็นอย่างไร เป็นที่ตรงไหน เรียกว่า ปริญา 2) สมุทัย เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาว่าเกิดจากเหตุและปัจจัยใดบ้าง เรียกว่า ปหานะ 3) นิโรธ เป็นขั้นตอนกำหนดจุดหมายที่ต้องการอยากทำให้สำเร็จ เรียกว่า สัจฉิกิริยา 4) มรรค เป็นขั้นตอนกำหนดวิธีการและรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เรียกว่า ภาวนา สำหรับข้อปฏิบัติตามแนวทางแห่งมรรคนั้น เรียกว่า เป็นวิธีการแก้ปัญหาแบบอารยชน เรียกตามคำบาลีว่าอริยมรรคที่แปลว่าทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริยชน บุคคลผู้ใดที่ชื่อว่า เป็นอริยชนจะต้องได้รับการอบรม ฝึกฝนพัฒนาตนเองด้วยข้อปฏิบัติตามหลักมรรค ทั้ง 8 ประการ คือ 1) มีความคิดเห็นถูกต้อง คือ การมีความเชื่อ ศรัทธา หรือค่านิยมต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามสภาวะความเป็นจริงแห่งเหตุและปัจจัยของสิ่งต่าง ๆ เรียกว่า สัมมาทิฐิ 2) มีความคิดถูกต้อง คือการคิดในทางที่เป็นกุศล ไม่พยายาบท เบียดเบียน คิดชิงชังมุ่งทำลาย ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ 3) พูดด้วยสุจริต คือ การพูดความจริง ไม่พูดทำร้ายผู้อื่น ไม่ส่อเสียด หลอกลวง ใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น ไม่หยาบคาย เพื่อเจอ เป็นการพูดหรือสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เรียกว่า สัมมาวาจา 4) กระทำถูกต้อง คือ การปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เรียกว่า สัมมากรรมันตะ 5) เลี้ยงชีพชอบ คือ การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เรียกว่า สัมมาอาชีวะ 6) ความเพียรชอบ คือ การเพียรพยายามป้องกันสิ่งชั่วไม่ตีที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่ให้เกิดขึ้น กำจัดหรือแก้ปัญหาสิ่งชั่วร้ายที่เป็นอกุศลให้หมดสิ้นไป การพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และรักษาสิ่งที่ดีงามมีอยู่แล้วนั้น ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป เรียกว่า สัมมาวายมะ 7) ความระลึกรู้ คือ ความไม่เผลอ ฉุกคิดขึ้นได้ การคุมจิตไว้ในกิจการงานที่กำลังทำ ระลึกรู้เท่าทันการกระทำ คำพูด และอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นกับตนเอง เรียกว่า สัมมาสติ 8) มีจิตตั้งมั่นชอบ คือ การมีจิตให้แน่วแน่ จดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่เครียด เข้มแข็ง จิตเบิกบาน ไม่หดหู่ท้อแท้ พร้อมทั้งจะรับใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี เรียกว่า สัมมาสมาธิ จะเห็นได้ว่ามรรคมีองค์ 8 ประการ เมื่อบุคคลได้รับการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเอง จะส่งผลทำให้เกิดความเจริญงอกงามในชีวิต สามารถจัดการกับปัญหาหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง กระบวนการมรรคเป็นการดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมไม่แยกสายขาดออกจากกัน เนื่องจากเป็นข้อปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้เจริญงอกงามอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา นั่นเอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559) ได้กล่าวถึงหลักอริยสังว่าเป็นหมวดธรรมสำคัญที่สุดที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในทางพระพุทธศาสนา และมีลักษณะเป็นหลักคำสอนสำคัญของคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการสอนความจริงที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หลักอริยสัง 4 มีประการ ดังนี้ 1) ทุกข์ คือ ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ชัดแย้ง บกพร่อง ในการที่จะแก้ปัญหาหรือความทุกข์นั้น จะต้องรู้จักเข้าใจทุกข์ รู้เข้าใจปัญหาและกำหนดขอบเขตของปัญหานั้นให้ชัดเจน ซึ่งเป็นการรู้เข้าใจต่อการทำหน้าที่ต่อปัญหา เรียกว่า ปริญา 2) สมุทัย คือ เหตุเกิดของปัญหา สาเหตุแห่งทุกข์ ในการที่จะกำจัดต้นตอหรือสาเหตุของปัญหาหรือความทุกข์ ให้หมดสิ้นไปนั้น จะต้องมีการสืบสาวค้นหาสาเหตุปัจจัย

ที่เกี่ยวข้องสืบทอดกันมาที่ทำให้เกิดทุกข์หรือปัญหา รู้ว่าสาเหตุของปัญหาคืออะไร รู้ว่าจะต้องแก้ไขที่สาเหตุของปัญหา และรู้ว่าสาเหตุนั้นได้แก้ไขก่าจัดแล้ว เป็นการรู้เข้าใจต่อการทำหน้าที่ต่อสมุทัย เรียกว่า ปหานะ 3) นิโรธ คือ ทำให้แจ้ง ประจักษ์แจ้ง บรรลุจุดมุ่งหมาย ในการที่จะพ้นจากปัญหา หรือความทุกข์ได้นั้น จะต้องรู้เป้าหมายที่ต้องการคืออะไร จุดมุ่งหมายนั้นเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร เป็นการรู้เข้าใจต่อการทำหน้าที่ต่อนิโรธ เรียกว่า สัจฉิกิริยา 4) มรรค คือ ข้อปฏิบัติ แนวทาง วิธีการที่จะนำไปสู่สู่จุดมุ่งหมาย ขั้นนี้จะต้องกำหนดวิธีแก้ปัญหานั้นเป็นอย่างไร มีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร และลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนวิธีการนั้น เรียกว่า รู้เข้าใจต่อการทำหน้าที่ต่อมรรค เรียกว่า ภาวนา

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2558) ได้กล่าวถึงหลักอริยสัจว่าเป็นหลักการแก้ปัญหามาแบบอริยสัจที่เป็นกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทุกข์ สภาพปัญหา ติดขัด กดดัน ความคับข้อง ปีบคั้น บกพร่อง สำหรับทุกข์นี้เรามีหน้าที่เพียงกำหนดรู้ คือ ทำความเข้าใจและกำหนดประเด็นปัญหาให้ชัด และทำความเข้าใจปัญหา เรียกว่าปริยญา 2) สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา ได้แก่ เหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันสืบทอดกันมาก ซึ่งต้องสืบค้น วิเคราะห์และวินิจฉัยสาเหตุของปัญหาให้พบ เรียกว่าปหานะ 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะไร้ทุกข์ พ้นปัญหา เป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ในขั้นนี้จะต้องกำหนดได้ว่าจุดมุ่งหมายที่ต้องการคืออะไร จุดมุ่งหมายนั้นเป็นไปได้หรือไม่ เป็นไปได้ได้อย่างไร มีหลักการอย่างไร มีจุดมุ่งหมายรองอะไรบ้าง เรียกว่าสัจฉิกิริยา 4) มรรค คือ ทางดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความทุกข์หรือวิธีแก้ปัญหานั้น ได้แก่ วิธีการและรายละเอียดสิ่งที่ต้องปฏิบัติจริง เรียกว่าภาวนา

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2559) ได้กล่าวถึงหลักอริยสัจว่าเป็นหลักธรรมสำคัญที่ใช้เป็นวิธีการหรือแนวทางสำหรับการแก้ปัญหามาประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ทุกข์ เป็นการกำหนดปัญหา สภาพที่ไม่พึงพอใจ สภาพที่คับข้องใจ สภาพที่ทนได้ยากทั้งกายและใจ อันได้แก่ ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น ภาวะปีบคั้น ขัดแย้ง ความอึดอัดใจ ไม่สามารถหาทางออกให้กับตนเองได้ 2) สมุทัย เป็นการเกิดขึ้นของทุกข์ หรือสาเหตุแห่งทุกข์ เหตุที่ทำให้ชีวิตต้องถูกบีบคั้นด้วยความเร้าร้อน กระบวนกระวาย ความหวงแหน ความเกลียดชัง ความหวาดระแวง ความเบื่อหน่าย อันเนื่องมาจากความยากจน ความเจ็บ ความโง่เขลา 3) นิโรธ เป็นการดับทุกข์อย่างมีเป้าหมาย หรือเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ และ 4) มรรค เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลหรือเป็นการดับทุกข์ ซึ่งหมายถึงอริยมรรคซึ่งเป็นหนทางอันประเสริฐ

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2557) ได้กล่าวถึงหลักอริยสัจว่าเป็นหลักการคิดแก้ปัญหามาอย่างมีระบบสี่ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดปัญหา (ทุกข์) คือ การคิดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาองค์การหรือกิจการนั้น ๆ บุคลากรที่เป็นผู้บริหารสูงสุดและกลุ่มบุคคลฝ่ายต่าง ๆ มาร่วมกันทำความเข้าใจให้แจ่มชัดว่า ปัญหาขององค์การคืออะไร 2) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) คือ การคิดวิเคราะห์ให้แจ่มชัดว่าปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรนั้นมีสาเหตุจากอะไร 3) กำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหามา (นิโรธ) คือ การกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมทั้งด้านปริมาณ ด้านคุณภาพที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา เป็นเป้าหมายที่สามารถสังเกตและวัดได้ในการแก้ปัญหามาแต่ละปัญหา 4) กำหนดวิธีแก้ปัญหามา (มรรค) ให้สอดคล้องกับปัญหา สาเหตุของปัญหา และเป้าหมายในการแก้ปัญหามา ปัญหาหนึ่ง ๆ อาจมีวิธีแก้ปัญหามาได้หลายวิธี แต่ละวิธีมีข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัดต่าง ๆ กัน เลือกรวิธีที่ดีที่สุด ที่ประหยัดทั้งเวลาเงิน และสามารถปฏิบัติได้ไปใช้แก้ปัญหามา

จากการศึกษาหลักอริยสัจ 4 เห็นได้ว่าเป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและจัดนำเสนอเป็นระบบปฏิบัติการเพื่อให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหา บนฐานความจริงของชีวิตหรือความเป็นธรรมชาติ เป็นหลักธรรมที่พัฒนามาจากหลักการของเรื่องสรรพสิ่งล้วนอิงอาศัยเป็นเหตุปัจจัยแก่กันและกัน เป็นระบบการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมวิธีการคิดแบบอื่น ๆ และเป็นหัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาทั้งปวงที่นำไปใช้กับการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง แบบชนิดที่ชุตราภอนโคณปัญหาให้หมดสิ้นไปได้ เป็นหลักการแก้ปัญหาที่ยึดหลักความเป็นเหตุและผล อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่มีความเป็นสากลสอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ ที่มีหลักการสำคัญโดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน สืบสืบสาวต้นตอของปัญหาเพื่อเตรียมการแก้ไข กำหนดเป้าหมายแก้ปัญหาให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม จึงคิดวิธีการเพื่อกำจัดสาเหตุของปัญหา และการปฏิบัติแก้ปัญหาตามวิธีการที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าหลักอริยสัจเป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นเหตุผล คิดพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ไม่มองอะไรแบบตื้นเขิน ไม่ด่วนสรุปคำตอบโดยที่ยังไม่ตั้งคำถาม รู้เท่าทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ มองเห็นปัญหาคือปัญญา ตระหนักรู้ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบแห่งเหตุและผล หลักอริยสัจจึงเป็นกระบวนการทางปัญญาที่จะช่วยให้ผู้เรียนจัดการหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้เรียนไม่ต้องคอยพึ่งพาอิงอาศัยผู้อื่น รวมถึงสามารถนำหลักการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตวันของตนเองได้ เพราะหลักอริยสัจเป็นกระบวนการแก้ปัญหาจากความจริง ที่เป็นความจริงของธรรมชาติ เป็นหลักความจริงที่เป็นสากลที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ตลอด โลกจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ตาม หลักอริยสัจนี้ก็ยังคงเป็นความจริงที่ยังคงอยู่กับชีวิตมนุษย์ตลอดกาล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562, 2563ข) ความสำคัญดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการนำหลักอริยสัจมาใช้เป็นฐานในการจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้โครงงานคุณธรรม สรุปหลักการสำคัญของอริยสัจ 4 เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานคุณธรรม ดังนี้

1. ทุกข์ คือ สภาพปัญหา ปรากฏการณ์ปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวกับด้านศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน เมื่อสภาพปัญหาเกิดขึ้นแล้วจะทำให้ทั้งตนเอง หรือผู้อื่นได้รับผลกระทบ เช่น ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือในชุมชน เป็นต้น โดยผู้เรียนจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นให้ชัดเจนว่า อะไรคือปัญหา ปัญหาเป็นอย่างไร เกิดผลกระทบอย่างไร กับใคร สิ่งใดบ้าง เพื่อนำไปสู่การกำหนดขอบเขตหรือระบุปัญหาที่แท้จริงให้ถูกต้อง

2. สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา เป็นการศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัญหา และสาเหตุให้ชัดเจนว่าเกิดจากเหตุปัจจัยใด โดยเริ่มจากผู้เรียนสังเกต สสำรวจสภาพปัญหา การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิวินิจฉัยและวิเคราะห์ แยกแยะให้ชัดเจนว่าสาเหตุแท้จริงที่เป็นแกนหลัก อันเกิดจากปัจจัยภายในของตัวบุคคล และสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์สืบทอดกันมา คือปัจจัยใดบ้าง

3. นิโรธ คือ เป้าหมายการแก้ปัญหา เป็นการกำหนดเป้าหมายการแก้ไขปัญหาให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ทั้งเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงกำหนดวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา อีกทั้งวิธีการดังกล่าวจะต้องไม่ผิดศีลธรรม ขัดต่อหลักการหรือกฎหมาย ที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือนร้อนเสียหาย

4. มรรค คือ ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา เป็นการนำวิธีการแก้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไปใช้ในการแก้ปัญหากับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการแก้ปัญหาว่าแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่อย่างไร เกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร และวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการของอริยสังขัตต์แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ผู้เรียนจะเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบตามหลักแห่งเหตุและผลตามแนวทางของหลักอริยสังขัตต์นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การคิด โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นปรโตโฆสะที่ดี คอยทำหน้าที่ชี้แนะการเรียนรู้ กระตุ้นการคิด จนผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นได้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง

2. ปรโตโฆสะ (หลักกัลยาณมิตร)

ในทางพระพุทธศาสนาการที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีนั้น เกิดจากองค์ประกอบ 2 ประการ เป็นแหล่งที่มาเบื้องต้นของกระบวนการศึกษา เรียกว่า ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ ได้แก่ ปรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่น หรือการชักจูงจากภายนอก อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อ แม่ ครู อาจารย์ เพื่อนที่กำลังคบ หนังสือ สื่อมวลชน แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ การสนทนา รวมถึงวัฒนธรรม ซึ่งให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องที่เป็นไปในทางที่ดีงาม โดยเฉพาะการได้รับคำสั่งสอนจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ คือคิดถูกวิธี คิดเป็น จะทำให้บุคคลเป็นผู้ที่มีความเห็นที่ถูกต้องหรือเรียกว่าเป็นคนมีสัมมาทิฐิ นั่นเอง สำหรับคำว่ากัลยาณมิตร เป็นหลักธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างผู้เรียนกับโลก หรือสภาพแวดล้อมภายนอก โดยกัลยาณมิตรจะคอยทำหน้าที่เชื่อมต่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้กับปัจจัยทางสังคมได้อย่างถูกต้อง คำว่า กัลยาณมิตร จึงมีได้หมายถึงเพียงเพื่อนที่ดีตามความหมายสามัญ แต่หมายถึงบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แนะ ชักจูง ให้การช่วยเหลือ แนะนำไปในทางที่ดีงามบนหนทางแห่งมรรคอย่างถูกต้องด้วย กัลยาณมิตรจึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญข้อแรกของบุพนิมิตแห่งการศึกษาอันเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำพาผู้เรียนเข้าไปสู่วิถีชีวิตที่องงามตามมรรคมืองค์แปดได้ พระพุทธเจ้าจึงทรงรับรองว่า ถ้าคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในบุพนิมิตได้เกิดขึ้นแล้ว มรรค คือกระบวนการแห่งการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามจะดำเนินตามมาเอง กล่าวคือ ชีวิตความเป็นผู้ศึกษาได้เริ่มต้นขึ้นแล้วนั่นเอง ดังนั้น บุคคลผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทำหน้าที่เป็นปัจจัยภายนอกที่ดีและมีคุณภาพสูง คือกัลยาณมิตร จะต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เรียกว่าวิธีเรียนรู้ว่าวิธีการแห่งศรัทธา หรือครูผู้เป็นกัลยาณมิตรสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เมื่อศรัทธาเกิดแล้วต้องสร้างแรงจูงใจและสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดฉันทะมีความสนใจใฝ่รู้ มีความตั้งใจแน่วแน่ในการเรียนรู้ เมื่อศรัทธาเกิดขึ้นเป็นแรงผลักดันเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนซึ่งมีบทบาทสำคัญจึงจะค่อย ๆ เน้นและเพิ่มวิธีการพัฒนากระบวนการคิดและเสริมสร้างปัญญา โดยโยนิโสมนสิการก็จะเข้ามา มีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ จนกระทั่งความฝึกฝนในศรัทธาจะลดลงตามลำดับ ในที่สุดผู้เรียนก็วางศรัทธาเสียได้ คือ การไม่ยึดติดกับศรัทธาในตัวบุคคล คงเหลือแต่ปัญญาอันบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นสาระของการศึกษาที่แท้จริง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562; สุมน อมรวิวัฒน์, 2530) สำหรับคุณสมบัติผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตรนั้น มี 7 ประการ ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556ข, 2562; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558; กิตติชัย สุชาติโนบล, 2559)

1) ปิโย การปฏิบัติตนให้มีความน่ารัก ความเมตตา มีความหวังดี เอาใจใส่ดูแลปัญหาสุขทุกข์ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกสบายใจ รู้สึกสนิทสนมไม่หวาดกลัว ทำให้ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาหารือ สอบถาม 2) ครุ การปฏิบัติให้มีความน่าเคารพประกอบด้วยความดี ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ความเป็นครู ผู้เรียนมีความรู้สึกอบอุ่นใจปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้ 3) ภาวนีโย การปฏิบัติตนให้มีความน่ายกย่องในฐานะที่เป็นผู้ที่มีความรู้จริง รู้ลึก รู้รอบด้านลึกซึ้งกว้างขวางแท้จริงในเรื่องนั้น ๆ 4) วัตตา การปฏิบัติตนให้มีความสามารถในการให้คำแนะนำ ให้คำแนะนำ อธิบายรายละเอียด แสดงเหตุผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน 5) วจนักขโม มีความสามารถรับฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง มีความอดทนต่อการทำหน้าที่ รวมถึงการอดทนต่อพฤติกรรมและคำพูดที่มากกระทบใจ สามารถรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอ รวมถึงคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เรียนโดยไม่โกรธ ไม่ฉุนเฉียว ไม่หงุดหงิดต่อผู้เรียน 6) คัมภีร์ญจะ กลัง กัตตา สามารถอธิบายขยายความเรื่องที่ยากลึกซึ้งให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย 7) โน จัญฐาเน นโยชเย การปฏิบัติตนให้มีความสามารถในการที่จะไม่ชักนำผู้เรียนให้ปฏิบัติงานหรือกิจกรรมในสิ่งที่ไม่ดี ไม่งาม ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นประโยชน์ การไม่ชักชวนหรือยุยงให้ไปทำเรื่องที่เหลวไหลในทางที่เสื่อม ด้วยการมีวิจรรณาญาณและความรักความปรารถนาดีต่อผู้เรียน

จากการศึกษาปรโตโฆสะที่เป็นกัลยาณมิตร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างศรัทธาต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่ง เนื่องจากกัลยาณมิตรเป็นจุดตั้งต้นของการศึกษา คือไตรสิกขา การจะฝึกฝนอบรมผู้เรียนทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา จะขาดกัลยาณมิตรไม่ได้ เพราะเป็นฐานสำคัญ (Foundation) ของการศึกษา เมื่อเป็นฐานสำคัญหากตั้งออกเมื่อใดการศึกษาที่ล้มเมื่อนั้น เหมือนกับพระเจดีย์หากตั้งฐานพระเจดีย์ออกก็ล้มพัง เช่นใด การศึกษาที่ขาดความเป็นกัลยาณมิตรก็ฉนั้นนั้น ปรโตโฆสะอันเป็นปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายนอก มี 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ หนึ่ง คือครูผู้เป็นกัลยาณมิตร ครูจะต้องสร้างศรัทธา ความมั่นใจ ความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ได้เสียก่อน ผู้เรียนจึงจะเกิดความไม่ใฝ่เรียน โดยการแสดงบทบาทของครูตามคุณสมบัตীগัลยาณมิตรธรรมดังกล่าว เป็นพื้นฐานสำคัญ และสอง คือสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น การจัดการชั้นเรียน บรรยากาศ สื่อและแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ความใฝ่รู้ของผู้เรียนจากภายนอกสู่การเรียนรู้จากภายใน คือความใฝ่คิด ได้แก่ โยนิโสมนสิการ มีความฉลาดคิดอย่างแยบคาย คิดเป็น ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ มีปัญญา ความเห็นชอบ มีความรู้ ความเข้าใจต้องถูกต้องตามความเป็นจริงแห่งเหตุและผล

3. หลักโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีคิด เป็นวิธีการคิดพัฒนาปัญญาที่ส่งเสริมให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี การคิดมีระบบ การคิดเหตุผล และการคิดสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์ เป็นวิธีคิดที่ฝึกให้รู้จักการไม่มองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างตื่นเขิน ไม่ด่วนสรุปคำตอบ โดยขาดการไตร่ตรองอย่างแยบคาย สืบค้นถึงมูลรากต้นตอ แยกแยะสิ่งนั้นหรือปัญหานั้น ๆ ออกมาให้เห็นตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกที่เป็นฝ่ายตีตนหาอุปาทานของตนเองเข้าไปจับตีความ จึงจะทำให้เกิดความดีงามและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง หลักใหญ่สำคัญของการคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ คือ 1) การคิดเพื่อมุ่งเอาความจริงจากเรื่องราวนั้นให้ได้ 2) การคิดที่มุ่งสกัดเอาประโยชน์จากเรื่องราวหรือสิ่งนั้นให้ได้ เรียกว่า มองให้เห็นความจริงและมองให้เห็นประโยชน์ แม้แต่เจอสิ่งที่เลวร้าย ไม่ดี ไม่งาม มองให้เห็นประโยชน์จากสิ่งนั้นได้ วิธีคิดแบบ

โยนิโสมนสิการประมวลได้ 10 วิธี ผู้วิจัยสรุปวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ ดังนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2530; สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559ก,2562; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เป็นการคิดพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่เป็นผลจากการกระทำต่าง ๆ โดยการพิจารณาปัญหานั้นแล้วทำการสืบสาวหาเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดต่อกันมา เรียกว่า วิธีคิดแบบอทัปปัจจยตา เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นเหตุและผลของกันและกัน วิธีคิดแบบนี้จึงเป็นวิธีการที่ฝึกให้รู้จักไม่มองสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างผิวเผินและด่วนสรุปคำตอบ แต่จะสาวลึกลงไปถึงที่มา เพื่อให้เกิดความเข้าใจความเป็นมาของสิ่งนั้น ๆ อย่างแท้จริง มีแนวปฏิบัติอยู่ 2 วิธีคือ

1) การคิดแบบหาความสัมพันธ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีเหตุปัจจัยใดที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากสิ่งทั้งหลายอาศัยกันและกันให้เกิดขึ้น การคิดแบบหาความสัมพันธ์ประกอบด้วยสาเหตุแรกที่เป็นแกนหลักของปัญหา ที่เกิดจากปัจจัยภายในจิตใจของบุคคล และสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ส่งผลสืบทอดกันมาโดยผ่านสาเหตุแรก เช่น ปัญหา/ผลที่เกิดขึ้นคือ เด็กชายสมคิดติด ร. ทุกวิชา สาเหตุที่เป็นแกน คือ ขาดความรักในการเรียน สาเหตุเกี่ยวเนื่องคือ ไม่ตั้งใจเรียน ไม่อ่านหนังสือ ไม่ทบทวนความรู้ที่เรียนมา ไม่ฝึกทำแบบฝึกหัด ไม่ทำการบ้านส่ง เป็นต้น เห็นได้ว่าการคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์เป็นการคิดด้วยการค้นหาสาเหตุแรกที่สัมพันธ์สืบทอดไปยังปัญหาสุดท้าย เปรียบเสมือนลูกโซ่ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ที่มีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนสาเหตุแรกที่เป็นแกนหลักที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคล ส่วนที่เป็นได้ทั้งผลและสาเหตุ และส่วนที่เป็นปัญหาสุดท้ายคือผลที่เกิดขึ้น

2) การคิดตั้งคำถาม เป็นการคิดพิจารณาสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการตั้งคำถามแล้วหาคำตอบและทำการแก้ปัญหาที่สาเหตุของปัญหา เช่น ทำไมเด็กชายสมหวังจึงติด ร. วิชาภาษาไทย สาเหตุของปัญหาคือ เด็กชายสมหวังไม่ส่งงานวิชาภาษาไทย อีกหนึ่งตัวอย่าง ทำไมเด็กหญิงสมปองจึงสอบ O-net ได้เต็มร้อย สาเหตุคือ ตั้งใจเรียน ทบทวนวิชาเรียน ฝึกทำแบบฝึกหัด เป็นต้น จะเห็นได้ชัดว่าการคิดแบบตั้งคำถามจะเน้นที่การตั้งคำถามที่ผล หรือปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนว่าทำไมจึง... เพราะอะไร... จึงจะพบคำตอบว่าเกิดจากสาเหตุอะไร

2. วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ เป็นการคิดวิเคราะห์ จำแนก แยกแยะองค์รวมของสิ่งนั้นๆ ให้เห็นรายละเอียดออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ มีการจัดประเภทหมวดหมู่ขององค์ประกอบที่ได้จำแนกแยกแยะออกมา เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันได้อย่างถูกต้อง

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นการพิจารณาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายก็เป็นอย่างนี้ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ย่อมผันแปรไปได้ทั้งสิ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ วิธีการคิดแบบนี้เป็นการฝึกให้กล้ามองเห็นความจริงของโลกและชีวิตที่เป็นอนิจจัง กล้ายอมรับความจริงที่เกิดขึ้น แล้วนำปัญหานั้นพัฒนาเป็นปัญญา พัฒนาสร้างสรรค์ให้เป็นประโยชน์ เพื่อการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป วิธีคิดนี้จะเกิดประสิทธิภาพได้จะต้องอาศัยการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และการคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบเข้ามาช่วยในการคิดพิจารณาด้วย เพื่อศึกษาเหตุและปัจจัยที่เกิดขึ้นในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง มีแนวปฏิบัติอยู่ 2 วิธีคือ

1) การรู้เท่าทันและยอมรับความจริง เมื่อปัญหาหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้มีสติและสัมปชัญญะรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่มองตามอารมณ์และความรู้สึกให้เกิดขึ้น เมื่อยอมรับ

ความจริงกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้แล้ว จึงศึกษาปัญหา สังเกตว่าปัญหานั้นคืออะไร เป็นอย่างไร พร้อมทั้งสืบสาวหาสาเหตุ แล้ววิเคราะห์แยกแยะว่ามีเหตุและปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดปัญหานั้น เหตุและปัจจัยนั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในปัญหานั้นได้อย่างถูกต้อง

2) หาทางแก้ไขและลงมือปฏิบัติ เมื่อมีความเข้าใจปัญหาและเหตุปัจจัยได้อย่างถูกต้องและชัดเจนแล้ว จึงกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ตรงสอดคล้องกับเหตุและปัจจัยนั้น ๆ จากนั้นจึงลงมือแก้ไขปัญหาย่างมีสติสัมปชัญญะตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ปัญหานั้นถูกกำจัดหรือหมดสิ้นไป

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ เป็นการคิดแก้ปัญหาตามหลักเหตุและผล โดยมีขั้นตอนปฏิบัติในการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทุกข์ การกำหนดปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไขให้มีความชัดเจนว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง ขั้นสมุทัย การสืบสาวสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และวินิจฉัยสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา ขั้นนิโรธ การกำหนดเป้าหมายแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เป็นรูปธรรมขั้นบรรลุตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การคิดแบบอริยสัจเป็นวิธีคิดหลักที่ครอบคลุมวิธีคิดโยนิโสมนสิการอื่น หรือเป็นการคิดเชิงบูรณาการ (Strategic Thinking) ที่มีนำวิธีคิดโยนิโสมนสิการวิธีอื่นเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เป็นการคิดพิจารณาถึงหลักการที่จะต้องปฏิบัติกับเป้าหมายให้มีความสัมพันธ์ ถูกต้องต่อกัน การคิดแบบนี้เป็นวิธีการคิดที่เป็นพื้นฐานที่ก่อนจะลงมือทำอะไรจะต้องมีเป้าหมายก่อนการปฏิบัติเสมอ หรือเป็นวิธีคิดที่ใช้ร่วมกับวิธีคิดโยนิโสมนสิการวิธีอื่นร่วมด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในหลักการปฏิบัติ ตรวจสอบให้แน่ชัดว่า จะทำอะไร จะทำไปเพื่ออะไร มีประโยชน์อย่างไร มีเป้าหมายอะไร เมื่อกำหนดเป้าหมายชัดเจนแล้ว จึงคิดหาหลักการวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการคิดพิจารณาปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งคุณประโยชน์หรือด้านดี ข้อเสียหรือข้อจำกัด การมองอะไรเพียงด้านดีฝ่ายเดียวจะทำให้กลายเป็นคนประมาท หลงระเริง มัวเมาในตนเอง แต่หากมองแต่ด้านเสียฝ่ายเดียวก็จะทำให้เป็นคนมีจิตใจทุกข์ง่าย หน่ายเร็ว มีความโกรธ อคติ เป็นต้น การมองอะไรเพียงด้านใดด้านหนึ่งจะทำให้การวินิจฉัยและการตัดสินใจเลือกวิธีการขาดความถูกต้อง และไม่สามารถแก้ปัญหาได้จริง การคิดแบบนี้เมื่อจะแก้ปัญหาจึงต้องรู้ทั้งข้อดีและข้อเสียในเรื่องนั้น ๆ มองให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงก่อน จึงวิเคราะห์ข้อดี คุณประโยชน์ และสิ่งที่เป็โทษ ข้อเสีย และกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม เป็นวิธีการคิดพิจารณาโดยใช้ปัญญาไตร่ตรองในการเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต หรือเกื้อกูลตอบสนองบทบาทหน้าที่ของตนเองโดยตรง ผลจากการตัดสินใจเลือกจะทำให้เกิดความสุขกาย สบายใจ ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน เรียกว่าเป็นคุณค่าแท้ ซึ่งต่างจากคุณค่าเทียมคือการตัดสินใจเลือกเสพสิ่งที่ไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการในบทบาทหน้าที่ตนเองอย่างแท้จริง เป็นคุณค่าที่มาจากความหลงใหล ตัณหา ความอยากได้ อยากมี เมื่อไม่ได้ตามที่ใจต้องการทำให้เกิดความทุกข์ ผิดหวัง โกรธ ไม่พอใจ เคียดแค้น อิจฉา ริษยา เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องเดือดร้อนไปด้วย วิธีคิดเช่นนี้จึงเป็น

เครื่องมือสำคัญในการประเมินคุณค่า การตัดสินใจเลือกทำ เลือกบริโภคใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีคุณค่า มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของตนเองมากน้อยเพียงใด

8. วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีการคิดพิจารณาถึงสภาพการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลทำให้เกิดจิตใจห่อเหี่ยว ความท้อถอย ความกลัว ไม่มีกำลังใจที่จะลงปฏิบัติกิจการงานใด ๆ วิธีการคิดแบบนี้จึงต้องจึงมีสติรู้ตัว กระตุนใจ ปลูกใจตนเองให้ตื่นตัว ไม่ประมาท ให้มองสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น เป็นกุศล มองสิ่งที่เกิดขึ้นในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ หรือมองบวก เพื่อบรรเทาและขัดเกลา ความรู้สึกนึกคิดในแง่ร้ายที่เป็นตัวต้อนหา จะทำให้มีกำลังใจที่จะค้นคว้า สร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ ได้

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน เป็นวิธีการคิดพิจารณาถึงเหตุการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันในเรื่องนั้น ๆ ทั้งเรื่องราวที่เกิดขึ้นปัจจุบัน ในอดีต และเรื่องในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการคิดพิจารณามาใช้ในวางแผน ปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติ ให้ดีที่สุดในบรรดาเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น เมื่อผู้เรียนลงมือแก้ปัญหาห้องน้ำสกปรก หลังจากนั้นจึงร่วมกัน ประชุมเพื่อตรวจสอบว่าวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว เกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร แก้ปัญหาได้หรือไม่ อย่างไร โดยการสะท้อนผลสิ่งที่ทำได้ดีคืออะไร สิ่งที่ยังทำไม่ได้ดีคืออะไร สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขครั้งนี้คืออะไร แนวทางหรือไอเดียที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาคืออะไร เป็นต้น วิธีการแบบคิดเช่นนี้พระพุทธรเจ้าทรงสอนและเตือนสติให้ชาวโลกรู้จักไม่ประมาทในชีวิต แม้เรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคตที่ยังมาไม่ถึงก็ตาม หากมีการเตรียมการให้พร้อม วางแผนอนาคตการดำเนินชีวิตของตนให้ดี จะทำให้ไม่เกิดความประมาทในการดำเนินชีวิตนั่นเอง

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นวิธีคิดนี้แท้จริงแล้วไม่ใช่ใช้วิธีคิดโดยตรง เนื่องจาก เป็นวิธีคิดที่เชื่อมโยงกับการพูด คำว่า วิภาษวาท หมายถึงการพูดจำแนกแยกแยะ อธิบาย อภิปรายถึง เรื่องราวหรือสิ่งนั้น ๆ โดยการวิเคราะห์จำแนกแยกออกมาให้เห็นรายละเอียดอย่างรอบด้าน ทุกแง่มุม ครบทุกด้าน ทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยไม่ด่วนสรุปเลือกจับเอาเพียงแง่มุมเดียว แล้วตัดสินใจเหมารวม ไปทั้งหมด โดยจะต้องใช้วิธีคิดอื่น ๆ เข้ามาพิจารณาไปด้วย เช่น วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิด แบบแยกแยะส่วนประกอบ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย องค์ประกอบของสิ่งนั้น ๆ อย่าง ชัดเจน นอกจากนั้นแล้ว วิธีคิดนี้ผู้วิจัยเห็นว่ายังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงความคิดเห็น หลากหลายแง่มุม ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ และก่อให้เกิดประโยชน์ในทางที่ติงามได้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่า โยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยกระตุ้นการรู้จากภายใน หรือกระบวนการ ทางปัญญาที่จะช่วยให้ผู้เรียนฉลาดคิด คิดเป็น มีความเห็นที่ถูกต้องตามหลักแห่งเหตุและผล การที่ ผู้เรียนรู้จักใช้ปัญญาพิจารณาอย่างแยกคาย จะช่วยทำให้เป็นบุคคลที่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยที่ไม่ ต้องคอยพึ่งพายึดติดกับความคิดผู้อื่น ซึ่งเกิดคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นด้วยเช่นกัน วิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการถึงจะมีหลายวิธีการแต่หากสรุปแล้วแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โยนิโสมนสิการ ประเภทพัฒนาปัญญาโดยตรง เป็นการคิดที่มุ่งพัฒนาให้เกิดความรู้เข้าใจตามความเป็นจริงในสิ่งที่ เป็น และโยนิโสมนสิการประเภทเสริมสร้างคุณภาพจิตที่มุ่งปลูกเร้าให้เกิดคุณธรรมหรือกุศลธรรมต่าง ๆ เน้นการสกดหรือข่มต้อนหา อาจเรียกว่าเป็นการคิดเพื่อให้คุณธรรม นอกจากนั้นวิธีคิดโยนิโสมนสิการ แบบต่าง ๆ แม้มีความแตกต่างกันและเหมือนกันบางวิธี แต่ในทุกวิธีคิดล้วนเป็นกระบวนการคิดขั้นสูง ที่มีลักษณะบูรณาการวิธีคิดต่าง ๆ ที่ต้องอิงอาศัยสัมพันธ์กัน ไม่ได้เป็นลักษณะการคิดแบบแยกส่วน

แต่เป็นวิธีการคิดแบบองค์รวมที่มีการบูรณาการวิธีการคิดต่าง ๆ มาผสมผสานให้กลมกลืนกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือสร้างแนวปฏิบัติให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการจึงเป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการคิดเชิงพุทธ 4 ประการ ได้แก่ 1) คิดถูกต้อง เป็นการคิดตามความเป็นจริงแห่งเหตุปัจจัย โดยอาศัยวิธีการคิดแบบสามัญลักษณ์ คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม และคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 2) คิดมีระเบียบ เป็นวิธีการคิดที่เป็นลำดับ ขั้นตอนต่อเนื่อง ไม่กระโดดไปกระโดดมา โดยอาศัยวิธีการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คิดแบบคุณโทษและทางออก และคิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน 3) คิดมีเหตุผล เป็นวิธีการคิดที่มีการสืบสาวหาเหตุปัจจัยความสัมพันธ์ เชื่อมโยงสืบทอดกัน เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของของปัญหาที่ส่งผลต่อเนื้อกัน โดยอาศัยวิธีการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คิดแบบอริยสัจ และคิดแบบวิภาษวาท 4) การคิดเร้ากุศล เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม คิดสร้างสรรค์ในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ โดยอาศัยวิธีการคิดแบบปลุกเร้ากุศลมาเป็นเครื่องมือการพิจารณาช่วยคิดให้เกิดเร้าคุณธรรม คิดในทางบวก หรือคิดในแง่ดี เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559ก, 2562) งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการนำวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธี มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นองค์รวมทั้งตั้งกล่าว

จากการศึกษาหลักปรัโตโฆสะ คือปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนจากภายนอก และโยนิโสมนสิการ คือปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนจากภายใน ปัจจัยทั้งสองแยกขาดจากกันไม่ได้ โดยเฉพาะกัลยาณมิตรเป็นสิ่งที่จำเป็น ขาดไม่ได้ แต่กัลยาณมิตรเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาได้ จะต้องมียोगค์ประกอบภายในร่วมด้วย คือโยนิโสมนสิการ เมื่อปัจจัยทั้งสองมารวมกันผู้เรียนจะเกิดการศึกษา จะเห็นได้ว่าธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากปัจจัยทั้งสองที่จะต้องอิงอาศัยทำงานควบคู่กันไป การทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนเช่นกัน ครูที่ปรึกษาจะต้องมีความรู้ดีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการ เรียกว่า สุวิชาโน มีทักษะการจัดการเรียนรู้และการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษา สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่ทำ เรียกว่า สุสาสนโน และการเป็นผู้มีความประพฤติ การปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะด้านคุณธรรม การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนก็เป็นวิธีการสอนอย่างหนึ่ง จะเกิดสัมฤทธิ์ผลแก่ผู้เรียน และดีกว่าการสอนด้วยการแนะนำ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนาภรณ์ ชาญววิทย์ (2550) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ผลที่เกิดจากโครงการคุณธรรม พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบอย่างที่ดีจากครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ซึ่งตรงกับหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า จุดตั้งต้นสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนมีความใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่คิด และใฝ่ทำในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ เกิดจากปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายนอก คือครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จะต้องสร้างศรัทธา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาความใฝ่เรียนไปสู่การเรียนรู้ภายในคือโยนิโสมนสิการ การใฝ่คิด ด้วยตนเอง จากความสำคัญของหลักปรัโตโฆสะ (หลักกัลยาณมิตร) และหลักโยนิมณสิการ ผู้วิจัยสรุปปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้ดังกล่าวเพื่อบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ดังนี้

1) การสร้างศรัทธาของครูที่ปรึกษา เนื่องจากครูที่ปรึกษาเป็นพลังผลักดันโครงการของผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จ และทำให้โครงการคุณธรรมของผู้เรียนมีคุณภาพได้เช่นกัน ผลลัพธ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นครูที่ปรึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างศรัทธาให้กับขั้นต่อผู้เรียนเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นอย่างอื่น

ระหว่าง และหลังการจัดการเรียนรู้ก็ตาม จะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในตัวเองที่ปรึกษา เช่น การทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจ ไว้วางใจ ให้กำลังใจผู้เรียนเมื่อทำได้สำเร็จ การมีความอดทนต่อถ้อยคำที่เข้ามากระทบใจ การรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลที่แตกต่างของผู้เรียน ได้ ให้ความเมตตาดูแลเอาใจใส่ เอื้ออาทรต่อผู้เรียนอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก การสื่อสารเชิงบวก การตั้งคำถามชวนคิด การเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ในการ เลือกรูปแบบที่อยากแก้ ค้นหาสาเหตุ กำหนดเป้าหมาย วางแผนและออกแบบการแก้ปัญหา และการ ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวล้วนส่งผลต่อความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นของผู้เรียน ที่จะกล้าเข้าไปถามไถ่ สนทนาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อยากรู้ อยากรู้คิด และอยากทำด้วย ฉันทะความใฝ่เรียน (Inspiration) ดังนั้น หากปราศจากปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากครูที่ปรึกษาที่เป็น กัลยาณมิตรแล้ว ผู้เรียนอาจจะทำโครงการได้แต่ขาดความใฝ่รู้ในการทำหรือการฝึกใจทำ ทำให้ขาด ความสุขในการเรียนรู้จากการทำโครงการคุณธรรม เพราะความรู้สึก ความใฝ่เรียนในตัวผู้เรียน ไม่เกิดขึ้น เมื่อความใฝ่ที่จะเรียนไม่เกิด ปัญญาการรู้จำ ปัญญาการรู้คิด และปัญญาการทำหรือรู้แจ้งก็ไม่ เกิดผล หรือไม่อยากรู้ ไม่อยากรู้คิด ไม่อยากรู้อะไรตัวเอง ดังนั้น ความเป็นกัลยาณมิตรของครู ที่ปรึกษาจึงต้องเป็นโค้ชผู้ให้คำชี้แนะ (Coach) เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา (Mentor) ผู้เอื้ออำนวยทำให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีส่วนร่วม (Facilitator) การคิด และปฏิบัติด้วยตนเอง รวมถึงการเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน (Role model) ในทุกขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

2. การศรัทธาในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนศรัทธาในตัวครูที่ปรึกษาแล้ว จะเกิดความรู้สึก ปลอดภัย (safety) ความไว้วางใจในตัวครู (trust) เกิดเป็นความรู้สึกผูกพัน (bonding) เป็นมิตร มิตรระหว่างครูกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนกล้าเข้าไปปรึกษาหารือ สอบถาม ผู้เรียนกล้ามั่นใจ ให้โอกาส ตัวเองออกจากพื้นที่คุ้นชินที่เป็นความรู้สึกปลอดภัย (comfort zone) กล้าก้าวออกไปสู่พื้นที่แห่งการ เรียนรู้ใหม่ ๆ จากครูหรือเพื่อนสมาชิกที่ทำโครงการคุณธรรมด้วยกัน ภายใต้บรรยากาศเป็นมิตรจากครู ที่ปรึกษา เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ผู้เรียนจะถ่ายโอนจากความศรัทธาที่ยึดติดในตัวบุคคล คือเปลี่ยนจาก การยึดติดศรัทธาในตัวครูที่ปรึกษา จะถ่ายโอนไปสู่ความศรัทธาในปัญญาที่แท้จริง ที่เป็นตัวความรู้ หลักการ วิธีการเรียนรู้ เป็นต้น ทำให้ผู้เรียนเกิดฉันทะความใฝ่รู้ ใฝ่คิดด้วยวิธีการโยนิโสมนสิการ สืบเสาะ ศึกษาปัญหา ค้นหาสาเหตุ วางแผน สร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหา มีความสุขในการเรียนรู้ ที่ปราศจากการฝึกใจทำ หรือถูกบังคับให้ทำจากครูที่ปรึกษา กรณีนี้จะเห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้า ได้ทรงสั่งสอนพระสาวกให้ความสำคัญต่อพระธรรมวินัยเป็นศาสนาตาแทนพระองค์ ไม่ให้ยึดติดตัว บุคคลซึ่งเป็นก้ำกั้วต่อพัฒนาตนเอง

3. การศรัทธาในตนเอง เมื่อผู้เรียนมีฉันทะความใฝ่รู้ ใฝ่คิดนำข้อมูลความรู้ที่ได้จาก การศึกษา สืบเสาะแสวงหาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ไตร่ตรองอย่างแยกคาย แล้ว จึงนำไปสู่การปฏิบัติ การทดลองจากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ตามหลักการและวิธีการที่ได้ พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้น การที่ผู้เรียนมีฉันทะ (Inspiration) เป็นเจ้าของการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น กำหนด ปัญหาที่อยากแก้ วางแผนและออกแบบนวัตกรรมการแก้ปัญหา นำไปทดลอง ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อปฏิบัติได้สำเร็จก็จะเกิดความรู้สึกที่ดี มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ได้ กลายเป็นความภาคภูมิใจในตนเอง มีความรู้สึกดีต่อตนเอง เป็นอารมณ์ทางบวก เกิดความเมตตา

กรุณา และมุทิตาเกิดขึ้นในจิตใจ เกิดเป็นปิติสุขภายในจิตใจตนเอง ยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมั่นใจ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของตนเอง เรียกว่า อัตตสัมปทา (self-actualization) หากครูที่ปรึกษาสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมมาถึงขั้นนี้ได้ จนเกิดเป็นความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเองดังกล่าวได้ จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นนักเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ เป็นนักคิด เป็นนักปฏิบัติ นักนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์สิ่งที่ยามให้กับสังคม หรือนักนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมคุณธรรม เป็นบุคคลที่สามารถทำอะไรต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง พึ่งเป็นตน ไม่กลัวหนีปัญหา มองเห็นปัญหาคือปัญญา นำพาตนเองไปสู่ทางออกอย่างถูกต้อง ผ่านการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้

4. หลักไตรสิกขา

กระบวนการศึกษาภายในตัวบุคคลจะเริ่มต้นและดำเนินการไปได้ดี จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอก คือปรโตโฆสะที่ดี และปัจจัยภายใน คือโยนิโสมนสิการ ดังกล่าวแล้ว เพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นอย่างถูกต้อง กระบวนการแห่งการศึกษาก็จะดำเนินไปตามวิถีทางแห่งมรรค เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกฝน การเรียนรู้ การพัฒนาชีวิตให้มีความเจริญงอกงาม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามวิถีทางมรรคมีองค์ 8 โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562; ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2555)

1. อธิศีลสิกขา การฝึกฝนอบรมตนในด้านพฤติกรรม ความประพฤติทางกาย และวาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง (training in higher morality) เรียกว่า ศีล คือ การฝึกปรือหรืออบรมให้เกิดสัมมาวาจา การมีวาจาชอบ สัมมากรรมันตะ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชอบ เมื่อพฤติกรรมทางกาย วาจา และอาชีพได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องแล้ว จะเป็นพื้นฐานแก่การสร้างคุณภาพจิตได้ดีในขั้นตอนต่อไป

2. อธิจิตตสิกขา การฝึกฝนอบรมตนทางด้านจิตใจ ปลุกฝังคุณธรรม การสร้างเสริมสมรรถภาพของจิต สุขภาพจิตที่ดี การฝึกจิตให้มีคุณสมบัติที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ดี มีจิตที่ผ่องใส เบิกบาน ปราศจากสิ่งเศร้าหมอง เพื่อให้จิตอยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การรับใช้ปัญญาได้ (training in higher mentality) เรียกว่า สมาธิ คือการฝึกปรือให้เกิดสัมมาวายมะ ความเพียรพยายามชอบ สัมมาสติ มีความระลึกรู้ชอบ และสัมมาสมาธิ การมีจิตใจตั้งมั่นชอบ เมื่อบุคคลมีความพร้อมทางด้านคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตที่พัฒนาถึงขั้นมาตรฐานของอารยชนแล้ว จะทำให้เป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี ในขั้นตอนต่อไป

3. อธิปัญญาสิกขา การฝึกฝนอบรมตนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ทั้งหลายให้ถูกต้องตรงตามสภาพความเป็นจริง ไม่ใช่สิ่งที่เราต้องการอยากให้เป็น ไม่มองอะไรแบบตั้งเงินแล้วด่วนสรุปตัดสิน โดยปราศจากการสืบสวน การศึกษาค้นคว้าหาความจริงที่เป็นต้นเค้าความเป็นมาของสิ่งนั้น ๆ (training in higher wisdom) เรียกว่า ปัญญา คือการฝึกปรือตนให้เกิดสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริงแห่งเหตุปัจจัย และสัมมาสังกัปปะ คิดชอบ เมื่อบุคคลมีความเห็นถูกต้องและคิดถูกต้อง จนมีความพร้อมทางปัญญาแล้ว สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญามีจิตผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากการยึดมั่นถือมั่น เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า หลักไตรสิกขาทั้งด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ส่งผลทอดแก่กันและกัน การพัฒนามนุษย์หากขาดองค์ประกอบเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งจะกลายเป็นระบบการศึกษาที่ทำลายการศึกษาเสียเอง หรือผู้เรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านพร้อมกัน จะส่งผลต่อปัญหาศีลธรรม คุณธรรม ปัญญาเป็นความรู้ความเข้าใจผิดที่บิดเบี้ยวเป็นมิชฌาภิกขุในเรื่อนั้น ๆ และนำความหายนะมาสู่สังคมในที่สุด ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้พัฒนาเป็นกระบวนการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมของผู้เรียน ทั้งทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จด้วยศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน โดยมีอิทธิบาท 4 เป็นธรรมะประกอบ สนับสนุนเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ ใฝ่อยากแก้ปัญหา ใฝ่อยากทำความดี ผ่านกระบวนการทำโครงการคุณธรรมอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

5. หลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาทเป็นคุณธรรมฝ่ายกุศลที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมให้บุคคลทำการงานให้ประสบความสำเร็จ อิทธิบาท แปลว่า ทางแห่งความสำเร็จ หรือธรรมที่จะให้ถึงความสำเร็จในกิจการนั้น ๆ มี 4 ประการ ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552, 2559 ข, 2563ก) 1) ฉันทะ (Aspiration) การมีใจรัก มีความใฝ่รู้ใฝ่รักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ มีความปรารถนาที่อยากจะทำสิ่งนั้นให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ 2) วิริยะ (Doing with effort) การลงมือทำสิ่งนั้นด้วยความเพียรพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ทอดทิ้งธุระ ไม่ท้อถอย ทำจนกว่าจะสำเร็จ 3) จิตตะ (Committing oneself to the task) การลงมือทำการงานนั้นด้วยความมีสติ ไม่ประมาท เอาใจใส่ดูแลการงานที่ทำด้วยจิตใจตั้งมั่น ไม่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ทำงานนั้นด้วยความทุ่มเท อุทิศตัวอุทิศใจมีความสุขในสิ่งที่ทำ 4) วิมังสา (Using wise investigation) การใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบการทำงานเพื่อหาวิธีแก้ไขปรับปรุงการทำงานนั้นให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับ กิตติชัย สุธาสิโนบล (2559) ที่ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาทว่า เป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบสำเร็จ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดสมาธิ มี 4 ประการ คือ 1) ความพอใจ มีใจรักในสิ่งที่ทำ อยากทำสิ่งนั้นให้ประสบความสำเร็จ 2) พากเพียร ได้แก่ ความไม่หวั่นไหว ความไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค หรือความยากลำบากในการทำงานนั้น 3) ความคิดจดจ่อ ได้แก่ การมีใจรักอยู่กับงานที่ทำไม่ปล่อย ไม่ห่างหายไปไหน และ 4) การใช้ปัญญาพิจารณา สอบสวนไตร่ตรองหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่อง และหาทางปรับปรุงแก้ไข จากศึกษาหลักธรรมอิทธิบาทข้างต้น จะเห็นได้ว่า เป็นหลักธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยให้บุคคลทำงานประสบความสำเร็จ และมีความสุขในการงานที่ทำ หลักของอิทธิบาทจุดเริ่มต้นสำคัญอยู่ที่ตัวฉันทะ ตามปกติถ้าฉันทะเกิดขึ้นแล้วก็จะช่วยให้คุณธรรมข้ออื่น ๆ ในอิทธิบาท 4 ตามมา เพราะว่าอิทธิบาททั้ง 4 ข้อล้วนมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน มีการสนับสนุนเกื้อหนุนกัน พอมีฉันทะเป็นพลังแห่งความใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่สร้างสรรค์แล้ว ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกลอยอยากทำ ด้วยความเพียรพยายาม เมื่อมีความเพียรพยายามใจก็จดจ่อฝักใฝ่อยู่กับสิ่งที่ทำนั้น เมื่อมีใจจดจ่อเอาใจใส่แล้วก็สามารถจะใช้ปัญญาพิจารณาตรวจสอบในเรื่องที่ทำนั้นเป็นอย่างไร ผลลัพธ์เป็นอย่างไร สิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่เป็นจุดอ่อนบกพร่องอยู่ตรงไหน ก็พิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบหาข้อเท็จจริง และนำมาปรับปรุงแก้ไขสิ่งนั้นให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นหากฉันทะความใฝ่รู้เกิดขึ้นแล้ว ธรรมะตัวอื่น ๆ ได้แก่ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ก็จะมาหนุนทับที่เนื่องจากเป็นธรรมะชุดเดียวกัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559ก)

สำหรับการนำหลักธรรมอริยาบท 4 ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 โครงการคุณธรรม จุดเริ่มต้นสำคัญ คือ ผู้เรียนต้องเกิดฉันทะความใฝ่รู้ ใฝ่ดี อยากแก้ปัญหา อยากทำ
 ความดี จุดเน้นสำคัญคือผู้เรียนต้องเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง ตั้งแต่ผู้เรียนสนใจใฝ่รู้ อยากแก้ปัญหา
 เรื่องอะไร ทำไมถึงอยากแก้ปัญหาเรื่องนี้ มีแรงจูงใจอะไรจึงอยากแก้ปัญหาเรื่องนี้ เพราะไร การที่
 ผู้เรียนเลือกปัญหาที่อยากแก้หรือความดีที่อยากทำด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มต้นคือฉันทะ จะส่งผลไปสู่
 วิริยะ การวางแผน การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา การลงมือทำอย่างมีความสุข หรือสุขที่ได้ทำงานเรื่อง
 นี้ที่ตนเองรักตนเองชอบ สรุปลักษณะของอริยาบทเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 โครงการคุณธรรม ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ดีอยากแก้ปัญหาในเรื่องที่ต้องการตามความ
 สนใจและระดับความสามารถของตนเอง 2) ผู้เรียนวางแผนการทำงาน ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา
 และลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาคด้วยความทุ่มเท อดทน เพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่หักโหม เพื่อให้บรรลุ
 ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) ผู้เรียนทำงานด้วยความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดูแลเอา
 ใจใส่ในงานที่ทำอย่างมีความสุข กำกับติดตามการทำงานของกลุ่มอย่างเป็นระบบ บันทึกและ
 รายงานผลความก้าวหน้าการทำงานต่อครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้เรียนมีการ
 ประเมินความก้าวหน้าการแก้ปัญหา ร่วมกันถอดบทเรียนการทำงาน (After Action Review) วิธีการ
 แก้ปัญหาที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาคได้หรือไม่ เพียงใด เป้าหมายบรรลุผลหรือไม่ สิ่งที่ได้ดี
 สิ่งที่เป็นข้อบกพร่องจากการทำงานครั้งนี้ คืออะไร และนำจุดบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
 อย่างต่อเนื่องในลักษณะวงจรการแก้ปัญหา จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่อย่างไร
 ก็ตาม การที่ผู้เรียนจะทำโครงการคุณธรรมประสบความสำเร็จ และมีความสุขจากการทำโครงการ
 คุณธรรมนั้น สภาวะจิตใจที่เป็นกุศลของผู้เรียนจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการทำโครงการคุณธรรม
 โดยผู้เรียนจะต้องอาศัยหลักคุณธรรมบางประการไว้ครองใจตน เพื่อให้ตนเองและเพื่อนสมาชิก
 ที่ทำงานด้วยกันมีความสุขในการแก้ปัญหา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมธรรมที่ควรนำครองใจ
 ตนเองในการทำงาน เนื่องจากการที่จะทำให้โครงการได้สำเร็จและมีความสุข จะต้องม่มีจิตใจปรารถนา
 ดีต่อผู้อื่น อยากแก้ปัญหา รู้สึกหวั่นไหวต่อความทุกข์ปัญหาของผู้อื่น จนเกิดความรู้สึกอยากช่วยเหลือ
 อยากแก้ปัญหาในเรื่องนั้น โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน

6. หลักพรหมวิหาร 4

พรหมวิหารธรรมเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นผู้
 สร้างสรรค์สังคมให้ดี เริ่มได้ตั้งแต่การสร้างสรรค์สังคมที่ดีอยู่ในครอบครัวโดยแม่พ่อแม่เป็นกัลยาณมิตร
 ที่ดีของลูก ซึ่งการที่บุคคลผู้นั้นจะกระทำเช่นนั้นได้จะต้องมีคุณธรรมประจำใจที่ประเสริฐยิ่ง เป็นผู้ที่
 จิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม จึงเรียกว่าพรหมวิหารธรรม ธรรมหมวดนี้เป็นท่าทีของจิตใจที่มีไว้
 สำหรับการแสดงต่อผู้อื่น ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552, 2557) 1) เมตตา
 (loving-kindness) คือ ความรัก ความปรารถนาดี เป็นมิตรที่ดีต่อผู้อื่น คุณธรรมข้อนี้จะใช้สำหรับ
 สถานการณ์ที่เป็นปกติ หมายความว่าเมื่อเขาผู้นั้นอยู่ดีเป็นปกติสุข ไม่ได้มีปัญหาเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ
 จิตใจของเราก็มีความรักเป็นมิตร มีความรักดีต่อกันเป็นปกติ เช่น พ่อ แม่ มีความรักความปรารถนาดี
 ต่อลูก ครู อาจารย์ก็มีความรัก ความปรารถนาดีต่อศิษย์ หรือเพื่อนกันก็มีความปรารถนาดีต่อกันได้
 เพียงแต่มีเมตตาธรรมประจำใจเท่านั้นเอง 2) กรุณา (compassion) ความรู้สึกที่ตนเองเมื่อเห็นผู้อื่น
 เกิดความทุกข์เดือดเนื้อร้อนใจ จึงเกิดความรู้สึกสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ มองเห็นความทุกข์

ยากลำบากของผู้อื่นผ่านอารมณ์และความรู้สึกของตนเองอย่างแท้จริง จึงทำให้อยากเข้าไปให้การช่วยเหลือหรือปลดปล่อยทุกข์ของผู้นั้น คุณธรรมข้อนี้จะใช้สำหรับในสถานการณ์ที่ไม่เป็นปกติสุข หมายความว่า เมื่อเราเห็นผู้อื่นเกิดปัญหา ทุกข์เดือดเนื้อร้อนใจหรืออยู่ในสถานการณ์ที่ลำบากก็ตาม ผู้ที่มีคุณธรรมข้อนี้จิตใจของเขาจะย้ายจากคุณธรรมข้อแรกไปสู่คุณธรรมข้อที่ 2 คือ กรุณา การเป็นผู้ที่มีความรู้สึกห่วงใยต่อความทุกข์หรือปัญหาของผู้อื่น ภาวะจิตใจห่วงใยอยากจะช่วยเหลือปลดปล่อยความทุกข์หรือช่วยแก้ไขปัญหาให้กับผู้อื่นเพื่อให้เขาเข้ามาสู่สภาวะปกติ 3) มุทิตา (sympathetic joy) ความพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นทำดี ทำได้สำเร็จก็รู้สึกยินดี ชื่นชม พร้อมให้การส่งเสริม สนับสนุนสนับสนุน เสริมสร้างกำลังใจเพื่อให้เขามีแรงบันดาลใจอยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นไป คุณธรรมข้อนี้จะใช้ในสถานการณ์ที่มองเห็นผู้อื่นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งประสบความสำเร็จ มีความเจริญก้าวหน้า หรือแม้แต่การเห็นวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงามถูกต้องกว่าที่เป็นอยู่ปกติ 4) อุเบกขา (equanimity) คุณธรรมข้อนี้จะใช้ในสถานการณ์ 3 กรณี คือ หนึ่งคือเมื่อต้องการให้บุคคลนั้นได้ฝึกหัดมีความรับผิดชอบตนเอง โดยเปิดโอกาสให้เขาผู้นั้นได้เรียนรู้ ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อฝึกให้เป็นคนที่พึ่งพาศักยภาพตนเองได้โดยไม่ต้องไปคอยแต่พึ่งพาความสามารถผู้อื่น สองคือการให้รู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ถ้าเขาทำอะไรผิดทำไม่ถูกต้องดีงาม ก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เมื่อทำดีถูกต้องก็เข้าไปตามหลักการแห่งเหตุและผลตามความจริง เพื่อรักษาธรรมความถูกต้องให้คงอยู่ไว้ หรือเรียกว่าไม่ให้เสียธรรม ยึดธรรม กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์เป็นใหญ่ นั่นเอง สามคือเมื่อเขาผู้นั้นพึ่งพาตนเองได้แล้ว ทำอะไรสำเร็จด้วยตนเองได้แล้ว ก็ปล่อยให้เขาได้รับผิดชอบ สร้างสรรค์ชีวิตของตัวเอง ไม่เข้าไปก้าวกายแทรกแซงการดำเนินชีวิตแต่อย่างใด ไม่เข้าไปจัดแจงทำแทนทุกอย่าง เราเป็นเพียงที่ปรึกษา เป็นพี่เลี้ยง เมื่อเขาต้องการความช่วยเหลือ ก็คอยเข้าไปช่วยเหลือตามที่จำเป็น อย่างนี้เรียกว่า เป็นอุเบกขาอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า หลักพรหมวิหารเป็นคุณธรรมที่เสริมสร้างความสุขทางสังคม จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีงามต่อกัน เป็นคุณธรรมความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์หลักพรหมวิหารทั้ง 4 ข้อรวมกันแล้ว ทำให้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ด้านที่หนึ่งคือ ด้านความรู้สึก ซึ่งเป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดีงาม เช่น ครู อาจารย์ ให้ความรู้สึกที่ดีต่อศิษย์ ไม่มีความรู้สึกโกรธ ชิงชัง รังเกียจ คิดร้าย คิดเอาเปรียบศิษย์ มีแต่ความรู้สึกในทางที่ดี คือ เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี กรุณา ความรู้สึกสงสาร มุทิตา ความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นศิษย์ประสบความสำเร็จ ทำอะไรก็ได้ชื่นชม คุณธรรมทั้งสามข้อนี้เป็นด้านความรู้สึกที่คนอื่นมอบให้ ส่วนอีกด้านคือ ด้านความรู้ ถ้าพ่อ แม่ ครู อาจารย์ จะฝึกเด็กยึดถือเอาแค่ด้านความรู้สึกจิตใจทั้งสามข้อเป็นหลัก จะทำให้ชีวิตเด็กคนนั้นเกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย เด็กจะถูกพัฒนาเฉพาะแต่ในส่วนที่เป็นความรัก ความอบอุ่น เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาแต่ใจ ไม่เอาเปรียบใคร มีจิตใจอ่อนโยน แต่เขาจะเป็นบุคคลที่อ่อนแอ ติดนินสยพึ่งพาผู้อื่น ทำอะไรไม่เป็น ถ้าพ่อแม่ ครู อาจารย์ตามใจเด็ก ทำให้เขาทุกอย่างมากเกินไป อนาคตจะทำให้เป็นคนติดสุข หรือเสพสุข ติดนินสยชอบเป็นคนเรียกร้อง ไม่รู้จักพอ ดังนั้นจึงต้องใช้ปัญญาโดยการเอาอุเบกขามาสร้างความสมดุล ฝึกให้เขาได้รู้จักคิดเอง เรียนรู้เอง แก้ปัญหาเองเป็น ฝึกให้เขาเป็นนักการเรียนรู้จะทำให้เขาโตขึ้นเป็นคนเข้มแข็ง กล้าคิด กล้าแสดงออก รู้จักรับผิดชอบ และเจริญเติบโตพัฒนาไปทางที่ดีงาม นอกจากนั้นยังเป็นบุคคลที่รักษาความถูกต้องชอบธรรมในสังคม รวมความว่า อุเบกขาช่วยให้เป็นบุคคลที่เข้มแข็งในตนเอง แต่ถ้าขาดสามข้อแรกจะกลายเป็นคนกระด้างไป ไม่เห็นอกเห็นใจใคร เพราะฉะนั้น

จึงต้องให้มีความสมดุลพอดี โดยมีสถาบันรากแก้วที่มีพ่อ แม่ และรากฝอยคือครู อาจารย์เป็นฐานสังคม สำคัญที่เป็นแบบอย่างดีงามให้เด็ก ลูกศิษย์ เป็นเบื้องต้น เนื่องจากเป็นรากฐานที่ดีของสังคม เมื่อเด็ก เติบโตออกไปอยู่ในสังคม จะทำให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมช่วยสร้างสรรค์สังคมให้ถูกต้องและดีงาม ต่อไป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557)

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โครงการคุณธรรมอันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของครูที่ปรึกษาและผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ผู้วิจัยสรุปทั้งหลักการพรหมวิหารสำหรับครูที่ปรึกษาและผู้เรียนที่ทำโครงการคุณธรรม โดยหลักการ พรหมวิหารสำหรับครูที่ปรึกษา ดังนี้ 1) เมตตา การมีความปรารถนาดีต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดดีทำสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ 2) กรุณา เมื่อเห็นผู้เรียนมีความท้อแท้ ท้อถอย เจอปัญหาในการทำโครงการ รวมถึงไม่เข้าใจกันระหว่างสมาชิกที่ทำโครงการ ครูที่ปรึกษาจะเข้าไป ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วยตนเอง 3) มุทิตา ผู้เรียนทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้สำเร็จ ครูที่ปรึกษาให้การชื่นชมความเพียรพยายามที่สามารถทำสิ่งนั้น ได้สำเร็จ ให้แรงเสริม สนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนดำเนินการทำโครงการได้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง 4) อุเบกขา การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ตั้งแต่ผู้เรียนคิดและตัดสินใจเลือกปัญหาด้วยตนเอง วางแผน การศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุ สร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหา การลงมือแก้ปัญหา การถอดบทเรียน ปรับปรุงการทำงาน และการสรุปและประเมินผลการแก้ปัญหา เป็นต้น โดยครูที่ปรึกษาคอยให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด และลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง สำหรับหลักการพรหมวิหารสำหรับผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม มีดังนี้ 1) เมตตา ผู้เรียน มีความปรารถนาดีอยากจะทำปัญหา ใฝ่รู้อยากทำสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น 2) กรุณา ผู้เรียน เห็นผู้อื่นเกิดปัญหา ลำบากเดือดร้อน เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ อยากจะเข้าไปให้การช่วยเหลือเพื่อให้ บุคคลกลุ่มนั้นได้รับการจัดการแก้ไขปัญหา 3) มุทิตา เมื่อผู้เรียนเห็นกลุ่มเป้าหมายที่ให้การช่วยเหลือ ได้รับบรรเทาทุกข์ แก้ไขปัญหาได้สำเร็จ แสดงความชื่นชมยินดีกับกลุ่มเป้าหมาย เกิดความภาคภูมิใจใน ศักยภาพตนเองที่สามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ 4) อุเบกขา ผู้เรียนให้กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเองตามแผนกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ โดยให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษาแนะนำ สังเกตและ กำกับติดตามการแก้ปัญหา การเอาใจใส่ดูแล เป็นต้น

จากการศึกษาสาระสำคัญและหลักการของหลักธรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำมา จัดเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ เพื่อให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลักสำคัญในการนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้าน พฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมอริยสัจ 4 เป็นธรรมะหลัก มาใช้เป็นฐานเพื่อกำหนดเป็นขั้นตอนกระบวนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ และธรรมประกอบ ที่เสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ได้แก่ ปรโตโฆสะ กัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ไตรสิกขา อิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 มากำหนดจัดเป็นรายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการ คุณธรรมในแต่ละขั้นตอน ได้เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนววิถีพุทธ อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้ทำการสังเคราะห์และเชื่อมโยงหลักธรรมดังกล่าวแบบบูรณาการเพื่อจัดเป็น กระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์หลักธรรมเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ

ธรรมะหลัก	สังเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ธรรมะเสริมสร้างการเรียนรู้
อริยสัจ-ทุกข์	ขั้นตระหนักในปัญหา - ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสำรวจ สังเกต สภาพปัญหาทางด้านศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน - ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเลือกปัญหาที่ตนเองอยากแก้ไขมากที่สุด เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนถึงเหตุผลที่อยากแก้ไข เกิดประโยชน์อย่างไร - ผู้เรียนอภิปรายเหตุผลที่ต้องการจะแก้ปัญหานั้น มีประโยชน์อย่างไร กับใคร หรือสิ่งใด - ผู้เรียนนำปัญหามาจัดเรียงลำดับความสำคัญของแต่ละปัญหา เรียงลำดับปัญหาที่มีความสำคัญเร่งด่วนมากที่สุด ปานกลาง และน้อยสุด พร้อมบอกเหตุผล - ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียที่จะเกิดขึ้น หากมีการแก้ไขหรือไม่แก้ปัญหานั้น ๆ - ผู้เรียนผู้ตัดสินใจเลือกปัญหาที่อยากแก้ด้วยตนเอง โดยผ่านมติความเห็นชอบของสมาชิกในกลุ่ม - ผู้เรียนประมวลผลเพื่อนำเสนอข้อมูลในลักษณะเป็นผังความคิด ปัญหาที่อยากแก้คืออะไร ทำไมทำเรื่องนี้ ทำกับใคร ทำแล้วเกิดคุณค่า ประโยชน์อย่างไร - ผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน และให้ความชื่นชมในผลงานและปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไข	• พรโตโมสะ (หลักกัลยาณมิตร) • โยนิโสมนสิการ : 1. คิดแบบสามัญลักษณ์ 2. คิดแบบอริยสัจ 3. คิดแบบบรรลธรรมสัมพันธ 4. คิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน 5. คิดแยกแยะองค์ประกอบ 6. คิดแบบวิภาษวาท • ไตรสิกขา : ศีล สมาธิ ปัญญา • อิทธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา • พรหมวิหาร 4 : เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
อริยสัจ-สมุทัย	ขั้นสืบสวน - ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนตรวจสอบเข้าใจตนเองในปัญหา สิ่งที่อยู่แล้ว สิ่งที่อยู่ทุกข์ สิ่งที่อยู่เพิ่มเติม - ผู้สอนให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุ - ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้วิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เป็นมิตรที่ดี - ผู้สอนให้การดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจในการทำงาน - ผู้สอนให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แยกแยะเพื่อทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง - ผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุที่เป็นแกนหลักและเกี่ยวเนื่อง - ผู้เรียนตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้มีความสอดคล้องและถูกต้อง - ผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นจุดแข็ง จุดอ่อนของข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป	• พรโตโมสะ (หลักกัลยาณมิตร) • โยนิโสมนสิการ : 1. คิดแบบสามัญลักษณ์ 2. คิดแบบบรรลธรรมสัมพันธ 3. คิดแบบสืบสวนหาเหตุปัจจัย 4. คิดแยกแยะส่วนประกอบ 5. คิดแบบวิภาษวาท 6. คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 7. คิดแบบอริยสัจ 8. คิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม • ไตรสิกขา : ศีล สมาธิ ปัญญา • อิทธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา • พรหมวิหาร 4 : เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

อรรถนะหลัก	สังเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	อรรถนะเสริมสร้างการเรียนรู้
อริยสัจ-นิโรธ	ขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม - ผู้สอนให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและวางแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง - ผู้สอนให้คำแนะนำผู้เรียนศึกษาหลักธรรมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไข - ผู้เรียนศึกษาและวิเคราะห์หลักธรรม และเสนอไอเดียการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา - ผู้เรียนอภิปรายและประเมินข้อดี ข้อจำกัด และเลือกไอเดีย เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่สาเหตุ - ผู้เรียนนำไอเดียมาพัฒนาสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม และกฎหมาย ที่ทำให้เดือนร้อน - ผู้เรียนสรุปประมวลข้อมูลการสร้างสรรค์นวัตกรรม แล้วนำเสนอเป็นผังมโนทัศน์แก่ที่ปรึกษา ได้แก่ ชื่อ โครงการ ปัญหา/เรื่อง สาเหตุ เป้าหมาย หลักธรรม วิธีการแก้ปัญหา คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ - ผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นข้อดี ข้อจำกัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการให้กำลังใจในการทำงาน มองเห็นคุณค่าสิ่งที่กำลังทำที่เป็นความดี - ผู้เรียนปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหา ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย	● พรโตโฆสะ (หลักกัลยาณมิตร) ● โยนิโสมนสิการ : 1. คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 2. คิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย 3. คิดแยกแยะส่วนประกอบ 4. คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม 5. คิดแบบคุณโทษ ทางออก 6. คิดแบบวิภาษวาท 7. คิดแบบอริยสัจ 8. คิดแบบคุณค่าแท้-เทียม 9. คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน ● ไตรสิกขา : ศีล สมาธิ ปัญญา ● อิทธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ● พรหมวิหาร 4 : เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
อริยสัจ-มรรค	ขั้นลงมือปฏิบัติ - ผู้เรียนนำนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นไปใช้ในการแก้ปัญหากับกลุ่มเป้าหมาย - ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยความเพียรพยายาม มุ่งมั่นทุ่มเทอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่หักโหม มีสติในการแก้ปัญหา ไม่ประมาท มีจิตใจแน่วแน่ในสิ่งที่ทำ - ผู้เรียนเอาใจใส่และกำกับติดตามการแก้ปัญหา - ผู้เรียนบันทึกผลข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และรายงานผลความก้าวหน้าต่อที่ปรึกษาเป็นเป็นระยะ ๆ - เมื่อผู้เรียนพบเจอปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการแก้ปัญหา ให้รู้จักตระหนักแต่ไม่ตระหนกในปัญหา มองเห็นปัญหาที่แท้จริง มองในแง่ดีของปัญหาที่เกิดขึ้น และร่วมกันคิดค้นหาวิธีแก้ปัญหาไปด้วยกัน - ผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ ให้กำลังใจผู้เรียนในการแก้ปัญหา ชื่นชมความพยายามในการแก้ปัญหาและสิ่งที่ดีที่ได้	● พรโตโฆสะ (หลักกัลยาณมิตร) ● โยนิโสมนสิการ : 1. คิดแบบสามัญลักษณ์ 2. คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 3. คิดแบบคุณโทษ ทางออก 4. คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม 5. คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 6. คิดแบบวิภาษวาท 7. คิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย 8. คิดแยกแยะส่วนประกอบ ● ไตรสิกขา : ศีล สมาธิ ปัญญา ● อิทธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ● พรหมวิหาร 4 : เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ธรรมชาติหลัก	สังเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ธรรมชาติเสริมสร้างการเรียนรู้
อริยสัจ-นิโรธ-มรรค	ขั้นถอดบทเรียน - ผู้สอนให้คำชี้แนะผู้เรียนในการถอดบทเรียนจากทำงาน/การแก้ปัญหา - ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนสะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังจากการแก้ปัญหา ใช้การสนทนาอย่างมีสติ - ผู้เรียนร่วมกันถอดบทเรียนโดยการสื่อสารอย่างมีสติ และอย่างสร้างสรรค์ (Dialogue) ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน การขอบคุณและให้กำลังใจในความพยายามแก้ปัญหาด้วยกัน - ผู้เรียนพิจารณาตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหาว่าเกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร แก้ปัญหาได้หรือไม่ สิ่งที่ได้ทำได้ดี จุดบกพร่อง หรือสิ่งที่ควรแก้ไขคืออะไร - ผู้เรียนสืบเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงวิธีแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้น - ผู้เรียนวางแผน ปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาใหม่ ในลักษณะวงจรการพัฒนาสู่ความสำเร็จตามหลักอิทธิบาท - ผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการให้แรงเสริมในการแก้ปัญหากับผู้เรียน	● ปรีตโฆสสะ (หลักกัลยาณมิตร) ● โยนิโสมนสิการ : 1. คิดแบบสามัญญลักษณะ 2. คิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ 3. คิดแบบคุณโทษ-ทางออก 4. คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม 5. คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 6. คิดแบบวิภาษวาท 7. คิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย 8. คิดแยกแยะส่วนประกอบ 9. คิดแบบอริยสัจ 10. คิดแบบคุณค่าแท้-เทียม ● ไตรสิกขา : ศีล สมาธิ ปัญญา ● อิทธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ● พรหมวิหาร 4 : เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
อริยสัจ-มรรค-นิโรธ	ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนไตร่ตรองประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำโครงการคุณธรรม - ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากการทำโครงการคุณธรรมร่วมกัน ด้วยการสนทนาอย่างมีสติ (Dialogue) - ผู้สอนให้คำปรึกษาและคำแนะนำผู้เรียนสรุปผลการแก้ปัญหาจากการทำโครงการคุณธรรม - ผู้เรียนสรุปผลการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขสรุปผลการแก้ปัญหาให้ถูกต้อง - ผู้สอนให้คำแนะนำในระหว่างที่ผู้เรียนสรุปผลการแก้ปัญหาอย่างใกล้ชิด - ผู้เรียนวางแผน ออกแบบผลงาน และการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมด้วยตนเอง - ผู้สอนให้คำปรึกษาแนะนำ ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้คำชี้แนะการนำเสนอผลงานด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร	● ปรีตโฆสสะ (หลักกัลยาณมิตร) ● โยนิโสมนสิการ : 1. คิดแบบอริยสัจ 2. คิดแบบคุณค่าแท้-เทียม 3. คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 4. คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม 5. คิดแบบวิภาษวาท ● ไตรสิกขา : ศีล สมาธิ ปัญญา ● อิทธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ● พรหมวิหาร 4 : เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

จากตารางที่ 4 การสังเคราะห์หลักธรรมเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ โดยยึดหลักการอริยสัจ 4 เป็นฐานกำหนดเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม และธรรมะประกอบที่เป็นหลักธรรมช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ทั้ง 5 หลักธรรมมีการบูรณาการเชื่อมโยงอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้โครงการคุณธรรม โดยมีสัมมาสติเป็นฐานใจของการเรียนรู้ในการทำโครงการคุณธรรม เนื่องจากสติเป็นจุดเริ่มต้นของปัญญา สติเป็นคุณธรรมที่วางพื้นฐานให้กับคุณธรรมทั้งหลายที่สอดแทรกในคุณธรรมทั้งปวง และการปลูกฝังปัญญาจะต้องมีสติเป็นพื้นฐานเช่นเดียวกัน ดังนั้น การคิด การพูด และทำโครงการคุณธรรมด้วยสติสัมปชัญญะ จะทำให้ผู้เรียนมีจิตแน่วแน่ในสิ่งที่ทำ จิตมีความเบิกบาน ไม่ฟุ้งซ่าน มีความอดทน พินิจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นไปได้ด้วยความมุ่งมั่นหมั่นเพียรพยายาม แต่ไม่หักโหม เป็นนักเรียนรู้จากความผิดพลาด เกิดความรักความเมตตา ไม่รู้สึกเครียด ไม่กดดันในการทำงาน เมื่อจิตเป็นสมาธิมั่นคงแล้ว เกิดปัญญาสัมมาทิฐิต่อปัญหา มีความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาอย่างถูกต้อง เห็นตามความเป็นจริงแห่งเหตุและผล เกิดปัญญาระหนักรู้ว่าปัญหาคืออะไร เป็นอย่างไร เกิดจากเหตุปัจจัยใดบ้าง มีปัญหาสืบสาวสาเหตุ ปัญญาการวางแผน กำหนดเป้าหมายและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาในทางที่ตรงและเป็นประโยชน์ ถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรม การถอดบทเรียนหลังการทำงานเพื่อปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการแก้ปัญหาาร่วมกัน และประเมินผลการแก้ปัญหา เป็นต้น จากกระบวนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นข้างต้น สรุปเป็นรายละเอียดขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธทั้ง 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหา (Realize) เป็นขั้นที่พระสอนศีลธรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในปัญหาศีลธรรมที่เกิดขึ้น จนผู้เรียนเกิดความตระหนักชัดเจนในปัญหา โดยการชี้แนะให้ผู้เรียนได้สำรวจหรือสังเกตสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน เช่น ปัญหาจริงในห้องเรียน ปัญหาจริงจากชุมชน หรือในโรงเรียน เป็นต้น จากนั้นนำปัญหาที่สนใจมาอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนถึงเหตุผลที่อยากแก้ไข และนำปัญหาทั้งหมดของกลุ่มมาจัดลำดับความสำคัญจำเป็นพร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลประกอบ และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหากแก้ปัญหา ข้อเสนอหากปล่อยให้ปัญหานั้นคงอยู่ต่อไป จากนั้นร่วมกันตัดสินใจเลือกปัญหาที่กลุ่มอยากแก้ปัญหามากที่สุด เพื่อกำหนดเป็นหัวข้อหรือประเด็นปัญหาในการทำโครงการคุณธรรม

ขั้นที่ 2 สืบสวน (Investigate) เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสืบสวนค้นหาข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและสาเหตุอย่างละเอียดรอบด้านจากกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยพระสอนศีลธรรมตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันระดมความคิด ตรวจสอบความรู้ปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไขว่าสิ่งที่รู้แล้ว สิ่งที่ยากรู้ และสิ่งที่ควรรู้เพิ่มเติมคืออะไรบ้าง จากนั้นให้คำชี้แนะผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการระดมความคิดมาวางแผน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย เช่น จะหาข้อมูลสิ่งที่ยากรู้ สิ่งที่ต้องรู้เพิ่มเติมจากที่ใด วิธีการใดไปเก็บข้อมูลนั้น ใครจะทำ อะไร อย่างไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เป็นต้น เมื่อผู้เรียนรวบรวมข้อมูลมาได้แล้ว จัดกระทำข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สืบสาวหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ใช้แผนภูมิผังต้นไม้หรือผังก้างปลาเพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่เป็นแกนหลักอันเกิดจากปัจจัยภายในจิตใจ/คุณธรรมตัวบุคคล และสาเหตุเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน อันเป็นสาเหตุที่สืบทอดมาจากสาเหตุที่เป็นแกนหลักที่ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในเรื่องนั้น ๆ

ขั้นที่ 3 สร้างสรรค์นวัตกรรม (Design) เป็นขั้นที่ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา วางแผน และออกแบบสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสาเหตุ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยพระสอนศีลธรรมตั้งคำถามกระตุ้นความคิดผู้เรียน ถึงหลักธรรมที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา คืออะไร ทำไมจึงเลือกหลักธรรมนั้น มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการจะแก้ไขอย่างไร หาข้อมูลได้จากที่ไหน แหล่งใด จากใครได้บ้าง และจะใช้วิธีการใดไปเก็บข้อมูล เป็นต้น เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลหลักธรรมแล้วให้นำหลักธรรมนั้นมาวิเคราะห์ว่าสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการต่าง ๆ ใดบ้าง ระดมความคิดหาไอเดียการแก้ปัญหาออกมาให้มากที่สุด จากนั้นนำไอเดียที่มีอยู่ทั้งหมดมาพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัดเมื่อต้องนำไปใช้แก้ปัญหาดังกล่าว และเลือกไอเดียที่มีความเป็นไปได้ที่จะสามารถแก้ปัญหาที่สาเหตุ เพื่อนำไอเดียนั้นไปออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และมีการประเมินผลและปรับปรุงวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ก่อนนำไปใช้แก้ปัญหาดังกล่าวกับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติ (Practice) เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาดังกล่าวตามวิธีการที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ด้วยความกระตือรือร้น มีสติและสมาธิในการแก้ปัญหา ไม่ประมาท ดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามการทำงานของตนเอง พร้อมทั้งมีการเก็บบันทึกข้อมูลผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การบันทึก การถ่ายวิดีโอ การถ่ายภาพ เป็นต้น ระหว่างที่ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาดังกล่าวเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคที่ไม่คาดคิด ผู้เรียนมีการประชุม พูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหาดังกล่าวไปด้วยกัน โดยการขอคำปรึกษา คำแนะนำจากพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพความสามารถที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 ถอดบทเรียน (Review) เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันทบทวนไตร่ตรองหลังจากการลงมือแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อตรวจสอบและประเมินว่าวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นและนำไปใช้แก้ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จริงหรือไม่ อย่างไร พระสอนศีลธรรมให้ผู้เรียนประชุมกลุ่มเพื่อสะท้อนสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ยังทำได้ไม่ค่อยดี สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการสนทนาอย่างมีสติ (dialogue) ภายใต้บรรยากาศเป็นมิตรที่ดีต่อกัน เน้นการฟังกันอย่างลึกซึ้ง ให้เกียรติกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นในรอบที่ 2 ต่อไป ในลักษณะวงจรการพัฒนา ได้แก่ 1) ฉันทะ (passion) เมื่อผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่ดีอยากแก้ปัญหาดังกล่าว จึงนำข้อมูลการถอดบทเรียนมาวางแผนและปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้น 2) วิริยะ (doing) การนำวิธีการที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปปฏิบัติกับกลุ่มเป้าหมายด้วยความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาดังกล่าว 3) จิตตะ (concentration) มีสติ ไม่ประมาท มีสมาธิจิตใจแน่วแน่ในการแก้ปัญหาดังกล่าว เอาใจใส่ดูแลและกำกับติดตามการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบและรายงานความก้าวหน้าต่อครูที่ปรึกษาเป็นระยะ 4) วิมังสา (reflection) ทบทวนไตร่ตรองผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาดังกล่าวกิจกรรมแต่ละครั้ง (after action review) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ขั้นที่ 6 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show and Share) เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการแก้ปัญหาดังกล่าวที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้น ให้ผลลัพธ์เป็นอย่างไร ปัญหาดังกล่าวได้ถูกแก้ไขแล้วหรือไม่ อย่างไร โดยสรุปผลการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยความกระชับและเข้าใจง่าย พร้อมทั้งสะท้อนคิดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำโครงการคุณธรรม เช่น คุณธรรม พฤติกรรม ทักษะต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองอย่างไร เพราะอะไร รวมไปถึงการนำองค์ความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ชีวิตประจำวันหรืออนาคตอย่างไร จากนั้นนำเสนอผลการแก้ปัญหาดังกล่าวและสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองให้กับบุคคลอื่นได้รับรู้ โดยผู้เรียนออกแบบสร้างสรรค์ผลงานและวิธีการนำเสนอผลงานด้วยตนเองตามความถนัดและสนใจ

เช่น ผังโมณฑทัศน์ คลิปวิดีโอสั้น ภาพยนตร์สั้น ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เป็นต้น โดยพระสอนศีลธรรม คอยให้ปรึกษาแนะนำผู้เรียนอย่างใกล้ชิดในการสรุปผลการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม การตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูลการนำเสนอ และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน

จากการสรุปรายละเอียดกระบวนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธข้างต้น การที่ผู้เรียนจะดำเนินการทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งทางด้าน พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาจะต้องใช้หลักอุเบกขา คือ ไม่ตั้งตนเป็น ผู้เชี่ยวชาญ ไปสั่งสอน บอกรุ่นให้ทำตาม จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นคนยึดติด คอยพึ่งพาที่ปรึกษา มากกว่าพึ่งพาศักยภาพและความสามารถที่ตนเองมีอยู่ ทำให้ผู้เรียนคิดไม่เป็น คิดไม่ได้ ไม่กล้าคิดในสิ่ง ที่แตกต่างจากที่ปรึกษา ไม่ใช่ความรู้ความสามารถของตนเอง เพราะต้องรอคอยคำตอบจากที่ปรึกษา ดังนั้น พระสอนศีลธรรมมีบทบาทให้คำชี้แนะแก่ผู้เรียน แทนการออกคำสั่งไม่สอน ไม่บอกคำตอบ เน้นการชวนคิด ให้กำลังใจและให้พลังความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียน เชียร์ให้ผู้เรียนร่วมกันวาง แผนการทำงาน ระดมไอเดีย ออกแบบการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเมตตา กรุณา มุทิตาต่อผู้เรียน สรุปบทบาทพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษา และบทบาทผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปบทบาทพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และบทบาทผู้เรียน

ขั้นตอน	บทบาทพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษา	บทบาทผู้เรียน
ตระหนักในปัญหา	ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกต หรือสำรวจสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงรอบตัวผู้เรียน เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน โรงเรียน หรือในชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการจุดประกาย แรงบันดาลใจ ฉันทะความใฝ่รู้ ใฝ่ดีเรื่องที่ตนเอง ต้องการอยากแก้ไข สนับสนุนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มการทำงานโครงการตามความสมัครใจ และให้โอกาสผู้เรียนนำเสนอปัญหาที่มีความสนใจอยากแก้ไข สนับสนุนให้ผู้เรียนได้อภิปราย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาที่ผู้เรียนสนใจอยากแก้ไขร่วมกับเพื่อน สมาชิกในกลุ่ม และกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้ตัดสินใจเลือกปัญหาที่อยากแก้ ด้วยตนเอง	ผู้เรียนสังเกต หรือสำรวจ สภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในชีวิตจริงรอบตัวว่ามีปัญหา อะไรบ้าง อยากแก้ปัญหาเรื่องอะไร ทำไมถึงอยากแก้ปัญหานั้น ปัญหา นั้นมีความสำคัญอย่างไรจึงต้อง แก้ไข ผู้เรียนนำเสนอปัญหาที่ตนเอง สนใจอยากแก้ไขต่อเพื่อนสมาชิกใน กลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกัน และรับฟังปัญหาที่เพื่อน อยากแก้ไขโดยไม่ตัดสินหรือเห็น แย้งแต่อย่างใด จำแนกแยกแยะและจัดลำดับ ความสำคัญของแต่ละปัญหาและ ร่วมกันตัดสินใจเลือกปัญหาที่กลุ่ม อยากแก้ไขมากที่สุด เพื่อเลือกเป็น หัวข้อการทำโครงการคุณธรรม

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ขั้นตอน	บทบาทพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษา	บทบาทผู้เรียน
สืบสวน	4. ตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สำรวจตรวจสอบปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไขว่า สิ่งที่อยู่แล้วคืออะไร สิ่งที่ต้องการอยากรู้คืออะไร และสิ่งที่ควรรู้หรือศึกษาเพิ่มเติมคืออะไร เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในปัญหามากขึ้นก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล 5. ให้คำชี้แนะผู้เรียนประชุมวางแผนและออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุจากกลุ่มเป้าหมาย 6. ให้คำชี้แนะผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล มาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้อง	4. ผู้เรียนตั้งคำถามกับตนเองถึงปัญหาหรือเรื่องที่จะแก้ไขว่า สิ่งที่อยู่แล้วคืออะไรบ้าง สิ่งที่ยากรู้เกี่ยวกับปัญหานี้คืออะไร และสิ่งที่ควรรู้หรือศึกษาเพิ่มเติมคืออะไร 5. ผู้เรียนช่วยกันคิดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา เช่น การสัมภาษณ์ การสอบถาม พูดคุย เป็นต้น 6. วิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่ได้จากรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือผังต้นไม้แห่งเหตุผลหรือผังก้างปลา เป็นต้น
สร้างสรรค์นวัตกรรม	7. ตั้งคำถามกระตุ้นผู้เรียนได้มองเห็นรายละเอียดต่าง ๆ ในการวางแผนและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา เช่น ใคร จะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ใช้งบประมาณเท่าไร มาจากไหน เป็นต้น 8. ให้คำแนะนำผู้เรียนในการศึกษาหลักกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการจะแก้ไข เพื่อนำหลักกรรมนั้นมาใช้เป็นแนวทางหรือแนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมคุณธรรมหรือกิจกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรมของโครงการ 9. รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการรับฟังเหตุผลที่แตกต่างของผู้เรียนได้อย่างมีสติ โดยไม่ด่วนสรุป ไม่ตัดสิน หรือสวนกลับความคิดเห็นของผู้เรียนแต่อย่างใด	7. ผู้เรียนร่วมกันประชุมวางแผนแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และร่วมกันสืบเสาะความรู้หลักกรรมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากออนไลน์ หนังสือ งานวิจัย พระสอนศีลธรรมเอง เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือไอดีคุณธรรมในการแก้ปัญหา 8. ระดมความคิดนำหลักกรรมมาใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์ 9. ประเมินความเป็นไปได้ของการนำวิธีการแก้ปัญหาไปสู่การปฏิบัติ ก่อนนำไปใช้จริง ว่ามีข้อดี ข้อจำกัดต่อการนำไปใช้ปฏิบัติในการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

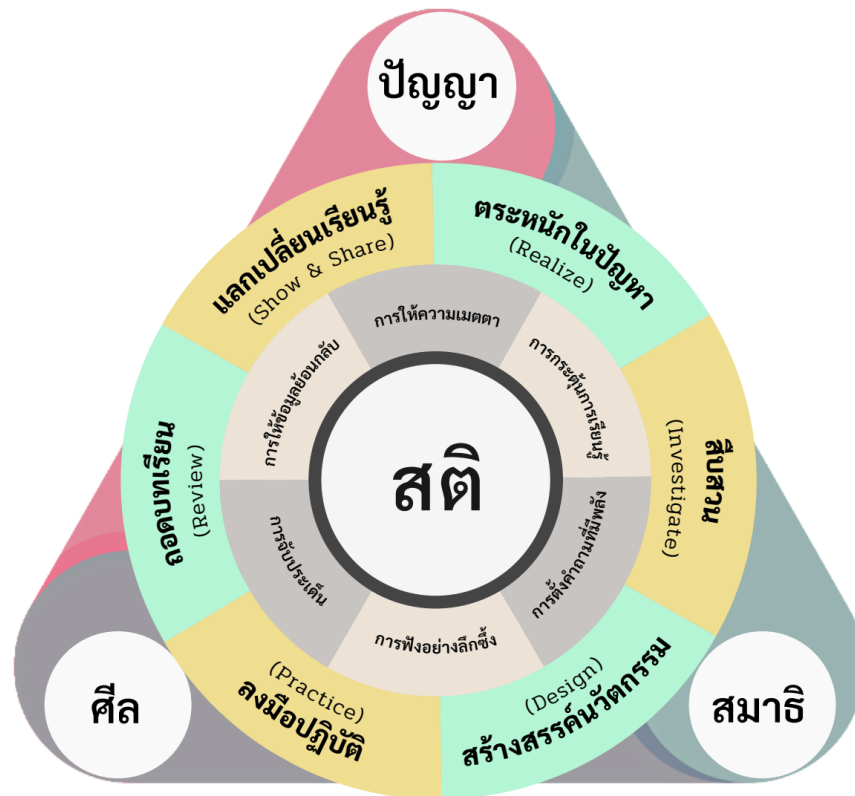
ตารางที่ 5 (ต่อ)

ขั้นตอน	บทบาทพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษา	บทบาทผู้เรียน
ลงมือปฏิบัติ	10. ให้การสนับสนุนผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมกันเป็นทีม และลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยความกระตือรือร้น มีความสุขในการแก้ปัญห และมีสติไม่ประมาทในการลงมือปฏิบัติแก้ปัญห เป็นต้น 11. ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ แร่งเสริมเมื่อผู้เรียนเจอปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการลงมือปฏิบัติแก้ปัญห โครงการงานคุณธรรม รวมถึงให้การชื่นชมยินดีในความพยายามทำสำเร็จของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพลังกำลังใจในการทำโครงการคุณธรรมต่อไป 12. ให้การดูแลเอาใจต่อการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนด้วยความรักความเมตตา ความเอื้ออาทร ความกรุณา และมุทิตาต่อการทำความดีของผู้เรียน และกำกับติดตามความก้าวหน้าการทำงานของผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร	10. ผู้เรียนลงมือแก้ปัญหาวិธีการและแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีการเก็บข้อมูลผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาด้วยวิธีกาที่หลากหลาย เช่น การบันทึก การถ่ายภาพ การบันทึกวิดีโอ เป็นต้น 11. ผู้เรียนกำกับติดตามการแก้ปัญหของตนเองและมีการรายงานความก้าวหน้าต่อพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาอย่างเป็นระยะ ๆ ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาที่เป็นแนวราบ เน้นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน 12. ผู้เรียนร่วมกันจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหอย่างมีสติและสัมปชัญญะ ไม่ประมาทในการแก้ปัญห มองปัญหอย่างรอบด้าน ใช้ปัญญาความรู้เพื่อการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง
ถอดบทเรียน	13. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญห ว่าเกิดผลเป็นอย่างไร จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเพื่อให้ดียิ่งขึ้น 14. กระตุ้นผู้เรียนร่วมกันวางแผนปรับปรุงวิธีกาแก้ปัญหให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน ทั้งสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่เป็นจุดบกพร่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาางานอย่างมีประสิทธิภาพ	13. ร่วมกันทบทวนไตร่ตรองการทำงานว่าวิธีกาแก้ปัญหที่ได้พัฒนาขึ้น เกิดผลเป็นอย่างไร แก้ไขปัญหาบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ สิ่งที่ได้ดี จุดบกพร่อง สิ่งควรปรับปรุงแก้ไขคืออะไร มีแนวทางวิธีกาแก้ปัญหให้ดีขึ้นอย่างไร 14. ร่วมกันแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงวิธีกาแก้ปัญหให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ขั้นตอน	บทบาทพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษา	บทบาทผู้เรียน
ถอดบทเรียน	13. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา ว่าเกิดผลเป็นอย่างไร จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเพื่อให้ดียิ่งขึ้น 14. กระตุ้นผู้เรียนวางแผน ปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดพลังในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ	13. ร่วมกันทบทวนไตร่ตรองการทำงานว่าวิธีการแก้ปัญหาที่ได้พัฒนาขึ้น เกิดผลเป็นอย่างไร แก้ไขปัญหาบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ สิ่งที่ทำได้ดี จุดบกพร่อง สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขคืออะไร มีแนวทางวิธีการแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้นอย่างไร 14. แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
แลกเปลี่ยนเรียนรู้	15. ให้คำชี้แนะผู้เรียนสรุปผลการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองว่าองค์ความรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองคืออะไร เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรในตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร 16. ให้คำแนะนำวิธีการนำเสนอและเผยแพร่ผลงานโครงการคุณธรรม และสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์การเสนอผลงานตามมีความถนัดและความสนใจของกลุ่ม	15. สรุปผลการแก้ไขปัญหาดตามหลักอริยสัจ 4 ผลที่ลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไรบ้าง 16. สะท้อนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรม รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรืออนาคตอย่างไร 17. ร่วมกันออกแบบผลงาน จัดแสดงผลงานโครงการคุณธรรมตามที่ตนเองสนใจและมีความถนัด

จากการขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ บทบาทของพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และบทบาทของผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ที่ได้สังเคราะห์ขึ้นข้างต้น ผู้วิจัยสรุปกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ

จากภาพที่ 5 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธข้างต้นสามารถอธิบายความหมายของภาพเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยสังเขป ดังนี้

1. ชั้นในสุด คือ ใจของผู้เรียน การมีสติระลึกรู้ขณะคิด ขณะพูด ขณะทำ รู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ที่ปัจจัยภายนอกกระทบใจทั้งสิ่งที่น่าพอใจ และไม่น่าพอใจก็ตาม ผู้เรียนที่มีสติกำหนดไว้ดีแล้วจะช่วยคุณให้รู้เท่าทันสิ่งที่หลังไหลเข้ามาผ่านอายตนะ 6 ทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ โดยการเผชิญหน้ากับสิ่งนั้นอย่างรู้เท่าทัน เมื่อนั้นจะเกิดสมาธิไม่ฟุ้งซ่าน มีใจแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่อยากทำ สัมผัสปัญหาหรือปัญญาจะไหลเข้ามาอัตโนมัติ เพื่อพิจารณาว่าสิ่งนั้นควรทำหรือไม่ควรทำอะไรต่อไป อย่างไร การมีสติเป็นฐานการเรียนรู้ (Mindfulness based learning) ในทุกขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้อย่างมีสติและปัญญา มีความสุขในการแก้ปัญหา อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติธรรมไปในตัว เพราะการมีสติในการทำโครงการคุณธรรมคือการปฏิบัติธรรมรูปแบบหนึ่งเช่นกัน นอกจากสติคือฐานใจของผู้เรียนทำโครงการแล้ว สติยังเป็นฐานใจของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการด้วย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้และการโค้ชด้วยสติ (Mindfulness Coaching) จะช่วยให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ เกิดฉันทะใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่คิดดี ใฝ่ทำดี สามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ

2. วงใน คือ ทักษะของพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในทุกขั้นตอน พระสอนศีลธรรมจำเป็นต้องอาศัยทักษะการโค้ช

สำคัญ ได้แก่ การให้ความรักเอื้ออาทร การกระตุ้นการเรียนรู้ การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การจับประเด็น และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยทำให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ เป็นโครงการคุณธรรมที่มีคุณภาพ รวมถึงผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ มีฉันทะใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่คิดดี ใฝ่ทำดีผ่านการทำโครงการคุณธรรม

3. วงนอก คือ กระบวนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง (learning by doing) โดยนำปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับด้านศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน เป็นโจทย์เร้ากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดฉันทะอยากแก้ปัญหาาร่วมกัน ผ่านกระบวนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรกในปัญหา ขั้นสืบสวน ขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นถอดบทเรียน และขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. สามเหลี่ยม คือ กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนหรืออบรมพัฒนาด้านอย่างรอบด้านทั้งทางด้านพฤติกรรม (ศีล) เช่น การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นกัลยาณมิตร การทำกิจกรรมสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ ก่อเกิดความสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น ด้านจิตใจ (สมาธิ) การพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม เปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตา ความอดทน เข้มแข็ง มุ่งมั่น เพียรพยายาม มีสติและสมาธิ การรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนร่วม เป็นต้น และด้านปัญญา (ปัญญา) การมีความคิดเห็นชอบ คิดเป็น มีความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องในการแก้ปัญหาตามหลักแห่งเหตุผล มีกระบวนการคิดเชิงจริยธรรม การคิดแบบองค์รวม ทั้งการคิดถูกต้อง การคิดเป็นระบบขั้นตอน การคิดอย่างเหตุผล และคิดเร้ากุศลหรือคิดสร้างสรรค์ ในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์

2.2.6 การออกแบบการทำโครงการคุณธรรม

พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวิโส (2560) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการออกแบบการทำโครงการของโครงการคุณธรรม ควรออกแบบเป็นใบงานอย่างง่ายมาให้ผู้เรียนกรอกเพื่อความสะดวกประหยัดเวลาและงบประมาณ ประกอบด้วย 1) ชื่อโครงการ 2) กลุ่มเยาวชนผู้รับผิดชอบโครงการ 3) ที่ปรึกษาโครงการ 4) วัตถุประสงค์ 5) ที่มาและความสำคัญของปัญหา 6) การศึกษาวิเคราะห์ ประกอบด้วย 6.1) ปัญหาและสาเหตุ เป็นการประมวลข้อมูลสถิติสภาพปัญหา แล้ววิเคราะห์เชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหา โดยอ้างอิงข้อมูลจากการสำรวจสัมภาษณ์ 6.2) เป้าหมายและทางแก้ เป็นการวางเป้าหมายของการแก้ปัญหาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ และวิธีการวัดความสำเร็จไว้ด้วย 6.3) หลักธรรมและหลักการที่นำมาใช้ เป็นการแสดงถึงหลักธรรมทางศาสนา และแนวพระราชดำริ/พระราชดำรัส/หลักทรงงานที่นำมาใช้ 7) ระยะเวลาและสถานที่ 8) วิธีการดำเนินงาน 9) ปฏิทินการทำงาน 10) งบประมาณและแหล่งที่มา 11) ผลที่คาดว่าจะได้รับ 12) ความคิดเห็นและความรู้สึกของประธานโครงการ 13) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา สอดคล้องกับ สำนักพัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษา (2560) ได้กำหนดองค์ประกอบ การออกแบบการทำโครงการพัฒนาจริยคุณ ไว้ 11 ข้อไว้ ดังนี้ 1) ชื่อโครงการ 2) ความสำคัญของการทำโครงการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลุ่มเป้าหมาย แยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เป้าหมายเชิงปริมาณ หมายถึง บุคคลที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จำนวนเท่าไร เป้าหมายเชิงคุณภาพ หมายถึง พฤติกรรมอะไรที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างไร 5) ขั้นตอน

กระบวนการดำเนินงานโครงการ 6) งบประมาณ 7) หลักธรรม/พระราชดำรัส/พระราชดำริ/คำสอน ที่นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินโครงการ 8) ความเชื่อมโยงสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ 9) วิธีการวัดและประเมินผล 10) ผู้รับผิดชอบโครงการ 11) ครูที่ปรึกษาโครงการ

จากการศึกษาองค์ประกอบการออกแบบการทำโครงการคุณธรรม ข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่องค์ประกอบในการออกแบบการทำโครงการคุณธรรมมีความสอดคล้อง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้การออกแบบการทำโครงการคุณธรรมมีความง่าย ลดความยุ่งยาก ความซับซ้อนให้กับผู้เรียน ในการออกแบบการทำโครงการคุณธรรม รวมถึงไม่ให้ผู้เรียนเกิดท้อแท้ตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มทำโครงการ จึงได้กำหนดองค์ประกอบการออกแบบการทำโครงการคุณธรรมโดยยึดหลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางหลักประกอบด้วยชื่อโครงการ ปัญหา สาเหตุ เป้าหมายการแก้ปัญหา หลักธรรมที่นำมาใช้แก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา

2.2.7 การประเมินผลโครงการคุณธรรม

การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นและสำคัญในกระบวนการจัดแสดงโครงการคุณธรรม การประเมินผลโครงการคุณธรรมไม่ว่าจะเพื่อวัตถุประสงค์ใดจะมีหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ ที่คล้ายกันและจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดแต่ละแบบที่ใช้ในการประเมิน เกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการพิจารณาประเมินผลงาน มีหน่วยงานทางการศึกษาได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินผลโครงการคุณธรรมไว้ดังนี้ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2560) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโครงการคุณธรรม ดังนี้ 1) เป็นโครงการที่คิดริเริ่มจากเยาวชนเอง 2) เรื่องที่ทำมีประโยชน์ด้านศีลธรรมเป็นสำคัญ 3) ขยันทำงานมุ่งมั่นทุ่มเทเพียรพยายามเด่นชัด 4) ผู้ทำเองเกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีมากขึ้น 5) เก็บข้อมูลวิเคราะห์ผลเป็นสถิติได้ดี 6) ใช้หลักธรรมและพระราชดำรัส/พระราชดำริได้ถูกต้องเหมาะสม 7) มีกระบวนการที่นำไปของโครงการชัดเจน สอดคล้องกัน ตั้งแต่ปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และทางแก้ 8) งบประมาณพึ่งตนเองได้มาก ประโยชน์สูงประหยัดสุด 9) สร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 10) โครงการมีการสานต่อไปได้อีก เช่น มีแผนงานหรือรุ่นน้องสืบทอดต่อ 11) นำเสนอออกมาจากใจ มิใช่แค่ท่องจำมา 12) กิริยามารยาทในการนำเสนอดูดี พุดจาดี นำประทับใจ 13) ความต้องถูกต้องครบถ้วนของเอกสาร สื่อนำเสนอ สอดคล้องกับ สำนักงานพระสอนศีลธรรม (2560) ได้แบ่งเกณฑ์การประกวดโครงการคุณธรรมออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการของโครงการคุณธรรม คุณค่าของโครงการคุณธรรม และนำเสนอผลงาน เช่นเดียวกับ สมพงษ์ จันทรโพธิ์ศรี (2562) ได้ระบุถึงเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ โดยมีรายการที่ต้องประเมินจำนวน 4 รายการ ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องที่ทำ 2) การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการทำโครงการ 3) การเขียนรายงาน การจัดแสดงโครงการ และอธิบายปากเปล่า 4) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ ศศิธร ศรีวงเขต (2550) ได้กล่าวถึงคุณภาพของโครงการว่าเป็นการประเมินโครงการของผู้เรียนโดยครูที่ปรึกษาโครงการเป็นผู้ประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานการทำโครงการของผู้เรียน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ เนื้อหาของโครงการ กระบวนการทำงาน และการนำเสนอ เช่นเดียวกับ ชมนาด พรหมจิตร (2561) ได้กล่าวถึงคุณภาพของโครงการเป็นการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานการทำโครงการของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินจากทุกขั้นตอนของการทำโครงการ ใช้เกณฑ์การประเมินโครงการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) เนื้อหาโครงการ 3) กระบวนการทำงาน และ 4) การนำเสนอผลงาน

พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2562) ได้กำหนดรายการตัวชี้วัดคุณภาพของการโครงงาน ดังนี้ 1) การระบุหัวข้อโครงงาน ได้แก่ ระบุคำถาม หรือข้อสงสัย หรือปัญหาจากสิ่งเร้า การตั้งคำถามในระดับการคิดสังเคราะห์ ทำโครงงานแล้วได้ความรู้ใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ เพื่อตอบปัญหาโครงงาน ตั้งชื่อหัวข้อโครงงานสอดคล้องกับคำถามโครงงาน และกำหนดวัตถุประสงค์สอดคล้องกับหัวข้อโครงงานและคำถามโครงงาน 2) ขั้นตอนการทำโครงงาน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและตั้งสมมติฐานโครงงาน การวางแผนเพื่อรวบรวมข้อมูลและเพื่อเตรียมพิสูจน์สมมติฐาน การวิเคราะห์และสื่อความหมายข้อมูลด้วยแบบที่เหมาะสม การแปลความหมายข้อมูลและสรุปได้ความรู้ใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ด้วยตนเอง 3) การประเมินผล ได้แก่ ประเมินการปฏิบัติการทำโครงงานของนักเรียน ประเมินบทบาทและกระบวนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ประเมินรายงานโครงงานของนักเรียน นักเรียนประเมินตนเอง นักเรียนประเมินเพื่อน ประเมินการนำเสนอผลงานของโครงงานของนักเรียน 4) บทบาทนักเรียน ได้แก่ สังเกตให้ได้ข้อมูลมากที่สุดเพื่อส่งสงสัย การระบุคำถามโครงงานที่เป็นระดับการคิดขั้นสังเคราะห์ ตั้งหัวข้อโครงงาน และวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับคำถามโครงงาน การวางแผนอย่างรัดกุมเพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่เลือกไว้ การรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ตามแผนที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสื่อความหมายข้อมูลได้เข้าใจชัดเจน การสรุปผลเพื่อสร้างความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ พร้อมมีการตรวจสอบเผยแพร่ผลงานโครงงานด้วยวิธีที่เหมาะสม

จากการศึกษาแนวคิดการประเมินโครงงานคุณธรรมข้างต้น ผู้วิจัยสังเคราะห์เกณฑ์การประเมินคุณภาพโครงงานคุณธรรม ดังแสดงในตารางที่ 6

GRAD VRU

ตารางที่ 6 การสังเคราะห์เกณฑ์การประเมินคุณภาพโครงการคุณธรรม

เกณฑ์การประเมินคุณภาพ โครงการคุณธรรม	สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2560)	สำนักงานพระสอนศีลธรรม (2562)	สมพงษ์ จันทพรโพธิ์ศรี (2562)	ศศิธร ศรีเขต (2550)	ชมนาด พรหมเมจิตร (2561)	พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2562)	ผู้วิจัย
ความคิดสร้างสรรค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
มีประโยชน์ของโครงการ	✓	✓				✓	
ใช้หลักธรรมและพระราชดำรัส/คำริ	✓	✓					
กระบวนการของโครงการ	✓	✓	✓			✓	✓
ลักษณะการทำงาน	✓	✓				✓	
สร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	✓	✓					
งบประมาณพึ่งตนเองได้	✓	✓					
มีการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ประมวลผล	✓	✓				✓	
กระบวนการทำงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารนำเสนอ	✓	✓					
แก้ปัญหาและพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม	✓	✓					
เนื้อหาของโครงการ			✓	✓	✓		
การจัดกระทำข้อมูลและแปลความหมาย	✓	✓				✓	
การสรุปผลโครงการ	✓	✓				✓	
การเขียนรายงาน	✓	✓				✓	
การจัดแสดงผลงาน						✓	
การนำเสนอผลงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 6 การสังเคราะห์เกณฑ์การประเมินคุณภาพโครงการคุณธรรม จะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการคุณธรรมเป็นการประเมินจากทุกขั้นตอนการปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม รวมไปถึงการเขียนรายงานและนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ในงานวิจัยนี้เป็นการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ซึ่งนอกจาก

จะประเมินที่กระบวนการหรือการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมแล้ว ยังประเมินได้จากชิ้นงานหรือผลงานที่เกิดจากพฤติกรรมการเรียนรู้การดำเนินการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน อันเป็นผลมาจากกระบวนการหรือการปฏิบัติให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จะเป็นการประเมินคุณภาพของโครงการคุณธรรมในภาพรวมทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) กระบวนการของโครงการคุณธรรม 3) กระบวนการทำโครงการคุณธรรม และ 4) การนำเสนอผลงาน โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่มีลักษณะเป็นมาตรวัดรูปรีด (Scoring Rubric) 4 ระดับ เพื่อพิจารณาคูณภาพของโครงการคุณธรรมผู้เรียน จากการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของโครงการคุณธรรม จึงกำหนดนิยามศัพท์ของคุณภาพของโครงการคุณธรรม หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียนที่ได้จัดทำขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม การประเมินคุณภาพของโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินด้วยตนเอง และพระสอนศีลธรรมกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมินผลงานโครงการคุณธรรมองค์ประกอบของคุณภาพของโครงการคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้น ปัญหาโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำโครงการคุณธรรมมีความสำคัญจำเป็นเร่งด่วน และมีความท้าทาย วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมมีความสร้างสรรค์และแปลกใหม่ มีประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาศีลธรรมและคุณธรรมได้

2. กระบวนการของโครงการคุณธรรม หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ มีความชัดเจนและสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล

3. กระบวนการทำโครงการคุณธรรม หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นแสดงให้เห็นถึงการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ การวางแผนปฏิบัติการและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การลงมือปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ การประเมินความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาและปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น

4. การนำเสนอผลงาน หมายถึง โครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นแสดงให้เห็นถึงการเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบที่กำหนด และความคิดสร้างสรรค์ของผลงานที่นำเสนอ

2.3 ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม

2.3.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) เป็นคำที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้มากมาย ทั้งที่ให้ความหมายคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความเห็น ความเชื่อ มุมมอง และประสบการณ์ของนักวิชาการท่านนั้น ๆ ที่มีต่อหลักสูตร Taba (1962) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและจัดเนื้อหาวิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เช่นเดียวกับ Saylor and Alexander (1974) ที่ได้

กล่าวว่าหลักสูตรเป็นแบบแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่ได้วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาไทยได้ให้ความหมายของหลักสูตรไปทิศทางคล้ายกัน ดังที่ วิชัย วงศ์ใหญ่ (2554) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชา กลุ่มวิชา เนื้อหาสาระ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2562) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ กระบวนการทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สำหรับ วารินทร์ แก้วอุไร (2564) ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ไปในทิศทางที่พึงปรารถนาอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าหมายทิศทางของการจัดการศึกษา สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ชุมชน และสังคม จากการให้นิยามความหมายหลักสูตรของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังกล่าว เป็นการให้ความหมายของหลักสูตรที่เป็นไปในทิศทางสอดคล้องกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง แบบแผนสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนกับเข็มทิศที่ใช้ในการจัดการศึกษาของประเทศในระดับและประเภทต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากการศึกษาความหมายของหลักสูตรดังกล่าว ทำให้มองเห็นว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง โดยมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้อย่างหลากหลาย ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับสามารถใช้หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ 2) เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานของสถานศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แน่นนอนว่าหากหลักสูตรของชาติมีคุณภาพ มีความเหมาะสมทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลให้การศึกษาของชาติมีคุณภาพด้วย 3) เป็นเครื่องมือบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน 4) เป็นเครื่องมือการพัฒนาเศรษฐกิจ จากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของนานาประเทศ 5) มีความสำคัญที่มีต่อผู้เรียนและผู้ปกครอง ในฐานะช่วยทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้ารับการศึกษา เช่น เนื้อหา ระยะเวลา ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้นอีกทั้งยังช่วยในการวางแผนการเรียนตลอดหลักสูตรและการศึกษาต่อได้อย่างเป็นระบบ 6) เป็นหัวใจของการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษา เนื้อหา แนวการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล การบริหารจัดการ การประกันคุณภาพที่มีผู้ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าประสงค์ของหลักสูตร 7) มีความสำคัญต่อผู้บริหารการศึกษาในฐานะที่เป็นกรอบการกำหนดนโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์

ของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพทางการศึกษา 8) หลักสูตรเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้สอน เพราะหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ หลักสูตรจะทำให้ผู้สอนทราบเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล ที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ จากการศึกษาความสำคัญของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ (วารินทร์ แก้วอุไร, 2564; วิชัย วงศ์ใหญ่, 2554; สิทธิพล อาจอินทร์, 2563)

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทุกระบบ เนื่องจากหลักสูตรเป็นข้อกำหนดต่าง ๆ ที่จะเป็นมาตรฐานในการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เป็นแนวทางนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้สำหรับพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ดังนั้น ในทุกหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรระยะยาว หรือหลักสูตรการศึกษา ระดับชาติ ล้วนมีองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรที่ถูกพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ ก่อนนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งเป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2.3.2 การฝึกอบรม

การฝึกอบรม (Training) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในองค์กรโดยใช้ระยะเวลาไม่นาน เน้นไปที่การปรับปรุงและการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายการฝึกอบรมไว้หลากหลาย Ivancevich (2007) ให้ความหมายของการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานที่นำไปสู่ทิศทางที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทักษะและความสมารถที่จะต้องใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Blanchard and Thacker (2007) ให้ความหมายการฝึกอบรมเป็นการจัดการอย่างเป็นระบบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยอาศัยเครื่องมือสอดแทรกที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมที่ดีขึ้น สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมทั้งปัจจุบันและอนาคต ขณะที่ นพแก้ว ณ พัทลุง (2561) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรม คือ กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรในการทำงานให้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยหรือด้านต่าง ๆ ร่วมกัน เรื่องที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เนื้อหาของการฝึกอบรมต้องเกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่หรือได้รับมอบหมายในอนาคต การฝึกอบรมจะต้องเป็นเรื่องที่มีกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดอย่างแน่นอน สามารถประเมินผลได้หลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้น นอกจากนั้นแล้ว จะพบว่าในปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อปรับปรุงคุณภาพของงานในองค์กร สาเหตุและความสำคัญที่ทุกองค์กรจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรด้วยการจัดฝึกอบรมนั้น นอกจากนี้ ฉัฐวิณ สิทธิสิรอรอด (2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกอบรม ดังนี้ 1) ลดเวลาในการเรียนรู้ การฝึกอบรมที่ดีจะช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับองค์กร 2) ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ช่วยให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความรักความผูกพัน และมีความจงรักภักดีต่อองค์กร 3) ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง การฝึกอบรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคลากรใหม่เป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ รวมทั้งมีความสำคัญกับบุคลากรเดิม คือ ช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น 4) ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ช่วยลดอุบัติเหตุ การขาดงาน การลาออก

จากงาน 5) ช่วยวางแผนการกำลังคนให้เป็นไปตามความต้องการขององค์กร 6) การฝึกอบรมช่วยให้มีความรู้และทักษะใหม่ ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

จากความหมายของการฝึกอบรมที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การฝึกอบรม คือ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางด้านความรู้ ทักษะความสามารถ และเจตคติที่ดีต่อการทำงานของตนเอง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานที่ตนเองได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3 วัตถุประสงค์การฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะจงเป็นเรื่อง ๆ เฉพาะอย่างสำหรับบุคคลบางกลุ่มเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือทัศนคติของบุคคลให้เป็นไปในทางที่ต้องการ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563) ในการพัฒนาบุคลากรในการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้นั้น วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดขอบเขตในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด นพเก้า ณ พัทลุง (2561) ได้แบ่งวัตถุประสงค์ของการอบรมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพุทธิพิสัย ช่วยให้ผู้บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติมากยิ่งขึ้น กว้างขวางมากยิ่งขึ้นหรือทันสมัยมากยิ่งขึ้น 2) ด้านจิตพิสัย ช่วยให้ผู้บุคลากรมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน เช่น มีความตระหนักรู้ในตนเองในการทำงาน เข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองในหน่วยงาน มีแรงจูงใจในการทำงาน เป็นต้น และ 3) ด้านทักษะพิสัย ช่วยให้ผู้บุคลากรมีทักษะในการทำงาน เช่น ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการทำอาหาร เป็นต้น สอดคล้องกับ ฉัฐวิณ สิทธิสิริอรรรถ (2555) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อให้มีความรู้ (Knowledge) ในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงานได้ 2) เพื่อให้มีความเข้าใจ (Understand) ต่อเนื่องจากความรู้ สามารถอธิบายในสิ่งที่ตนเองมีความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ 3) เพื่อเสริมสร้างทักษะ (Skill) ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างอัตโนมัติ 4) เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) ทัศนคติ หรือเจตคติ คือ ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ ที่มีต่อบุคคล วัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือการมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ของการอบรม สรุปได้ว่า การฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เข้าอบรมมีความรู้ ทักษะ และเจตคติความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการทำงานของตนเอง การถ่ายโยงความรู้และทักษะสู่การทำงานของตนเองในที่ทำงาน เพื่อให้งานนั้นเกิดประสิทธิภาพตามที่ต้องการ นอกจากการฝึกอบรมจะส่งผลด้านบวกต่อพนักงานที่เข้าอบรมแล้ว ยังเกิดประโยชน์ต่อหัวหน้างาน หน่วยงานหรือองค์กรด้วยเช่นกัน

2.3.4 ประโยชน์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมจัดทำขึ้นจะก่อประโยชน์ทั้งในระดับพนักงาน ระดับผู้บังคับบัญชา และระดับองค์กรหรือหน่วยงานที่มีการฝึกอบรม โดยสรุปได้ ดังนี้ 1) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ศักยภาพของบุคลากรในองค์กร หากพนักงานได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงตาม 2) สามารถช่วยให้บุคลากรในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง 3) ช่วยให้ผู้คนได้เรียนรู้ เพิ่มเติมประสบการณ์ ทำให้บุคคลสามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม รวมทั้ง

สามารถสับเปลี่ยนโยกย้ายงานในตำแหน่งใหม่ได้ 4) ช่วยส่งเสริมความรู้ และความเข้าใจ ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าแก่ตนเอง 5) กระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าของตน และพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ และ 6) ทำให้พนักงานมีเจตคติที่ดีต่อหน่วยงาน ทำให้พนักงานเกิดขวัญกำลังใจที่ดี ช่วยลดการลาออกได้ 7) ช่วยทำให้ลดภาระหน้าที่ของหัวหน้างาน ในการสอนงาน และในการปฏิบัติงาน ได้รับความไว้วางใจ 8) ช่วยให้ผู้บังคับบัญชาได้มีเวลาในการวางแผนงานต่าง ๆ ได้ เนื่องจากลูกน้องมีทักษะในการทำงานที่ดีจึงทำให้ไว้วางใจให้ลูกน้องทำงานได้ 9) การฝึกอบรมให้พนักงานมีความรู้ ทักษะ ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่กังวลในการประเมินผลการปฏิบัติงาน 10) ช่วยให้พนักงานประสิทธิภาพสามารถเพิ่มผลผลิตให้องค์กรตามที่ต้องการ 11) ทำให้สร้างชื่อเสียงให้กับองค์กร ในกรณีที่พนักงานเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ 12) การฝึกอบรมช่วยลดอุบัติเหตุในการทำงานให้องค์กรได้รับความเชื่อมั่น และไว้วางใจจากหน่วยงานภายนอก 13) เมื่อพนักงานให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานทำให้องค์กรลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน 14) การฝึกอบรมช่วยให้แก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ได้แก่ การสรรหาคัดเลือก การขาดแคลนแรงงานบางประเภท (สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2550; สมคิด บางโม, 2556; นพเก้า ณ พัทลุง, 2561)

2.3.5 ประเภทของการฝึกอบรม

ในการฝึกอบรมนั้นได้มีนักการศึกษาและนักฝึกอบรมได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมไว้หลากหลาย มีความเห็นสอดคล้องกันว่าประเภทของการฝึกอบรมแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ สรุปได้ ดังนี้ 1) การฝึกอบรมภายในองค์กร โดยองค์กรจะเป็นผู้กำหนดหลักสูตร และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาเป็นวิทยากร 2) การฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก องค์กรอาจใช้วิธีการส่งบุคลากรไปรับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก 3) การฝึกอบรมในเวลาว่าง โดยให้ผู้รับการฝึกอบรมลงมือปฏิบัติงานในสถานที่ทำงานจริงโดยมีพี่เลี้ยงเป็นผู้คอยกำกับดูแลในการปฏิบัติงานนั้น 4) การฝึกอบรมนอกเวลาว่าง โดยผู้เข้าอบรมจะพักการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบนั้นไว้ชั่วคราวเพื่อที่จะเข้าอบรมในสถานที่ทำงานจนกว่าจะอบรมเสร็จ สรุปได้ว่า การจะจัดฝึกอบรมให้แก่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดหรือจัดเป็นการอบรมประเภทใดด้วยวิธีการใดนั้นขึ้นอยู่กับเหตุผลและความจำเป็นในการฝึกอบรมว่ามีเหตุผลความต้องการจำเป็นมากน้อยเพียงใด อย่างไร และควรจะใช้การฝึกอบรมประเภทใดจึงจะมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าอบรม ในงานวิจัยนี้เป็นการฝึกอบรมทั้งนอกเวลาการสอนของพระสอนศีลธรรม และการฝึกอบรมที่ให้พระสอนศีลธรรมได้ปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในโรงเรียนควบคู่ไปด้วย (วิโรจน์ ลักษณะอดิสร, 2550; ชูชัย สมทธีไกร, 2556; ฉัฐวิณั สิทธีสิรอรธ, 2555)

2.3.6 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรเป็นแบบแผนสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ โดยองค์ประกอบของหลักสูตรได้มีผู้อธิบายไว้หลายท่าน ดังเช่น Tyler (1949) ได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานการที่เป็นหลักการพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัยที่นักพัฒนาหลักสูตรใช้กันมาจนถึงปัจจุบันมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุผล 2) ประสบการณ์ทางการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 3) วิธีการจัดประสบการณ์เพื่อให้มีประสิทธิภาพ 4) ประเมินผลเพื่อ

ตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Taba (1962) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การนำไปหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผล สำหรับนักการศึกษาชาวไทยได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้เช่นเดียวกัน ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2562) กล่าวถึงการพัฒนหลักสูตรมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) วิธีการสอน และ 4) แนวการประเมินผล สอดคล้องกับ วิชัย วงศ์ใหญ่ (2554) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักสูตรมี 4 ประการ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล เช่นเดียวกับกับ มนตรี วงษ์สะพาน (2563) ได้สรุปว่าองค์ประกอบหลักของหลักสูตรมี 4 ส่วน คือ 1) ความมุ่งหมายของหลักสูตร คือ ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ปรากฏในตัวหลักสูตร เป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 2) เนื้อหาและประสบการณ์ คือข้อมูล สารสนเทศ และองค์ความรู้ที่จัดเตรียมไว้เพื่อจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และจิตใจ ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ คือรายละเอียดของการปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดขึ้นทั้งในบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้เกิดประสบการณ์กับผู้เรียนเป็นหลัก นำไปสู่การบรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนด และ 4) การประเมินหลักสูตร คือการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด บรรลุผลอย่างไร ขณะที่ วารินทร์ แก้ววูไร (2564) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมีอยู่ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการเป็นการกล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นของการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ เป็นส่วนที่กล่าวถึงพฤติกรรมที่ต้องการอยากให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว 3) โครงสร้างเป็นส่วนที่กล่าวถึงเนื้อหาสาระที่กำหนดจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ 4) แนวทางการจัดประสบการณ์เป็นส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน และ 5) การประเมินผลเป็นส่วนที่กล่าวถึงวิธีการ เครื่องมือและเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูผู้สอน ดังที่ ราชน ทอคำ และกาญจนา บุญส่ง (2564) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูสอนโครงงานมีอยู่ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างเนื้อหา 4) การจัดกิจกรรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การประเมินผล สอดคล้องกับ พระเอนก บุญโยประการ (2561) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมในระดับชั้นประถมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 3) หน่วยการฝึกอบรม/เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล เช่นเดียวกับกับ พระเลิศพิพัฒน์ แก้ววันทอง (2562) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุที่บวชระยะสั้น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กระบวนการฝึกอบรม 5) สื่อประกอบการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรข้างต้น เห็นได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญโดยทั่วไปจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงงานคุณธรรม ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

องค์ประกอบหลักสูตร	Tyler (1949)	Taba (1962)	ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2562)	มนตรี วงษ์สะพาน (2563)	วิชัย วงศ์ใหญ่ (2554)	วาริรัตน์ แก้วอโร (2564)	ราชนัน ทองคำ และกาญจนา บุญสง (2564)	เอนก บุญโยประการ (2561)	เลิศพิพัฒน์ แก้ววันทอง (2562)	ผู้วิจัย
หลักการ				✓		✓	✓	✓	✓	✓
วัตถุประสงค์หลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
โครงสร้างของหลักสูตร						✓	✓	✓	✓	✓
เนื้อหาสาระ	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		
กระบวนการฝึกอบรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สื่อการฝึกอบรม							✓	✓	✓	✓
การวัดและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ถูกจัดร้อยเรียงขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มี 6 องค์ประกอบ สรุปได้ดังนี้ 1) หลักการ เป็นส่วนที่กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยกล่าวถึงจุดเน้นของหลักสูตร คุณสมบัติขั้นตอนของหลักสูตร และวิธีการจัดของหลักสูตรเป็นอย่างไร 2) วัตถุประสงค์ เป็นส่วนที่กล่าวถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายว่าหลังจากอบรมจบหลักสูตรไปแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้ ทักษะ หรือเจตคติอย่างไร 3) โครงสร้างหลักสูตร เป็นส่วนของเนื้อหาที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ โดยจะบอกถึงรายละเอียดของเนื้อหาสาระ จำนวนชั่วโมง 4) กระบวนการฝึกอบรม เป็นส่วนที่กล่าวถึงขั้นตอนหรือวิธีการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เข้าอบรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ 5) สื่อการฝึกอบรม เป็นการกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดกระบวนการเรียนรู้หรือเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ง่ายขึ้น โดยเป็นการกำหนดสื่อการฝึกอบรมจากวิธีการ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการฝึกอบรมในเรื่องนั้น ๆ 6) การวัดและประเมินผล เป็นส่วนที่กล่าวถึงวิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อเป็นการตรวจสอบและตัดสินว่าผู้เข้าอบรมเมื่อฝึกอบรมแล้วสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ที่กำหนดไว้มากนักน้อยเพียงใด แต่ทั้งนี้ องค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในสถานการณ์จริงกับผู้เข้าอบรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

2.3.7 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

การพัฒนาหลักสูตร เป็นการทำให้หลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ก็ตาม ล้วนแต่จะต้องผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรกันอย่างแพร่หลายจนเป็นที่ยอมรับหลายคนทั้งต่างชาติและชาวไทยนั้น ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรหลัก ๆ ที่สำคัญอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยจะต้องมีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จากการศึกษาสังคม ผู้เรียน ความคิดเห็นจากนักวิชาการ รวมถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ และปรัชญาสังคม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) การเลือกเนื้อหาประสบการณ์ในการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมและได้เรียนรู้เนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล โดยกำหนดเครื่องมือ วิธีการประเมินผลเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าการจะออกแบบหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ชัดเจนจะทำให้ง่ายในการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองจุดมุ่งหมาย รวมถึงส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ขณะที่การพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการออกแบบหลักสูตรของ Taba (1962) ได้กำหนดขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้อย่างเป็นระบบ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพปัญหา เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการความจำเป็นต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการผู้เรียน รวมถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการนำข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นที่ได้จากขั้นที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 3) การคัดเลือกเนื้อหา เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่จะใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 4) การจัดโครงสร้างหรือรวบรวมเนื้อหาสาระที่จะใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้เรียน จะต้องคำนึงถึงความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา สาระ วุฒิภาวะ ความสามารถ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 5) การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ โดยจะต้องคัดเลือกประสบการณ์ให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระ เป็นไปตามตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ 7) การประเมินผล เป็นการตรวจสอบคุณภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยจะต้องกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล และวิธีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่

Saylor and Alexander (1974) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นความเป็นระบบในการพัฒนาหลักสูตร 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (input) คือ ผู้เรียน 2) กระบวนการ

(process) คือ การวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินผล 3) ผลผลิต (output) คือ คุณภาพผู้เรียน โดยระบบการพัฒนาหลักสูตรมีองค์ประกอบหลักดังกล่าว เริ่มตั้งแต่ 1) ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ผู้เรียนที่เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล 2) การกำหนดขอบเขต เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จะต้องพิจารณาปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ องค์ความรู้ เป้าหมายของสังคม ระบบคุณค่า ความต้องการของผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้ 3) การสังเคราะห์เป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่มีความเฉพาะเจาะจง นำไปสู่การออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล 4) การออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทั้งในและต่างประเทศ Sheal (1994) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจะต้องดำเนินการในลักษณะเป็น วงจรการกระบวนการฝึกอบรมเริ่มต้นด้วยการสำรวจความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม จากนั้น พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แล้วนำมาไปใช้ในการฝึกอบรม สุดท้ายมีการติดตามและประเมินผล ขณะที่ Blanchard and Thacker (2007) ได้นำเสนอรูปแบบการฝึกอบรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น 2) การออกแบบหลักสูตร 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การดำเนินการฝึกอบรม และ 5) การประเมินผล ขณะที่ Nadler and Nadler (1989) ได้เสนอรูปแบบการฝึกอบรมที่เป็น แบบจำลองระบบการฝึกอบรมและพัฒนา เป็นกระบวนการที่แสดงการเชื่อมโยงของกระบวนการ ฝึกอบรมประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การหาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมขององค์กร 2) การกำหนดงานที่ต้องปฏิบัติ 3) การหาความจำเป็นของผู้เข้าอบรม 4) การกำหนดวัตถุประสงค์การ ฝึกอบรม 5) การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 6) การเลือกวิธีการฝึกอบรม 7) เลือกอุปกรณ์การฝึกอบรม 8) การดำเนินการฝึกอบรม และ 9) การประเมินผลและการให้ข้อมูลป้อนกลับในการฝึกอบรม สำหรับ นักการฝึกอบรมในประเทศไทย อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2556) ได้กล่าวถึงรูปแบบพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ 4 วงจรหลัก ได้แก่ 1) การหาความจำเป็น ในการฝึกอบรม 2) การออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรม 3) การดำเนินการฝึกอบรม และ 4) การวัด และประเมินผลการฝึกอบรม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาข้างต้น พบว่า รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรมีจุดเน้นสำคัญร่วมกัน คือ ความเป็นระบบของการพัฒนาหลักสูตร ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระบบการออกแบบหลักสูตรที่มีการศึกษาข้อมูล พื้นฐานและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดความ ต้องการให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่เข้าอบรมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม แล้วนำข้อมูลที่ ได้มาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายตามที่ได้ พัฒนาขึ้น และมีการประเมินหลักสูตรอบรมตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม และมีการนำผลข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น จากการศึกษาสาระสำคัญและหลักการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมผู้วิจัยได้สังเคราะห์ กระบวนการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการน คุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

การพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	Tyler (1949)	Taba (1962)	Saylor & Alexander (1974)	Sheal (1994)	Blanchard & Thacker (2007)	Nadler & Nadler (1989)	อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2556)	ผู้วิจัย
การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานความต้องการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การออกแบบหลักสูตร		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
การพัฒนาหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การทดลองใช้หลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การติดตามและประเมินผลหลักสูตร	✓	✓	✓		✓		✓	
การวัดและประเมินผลหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 8 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ เช่น จากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลหรือแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ระยะที่ 2 การพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ในระยแรก มาสังเคราะห์และยกร่างเป็นรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม พร้อมทั้งมีการตรวจสอบหาประสิทธิภาพของรูปแบบหลักสูตร จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรง เพื่อหาความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ก่อนนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ในระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งมีการประเมินผล และวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่เกิดขึ้น

2.3.8 การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

ในการจัดทำประเมินผลการฝึกอบรมนั้น ไม่ได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ที่มีต่อองค์กรเท่านั้น แต่ทำเพื่อประโยชน์ต่อบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากร องค์กร ผู้บังคับบัญชา หรือแม้แต่เป็นประโยชน์ต่อวิทยากรด้วยเช่นกัน สำหรับวัตถุประสงค์ในการประเมินผลหลักสูตรนั้น

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2554) ได้อธิบายถึงการประเมินหลักสูตรว่าเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบหลักสูตร และตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณค่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2562) ที่ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการตรวจสอบว่า หลักสูตรที่ดำเนินการและใช้อยู่เป็นอย่างไร มีจุดอ่อนจุดแข็งที่ไหนบ้าง เพื่อที่จะแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดอ่อน และเสริมจุดแข็งให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในส่วนของการประเมินผลการฝึกอบรมนั้น อารมณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2558) ได้กล่าวว่าเป็นการประเมินและติดตามผลการจัดฝึกอบรมว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่กำหนดขึ้นหรือไม่ จากการให้นิยามความหมายการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินผลการฝึกอบรมเป็นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรฝึกอบรมว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพดีมาน้อยเพียงใด มีจุดแข็ง จุดอ่อนบกพร่องอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก โดยการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ในส่วนของการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยเสนอการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดของ เคิร์กแพททริก (Kirkpatrick, 1998 อ้างถึงใน อารมณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2558; พิเชิต ฤทธิจรูญ, 2555) มาประยุกต์ใช้ เนื่องจากเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมกับโครงการฝึกอบรมของแต่ละหน่วยงานได้เป็นอย่างดี เป็นรูปแบบการประเมินที่มีลักษณะการประเมินที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เป็นรูปแบบในการประเมินที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับการประเมินผลการฝึกอบรมโดยเฉพาะ ซึ่งตามทัศนะของเคิร์กแพททริกเห็นว่า การฝึกอบรมที่เน้นในลักษณะของหลักสูตรและโครงการฝึกอบรมนั้นจะช่วยให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น มีการปรับปรุงการทักษะการทำงานดีขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อการทำงาน ทำให้เกิดการปรับปรุงการทำงานในปัจจุบันหรือพัฒนางานในอนาคต การฝึกอบรมจึงเป็นการช่วยเหลือบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินปฏิกิริยาการตอบสนองของผู้เข้าอบรม (Reaction and Evaluation) เป็นการประเมินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่าผู้เข้าอบรมนั้นมีความคิดเห็น รู้สึกอย่างไรต่อการฝึกอบรม มีความพึงพอใจต่อโครงการฝึกอบรมหรือไม่ เพียงใด เช่น ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม เนื้อหา กิจกรรม และวิธีการฝึกอบรม รวมทั้งความรู้ ความสามารถและเทคนิคการถ่ายทอดของวิทยากรการฝึกอบรมตรงความความต้องการหรือทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจหรือไม่ เพียงใด ซึ่งความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นความรู้สึกมีความสุขเมื่อได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ความต้องการหรือแรงจูงใจ

2. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตร โดยการวัดผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เข้าอบรมว่ามีพัฒนาการการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใด ซึ่งการประเมินในระดับนี้เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะอะไร และมีเจตคติอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้เข้าอบรม

3. การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของผู้เข้าอบรม (Behavior Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เข้าอบรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ ซึ่งการประเมินพฤติกรรมจะทำได้ยาก และใช้เวลามากกว่าการประเมินในสองระดับแรก

เพราะจะต้องมีการติดตามผลการอบรมหลังจากที่อบรมจบจากห้องอบรมไปแล้ว ซึ่งการประเมินพฤติกรรมจากผู้เข้าอบรมนั้นต้องใช้เวลา ไม่สามารถวัดผลได้ทันทีภายหลังจากที่ผ่านการฝึกอบรม เพียงแค่ไม่กี่วันหรือสองวันเท่านั้น ต้องมีการกำหนดช่วงเวลาการติดตามผลพฤติกรรมของผู้เข้าอบรม เช่น 1 เดือน 2 เดือน 3 เดือนภายหลังจากการเข้าอบรม โดยต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามผลการแสดงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมไว้ล่วงหน้า รวมถึงกำหนดตัวบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ว่าผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือไม่ภายหลังจากที่เข้าอบรมแล้ว

4. การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผลจากการอบรมที่ได้เกิดผลดีต่อองค์การหรือเกิดกระทบต่อองค์การในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์การดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินผลที่มีความสำคัญมากและยากที่สุด

สรุปได้ว่า การประเมินผลของหลักสูตรการฝึกอบรมตามแนวคิดของเคิร์กแพททริก จะให้ความสำคัญการประเมินผล 4 ระดับตามช่วงระยะเวลาของการดำเนินการฝึกอบรม ในช่วงระหว่างการดำเนินการฝึกอบรมจะมีการประเมินทางความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่เป็นปฏิกิริยาและการเรียนรู้ หลังการฝึกอบรมประเมินทักษะการทำงานและประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์การ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกประเมินผลการฝึกอบรมเฉพาะ 3 ระดับแรก ได้แก่ 1) การประเมินความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมหลังการเสร็จสิ้นการฝึกอบรม 2) การประเมินการเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ และ 3) การประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมก่อนและหลังการฝึกอบรม เป็นสำคัญ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) กระบวนการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมนั้น ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) แนวคิดการโค้ช (Coaching) และแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพุทธ โดยเป็นการบูรณาการทั้งแนวคิดหลักการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและแนวคิดหลักการ ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพุทธ เพื่อสังเคราะห์และเชื่อมโยงเป็นรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้เป็นทฤษฎีหลักในการนำมาใช้ฐานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย องค์ประกอบของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ และกลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 ความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) เป็นทฤษฎีทางการศึกษาผู้ใหญ่ที่ถูกพัฒนาโดย Jack Mezirow ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางการศึกษาผู้ใหญ่ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เมซีโรว์ได้ให้ความหมายการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงว่าเป็นการค้นหาความหมายที่มีอยู่ในประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความหมายใหม่ในประสบการณ์เดิม และนำความหมายใหม่ไปสู่การปฏิบัติใหม่ในอนาคต การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในทัศนะของ Mezirow (2000) เป็นลักษณะของการเปลี่ยนกรอบความคิดอ้างอิง การเปลี่ยนมุมมอง แบบแผนความคิด รวมทั้งชุดความคิด ความเชื่อที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล และพฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งบุคคลมักจะปฏิบัติอยู่เป็นประจำโดยที่ไม่มีรู้ตัว เพื่อที่จะทำให้บุคคลนั้นมีการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน กลายเป็นมุมมองและความเชื่อใหม่ที่ดีกว่าเดิม และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางเหมาะสม นอกจากนี้ (Kegan (1994) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นการเรียนรู้ที่เป็นพลวัต เกิดขึ้นเมื่อบุคคลสะท้อนความคิดต่อสมมติฐานหรือความคาดหวัง แล้วมีการทบทวนหรือเปลี่ยนแปลงความคิด เทียมจันท์ พานิชย์ผลินไชย (2559) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับวิกฤติการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตนเอง แล้วนำประสบการณ์ดังกล่าวมาคิดใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ การสนทนาเชิงวิพากษ์ จนนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ สอดคล้องกับ โรส ภัคตีโต และจูลี อภัยจิรรัตน์ (2559) ที่ให้ความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงไว้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิด ด้วยการสะท้อนคิดภายในตนเองอย่างมีวิจารณญาณจากประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งซึ่งจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่

จากการศึกษาความหมายข้างต้น สรุปความหมายได้ว่าการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงหมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงกรอบชุดความคิดความเชื่อดั้งเดิมที่เคยยึดถือปฏิบัติไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ กรอบอ้างอิง มุมมองหรือความเชื่อดั้งเดิมของตนเองผ่านการเรียนรู้จากการประสบการณ์ การทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งทั้งตนเองและเป็นกลุ่ม และการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เกิดความเชื่อมุมมองใหม่ที่แตกต่างจากเดิมที่ตนเองเป็นอยู่ เกิดเป็นข้อสรุป แนวคิด หรือทางเลือกใหม่สำหรับตนเองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากภายในได้

2.4.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง คือ การปรับเปลี่ยนกรอบความคิดอ้างอิง (frames of reference) ที่ใช้ในการมองโลก โดยเมซีโรว์แบ่งกรอบความคิดอ้างอิงออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) แบบแผนทางความคิดที่เป็นความเคยชิน (habits of mind) และมุมมองหรือความเคยชิน

ในความคิด (points of view) ซึ่งเป็นชุดของข้อสรุปในใจที่เป็นหลักทั่วไปกว้าง ๆ ที่ใช้ในการถกเถียงและตีความประสบการณ์ (Mezirow, 2000) โดยองค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มี 3 ประการ (Taylor, 1998) ได้แก่ ประสบการณ์ (experience) การใคร่ครวญไตร่ตรอง (critical reflection) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีเหตุผล (rational discourse) สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2558) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยหลักของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงประกอบมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ประสบการณ์ส่วนบุคคล 2) ใคร่ครวญสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง 3) สนทนาหรือสนทนา เช่นเดียวกับ สุธีร์ รัตนมงคลกุล (2557) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ประสบการณ์ที่ขัดแย้งกับความคิด ความเชื่อตนเอง 2) การใคร่ครวญสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง และ 3) การสนทนาพูดคุยกับผู้อื่นเพื่อตรวจสอบความคิดและความเชื่อของตนเอง องค์ประกอบของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ทั้ง 3 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประสบการณ์ (experience) ที่เป็นภาวะความย้อนแย้ง (dilemma) กับความคิดและความเชื่อเดิมของผู้เรียน ไม่ว่าจะประสบกับประสบการณ์ที่เคยรับมาในอดีตหรือประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นใหม่ก็ตาม ยิ่งเป็นเหตุการณ์กระทบใจหรือแรงสะเทือนใจผู้เรียนมากเท่าใด ประสบการณ์นั้นก็จะเป็นจุดขับเคลื่อนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของตนเองสูงขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะนำประสบการณ์ดังกล่าวมาใคร่ครวญสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้งกับตนเองได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ ประสบการณ์ที่มีผลต่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนได้ดั่งนั้น จะต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ที่สอดแทรกมิติคุณค่าหรืออารมณ์ จะช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจคุณค่าหรือสิ่งต่าง ๆ ได้ดี (วิจารณ์ พานิช, 2558; สุธีร์ รัตนมงคลกุล, 2557)

2. การใคร่ครวญไตร่ตรอง (critical reflection) สำหรับการใคร่ครวญไตร่ตรองนั้น วิจารณ์ พานิช กล่าวว่าเป็นการคิดอย่างลึกซึ้งและหลากหลายแง่มุม ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยการทบทวนไตร่ตรองด้วยกายใจที่ใคร่ครวญ (สถาบันอาศรมศิลป์, 2563) การเรียนรู้จะต้องเกิดจากการนำประสบการณ์ที่เป็นภาวะย้อนแย้งกับความคิด ความเชื่อเดิม ความสงสัย ภาวะความรู้สึกลับขัดแย้งในใจ มาไตร่ตรองสะท้อนคิดการปฏิบัติหรือประสบการณ์นั้น โดยการใช้การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณในการคิดพิจารณา แยกแยะประเด็นต่าง ๆ จากสถานการณ์หรือการกระทำในแง่มุมต่าง ๆ เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมเข้ากับสิ่งใหม่ เป็นการวางแผนนำไปใช้ในสถานการณ์อนาคตต่อไป ซึ่งหากมีการไตร่ตรองสะท้อนคิดตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้เรียนยกเลิกการเรียนรู้แบบเดิม (unlearn) และการเรียนรู้ใหม่ (relearn) กระบวนการนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงระบบความคิด (paradigm shift) เปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยม ไม่ติดยึดกับความคิดหรือความเชื่อเดิมแก้ไขความคิดเดิมที่ไม่ถูกต้อง และพัฒนาความคิดใหม่ให้ตนเองให้พบความจริงในชีวิตได้ ซึ่งการที่จะให้ทำให้สามารถใคร่ครวญประสบการณ์ที่เกิดขึ้น จนเกิดการมองเห็นตนเองจากภายในได้นั้น ควรเริ่มจากการฝึกให้จิตใจสงบ ผ่อนคลาย สะท้อนความคิด ควรให้กำหนดสติสั้น ๆ เพื่อให้ใจสงบ จะช่วยลดอคติของตนเอง และมองเห็นตัวตนชัดเจนขึ้น (พนม เกตุมาน, 2564; ชญาภรณ์ เอกธรรมวิสุทธิ, 2563) ดังนั้น การไตร่ตรองประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นหัวใจของกระบวนการปรับเปลี่ยนชุดความคิด หรือโลกทัศน์ใหม่ของผู้เรียนได้ดี ดังนั้น การเรียนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้นั้นนอกจากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการประสบการณ์ปฏิบัติแล้ว (Action) จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการทบทวนไตร่ตรอง สะท้อนคิดประสบการณ์นั้น

ด้วย (reflection) เมซีโรว์ได้จำแนกการใคร่ครวญไตร่ตรองออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (Mezirow, 1997; วิจารณ์ พานิช, 2558; ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553; สุธีร์ รัตนมงคลกุล, 2557; วรรณดี สุทธิสาร, 2560)

2.1 การใคร่ครวญไตร่ตรองเนื้อหา (Critical reflection of content) เป็นการสะท้อนคิดสิ่งที่รับรู้ รู้สึก คิด และการกระทำจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ได้เรียนรู้อะไร การสะท้อนในมุมมองนี้จะเกี่ยวข้องกับการคิดย้อนว่าผู้เรียนได้รู้อะไร ทำอะไร เพื่อนำไปสู่การให้ความหมายกับความคิด ความเชื่อหรือค่านิยม

2.2 การใคร่ครวญไตร่ตรองกระบวนการ (Critical reflection of process) เป็นการสะท้อนคิดว่าผู้เรียนรับรู้ รู้สึก คิด และทำอย่างไรจากประสบการณ์ที่ผ่านมา รับรู้สิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร เป็นการแสดงสาเหตุการกระทำสิ่งนั้น ซึ่งจะเผยให้เห็นองค์ประกอบอื่น ๆ ออกมา

2.3 การใคร่ครวญไตร่ตรองกระบวนการทัศน์ (Critical reflection of premises) เป็นการสะท้อนคิดว่า ทำไมจึงรับรู้ รู้สึก คิด และทำถึงรู้สึกเช่นนี้ ซึ่งในการสะท้อนกระบวนการทัศน์นั้น จะต้องเป็นการสะท้อนเข้าไปที่ตัวตนของผู้เรียนอย่างแท้จริง การใช้คำถามว่าทำไม จะทำให้ผู้เรียนใคร่ครวญสะท้อนคิดตนเองอย่างมีวิจารณญาณ เพราะการคำถามเพื่อตรวจสอบตนเอง จะทำให้สามารถสืบสาวค้นไปสู่สาเหตุของการสร้างกรอบอ้างอิง ความเชื่อเดิมที่อยู่ข้างในตัวตนได้

3. การแลกเปลี่ยนอย่างมีเหตุผล (rational discourse) เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนกรอบอ้างอิงหรือกระบวนการทัศน์ หัวใจของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงอีกอย่างที่สำคัญ คือ การสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีเหตุผลจะนำไปสู่การสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เกิดเป็นข้อสรุป หลักการ หรือแนวทางใหม่ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองจากภายในได้ ทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนอย่างมีเหตุผลกับผู้อื่นนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศของความไว้วางใจซึ่งกันและกันสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เกิดภาวะผ่อนคลาย ไม่เกร็งและไม่กลัวที่จะพูดไม่ถูกต้อง โดยมีผู้นำกระบวนการ (Facilitator) นำพาผู้เรียนได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะของสุนทรียสนทนา (Dialogue) เนื่องจากสุนทรียสนทนาจะเป็นการรับฟังอย่างใส่ใจ เพื่อรับฟังและเรียนรู้จากการผู้พูด และเมื่อสะท้อนความคิดออกไปก็ทำด้วยเจตนาที่ต้องการเรียนรู้จากผู้อื่น การแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันเป็นการเปิดเผยตัวตนถึงสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในของผู้เรียนแต่ละคนออกมา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งส่วนบุคคล และการเปลี่ยนแปลงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่ม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งสองแบบจะส่งเสริมซึ่งกันและกัน นำไปสู่พลวัตรของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนจากภายในหัวใจอย่างแท้จริงนั้น จะเน้นที่การเรียนรู้จากประสบการณ์ปฏิบัติที่ขัดแย้งกับความรู้สึก ความเชื่อเดิมตนเอง ตามด้วยการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใคร่ครวญไตร่ตรองประสบการณ์ที่เกิดขึ้นตนเอง จากนั้นนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการคิดไตร่ตรองตนเอง มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดเป็นชุดความคิด ความเชื่อใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เป็นข้อสรุป หลักการข้อปฏิบัติใหม่เป็นของตนเอง ที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงของตนเอง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ได้

2.4.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

การที่จะทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ผู้เรียนจะต้องได้มีการสัมผัสกับประสบการณ์ที่ไม่ได้เป็นไปตามมุมมองหรือชุดความคิดความเชื่อดั้งเดิมของตนเอง ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์กับความรู้สึกที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมของตนเอง ทำให้เกิดวิกฤติที่เหมือนจะหาทางออกไม่ได้ด้วยคำตอบแบบเดิม ๆ เกิดความไม่พอใจต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่และหาทางแก้ไขใหม่ (โรส ภัคตีโต และจู่ไร อภัยจิรรัตน์, 2559) กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ เมซีโรว์ ได้กำหนดไว้ 10 ขั้นตอน ดังนี้ (Kitchenham, 2009; Mezirow, 2000) 1) การเผชิญประสบการณ์ที่มีความขัดแย้งกับชุดความคิดหรือมุมมองเดิมของตนเอง ซึ่งการที่ได้ประสบกับสถานการณ์ที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมตนเองทำให้เกิดวิกฤติที่เหมือนจะหาทางออกไม่ได้ด้วยคำตอบเดิม 2) การตรวจสอบตนเองจากสภาพจริงที่เกิดขึ้นในขั้นประสบการณ์ที่ผ่านมา เป็นการศึกษาวิเคราะห์ตนเอง การสะท้อนคิดโดยการหามาตั้งคำถามกับความเชื่อแบบเดิม ๆ อย่างจริงจัง และเริ่มไตร่ตรองสะท้อนคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งกับตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งการได้ใคร่ครวญกับตนเอง จะมีส่วนสำคัญในการสร้างพลังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง 3) การประเมินสมมติฐานเดิมตนเองด้วยเหตุผล เป็นการตรวจสอบความเชื่อเดิมอย่างจริงจังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงย้ายกรอบคิดอ้างอิงในการให้ความหมายของตนเองอย่างถาวร 4) การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านพฤติกรรม โดยเปิดโอกาสให้ตนเองได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกับผู้อื่นที่แต่ละคนมีความเห็นที่คล้ายคลึงกันหรือเป็นสิ่งที่เคยเผชิญมาแล้ว 5) การสำรวจทางเลือกในการสร้างแนวทางการปฏิบัติหรือบทบาท เป็นการค้นหาทางเลือกใหม่ เป็นการก้าวผ่านแบบแผนเดิมไปสู่การมีแบบแผนใหม่ที่ผสมรวมแบบแผนเดิมไว้ เป็นการแสดงความคิดเชิงเหตุผลและการไตร่ตรองสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ที่มีการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในขั้นตอนที่ผ่านมา ซึ่งจะสามารถทำให้บุคคลได้ปรับมุมมองความเชื่อของตนเองที่เคยมีก่อนหน้านี้มาใช้เป็นแนวทางเลือกในการปฏิบัติในบทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ และการกระทำใหม่ ๆ 6) การวางแผนแนวทางการปฏิบัติ การบูรณาการความรู้ใหม่ เชื่อมโยงและให้เกิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น 7) แสวงหาความรู้และทักษะต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ได้ โดยบุคคลจะได้รับวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความรู้และทักษะเฉพาะ แนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการนำไปปฏิบัติ 8) การทดลองทำบทบาทใหม่ เป็นการนำแผนปฏิบัติการนำไปสู่การทดลองแสดงบทบาทใหม่ เพื่อเป็นการประเมินบทบาทใหม่ที่ได้แสดงไปว่า เกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขบทบาทใหม่ให้ดีขึ้น 9) การสร้างสมรรถนะความสามารถและความมั่นใจต่อบทบาทใหม่ เป็นการแสดงบทบาทใหม่หลังจากได้พัฒนาปรับปรุงแก้ไขในขั้นก่อนหน้านี้ และเมื่อได้ทดลองทำจนเกิดความชำนาญแล้ว จะช่วยให้บุคคลสามารถแสดงบทบาทใหม่ด้วยความมั่นใจมากขึ้น 10) การบูรณาการมุมมองทัศนคติใหม่เข้ากับการดำเนินชีวิตจนเป็นวิถีชีวิตใหม่ของตนเอง ที่แตกต่างไปจากวิธีเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติ ช่วยให้ตนเองได้เกิดการเรียนรู้ใหม่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษางานวิจัยภายในประเทศไทยที่นำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของเมซีโรว์มาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ชนิดดา ภูหงส์ทอง (2560) ได้พัฒนาการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนิสิตครูฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยนิสิตครูได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเชื่อและการปฏิบัติที่สนับสนุนให้เกิดปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้จริง

โดยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างภาวะวิกฤติที่ทำให้เกิดสับสน คือ การนำกิจกรรมต่าง ๆ มากระตุ้นให้นิสิตครูเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสอบแบบดั้งเดิมที่มีผลต่อผู้เรียนการกระตุ้นให้ตระหนักและตื่นรู้ในการแสวงหาทางเลือกในการจัดการเรียนรู้ในแนวทางใหม่เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง และการกระตุ้นให้เห็นถึงปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติ 2) การสะท้อนเชิงวิพากษ์ โดยการตั้งคำถามเพื่อให้ครุ่นคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับความเชื่อของการสอนที่เน้นครูเป็นสำคัญและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การกระตุ้นให้คิดไตร่ตรองถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการจัดการเรียนรู้แต่ละแบบ และกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนด้วยการตั้งคำถามในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การสะท้อนเชิงเนื้อหา การสะท้อนเชิงกระบวนการ และการสะท้อนเชิงหลักฐาน 3) การเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายต่อความคิดและนำไปสู่การปฏิบัติ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนวางแผนแนวทางปฏิบัติ การได้มาซึ่งความรู้และทักษะในการส่งเสริมให้แนวทางปฏิบัติสัมฤทธิ์ ทดลองแสดงบทบาทใหม่ชั่วคราว การสร้างศักยภาพ ความมั่นใจในบทบาทใหม่และความสัมพันธ์ใหม่ และการบูรณาการความคิดหรือมุมมองใหม่ไปสู่ชีวิตของบุคคลด้วยกิจกรรมต่างๆ ขณะที่ สุภาวดี วิสุวรรณ (2562) ได้กำหนดขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะนักศึกษาครูการศึกษาพิเศษ ออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการให้ประสบการณ์ 2) ขั้นการใคร่ครวญด้วยคำถามสะท้อนคิด 3) ขั้นแลกเปลี่ยนมุมมอง 4) ขั้นสร้างสมรรถนะใหม่ และ 5) ขั้นการสะท้อนคิดต่อการปรับเปลี่ยน สำหรับ หลุทัย อนุสรราชกิจ (2558) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับครูปฐมวัย ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสำรวจตรวจสอบตนเอง เป็นขั้นที่ให้ครูได้มีการทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของตนเองที่เคยยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ขั้นนี้ครูจะได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย 2) การใคร่ครวญอย่างมีวิจาร์ณญาณ เป็นขั้นที่ให้ครูตั้งคำถามตรวจสอบความคิด ความเชื่อ มุมมอง โลกทัศน์ของตนเองเป็นอย่างไร และสิ่งเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อตนเองอย่างไร 3) การสะท้อนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ให้ครูได้มีการสะท้อนคิดประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ เพื่อสร้างแบบแผนของความคิดใหม่ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ที่มีต่อการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติงานตามวิชาชีพ

จากการศึกษาขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งหากวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของเมซีโรว์ทั้ง 10 ขั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าขั้นแรกเป็นขั้นที่สำคัญ คือ การเผชิญกับประสบการณ์ที่ย้อนแย้งในจิตใจของตนเอง เนื่องจากภาวะที่เกิดขึ้นจะทำให้สับสนจนกลายเป็นภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามมุมมอง ความเชื่อดั้งเดิมของตนเอง ขั้นที่ 2-5 คือ การใคร่ครวญไตร่ตรองตนเอง และสะท้อนมุมมองความเชื่อของตนเองกับผู้อื่นในลักษณะของสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล เกิดเป็นแนวคิด (concept) หลักการ แนวทางเลือกใหม่ในการปฏิบัติต่อไป ขั้นที่ 6-10 เป็นขั้นของปฏิบัติ ที่มี การนำสิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล มาวางแผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งทำให้ได้มาซึ่งความรู้และทักษะต่าง ๆ อันเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ รวมถึงมีการนำแผนนั้นมาปรับปรุง และทดลองปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ในสถานการณ์จริงด้วย เพื่อเป็นพัฒนาความสมรรถนะความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเอง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิง หรือชุดความคิด ความเชื่อดั้งเดิมของตนเองอย่างแท้จริงต่อไป นอกจากนี้ ในการเปลี่ยนแปลงนั้น เมซีโรว์ได้ระบุว่าแต่ละคนจะมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน อาจไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ได้เรียงตามขั้นตอนก็เป็นไปได้ (Mezirow, 2000)

จากการศึกษาขั้นตอนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของเมซีโรว์ หากพิจารณาจะเห็นได้ว่าหัวใจของกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมี 3 ประการ ได้แก่ ประสบการณ์ (Experience) ที่ย้อนแย้งกับชุดความคิด ความเชื่อเดิมของตนเอง การใคร่ครวญไตร่ตรอง (Critical reflection) และการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational discourse) (Mezirow, 2000) สอดคล้องกับ Taylor (2009) ที่ให้ความสำคัญกับขั้นที่ 1 คือ การเผชิญกับประสบการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤติหรือสับสน และขั้นการใคร่ครวญไตร่ตรอง และงานวิจัยของ Brock (2010) มีความเห็นที่สอดคล้องตรงกันว่า ขั้นที่จะสามารถอธิบายการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น คือ ขั้นการเผชิญกับประสบการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤติหรือสับสนในจิตใจ ขั้นการใคร่ครวญไตร่ตรองต่อมุมมอง ความเชื่อดั้งเดิมของตนเอง และขั้นการทดลองแสดงบทบาทใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจะเห็นว่าการเรียนรู้ตามแนวคิดของเมซีโรว์เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นที่มีทิศทางปัญหาเกินไป ทำให้ขาดมิติทางด้านอารมณ์ และมิติทางด้านสังคม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่ายังขาดความเป็นธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ต้องพัฒนาครบรอบอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา คำถามคือจะมีแนวคิดทฤษฎีใดที่จะเข้ามาช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมทั้งสามด้านดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา มุ่งเน้นการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจากภายในของบุคคล นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ผิดเป็นมิจฉาทิฐิไปสู่สัมมาทิฐิความเห็น ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักแห่งเหตุปัจจัย และเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรม มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและตั้งตามบรรณแห่งมรรควิธี ทั้งนี้ เพื่อให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในการนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ มาสังเคราะห์เป็นหลักการ และกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพุทธวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้แก่ หลักปัญญาวุฒิธรรม 4 หลักปัญญา 3 หลักโยนิโสมนสิการ และหลักไตรสิกขา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.4 การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ

1. หลักปัญญาวุฒิธรรม

การที่บุคคลผู้หนึ่งผู้ใดจะเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ในทางพระพุทธศาสนาจะให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงจากภายในตนเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงทางปัญญาที่เป็นสัมมาทิฐิ คือความเห็นชอบ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามสภาวะเป็นจริงแห่งเหตุปัจจัย เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้วการศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลผู้นั้น ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับตามแนวทางแห่งมรรคมีองค์แปด การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา สาธะสำคัญกระบวนการดังกล่าวได้ถูกย่อไว้ในพุทธพจน์ ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย ธรรม 4 ประการเหล่านี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา กล่าวคือ การเสาวนาสัทบุรุษ การฟังสัทธรรม โยนิโสมนสิการ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ” ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เรียกว่า ปัญญาวุฒิธรรม มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) สัมปรีสังเสวะ (Association with a good and wise person) การรู้จักคบหาบุคคลบัณฑิต ผู้รู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ดีและเป็นประโยชน์ด้วยความศรัทธา โดยจะต้องอาศัยกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ความ

สัทธาในการเรียนรู้เช่นกัน 2) สัทธัมมัสสวนะ (Listening to the good teaching) ตั้งใจศึกษาจากบุคคลผู้รู้ด้วยฉันทะความใฝ่รู้ 3) โยนิโสมนสิการ (Critical reflection) การคิดโดยแยกคายด้วยความใฝ่คิด การคิดพิจารณาใคร่ครวญแยกแยะให้เห็นความจริงที่เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นและสืบสาวลึกให้เห็นถึงเหตุปัจจัยของเรื่องนั้น ๆ ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น เกิดผลอะไรต่อไป มีข้อดีข้อเสีย คุณโทษอย่างไร 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ (Practice in accord with the Dharma) เป็นการนำสิ่งที่ได้ศึกษาและสิ่งที่เกิดผลลัพท์จากคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างแยกคาย ไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเอง จากประสบการณ์ตรงอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ด้วยความใฝ่ทำ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2562) เช่นเดียวกับ วิจารณ์ พานิช ที่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งตามแนวพุทธ เป็นการพิจารณาอย่างแยกคาย การไตร่ตรองสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง หลังผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติแล้วตามด้วยการโยนิโสมนสิการ (Critical reflection) จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในมิติที่ลึกและเชื่อมโยง คือรู้สึกและกว้างในเวลาเดียวกัน รวมทั้งเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ต้องพัฒนาสามด้านไปพร้อมกันอย่างเป็นองค์รวม คือ จิตใจ (Heart) ทักษะ (Hand) และความรู้ (Head) พระพุทธศาสนาจึงจะให้ความสำคัญกับโยนิโสมนสิการเป็นอย่างมาก เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดปัญญาจากภายในใจของผู้เรียนเอง เป็นการเรียนรู้อย่างใคร่ครวญ และการเรียนรู้อย่างพึงพาสติปัญญาของตนเอง ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความเห็นผิดไปสู่ความเห็นชอบที่ถูกต้อง และนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองในที่สุด (สถาบันอาศรมศิลป์, 2561)

จากการศึกษาหลักปัญญาวุฒิธรรม จะเห็นว่าขั้นตอนการเรียนรู้ดังกล่าวจะมีปัจจัยหลักสำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่งคือ ปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะที่เป็นสัปปริสังเสวะ เป็นกัลยาณมิตร (สัตบุรุษ) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรและแหล่งข้อมูลข่าวสารด้วยความใฝ่เรียน และสัทธัมมัสสวนะ คือ การตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจากบุคคลที่เป็นและแหล่งข้อมูลข่าวสารจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยฉันทะความใฝ่รู้ พร้อมทั้งการได้รับคำแนะนำจากกัลยาณมิตรอย่างถูกต้อง จะเห็นว่าปัจจัยการเรียนรู้จากภายนอก เป็นปัญญาที่เกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารและการศึกษากับครู อาจารย์ หรือแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ดีและเป็นประโยชน์เป็นหลักสำคัญ และด้านที่สอง คือ ปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายในของผู้เรียนเอง คือ โยนิโสมนสิการ การฉลาดคิดอย่างแยกคาย ด้วยการนำเอาข้อมูลข่าวสารสิ่งที่ได้รับรู้จากปรโตโฆสะ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดระเบียบข้อมูลให้ถูกวิธี แล้วย่อยความรู้ที่ได้รับมาจัดการให้เป็นความคิดของตนเอง ขึ้นต่อมาก็คือ ธัมมานุธัมมปฏิบัติ คือการนำผลที่เกิดขึ้นจากคิดพิจารณาไปสู่การลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ และความรู้ความเข้าใจใหม่ที่ถูกต้องตามหลักแห่งเหตุและผล นำสู่ไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมตนเองในที่สุด

จะเห็นว่า การเรียนรู้ตามแนวทางแห่งปัญญาวุฒิธรรมนั้น เป็นกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งมิติด้านพฤติกรรม มิติด้านอารมณ์จิตใจ และมิติด้านปัญญา โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คือ ปัจจัยการเรียนรู้จากภายนอก ในงานวิจัยนี้หมายถึงโค้ชผู้ให้คำชี้แนะ เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ สร้างแรงบันดาลใจ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และปัจจัยการ

เรียนรู้จากภายใน ได้แก่ ความใฝ่คิด การฉลาดคิดอย่างแยบคาย และความไม่ทำด้วยตนเองของผู้เรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนัตตา ภูหงส์ทอง (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูผ่านวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง พบว่า การให้คำชี้แนะของพี่เลี้ยงในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญช่วยเอื้อให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างสมเหตุสมผล มีผลดีภาพและยั่งยืน เนื่องจากบทบาทของพี่เลี้ยงสนับสนุนการเรียนรู้ใน 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติทางปัญญา คือการเป็นผู้กระตุ้นให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้วิเคราะห์ ตรวจสอบความเชื่อเดิมของตนเอง เพื่อเพิ่มการตระหนักรู้ในตนเอง ด้วยการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อการปฏิบัติของตนเอง และเป็นผู้แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) มิติทางอารมณ์ การเป็นผู้สร้างความรู้สึกคุ้นเคย ความรู้สึกปลอดภัย ความไว้วางใจ ให้คำปรึกษาและรับฟังสิ่งต่าง ๆ อย่างเปิดใจ ด้วยความเมตตา ปรารถนาดีต่อนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูการเป็นผู้สร้างและขยายอารมณ์เชิงบวกที่สามารถช่วยผลักดันให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ 3) มิติทางสังคม เช่น เป็นผู้สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและผู้ร่วมวิจัยท่านอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในความเชื่อเดิมที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Braimoh (2008) พบว่า การเป็นพี่เลี้ยงช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนได้ทั้งในมิติทางปัญญาและมิติทางอารมณ์ และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และจะช่วยทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น (Cranton, 1996, 2000; Frank, 2005; King, 2005) ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางแห่งปัญญาวัฒนธรรมดังกล่าว เมื่อพิจารณาแล้วสามารถแยกขั้นตอนออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นใฝ่รู้ ได้แก่ การเสวนาสัตบุรุษ และการฟังธรรม 2) ขั้นใฝ่คิด ได้แก่ โยนิโสมนสิการ และ 3) ขั้นใฝ่ปฏิบัติ ได้แก่ ธรรมานุธรรมมาปฏิบัติ ทั้งขั้นการใฝ่รู้ การใฝ่คิด และการใฝ่ปฏิบัติ นั้น เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นวงจร และในตัวกระบวนการนี้ก็เกิดเป็นปฏิกิริยาที่นำไปสู่ผู้เรียนไปสู่สัมมาทิฐิที่เป็นแก่นนำหลักของการศึกษา

2. หลักปัญญา 3

ในทัศนะของพระพุทธศาสนาการที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง เกิดจากองค์ประกอบของปัญญาที่เกิดจากการรับรู้ การคิด และการลงมือปฏิบัติ เรียกว่า ปัญญา 3 ได้แก่ 1) จินตามยปัญญา (wisdom resulting from reflection) ปัญญาเกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองในเรื่องนั้น ๆ อย่างแยบคาย 2) สุตมยปัญญา (wisdom resulting from study) ปัญญาที่เกิดจากการฟัง การอ่าน การดู การสัมผัส การศึกษาหาความรู้จากบุคคลอื่น เป็นต้น ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกหรือปรโตโฆสะที่ดี 3) ภาวนามยปัญญา (wisdom resulting from mental development) ปัญญาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองจากการที่ได้คิด ได้ฟังจากผู้อื่น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559ค, 2562) สอดคล้องกับ ลัดดา ภูเกียรติ และคณะ (2550) ได้พัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญาบนพื้นฐานแนวคิดไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สุตมยปัญญา ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากการฟัง การอ่าน การดู การเห็น การสัมผัส การระดมสมอง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2) จินตามยปัญญา การมุ่งเน้นให้ผู้เรียน

ฝึกฝน ค้นคิดเอง และค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การอภิปราย การศึกษา การทดลอง และสรุปผล 3) ภาวนามยปัญญา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนตนโดยการนำความรู้ และความคิดไปใช้ปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ปัญหาทั้งสาม พบว่ากระบวนการเรียนรู้ ทั้งสามไม่สามารถแยกเป็นอิสระจากกันได้ แต่เป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างผสมผสานหรือบูรณา การกัน กล่าวคือต้องอาศัยทั้งการแสวงหาความรู้จากผู้อื่นและการฟัง การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่าง มีเหตุผล และการลงมือปฏิบัติจะทำให้เกิดการเปลี่ยนทางความคิดและพฤติกรรม วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล (2558) ได้กล่าวถึงปัญญา 3 ว่าหากใช้กระบวนการคิดเป็นหลักจะต้องใช้กระบวนการ เรียนรู้จากบุคคลอื่นและกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาเป็นปัจจัยเกื้อหนุน หากใช้กระบวนการ เรียนรู้จากบุคคลอื่นเป็นหลัก จะต้องใช้กระบวนการคิดและการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาเป็นปัจจัย เกื้อหนุน และหากใช้กระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติเป็นหลัก จะต้องใช้กระบวนการคิด และกระบวนการเรียนรู้จากบุคคลอื่นมาเป็นปัจจัยเกื้อหนุนด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักปัญญา 3 จะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา ผู้วิจัยสรุปเป็นหลักการสำคัญของปัญญา 3 ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ ดังนี้ 1) การใฝ่รู้ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดปัญญาจากการ รับข้อมูลข่าวสารและการศึกษาจากโค้ช ครู อาจารย์ ผู้เรียน การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมถึงการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการอ่าน การดู การสัมผัส เป็นปัญญาที่อาศัยปัจจัยภายนอก หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นปรโตโฆสะที่ดี กระตุ้นการเรียนรู้ แนะนำในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ 2) การใฝ่คิด การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดปัญญาจากคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร ที่ได้รับรู้มาจากบุคคลที่เป็นกัลยามิตรและแหล่งเรียนรู้ แล้วย่อยให้เป็นความคิดตนเอง ด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายร่วมกัน การถอดบทเรียน การสะท้อนคิด การจัดการความรู้ เป็นต้น 3) การใฝ่ปฏิบัติ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดปัญญาจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยนำ ความรู้ที่ผ่านการคิดพิจารณาอย่างแยบคายแล้ว ไปลงมือปฏิบัติ ไปทดลองจริงผ่านประสบการณ์ตรง เกิดเป็นความเข้าใจและเข้าถึงปัญญาความจริงได้ด้วยตนเอง หลักปัญญา 3 ดังกล่าว เป็นกระบวนการ เรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนคิดเป็น มีความเห็นถูกต้อง การคิดดี มีทัศนคติ ที่ดีทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

3. หลักโยนิโสมนสิการ

ในทางพระพุทธศาสนานั้นหลักโยนิโสมนสิการ จัดเป็นปัจจัยการเรียนรู้ภายใน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดปัญญาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติ และการมีความคิดเห็น ที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริงของชีวิตได้นั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (Bhikkhu, Payutto P. A. (Somdet Phra Buddhaghosacariya), 2017) ได้อธิบายความหมายโยนิโสมนสิการ ไว้ในหนังสือพุทธธรรมฉบับภาษาอังกฤษ โยนิโสมนสิการ (Wise reflection; Critical reflection) เป็นคำสนธิ ประกอบด้วยสองคำคือ โยนิโส และ มนสิการ โยนิโสมนสิการมีรากศัพท์มาจากคำว่า โยนิ หมายถึง ที่มา แหล่งกำเนิด มดลูก ซึ่งสามารถแปลได้อีกหลายความหมาย เช่น สาเหตุ ราก ปัญญา วิธีการ แนวทาง ส่วนมนสิการ แปลว่า การกระทำในใจ การคิดพิจารณา การสะท้อนคิด การให้ความ สนใจจอบจ้อ หรือการใคร่ครวญ เมื่อผสมกัน คำว่า โยนิโสมนสิการจึงถูกใช้เพื่ออธิบายถึงทักษะการมุ่ง พิจารณาไตร่ตรองอย่างแยบคาย ซึ่งเกิดจากกระบวนการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินและการแสดงออก

เพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้น ๆ ที่เข้ามากระทบได้อย่างถูกต้อง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้นำเสนอวิธีการแห่งปัญญาที่ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจน มี 10 แนวทาง ได้แก่

1. การคิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย (Investigation of Causes and Conditions) เป็นการใคร่ครวญไตร่ตรองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุและผล ด้วยการสืบสาวหาเหตุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ และการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบทำไม เพราะอะไร เพื่อได้คำตอบที่ถูกต้อง
2. การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ (Analysis of Component Factors) เป็นการใคร่ครวญไตร่ตรองเหตุการณ์ โดยวิเคราะห์ และจำแนกแยกแยะองค์รวมออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ และจัดหมวดหมู่องค์ประกอบว่ามีอะไรบ้าง เกิดจากอะไร เป็นอย่างไร
3. การคิดรู้เท่าทันธรรมดา (Reflection in Line with Universal Characteristics) เป็นการใคร่ครวญไตร่ตรองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทันและยอมรับความจริงว่ามีการเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา จากนั้นจึงทำการสืบสาวหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้น วิเคราะห์ แยกแยะส่วนประกอบที่ทำให้เกิดปัญหานั้น จากนั้นกำหนดวิธีการแก้ไขและลงมือแก้ไขตามเหตุปัจจัยที่กำหนดไว้อย่างมีสติ
4. การคิดแบบอริยสัจ (Reflection in Line with the four Noble Truths) เป็นการใคร่ครวญไตร่ตรองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุและผล เริ่มจากระบุปัญหาให้ถูกต้อง แล้ววินิจฉัยวิเคราะห์หาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา จากนั้นกำหนดเป้าหมาย วิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับเหตุปัจจัย และลงมือแก้ปัญหาตามวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
5. การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ (Reflection on Goals and Principles) เป็นการใคร่ครวญไตร่ตรองด้วยการยึดหลักการปฏิบัติและเป้าหมายให้ชัดเจน จากนั้นจึงหาวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
6. การแบบเห็นคุณโทษและทางออก (Reflection on Advantages, Disadvantages, and the Escape) เป็นการคิดใคร่ครวญไตร่ตรองเหตุการณ์ตามความเป็นจริง แล้ววิเคราะห์แยกแยะสิ่งนั้นออกมาให้เห็นทั้งด้านดี ผลเสีย และกำหนดวิธีการและเลือกวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายที่กำหนดไว้
7. การคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม (Reflection on the True and Counterfeit Values of Things) เป็นการคิดใคร่ครวญไตร่ตรอง แยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นคุณค่าแท้ที่มีประโยชน์ต่อความจำเป็นของชีวิตตนเอง และสิ่งใดที่เป็นคุณค่าตามค่านิยมของสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และมักจะนำตนเองไปสู่ความทุกข์เดือนร้อน
8. การคิดแบบเร้ากุศล (Reflection Rousing Wholesome Qualities) เป็นการคิดใคร่ครวญไตร่ตรองต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการคิดให้เกิดสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ มองในแง่ดี ไม่มองเหตุการณ์นั้นในแง่ร้ายจนทำให้ตนเองหมดกำลังใจ ทุกข์ใจ ไม่สามารถทำกิจการงานใด ๆ ได้
9. การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน (Reflection by Abiding in The Present Moment) เป็นการคิดใคร่ครวญไตร่ตรองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งเรื่องราวในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาสู่การวางแผน และพัฒนาปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
10. การคิดแบบวิภาษวาท (Reflection Corresponding to Analytic Discussion) เป็นการอภิปราย จำแนก แจกแจง ให้เห็นแต่ละมุม แต่ละด้านจนครบ ทั้งข้อดี และข้อเสีย โดยไม่ได้จับเอาแง่มุมใดหรือด้านเดียวแล้วสรุปเหมารวมไปทั้งหมด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโยนิโสมนสิการ สรุปได้ว่าเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด โดยการนำประสบการณ์ที่ได้รับมากระทำในใจอย่างแยกคาย เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ตามสภาวะความเป็นจริงแห่งเหตุและผล เกิดเป็นปัญญา เห็นชอบตามความเป็นจริง ตามคลองตคลองคลองธรรม หรือมีสัมมาทิฐิต่อสิ่งนั้นได้อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ของชีวิตอย่างเป็นองค์รวมตามหลักของมรรคมงคล 8 ประการ สรุปประมวลเพื่อความเข้าใจที่ง่าย ดังนี้ 1) การเห็นชอบ รู้เข้าใจถูกต้อง เห็นตามที่เป็นจริง 2) การคิดถูกต้อง คิดสุจริต 3) พูดชอบ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่สุจริต 4) การกระทำถูกต้อง 5) การทำกิจการงานที่ชอบสุจริตที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน 6) การเพียรพยายามชอบ 7) การรู้เท่าทัน การทำ พูด ความรู้สึกนึกคิด 8) การมีจิตแน่วแน่ในสิ่งที่ทำ จะเห็นได้ว่าหลักโยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดังผลการวิจัยของ นิรุทธ์ วัฒนภาส (2554) ที่ได้นำหลักโยนิโสมนสิการมาประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพิ่มเสริมสร้างพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา พบว่า หลังการทดลองนักศึกษา มีพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ปรียา สมพีช (2556) ที่ได้นำแนวคิดหลักโยนิโสมนสิการมาใช้พัฒนาการคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า หลังการทดลองนักศึกษามีคะแนนการคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนานั้น จะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

4. หลักไตรสิกขา

ในทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ขาดการปฏิบัติถือว่าไม่ใช่การเรียนรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ คำว่า สิกขา แปลว่า การศึกษา การเรียนรู้หรือการฝึกหัดพัฒนา โดยเป็นการฝึกหัดพัฒนาตนเองหรือพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา หรือการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้ชีวิตมีความเจริญงอกงาม ดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง จึงต้องบูรณาการประสานกันให้ทั้ง 3 ด้านของชีวิตไปด้วยกัน ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554, 2562)

1. อธิศีลสิกขา (ศีล) เป็นการฝึกฝนให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตั้งมทั้งทางกาย วาจา และ การดำเนินชีวิตเป็นอยู่ที่ปราศจากการเบียด ไม่ก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น และสร้างประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อแก่สังคม แก่โลก ในขั้นศีลนี้จึงจะเป็นการฝึกฝนพัฒนาคนที่เน้นด้านพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งต่อสิ่งแวดล้อม วัตถุ และการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมโลกด้วยดีอย่างเป็นปกติสุข

2. อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) เป็นการฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ทั้งในส่วนของ 1) คุณธรรมหรือคุณภาพของจิต เช่น ความรักความเมตตา ความกรุณา การมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน การมีความละเอียดแก่ใจเกรงชั๊กกลัวบาป เป็นต้น ซึ่งคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยหล่อเลี้ยงจิตใจให้มีความงอกงาม เป็นพื้นฐานสำคัญของพฤติกรรมที่ดีงาม 2) สมรรถภาพจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความใฝ่รู้ใฝ่ดี ใฝ่ทำ ความเพียร ความขยัน อดทน ความระลึกรู้เท่าทัน

ควบคุมตนเองได้ดี ความแน่วแน่ มั่งคั่ง สงบ รวมถึงความไม่ประมาท เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิด ความก้าวหน้ามั่นคงในพฤติกรรมที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้ปัญญา 3) สุขภาพจิต ได้แก่ สภาพจิต ที่ปราศจากความขุ่นมัว เศร้าหมอง ร้าวร้อน เป็นต้น ความอึดใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่น ผ่องใส ผ่อนคลาย ความรู้สึกพอใจ เป็นสุข เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้พฤติกรรมที่ดี งาม มีความมั่นคงและสอดคล้องกลมกลืน

3. อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) เป็นการฝึกฝนพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความเห็นที่ถูกต้องตามความเป็นจริง โดยใช้วิธีการทางปัญญาตามหลักโยนิโสมนสิการในการ สืบเสาะแสวงหาความรู้ ความจริง การรู้จักพิจารณาไตร่ตรองอย่างแยบคาย การวิเคราะห์ ตรวจสอบ สิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการทางปัญญา เพื่อให้เข้าถึงปัญญาหรือการเข้าถึงความจริงนั้นด้วยตนเอง รวมถึง การนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาในทางที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์แก่อกุล

จากที่กล่าวมาข้างต้น หลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบเป็นองค์รวม ทั้งด้านกาย วาจา จิตใจ และปัญญา หรือศีล สมาธิ และปัญญา เมื่อฝึกครบทั้งสามอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกลมกลืนกันได้อย่างถูกต้อง จะทำให้ชีวิตของผู้เรียนเจริญงอกงามก้าวหน้าไปในทางที่ถูกต้อง ตามวิถีทางแห่งมรรค หลักไตรสิกขาจะทำงานประสานกันไม่แยกจากกันได้ เพราะชีวิตเป็นองค์รวม ที่ไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ ออกจากกัน แต่จะต้องมีความสัมพันธ์ ส่งผลกระทบต่อกันและกัน พฤติกรรมไม่สามารถแยกขาดจากจิตใจ จิตใจไม่สามารถแยกขาดจากปัญญา พฤติกรรมกับปัญญา ก็แยกกันไม่ได้ เมื่อนำหลักไตรสิกขามาจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม เห็นได้ว่า 1) ด้านศีล คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การทำความดี การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การให้ เกียรติและเคารพการทำงานร่วมกัน การสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ทั้งต่อผู้เรียนและสิ่งต่าง ๆ การไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นหรือสิ่งอื่นเดือดร้อน 2) ด้านสมาธิ คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการ บ่มเพาะคุณธรรมในระหว่างการทำกิจกรรม มีความรัก ความกรุณา ความใฝ่ปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความอดทน มุ่งมั่นทุ่มเท เพียรพยายามถูกต้องในการแก้ปัญหา มีจิตใจแน่วแน่ต่อการแก้ปัญหา ไม่ประมาท มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน พินิจปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นไปด้วยกัน 3) ด้านปัญญา คือการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดดี คิดเป็น มีความรู้และความเข้าใจเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องตามความจริง ตระหนักรู้ในปัญหาคืออะไร เป็นอย่างไร การสืบเสาะหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ร่วมกันวางแผน ออกแบบ วิธีการแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง การถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขวิธีการให้ดียิ่งขึ้น อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ พบว่าหลักการ เรียนรู้แห่งปัญญาวุฒิธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลงของเมซีโรว์ เพียงแต่แนวคิดของเมซีโรว์ค่อนข้างมุ่งเน้นไปที่มิติทางด้านปัญญาหรือการให้ เหตุผลมากกว่า แต่ยังขาดการให้ความสำคัญในมิติทางด้านสังคม และด้านจิตใจ แนวคิดการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ แม้เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเพื่อความเจริญแห่งปัญญาก็จริง แต่ก็ไม่ได้ทั้งความเป็น มนุษย์ในส่วนของมิติทางจิตใจและมิติทางสังคม หรือพฤติกรรม เนื่องจากชีวิตมนุษย์เป็นองค์รวม การจะ พัฒนามนุษย์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจึงต้องพัฒนาแบบองค์รวม ไม่สามารถแยกทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนายังให้ความสำคัญกับปัจจัยการเรียนรู้ของมนุษย์ 2 ประการ ได้แก่ การมีปรโตโฆสะที่ดี ปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายนอกเนื่องจากเป็นปัจจัยตั้งต้น ที่ส่งเสริมให้

ผู้เรียนมีความสัทธา ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ อยากรู้ และโยนิโสมนสิการ ปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายในของผู้เรียน การรู้จักคิด การคิดเป็น ผ่านหลักการปัญญา 3 ฐาน ได้แก่ สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวมทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นใฝ่เรียนรู้ ขั้นใคร่ครวญไตร่ตรอง ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ โดยมีกระบวนการ (Facilitator) เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ การคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรงอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้มีความเห็นชอบ มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักแห่งเหตุและผล มีรายละเอียดดังนี้

1. การใฝ่เรียนรู้ (Inspiration) การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านช่องทางการรับรู้อายตนะทั้ง 6 ทั้งทางตา หู จมูก เล่น กาย และใจ เช่น กรณีตัวอย่าง สถานการณ์ปัญหาจริงทางสังคม การทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การเรียนรู้ผ่านตัวแบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปราย การร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น

2. การใคร่ครวญไตร่ตรอง (Critical reflection) การส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ทบทวนไตร่ตรองประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติ สกัดออกมาเป็นบทสรุปข้อคิด บทเรียนของตนเองเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม และแนวทางที่จะนำบทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงของตนเอง

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Dialogue) การส่งเสริมให้ผู้เรียนนำผลจากการใคร่ครวญสะท้อนคิดด้วยตนเอง มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันอย่างมีสติ จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนเกิดปัญญาเพิ่มพูน การเสริมสร้างกำลังใจให้แก่กันและกัน อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเห็นงอกเงยขึ้นจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มอีกด้วย

4. การนำไปประยุกต์ใช้ (Application) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากประสบการณ์ การสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันด้วยตนเองอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา พร้อมทั้งมีการตรวจสอบประเมินตนเองถึงสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่เป็นจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น จะช่วยให้บทเรียนมีคุณค่ามากขึ้น อีกทั้งทำให้ปัญญาของผู้เรียนเพิ่มพูนขึ้นด้วย

2.4.5 กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นสากลตามแนวคิดของ Mezirow (2000) และ Taylor (1998) และองค์ประกอบของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์จากตำราพุทธธรรมของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2559ค, 2562) โดยนำแนวคิดทั้งสองมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นแตกต่างกันและความสอดคล้องกันของกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และจัดกลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเข้าไปสนับสนุนการเรียนรู้ในขั้นตอนดังกล่าว ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้
การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นสากล 1. ชั้นประสบการณ์ (Experience) 2. ชั้นใคร่ครวญไตร่ตรอง (Critical reflection) 3. ชั้นแลกเปลี่ยนอย่างมีเหตุผล (Rational discourse)	การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ 1. ชั้นไฟเรเรียนรู้ (Inspiration) 2. ชั้นใคร่ครวญไตร่ตรอง (Critical reflection) 3. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Dialogue) 4. ชั้นนำไปประยุกต์ใช้ (Application)	- การดูภาพยนตร์สั้น (Media analysis) - การสะท้อนคิด (Reflection) - การระดมสมอง (Brainstorming) - การเรียนรู้จากการสังเกต (Observation learning) - การเป็นตัวแทน (Modeling) - การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา (Case study) - การเขียนผังความคิด (Conceptual mapping) - การเขียนบันทึกไตร่ตรอง (Reflective journal) - การสร้างผังความคิด (Mapping) - การสรุปการเรียนรู้ (Student Report) - การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listening Practice) - การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ (Critical questioning) - การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) - การคิดโยนิโสมนสิการ (Wise reflection) - การสนทนาแลกเปลี่ยนของครู (Teacher Dialogues) - การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative) - การสะท้อนตนเองและกลุ่ม (Group and Self reflection) - การอภิปรายรอบวง (Round-robin discussion) - การนำเสนอผลงาน (Student Presentations) - การเขียนร่วมกัน (Collaborative writing) - การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง - การทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (Bhikkhu, Payutto P. A. (Somdet Phra Buddhaghosacariya), 2017; Cranton, 2000; York-Barr et al, 2001; Brooks, 2000; Mezirow, 1997; พระไพศาล วิสาโล, 2553; วิจารณ์ พานิช, 2558; ชนิตดา ภูหงส์ทอง, 2560; ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์, 2561; วรณดี สุทธินิรากร, 2560)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นสากล และแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ ได้แก่ ปัญญาภูมิธรรม หลักปัญญา 3 หลักโยนิโสมนสิการ และหลักไตรสิกขา โดยสังเคราะห์ทั้งสองแนวคิดเป็นสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาใช้เป็นฐานการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาปัญญาหรือการปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจใหม่ที่ยึดติดกรอบความคิดเดิม ไปสู่การมีความรู้เข้าใจ ความคิด ความเชื่อใหม่ ความเห็นที่ถูกต้องตั้งงามด้วยหลักความเป็นเหตุผล เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) การรับรู้ประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างหรือย้อนแย้งกับความรู้สึกเดิมตนเอง โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัจจัยทางสังคมหรือปรโตโฆสะ เช่น การฟัง การดู การเห็น การสัมผัส การระดมสมอง การอภิปราย หรือการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน 2) การใคร่ครวญไตร่ตรอง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจากภายในตนเอง โดยการคิดทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้อย่างแยกกายในเรื่องนั้นอย่างมีเหตุผล 3) การปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงและความรู้เข้าใจ หรือเข้าถึงปัญญาได้ด้วยตนเอง โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ตรงอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่ลึกซึ้งที่เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ตระหนักถึงความจริงที่เกิดขึ้นภายในอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด การกระทำของตนเองที่เกิดจากประสบการณ์ปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้นำกลยุทธ์ที่หลากหลายเข้ามาช่วยในการส่งเสริม สนับสนุน การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ได้แก่ การดูภาพยนตร์สั้น (Media analysis) การแสดงเป็นตัวแบบ (Modeling) การเรียนรู้จากการสังเกต (Observation learning) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ (Critical questioning) การสะท้อนตนเอง (self-reflection) การเขียนบันทึกไตร่ตรอง Reflective journal) การสะท้อนผลทั้งในระดับตนเองและในระดับกลุ่ม (Group and Self reflection) การเขียนร่วมกัน (Collaborative writing) การสนทนาแลกเปลี่ยนร่วมกันของครู (Teacher Dialogues) การอภิปรายรอบวง (Round-robin discussion) การนำเสนอของผู้เรียน (Student Presentations) การเขียนผังความคิด (Conceptual mapping) การระดมสมอง (Brainstorming) และการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นต้น

2.5 การคิดเชิงออกแบบ

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เนื่องจากการคิดเชิงออกแบบสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงลึก สามารถสื่อสาร การร่วมการเรียนรู้ สู่การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ เป็นกระบวนการคิดที่มีความยืดหยุ่นสูงสามารถนำไปปรับใช้กับสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยเน้นไปที่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ

อีกทั้งเป็นกระบวนการเพื่อแสวงหากลยุทธ์เชิงสร้างสรรค์ในการสร้างและพัฒนากรอบความคิด (Ward, 2020) จากผลการวิจัยของ อัญชิสา เหมทานนท์, วรณวิศา สืบบุญธรรม คล้ายจำแลง และ สุตารัตน์ สารสว่าง (2563) ได้ศึกษาผลการประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในการพัฒนากรอบความคิดเชิงออกแบบของครู พบว่า ครูมีคะแนนพัฒนาการของกรอบความคิดเชิงออกแบบทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ยอมรับมุมมองที่หลากหลาย ทดลองซ้ำ เน้นการลงมือทำ ความร่วมมือร่วมใจ ให้ความสำคัญกับการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย เรียนรู้จากความผิดพลาด และเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าการคิดเชิงออกแบบเป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ทั้งในมิติทางสังคมที่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งมิติทางอารมณ์หรือจิตใจ และมิติทางปัญญา การรู้จัก มีการใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณหรือการไตร่ตรองสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมใหม่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการคิดเชิงออกมาเป็นแนวคิดผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยศึกษาในหัวข้อสำคัญ ดังนี้

2.5.1 ความหมายการคิดเชิงออกแบบ

Brown (2009) ได้ให้ความหมายการคิดเชิงออกแบบ เป็นการสร้างประสบการณ์จากมุมมองต่างซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้จากผู้อื่น เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยการทำงานกลุ่มจะช่วยให้เกิดการสร้างประสบการณ์ใหม่ นำไปสู่การสร้างสิ่งใหม่ ขณะที่ Carroll et al (2010) ได้กล่าวถึงการคิดเชิงออกแบบเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความมั่นใจในการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการลงมือปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นที่เรื่องของการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง การสนับสนุนให้ตัดสินใจลงมือทำ การกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สร้างความความคิดที่หลากหลาย และการส่งเสริมทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียน สำหรับ ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์ (2560) ให้ความหมายการคิดเชิงออกแบบ หมายถึง การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากการทดลอง กระบวนการทำงานวนซ้ำจากการสร้างความเข้าใจมนุษย์ การคิดสร้างสรรค์ และการทดสอบกับผู้ใช้ เพื่อเรียนรู้และลดข้อผิดพลาดหลาย ๆ ครั้ง เอื้อให้สามารถพัฒนาความคิดและทางออกใหม่ที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ และเพิ่มโอกาสความสำเร็จของโครงการ เช่นเดียวกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2564) ที่ได้ให้ความหมายของการคิดเชิงออกแบบเป็นการนำกระบวนการคิดที่ให้ความสำคัญกับบุคคล ประกอบการใช้เครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยเน้นบุคคลเป็นหลัก (Human center approach)

สรุปความหมายการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) หมายถึง กระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยให้ความสำคัญกับบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการออกแบบการแก้ปัญหา ที่เน้นการสร้าง ความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้งเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการทำความเข้าใจมาวิเคราะห์และกำหนดปัญหาและสาเหตุให้ชัดเจน อะไรคือปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง จากนั้นระดมความคิดหาแนวทางการแก้ปัญหา คัดเลือกไอเดียความคิดมาพัฒนาเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหา จากนั้นจึงนำต้นแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อรับข้อมูลย้อนกลับ มาสำหรับปรับปรุงต่อไปในลักษณะวนซ้ำกลับไปกลับมา จนได้นวัตกรรมการแก้ปัญหาตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

2.5.2 ประโยชน์ของการคิดเชิงออกแบบ

ประโยชน์ของการคิดเชิงออกแบบมีประโยชน์มากมาย เมื่อมีการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ จะเกิดความสามารถในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความสามารถการสื่อสาร ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ความร่วมมือในการทำงาน ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เกิดการสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมภายใต้การทดลองใช้จริง (Brown, 2009; Choueiri & Mhanna, 2013; Cross, 2011) สอดคล้องกับ ธาดา รัชกิจ (2562) กล่าวถึงมีประโยชน์ของการคิดเชิงออกแบบทั้งต่อบุคลากรไปจนถึงองค์กร ซึ่งประโยชน์ในด้านต่าง ๆ นั้น มีดังนี้ 1) ฝึกกระบวนการแก้ไขปัญหาตลอดจนหาทางออกที่เป็นลำดับขั้นตอน ปกติเราอาจจะมีการหาทางแก้ปัญหาแบบสะเปะสะปะ ไม่มีการหาสาเหตุ หรือไม่มีการมองรอบด้าน กระบวนการนี้จะทำให้เรามองอย่างรอบคอบและละเอียดมากขึ้น ทำให้เราเข้าใจปัญหาได้อย่างถ่องแท้ และแก้ไขได้ตรงจุด 2) มีทางเลือกที่หลากหลาย การคิดบนพื้นฐานข้อมูลที่มีหลากหลาย ตลอดจนพยายามคิดหาวิถีทางหรือแฮร์ไอเดียที่ได้ออกมาหลากหลายรูปแบบ ทำให้เรามองเห็นอะไรรอบด้าน และมีตัวเลือกที่ดีที่สุด ก่อนนำไปใช้แก้ปัญหา 3) มีตัวเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด เมื่อเรามีตัวเลือกหลากหลายเราก็จะรู้จักคิดวิเคราะห์ และการคิดวิเคราะห์นี้เองจะทำให้เราสามารถเลือกทางเลือกที่ดีและเหมาะสมที่สุดได้ มีประสิทธิภาพมากกว่า 4) ฝึกความคิดสร้างสรรค์ การแฮร์ไอเดีย ตลอดจนระดมความคิดนั้น จะทำให้สมองเราฝึกคิดหลากหลายรูปแบบ หลากหลายวิธีการ หลากหลายมุมมอง และทำให้เรารู้จักหาวิธีแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการฝึกความคิดสร้างสรรค์ที่ดี เป็นพื้นฐานที่ดีในการแก้ปัญหา ตลอดจนการบริหารจัดการเช่นกัน 5) เกิดกระบวนการใหม่ตลอดจนนวัตกรรมใหม่ มีการคิดมากมายหลากหลายรูปแบบ ตลอดจนแฮร์ไอเดียดี ๆ มากมาย การที่เราได้พยายามฝึกคิดจะทำให้เรามักค้นพบวิธีใหม่ ๆ เสมอ หรือเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาได้เช่นกัน 6) มีแผนสำรองในการแก้ปัญหา การคิดที่หลากหลายวิธีนอกจากจะทำให้เราสามารถวิเคราะห์เลือกวิธีที่ดีที่สุดได้แล้วนั้นก็ยังทำให้เรามีตัวเลือกสำรองไปในตัวโดยผ่านกระบวนการลำดับความสำคัญมาเรียบร้อยแล้ว ทำให้เราสามารถเลือกใช้แก้ปัญหาได้ทันท่วงทีหากวิธีการที่เลือกไม่ประสบความสำเร็จ 7) องค์กรมีการทำงานอย่างเป็นระบบ เมื่อบุคลากรถูกฝึกให้คิดอย่างเป็นระบบแบบแผนแล้วจะปลูกฝังระบบการทำงานที่ดี นั้นย่อมส่งผลให้องค์กรมีการทำงานอย่างเป็นระบบ และทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย เพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากรและองค์กรไปในตัว นอกจากนี้ ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์ (2560) ได้กล่าวถึงประโยชน์การคิดเชิงออกแบบในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ลดความเสี่ยงในการเปิดตัวหรือวางตลาดสิ่งใหม่ ๆ 2) ช่วยจัดระบบการเรียนรู้ และสิ่งที่เรียนรู้ในโครงการอย่างรวดเร็ว 3) สร้างทางออกที่เป็นนวัตกรรมก้าวกระโดด ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ 4) พัฒนาแนวทางและเครื่องมือสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับองค์กร 5) สร้างวัฒนธรรมการคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมในองค์กร 6) เอื้อให้ใช้ประโยชน์จากบุคลากรในองค์กรอย่างเต็มศักยภาพด้วย 7) การร่วมมือกันทำงานเป็นทีมระหว่างคนต่างศาสตร์ในทุกระดับ 8) กระตุ้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และความคิดภายในองค์กร 9) เพิ่มและสร้างมูลค่าของนวัตกรรมให้สูงที่สุดด้วยโมเดลธุรกิจใหม่

สรุปได้ว่า การคิดเชิงออกแบบจะช่วยทำให้มองเห็นวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ได้ฝึกให้บุคคลมีทักษะการค้นคว้า การวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การสร้างความคิดสร้างสรรค์และการมั่นใจในความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการสร้างภาวะผู้นำ ความร่วมมือร่วมใจและการ

ทำงานเป็นทีม รวมถึงสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ใช้เป็นสำคัญ ทำให้รู้จักมองปัญหาตลอดจนโจทย์ของการทำงานต่าง ๆ ได้รอบทิศและรอบคอบขึ้น มีการคิดอย่างมีวิจรรณญาณ การคิดเป็นระบบ หาทางออกของปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน รวมถึงบุคลากรในองค์กรมีการทำงานอย่างเป็นระบบ องค์กรมีความสามัคคี บุคลากรในองค์กรเกิดความรักความผูกพันที่เกิดจากความร่วมมือกันทำงานเป็นทีม ในลักษณะของการร่วมกัน ร่วมทำ ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาไปด้วยตามกระบวนการของการคิดเชิงออกแบบ

2.5.3 กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

การทำความเข้าใจในขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ จะสามารถทำให้เข้าใจขั้นตอนและกระบวนการในการออกแบบเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา รู้วิธีคิดและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไปจนถึงสามารถพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้หรือกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีสถาบันการศึกษาและนักการศึกษาได้มีการนำไปใช้และกำหนดขั้นตอนขึ้นมาได้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

แนวคิดการคิดเชิงออกแบบของ Stanford D. School ได้กำหนดกระบวนการทำงานการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Stanford D School, 2010)

1. ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เนื่องจากการคิดเชิงออกแบบมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อสร้างสิ่งที่มีคุณค่า คุณภาพชีวิตที่ดีแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถสร้างความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้งได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย ตลอดถึงการเข้าไปลองมีประสบการณ์จริงหรือการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมายนั้น ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ที่จะนำไปสู่สร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

2. กำหนดโจทย์ปัญหา (Define) การนำข้อมูลที่ได้ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้งแล้ว มาวิเคราะห์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญและเป้าหมายของการออกแบบ เพื่อให้ได้กรอบโจทย์ที่ชัดเจน โดยผ่านการวิเคราะห์ร่วมกันเป็นทีม นำข้อมูลที่ได้จากการทำความเข้าใจมาจัดลำดับความสำคัญ เลือกประเด็นสามารถตอบสนองคุณค่า ความต้องการกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

3. สร้างความคิด (Ideate) การสังเคราะห์คำตอบหรือทางเลือกใหม่ ๆ หลากหลาย ซึ่งเน้นการสร้างความคิดอันแตกต่างหลากหลาย โดยระดมสมองร่วมกับการใช้เครื่องมือและกรอบแนวคิดแบบต่าง ๆ มากมาย ที่ช่วยกระตุ้นให้ทีมสามารถหาคำตอบในมุมที่แตกต่าง เช่น การถามว่าทำไมและอย่างไร ใช้การวิเคราะห์คุณค่า กระตุ้นความคิด การเล่าเรื่อง และการคิดรวบยอด เป็นต้น

4. สร้างต้นแบบ (Prototype) การถ่ายทอดไอเดียให้เป็นรูปร่างอย่างง่ายที่สุด ถูกสุด เร็วสุด ให้เป็นต้นแบบ ไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้งาน การสร้างต้นแบบอย่างง่ายขึ้นมาอย่างรวดเร็ว การสร้างต้นแบบสามารถใช้ในการพูดคุยกับผู้ใช้เพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ ใช้ รวมถึงเก็บข้อมูลป้อนกลับมาพัฒนาต่อ และนำไปทดสอบอีกครั้งจนกว่าจะตอบสนองกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

5. ทดสอบ (Test) เป็นกระบวนการทดสอบเพื่อพัฒนาและปรับแก้แนวคิดให้ดีขึ้น การทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการออกแบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยจะทำความเข้าใจกับการสร้างต้นแบบ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

แนวคิดการคิดเชิงออกแบบของ UK Design Council เรียกว่า Double Diamond Design Process ซึ่งแบ่งการทำงานออกแบบ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (Council, 2014)

1. การค้นพบ (Discover) เป็นการค้นพบปัญหาและทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับให้ลึกซึ้งมากที่สุด อะไรคือปัญหาที่แท้จริง เพื่อที่จะนำไปสู่การหาทางออกที่ดี การได้มาซึ่งปัญหาที่แท้จริงได้จากการสังเกต และการรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดรอบด้าน

2. การทำความเข้าใจปัญหา (Define) เป็นการคัดกรองและจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการจะแก้ไข โดยนำเอาข้อมูลทั้งหมดในขั้นของการค้นพบมาวิเคราะห์เพื่อที่จะคัดกรองให้เป็นปัญหาที่แท้จริง กำหนดหรือบ่งชี้ว่าเป็นปัญหาอะไร ประเภทไหน เพื่อเข้าใจปัญหาที่แท้จริงให้ได้เพียงประเด็นเดียว เพื่อที่จะได้กำหนดเป้าหมายการแก้ไขได้อย่างตรงประเด็น มีทิศทางชัดเจน

3. การพัฒนาแนวคิด (Develop) เป็นการระดมไอเดียอันหลากหลาย เพื่อหาวิธีการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในกรอบและนอกกรอบ โดยคิดให้รอบด้านที่สุด และเลือกไอเดียที่ดีที่สุดไปสร้างต้นแบบ พร้อมกับมีการทดสอบก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งในการทดสอบนั้นจะช่วยให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การนำไปปฏิบัติจริง (Deliver) เป็นการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาจริง การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อตอบโจทย์ปัญหาที่ตั้งไว้ นำไปทดลองหรือทดสอบจริงว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ และมีการเก็บผลจากการปฏิบัติหรือการให้ข้อมูลป้อนกลับจากกลุ่มผู้ใช้เพื่อนำมาประมวลผลสรุปผลที่เกิดขึ้น และปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

สุวิมล ว่องวานิช, กษิตติศ ครุฑทางคะ และพัชราภรณ์ ทัทมาลี (2563) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดเชิงออกแบบสู่การปฏิบัติการวิจัยแบบร่วมของครู มี ขั้นตอน ได้แก่ 1) เข้าใจผู้เรียน (Empathize) คือการเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับภูมิหลังครอบครัว การเรียน ลักษณะการเรียนรู้ ความสามารถ จุดเด่น จุดควรพัฒนา ควรขอปัญหาส่วนตัว เป็นต้น 2) ร่วมเขียนปัญหา (Define Problem) คือการร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล หาสาเหตุหรือต้นตอของปัญหา กำหนดปัญหาที่ไม่แคบหรือกว้างเกินไป ที่เป็นปัญหาของผู้เรียนอย่างแท้จริง 3) ออกแบบพัฒนา (Ideate) คือร่วมกันระดมความคิดหาวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ คิดนอกกรอบ คิดสร้างทางเลือก เลือกรูปแบบการแก้ปัญหาที่ทำได้จริง และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน 4) สรรหาลองทำ (Prototype) คือการสร้างนวัตกรรมต้นแบบ อาจเป็นวิธีสอนแบบใหม่ กิจกรรม สื่อ วิธีการวัดและประเมินผลแบบใหม่ที่คิดว่าสามารถแก้ปัญหาได้ และ 5) วนซ้ำปรับปรุง (Test) คือการทดสอบผลที่เกิดขึ้นผู้เรียน ประเมินผลการใช้นวัตกรรม ปรับปรุงพัฒนา เช่นเดียวกันกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2564) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Empathize คือ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การเข้าใจว่าผู้เรียนต้องการอะไร 2) Design Point of View คือ การวิเคราะห์และระบุว่าจะทำอะไร โดยการกำหนดได้ชัดเจนว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร 3) Idea คือ การเสนอแนวคิดและคำตอบ โดยการสร้างความคิดต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น หาวิธีการแก้ปัญหา นวัตกรรม ตลอดจนการวิพากษ์ความคิดใหม่จนเป็นที่ยอมรับ 4) Prototype คือ การสร้างต้นแบบจำลองจากความคิดร่วมกับประสบการณ์การบริการต่าง ๆ ที่นำมาสนับสนุน 5) Teat คือ การทดสอบหาคุณภาพกับกลุ่มเป้าหมาย และนำข้อเสนอแนะ Feedback มาปรับปรุงพัฒนาต่อไป

นอกจากนั้นแล้ว จากการศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ของ Stanford D. School และ UK Design Council ซึ่งเป็นวิธีออกแบบการแก้ปัญหา โดยยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human - Centered Design) จะเห็นได้ว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เช่นเดียวกัน โดยเป็นกระบวนการแก้ปัญหาชนิดชุดถอนรากถอนโคนถึงต้นเหตุของปัญหาที่แท้จริง เป็นกระบวนการคิดแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการเข้าใจความต้องการมนุษย์มากที่สุด ที่ต้องทำความเข้าใจทุกซ์หรือปัญหาและสาเหตุที่แท้ที่ทำให้เกิดปัญหาเสียก่อน จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ยังเป็นวิธีคิดที่ยึดหลักความเป็นเหตุและผลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต แบ่งออกกระบวนการเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทุกซ์ การทำความเข้าใจปัญหาและกำหนดปัญหาให้ชัดเจน 2) สมุทัย การสืบสาวหาสาเหตุและกำหนดสาเหตุที่แท้จริง 3) นิโรธ การกำหนดเป้าหมายและวิธีการแก้ปัญหา และ 4) มรรค การลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาตามที่ได้พัฒนาขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2562) จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่เป็นสากลและการคิดเชิงออกแบบตามแนวพุทธ ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบและเชื่อมโยงการคิดเชิงออกแบบเป็น 4 ช่วงใหญ่ ๆ คือ ช่วงที่หนึ่ง คือช่วงการสร้างความเข้าใจกับความทุกซ์หรือเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การทำความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย (Empathize) ว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร เป็นอย่างไร ช่วงที่สอง คือช่วงของการกำหนดสมุทัยหรือสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาให้ชัดเจน (Define) ช่วงที่สาม คือช่วงการกำหนดนิโรธหรือเป้าหมายการแก้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ระดมไอเดียหรือสร้างแนวคิดในการแก้ปัญหา (Ideate) ช่วงที่สี่ คือช่วงการกำหนดมรรคหรือการนำไอเดียมาพัฒนาเป็นต้นแบบการแก้ปัญหา (Prototype) และนำวิธีการแก้ปัญหาที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไปใช้ทดสอบต้นแบบ (Test) กับกลุ่มเป้าหมาย นำข้อมูลป้อนกลับมาปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายหรือตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง จากความเชื่อมโยงกระบวนการคิดเชิงออกแบบดังกล่าว สรุปรูปกระบวนการคิดเชิงออกแบบตามแนวพุทธ ดังนี้

1. ทุกซ์ การเข้าใจในปัญหาอย่างลึกซึ้ง เป็นขั้นตอนของการทำความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง ปัญหานั้นคืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร ซึ่งการจะค้นพบปัญหาที่แท้จริงได้นั้น จะต้องเริ่มจากการสังเกต การพูดคุย สัมภาษณ์ การรับฟังปัญหาจากกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง รอบด้าน แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ด้วยเหตุผล กำหนดขอบเขตของปัญหาและทำความเข้าใจปัญหานั้นให้ชัดเจน

2. สมุทัย การระบุนสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหาวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เกิดจากสาเหตุและมีปัจจัยต่าง ๆ อะไรบ้างที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว เพื่อจำแนกแยกแยะสาเหตุของปัญหาและเป็นสาเหตุที่แท้จริง

3. นิโรธ การคิดค้นวิธีการแก้ปัญหา เป็นการระดมสมองหาไอเดียวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ โดยร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์และหลากหลาย ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ไม่มีการตัดสินว่าผิดถูก ใช่หรือไม่ใช่ ชอบหรือไม่ชอบ และคัดเลือกไอเดียที่สร้างสรรค์ในทางที่ดีและมีประโยชน์ เหมาะสมและสอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา

4. มรรค การนำไอเดียที่ได้คัดเลือกไว้มาพัฒนาต้นแบบวิธีการแก้ปัญหา เพื่อนำไปทดลองใช้ในการแก้ปัญหากับกลุ่มเป้าหมาย และนำผลที่ได้มาประเมินและปรับปรุงวิธีการแก้ไขปัญหาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ในลักษณะวนซ้ำกลับไปจุดเริ่มต้น คือ การทำความเข้าใจปัญหาอีกครั้ง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคอบสนองกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

จากการศึกษาแนวคิดการคิดเชิงออกแบบที่เป็นแบบสากลและตามแนวพุทธ จะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการมีความสอดคล้องกันที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้การช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาก็กับกลุ่มเป้าหมาย โดยยึดกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญของกระบวนการออกแบบการแก้ปัญหา เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ผู้วิจัยสรุปการคิดเชิงออกแบบเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง 2) การค้นหาและระบุสาเหตุให้ชัดเจน 3) การระดมความคิดเพื่อหาไอเดียการแก้ปัญหาและพัฒนาต้นแบบวิธีการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ 4) นำต้นแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จากที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยจึงต้องการนำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบที่เป็นสากลและการคิดเชิงออกแบบตามแนวพุทธ มาร่วมผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2.6 การโค้ช

นักการศึกษาต่างมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า การโค้ช (Coaching) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแปลงด้านการสอนของครู ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการโค้ชเพื่อนำมาเป็นแนวคิดผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการโค้ช มีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 ความหมายของการโค้ช

แนวคิดเกี่ยวกับการโค้ชได้มีผู้ให้ความหมายการโค้ช (Coaching) ไว้หลากหลาย เช่น Blanchard and Thacker (2007) ได้ให้ความหมายการโค้ช หมายถึง เป็นกระบวนการแนะนำและการสอนงานในระดับบุคคลเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงาน สำหรับ King (2009); Knight (2009) ให้ความหมายการโค้ชที่สอดคล้องกันว่าเป็นการแนะนำเพื่อช่วยเหลือให้ครูสามารถนำวิธีการสอนที่ได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นกระบวนการที่ดีและนำไปสู่การปฏิบัติการสอนครูได้ ขณะที่ เพ็ญจมาศ คำธนะ และคณะ (2563) ได้สรุปความหมายของการโค้ชว่าเป็นกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพที่ช่วยส่งเสริมผู้ถ่ายทอดความรู้ โดยให้ไตร่ตรองสะท้อนความคิด สนทนาพูดคุย การฝึกปฏิบัติ และพัฒนาการใช้ความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพของผู้สอนต่อไป จากการให้ความหมายการโค้ชของนักศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายที่สอดคล้องกันและใกล้เคียงกัน เพราะว่าการโค้ชเป็นการช่วยส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพต่อผู้เรียน เน้นให้ผู้สอนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วกลับมาทบทวนไตร่ตรองสะท้อนคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านการสนทนาพูดคุย ด้วยท่าทีของความเป็นกัลยาณมิตรภายในกลุ่ม จากการศึกษาความหมายของการโค้ชข้างต้นสรุปได้ว่าการโค้ช หมายถึง ผู้โค้ชที่มีบทบาทสำคัญในการให้คำชี้แนะ การให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ

การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เข้าอบรมเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด การปฏิบัติด้วยตนเอง รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีการทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น จนผู้เข้าอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรมการทำงานของตนด้วยตนเอง

2.6.2 เป้าหมายการโค้ช

การโค้ชเป็นการช่วยให้ครูผู้สอนได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองได้ ผ่านการคิดไตร่ตรองที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการสอนและการตัดสินใจของตนเองที่เกิดขึ้น วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2558) ได้กล่าวถึงเป้าหมายหลักของการโค้ชเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการการคิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ และนำไปสู่การแสวงหาความรู้ การฝึกฝนทักษะ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จะเห็นได้ว่า เป้าหมายหลักสำคัญของการโค้ช คือ การพัฒนาศักยภาพกระบวนการคิด โดยเฉพาะกระบวนการคิดขั้นสูง โดยมีจุดเน้นที่การสื่อสาร คือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบ แสวงหาแนวทางการแก้ปัญหา กำหนดทางเลือกในการตัดสินใจด้วยตัวของผู้เรียนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติแล้วไตร่ตรองสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อตรวจสอบการทำงานของตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยโค้ชจะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการให้การช่วยเหลือ ได้แก่ การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความคิด การให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้คำแนะนำ วิธีการ เป็นต้น จนทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ ผู้โค้ชจะสามารถนำพาครูผู้สอนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ผู้โค้ชเองจำเป็นต้องอาศัยหลักการและกลวิธีต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นฐานสำคัญในการชี้แนะให้ครูผู้สอนบรรลุเป้าหมายได้ด้วยตนเอง

2.6.3 หลักการโค้ช

หลักการโค้ชเป็นการมุ่งเน้นที่กระบวนการช่วยให้ผู้รับการโค้ชปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีความผูกพันอยู่กับการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด และหาคำตอบที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาศักยภาพไม่ใช่การบอกคำถามให้กับผู้เรียน Knight (2009, 2011) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการโค้ชทางการเรียนการสอนว่า ใช้หลักการของความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในการพัฒนาร่วมกัน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้ 1) ผู้โค้ชจะต้องทำงานร่วมมือกันกับครู มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันและมุ่งทำความเข้าใจครูอย่างแท้จริง 2) ผู้โค้ชและครูจะต้องทำการตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนา 3) ผู้โค้ชจะต้องส่งเสริมให้ครูได้แสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ไป ซึ่งจะทำให้ครูสามารถค้นพบพลังของตนเอง 4) จะต้องมีความสนทนาแลกเปลี่ยน การรับฟังมากกว่าที่จะพูดคุยกันเอง หลีกเลี่ยงการจัดการ โดยผู้โค้ชจะต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนาแลกเปลี่ยนในเนื้อหานั้น 5) ผู้โค้ชจะต้องส่งเสริมให้ครูได้มีการสะท้อนคิดได้นำเสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ โดยที่ไม่ต้องมีการบังคับให้หุ้นส่วนเชื่อในสิ่งเหล่านั้นนั้น เคารพในความ เป็นมืออาชีพของครู และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูที่เพียงพอในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง 6) ผู้โค้ชเน้นให้ครูแต่ละคนได้มีอิสระที่จะสร้างหรือใช้เนื้อหาวิธีการที่คิดว่ามีประโยชน์มากที่สุด โดยมุ่งเน้นไปที่ความสนใจของครูเกี่ยวกับวิธีการที่ครูใช้ความคิดต่าง ๆ ในห้องเรียนโดยเป็นความคิดที่เกิดจากการเรียนรู้ 7) ผู้โค้ชควรจะเรียนรู้ไปพร้อมกับในขณะทำงานร่วมกับครู

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2558) ได้กล่าวถึงหลักการโค้ชว่าเป็นมากกว่าการสอนที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ โดยที่การโค้ชมีลักษณะ ดังนี้ 1) การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการ แรงจูงใจ ความปรารถนา ทักษะ และกระบวนการคิดที่จะนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น 2) ตั้งคำถามผู้เรียนด้วยเทคนิคต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิดที่นำไปสู่การวางแผน การแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์ 3) สังเกตและประเมินพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่เป็นจุดเน้นของการโค้ชในแต่ละครั้ง 4) ประยุกต์เทคนิคการสอนต่าง ๆ มาใช้ในการโค้ชผู้เรียนให้เหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของแต่ละคนในลักษณะการสร้างเครื่องมือช่วยเหลือผู้เรียนชี้แนะและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม 5) ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเชื่อมั่น ความมุ่งมั่นการปฏิบัติที่นำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น 6) ดำรงรักษาสິงที่ดี ๆ ของผู้เรียนและให้การสนับสนุนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ตัดสิน วิพากษ์ วิจาร์ณ จับผิด 7) ประเมินผลการชี้แนะ ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง และนำเสนอสารสนเทศมาพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 8) การดำเนินการชี้แนะบนพื้นฐานของความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อของผู้รับการโค้ช

จะเห็นได้ว่า หลักการโค้ชเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้โค้ชและครูผู้สอนภายใต้บรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตร การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเชื่อของครูผู้โค้ชจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการช่วยให้ครูเกิดการคิด การเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้ดึงศักยภาพการเรียนรู้ของตนเองออกมา กระตุ้นให้ครูได้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ มุ่งเน้นที่การพัฒนาการคิดขั้นสูง เพื่อให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรม โดยใช้การตั้งคำถามอย่างมีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับ การรับฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนคิด เป็นต้น

2.6.4 บทบาทของโค้ช

การที่ผู้รับการโค้ชจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรมหรือไม่อย่างไร บทบาทของผู้โค้ชที่แสดงต่อผู้รับการโค้ชส่งผลต่อความสำเร็จหรือการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ Williamson (2012) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการโค้ชให้กับครูผู้สอน คือ บทบาทและทักษะของผู้โค้ช ได้ระบุถึงบทบาทของผู้โค้ชที่ควรปฏิบัติ 5 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศเพื่อให้ครูเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยที่ไม่ได้เป็นการบังคับ 2) ช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของตนเองได้ 3) การรับฟังอย่างลึกซึ้งเนื่องจากการฟังเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดของผู้โค้ชเพื่อที่จะสามารถให้คำชี้แนะครูได้ 4) การตั้งคำถามเพื่อช่วยให้ครูได้มีการสะท้อนตนเองออกมา 5) การให้ข้อมูลป้อนกลับ โดยที่โค้ชจะให้ข้อมูลป้อนกลับในลักษณะของการไม่สั่ง ไม่บอกว่าจะต้องทำอะไร แต่เป็นการให้ข้อมูลในลักษณะที่ชี้แนะเพื่อให้ครูอยากจะทำไปพัฒนาตนเองต่อ และที่สำคัญการให้ข้อมูลป้อนกลับไปในนั้นจะต้องไม่ไปตัดสินครูว่าสิ่งที่ดีหรือไม่ดี สำหรับ ประภาภทร นิยม (2561) กล่าวถึงหัวใจการเป็นผู้ให้การชี้แนะ มีอยู่ 3 ประการ ดังนี้ หัวใจดวงที่ 1 คือ ศิลปะแห่งการชมโค้ชจะต้องฝึกทักษะการชมที่มีความหมาย คือการรู้จักมองเห็นจุดที่ดีก่อน ทุกคนล้วนมีดีต้องทำให้เจอ การสร้างความเข้าใจข้อนี้สำคัญที่สุด ทุกคนมีข้อดีข้อด้อย แต่อาจมีข้อจำกัดบางอย่าง ข้อติดขัดต่าง ๆ เพื่อนครูต้องช่วยกันค้นหา และให้กำลังใจ ถ้าเราเริ่มต้นที่จุดด้อย จิตใจจะห่อเหี่ยว หมดกำลังใจ ดังนั้นการชมที่มีความหมาย จึงมีผลต่อจิตใจของผู้เป็นโค้ชด้วย เพราะถ้าเราหม่อมองที่เป็นจุดเด่นได้มากในผู้อื่น จิตใจของโค้ชก็ดีขึ้น ใจชุ่มชื่นขึ้น เป็นการยกระดับจิตใจของตนเอง และยกระดับจิตใจของผู้ฟังไปพร้อม ๆ กัน หัวใจดวงที่ 2 คือศิลปะแห่งการนำกลับเข้ามาสู่บทเรียน เมื่อเหตุการณ์ไม่เป็นอย่าง

ที่คิด เกิดความผิดหวัง เสียใจ น้อยใจ อารมณ์ด้านลบต่าง ๆ ถ้าเรายินดีที่จะรับฟังอย่างเป็นกลาง มันคงไม่หวั่นไหวไปกับอารมณ์ที่เพื่อนกำลังเผชิญ เราก็จะมีสติช่วยสะท้อนอย่างฉลาด ใช้ภาษาอย่างแยบคาย ดึงเพื่อนครู่ให้กลับเข้าสู่เป้าหมายในการสอนได้ และหัวใจดวงที่ 3 คือร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกันเคียงบ่าเคียงไหล่ เราอยู่ในชุมชนเดียวกันแล้ว ถ้าวาลงเรือลำเดียวกัน ต้องลงไปเรียนรู้ด้วยกัน ต้องเคียงบ่าเคียงไหล่กัน เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์เดียวกัน รับรู้ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อที่จะแนะนำหรือไปบอกเพื่อนครูได้อย่างชัดเจน เข้ากับเหตุการณ์ เป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2558) ได้กล่าวถึงบทบาทการโค้ชเพื่อการรู้คิด ดังนี้

- 1) พัฒนาศาสนาความสามารถในการรับรู้ การคิดและการตัดสินใจ
- 2) สร้างความรู้ใหม่จากการคิดไตร่ตรอง และการสะท้อนคิด (reflective thinking)
- 3) แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด
- 4) ใช้สุนทรียสนทนา (dialogue) เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
- 5) ใช้พลังคำถาม (power questions)
- 6) ถอดบทเรียน (lesson learner) และ
- 7) ผู้เรียนวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งโค้ชจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้กระตุ้นหรือคอยให้คำชี้แนะแก่ผู้เรียน เพื่อดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดขั้นสูง รวมถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการทางความคิดเพื่อพัฒนาการเติบโต (Growth mindset) การสร้างบรรยากาศทางบวก (Affirming) การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ (Fee-up) การใช้พลังคำถาม (Power questions) การชี้แนะเพื่อการรู้คิด (Cognitive guide) การให้ความเอื้ออาทร (Caring) การกำกับติดตามความหน้าการเรียนรู้ (Monitoring) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด (Feed-forward) การถอดบทเรียน (Lesson learning) (Costa & Garmston, 2002; DoFour & DoFour, 2012; Ellison & Hayes, 2009; Feather & Aznar, 2011; Kise, 2017; Knight, 2011; Morel & Cushman, 2012; Sweeney, 2013; Whitmore, 2017)

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้โค้ช พบว่า ปัจจัยการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนามาสู่บทบาทของการเป็นผู้โค้ชได้ดีและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ปรโตโฆสะ (หลักกัลยาณมิตร) คือ เสี่ยงจากผู้อื่นหรือการชักจูงจากปัจจัยภายนอก คือ การรับฟังคำชี้แนะ การเล่าเรียนความรู้ การสนทนาแลกเปลี่ยน การซักถาม การอธิบาย การแนะนำการเรียนรู้จากผู้อื่นที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งกัลยาณมิตรเป็นบุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูงแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีความสุข เจริญก้าวหน้า และให้เกิดการพัฒนา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559ก) จะเห็นได้ว่ากัลยาณมิตรมีความสำคัญต่อผู้เรียนหรือผู้รับการโค้ชเป็นอย่างมาก เนื่องจากกัลยาณมิตรที่ดีจะชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถนำพาผู้เรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรมในทางที่ดีได้ การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีนั้น ผู้โค้ชจะต้องสร้างทั้งปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายนอก คือ กัลยาณมิตร รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายใน คือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดถูกวิธีตามวิธีการแห่งโยนิโสมนสิการควบคู่กัน ผู้วิจัยสรุปหลักธรรมที่เกี่ยวกับผู้โค้ชเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556ก, 2556ข; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558, 2562; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559; ชนินทรณ์ อารีกุล และคณะ, 2562)

1. ปิโย การปฏิบัติตนของผู้โค้ชที่มีความเป็นมิตรเป็นที่รักต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสบายใจ รู้สึกสนิทสนม ไม่หวาดกลัว ชวนให้ผู้เรียนอยากเข้าไปสอบถาม อยากเรียนรู้ด้วย โดยโค้ชจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกดังกล่าวได้จะต้องตั้งตนยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่

1.1 เมตตา การมีความรักความปรารถนาดีต่อผู้เรียน อยากให้ผู้เรียนมีความเจริญก้าวหน้าทางการเรียนรู้ทั้งมิติทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

1.2 กรุณา การมีความรู้สึกหวั่นไหวต่อปัญหาของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด หรือทักษะการปฏิบัติของผู้เรียน เมื่อเห็นผู้เรียนเกิดปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความรู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจ อยากให้การช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนพ้นปัญหานั้น

1.3 มุทิตา การรู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อผู้เรียนสามารถคิดและลงมือปฏิบัติในสิ่งนั้นได้สำเร็จ การให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในศักยภาพและความสามารถของตนเอง

1.4 อุเบกขา การปล่อยวาง มีใจเป็นกลาง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ได้เลือก ได้วางแผน ออกแบบสร้างสรรค์การเรียนรู้ และได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการกระทำพร้อมทั้งหาวิธีการจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยที่ผู้โค้ชไม่เข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงแต่อย่างใด ผู้โค้ชเป็นเพียงผู้คอยให้คำปรึกษา สังเกตผู้เรียนเมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาอุปสรรค ความล้มเหลว ทำไม่ได้ หรือเกิดความท้อถอยในการทำงาน เป็นต้น

2. ครู การปฏิบัติตนของผู้โค้ชให้มีความน่าเคารพต่อผู้เรียน การประพฤติปฏิบัติตนตามสมควรแก่ฐานะของการเป็นโค้ชเพื่อผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกอบอุ่นใจปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้ การทำให้ผู้เรียนรู้สึกความไว้วางใจในตัวโค้ช สิ่งที่จะช่วยทำให้ผู้โค้ชมีคุณสมบัติดังกล่าว คือการมีหลักธรรมพละ 5 คือ ธรรมที่เป็นกำลังในการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

2.1 ศรัทธาพละ (power of confidence) การมีความเชื่อมั่นทั้งต่อตนเองและผู้เรียนว่ามีศักยภาพทางการเรียนรู้ การคิด การปฏิบัติด้วยตนเอง ศรัทธาในตัวผู้เรียนซึ่งเป็นมนุษย์ว่าสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ ทำดีได้ ประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง คุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา คือ การเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ในฐานะเป็นสัตว์ประเสริฐที่ฝึกได้ หรือเป็นสัตว์แห่งการเรียนรู้ ความพิเศษจึงอยู่ที่ฝึกได้ เรียนรู้หรือพัฒนาตนเองให้ดีและประสบความสำเร็จได้

2.2 วิริยะพละ (power of effort) การวางแผน ออกแบบสร้างสรรค์การเรียนรู้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้และการโค้ชเพื่อให้การชี้แนะผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การคิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยที่ไม่ทอดทิ้งผู้เรียนให้หลุดออกจากวงการเรียนรู้แม้แต่คนเดียว

2.3 สติพละ (power of mindfulness) หัวใจสำคัญของการเป็นผู้โค้ช คือการมีสติระลึกรู้ตัวในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เพราะสติหรือสติปัญญานี้ทั้ง 4 เป็นที่ตั้งแห่งสติที่นำไปสู่สมาธิและปัญญา โดยผู้โค้ชจะต้องมีสติกำหนดพิจารณารู้เท่าทันการกระทำ (กายานุปัสสนา) มีสติกำหนดพิจารณารู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึก (เวทนานุปัสสนา) มีสติกำหนดพิจารณารู้เท่าทันอาการของจิตหรือความคิดที่เกิดขึ้น (จิตตานุปัสสนา) และมีสติกำหนดพิจารณารู้เท่าทันธรรมหรือความจริงที่เกิดขึ้นกับตนเองเกี่ยวกับนิรวณ 5 อุปาทานชั้น 5 อายตนะภายในและภายนอก อริยสัจ 4 เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสติเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้และการโค้ช การที่ผู้โค้ชมีความใจเย็น ไม่ตื่นตระหนกง่าย ไม่ฉุนเฉียว มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนได้ง่าย ย่อมเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น

2.4 สมาธิพลัง (power of concentration) นอกจากการมีสติรู้เท่าทันในการกระทำ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองขณะจัดการเรียนรู้และการโค้ชแล้ว การมีสมาธิ มีความใจจดใจจ่อ แน่วแน่ มั่นคงในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน โดยเฉพาะการมีสมาธิรับฟังความคิดเห็นผู้เรียน อย่างลึกซึ้ง ตั้งใจฟังให้ได้ยินความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนซึ่งแฝงอยู่ในด้าน ฟังเพื่อให้เข้าใจเหตุผล อารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ไม่ด่วนสรุป ไม่ตัดสินผู้เรียนตามความคิดความรู้สึกและมุมมองของตนเอง โดยปราศจากข้อมูลที่เพียงพอหรือตอบสนองสิ่งที่ได้ยินไปยังผู้เรียน โดยที่ยังไม่ผ่านการคิดพิจารณา อย่างแยกคาง

2.5 ปัญญาพลัง (power of wisdom) การเป็นผู้มีความรอบรู้ รู้ลึก รู้กว้าง รู้จริง ในสาระข้อมูลหรือเรื่องนั้น ๆ รวมถึงการรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งควรทำไม่ควรทำ ลักษณะการสอนใน พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงคุณสมบัติผู้สอนที่มีปัญญาว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความแตกฉานในด้านต่าง ๆ สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เป็นเหตุเป็นผล สามารถอธิบายเรื่องยากให้ ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนได้ คุณสมบัติของผู้สอนที่มีปัญญาดังกล่าวเรียกว่า ปฏิสัมภิตา 4 ได้แก่ 1) อัถลปฏิสัมภิตา การมีความเข้าใจชัดเจนถูกต้องในข้อมูลนั้น สามารถตั้งคำถามการตรวจสอบสาระ ข้อมูล จำแนกแยกแยะว่าเป็นข้อมูล ความรู้จริงหรือไม่จริง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ อย่างไร เกิดเป็นปัญญาความแตกฉานในสาระข้อมูลนั้น และสามารถอธิบายขยายความให้ผู้เรียนได้ เข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน 2) ธัมมปฏิสัมภิตา สามารถสรุปใจความสำคัญหรือค้นหาคำ สำคัญ (Keywords) จากสาระข้อมูลหรือความรู้ เรื่องนั้นได้ตรง ถูกต้อง และชัดเจน 3) นิรุตติ ปฏิสัมภิตา สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจได้ตรงกัน และเห็นตามได้ และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมภิตา สามารถสังเคราะห์แนวคิดจากเนื้อหาสาระข้อมูลที่มีอยู่ เดิม เพื่อสร้างแนวคิดใหม่และความรู้ใหม่ได้ รวมถึงการนำสิ่งที่สังเคราะห์ขึ้นมาสร้างสรรค์นวัตกรรม การแก้ปัญหาทางสังคมได้

3. ภาวนีโย การปฏิบัติตนของผู้โค้ชให้มีความน่าเจริญใจ ควรค่าแก่การเคารพ ยกย่องในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง การที่โค้ชเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีงาม ได้นั้น ผู้โค้ชเองจะต้องมีความประพฤติ เป็นแบบอย่างที่ดีงามเสียก่อน เพราะการประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนก็เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งเช่นกัน เป็นการเรียนรู้ผ่านการเป็นตัวแบบ (Modeling) จากพฤติกรรมของผู้โค้ชที่แสดงออกไปได้เช่นกัน ดังที่คำโบราณได้เคยกล่าวไว้ว่า การ เป็นแบบอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน เป็นต้น

4. วัตตา การปฏิบัติตนของผู้โค้ชในการเป็นที่ปรึกษาที่ดี สามารถอธิบายแสดง เหตุผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้อย่างชัดเจน รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร รวมถึงคอยให้ คำแนะนำกล่าวตักเตือน ให้คำชี้แนะแนวทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องนั้น ๆ ลักษณะการสอนในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงใช้หลักเทศนาวิธี 4 เพื่อใช้ในการ อธิบายขยายความรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ชัดเจน ได้แก่ 1) การชี้ให้ชัด การชี้แจงให้ผู้เรียนได้เห็นชัดเจน จะสอนอะไรก็จำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงผลให้ชัดเจนจน ผู้เรียนมีความเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริง เน้นสอนจากสิ่งที่ย่างไปยาก สอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหาสิ่ง ที่เป็นนามธรรม 2) ชวนให้ปฏิบัติ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และอยากลงมือ ปฏิบัติ การให้คำแนะนำหรืออธิบายให้ผู้เรียนได้มองเห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติหรือไม่ควรทำ เพื่อให้เกิด

ความรู้สึกซึ่งในคุณค่าของเรื่องนั้น จนมองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเอง เกิดแรงบันดาลใจ และอยากลงมือทำสิ่งนั้น 3) เราให้กล้า การปลูกเร้าใจผู้เรียนให้เกิดความกระตือรือร้นต้องการที่อยากจะเรียนรู้ อยากลงมือปฏิบัติด้วยอุทิศสหายเพียร มีกำลังใจ และมั่นใจในตนเองที่จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง 4) ปลูกให้เร้าแรง การชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นถึงผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากความสำเร็จและความก้าวหน้าเมื่อบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป โดยโค้ชจะต้องมีกลวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้

5. วจนักขโม การปฏิบัติตนของผู้โค้ชในการอดทนรับฟังคำปรึกษา พร้อมให้ผู้เรียนซักถาม การมีความอดทนต่อการทำหน้าที่ รวมถึงการอดทนต่อพฤติกรรมและคำพูดที่มากกระทบใจ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอ รวมถึงคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ ฟังผู้เรียนได้โดยที่รู้สึกไม่เบื่อ ไม่มีอารมณ์ฉุนเฉียว ซึ่งการที่เป็นผู้ที่มีความอดทนต่อถ้อยคำ และอดทนต่อวาทะกิริยาก้าวร้าวรุนแรงของผู้เรียนได้นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็งของผู้เป็นโค้ช โค้ชจึงต้องมีทั้งสติและขันติ ประจําใจ รู้จักรักษาควบคุมอารมณ์ของตนเอง เพราะหน้าที่ของผู้โค้ชคือเป็นเพื่อนร่วมเดินทางกับผู้เรียนด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ไม่รู้ให้รู้ได้ด้วยตนเอง

6. คัมภีร์จะ กถิง กัตตา การปฏิบัติตนของผู้โค้ชที่สามารถอธิบายเรื่องยากให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปได้ โดยผู้โค้ชจะต้องอาศัยคุณสมบัติของปัญญาหรือปฏิสัมพันธ์ 4 และหลักเทศนาวิธี 4 เข้ามาช่วยเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน

7. โน จัญฐาเน นิโยชเย การปฏิบัติตนของผู้โค้ชที่ไม่ชักนำหรือชี้แนะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การคิด และการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษภัยแก่ผู้เรียน และบุคคลอื่น รวมถึงการไม่ชักชวน ยุยงให้ผู้เรียนไปทำเรื่องที่เหลวไหล และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อม

8. การปฏิบัติตนของผู้โค้ชที่จะต้องกระตุ้นความคิดผู้เรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดขั้นสูงตามหลักโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธี เช่น การคิดสืบสาวหาสาเหตุปัจจัย การคิดวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบ การคิดแก้ปัญห การคิดคุณโทษและทางออก การคิดสร้างสรรค์ในทางกุศล เป็นต้น โดยผู้โค้ชจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากบุคคลอื่น สื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ หรือแหล่งภูมิปัญญา และให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้โค้ชมีผลต่อการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน เป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้กับผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ผู้โค้ชจะต้องเป็นปรโตโฆสะที่ดี กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภายในคือคิดถุวิธี หรือโยนิโสมนสิการ ควบคู่กันไป เนื่องจากกัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นบ่อเกิดปัญญาหรือมีสัมมาทิฐิ ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมใหม่ได้ ทั้งสองปัจจัยจึงมีความสัมพันธ์สนับสนุนกันและกันไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ ผลการวิจัยของ ฉัตรชัย เสนสาย (2556) พบว่า กัลยาณมิตรอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และกัลยาณมิตรมีอิทธิพลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่ได้เรียนรู้จากผู้โค้ชที่เป็นกัลยาณมิตรธรรม อาจส่งผลต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การคิดอย่างถูกวิธี การคิดเป็นระบบ การคิดอย่างมีเหตุผล และการคิดเร้ากุศล ที่มากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น การฝึกอบรมที่ใช้การโค้ชเพื่อการชี้แนะผู้เรียนจึงต้องยึดหลักกัลยาณมิตร 7 หลักพรหมวิหาร 4 หลักผละ 5 หลักสติปัญญา 4 ปฏิสัมพันธ์ 4 เข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด การลงมือปฏิบัติด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม ผู้โค้ชสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายใต้ความเป็นกัลยาณมิตร การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การใช้พลังคำถาม การให้ความเอื้ออาทร ดูแลเอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ การกำกับติดตามความหน้าทางการเรียนรู้ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การถอดบทเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม ดังนั้น บทบาทการเป็นโค้ชเหล่านี้ผู้เป็นโค้ชที่จะต้องให้ความสำคัญและมีความสามารถในการให้คำชี้แนะการเรียนรู้แก่พระสอนศีลธรรม ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การคิด และการปฏิบัติจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นที่ปรึกษา โครงการคุณธรรมได้ด้วยตนเอง

2.6.5 ขั้นตอนการโค้ช

การโค้ชมีหลากหลายรูปแบบในแต่ละรูปแบบมีหลักการ ความเชื่อ การปฏิบัติที่แตกต่างกันในด้าน การปฏิบัติตนของผู้ชี้แนะ และความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน การชี้แนะโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coaching) เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพที่โค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญมุ่งเน้นการพัฒนาให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และมีผลการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น (สมาพร มณีอ่อน, 2560) การชี้แนะเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching) เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพที่โค้ชมุ่งให้ผู้รับการชี้แนะได้เรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยการชี้แนะนำตนเอง (self-directed learning) โดยผู้ชี้แนะและผู้รับการชี้แนะมีการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกที่ดีต่อกัน เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการด้านคิดและการสร้างสรรค์ความรู้ให้เกิดขึ้นภายในตนเอง สำหรับขั้นตอนการโค้ชหรือการชี้แนะมีขั้นตอนกระบวนการโค้ช 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) เป็นการทำให้ผู้รับการชี้แนะได้เข้าใจเป้าหมายในการเข้ารับการชี้แนะ รวมถึงการเลือกวิธีการต่าง ๆ ในการชี้แนะ 2) การให้คำปรึกษาแนะนำ (Monitoring) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และปรับปรุงแก้ไขการให้เกิดประสิทธิภาพ 3) การวิเคราะห์ (Analysis) โดยให้การชี้แนะแก่ผู้รับการชี้แนะได้มีการทบทวนไตร่ตรองประสบการณ์หรือสรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 4) การประยุกต์ (Apply) การนำความรู้ใหม่ที่เกิดจากการทบทวนไตร่ตรองประสบการณ์ไปใช้เพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของตนเอง (Costa and Garmston, 2002) สอดคล้องกับ Zepeda (2008) ได้นำเสนอขั้นตอนการชี้แนะ ประกอบด้วย 1) การประชุมก่อนการสังเกตการสอน (Pre-observation Conference) 2) การสังเกตการสอน (Classroom Observation) 3) การประชุมหลังการสังเกตการสอน (Post-observation Conference) เช่นเดียวกับ วัชรวิภา เลาเรียนดี (2556) ได้นำเสนอวงจรการชี้แนะ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การสังเกตการณ์สอนและการปฏิบัติ (Event Observation) 3) การไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflecting) เช่นเดียวกันกับ พัชรินทร์ ดวงศรี (2562) ได้กำหนดกระบวนการชี้แนะทางปัญญาเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นปฏิสัมพันธ์ 3) ขั้นสะท้อนคิด 4) ขั้นนำไปใช้ สรุปได้ว่า ขั้นตอนของการโค้ชโดยทั่วไปจะมีอยู่ 3 ขั้นตอนหลักสำคัญ ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน และขั้นไตร่ตรองสะท้อนคิดการเรียนรู้

จะเห็นได้ว่าแนวคิดการโค้ชทั้งที่เป็นสากล และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้โค้ชในทางพระพุทธศาสนาข้างต้น มีความสอดคล้องกันเพราะผู้โค้ชเป็นคุณสมบัติหนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้ภายนอกที่จะส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด การปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลงตนเองด้านการสอนสู่คุณภาพผู้เรียนในห้องเรียนอย่างแท้จริง การโค้ชจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยในการสนับสนุนการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโค้ชมุ่งเน้นการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การตั้งคำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ การถอดบทเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น ผู้โค้ชยึดหลักการให้การชี้แนะผู้สอนโดยใช้หลักความเป็นกัลยาณมิตรธรรม หลักโยนิโสมนสิการ หลักพรหมวิหาร 4 หลักพละ 5 หลักสติปัญญาเข้ามาช่วยในการชี้แนะแก่พระสอนศีลธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และการมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนโครงการคุณธรรม การเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จากการศึกษาแนวคิดการโค้ชทั้งที่เป็นสากลและหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้โค้ชดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทั้งสองแนวคิดเป็นสาระสำคัญเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยมีสาระสำคัญดังนี้ 1) การโค้ชเป็นการให้คำชี้แนะด้วยความเป็นกัลยาณมิตร การมีพรหมวิหารธรรม และกำลังของพละทั้ง 5 อันมีสติเป็นฐานหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน ให้ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแล ความรักความเมตตา อำนวยความสะดวกให้เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้ การถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่เน้นวงกัลยาณมิตรสนทนา 2) การโค้ชเป็นการมุ่งเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างถูกวิธี หรือการคิดอย่างแยกคอกตามหลักโยนิโสมนสิการ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตั้งคำถามที่มีพลังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและการเรียนรู้ 3) การโค้ชเป็นการสังเกตกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน กำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ มีการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การชื่นชมมองเห็นจุดที่ดี เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเองของผู้เรียน 4) การโค้ชเป็นการอาศัยหลักการสร้างความไว้วางใจ การเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันอย่างเท่าเทียม การรับฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนคิดอย่างสร้างสรรค์ และคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหากันไปด้วยกัน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบ และแนวคิดการโค้ชทั้งที่เป็นสากล และแนวคิด หลักการ ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพุทธ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม สามารถเปรียบเทียบแนวคิด ทฤษฎี หลักการต่าง ๆ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและตามแนววิถีพุทธ

แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ที่เป็นสากล	แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธ
การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Mezirow องค์ประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรมใหม่ที่ดีหรือแตกต่างจากเดิม ได้แก่ 1. ประสบการณ์ที่เป็นภาวะย้อนแย้งกับความรูสึก ความเชื่อเดิมตนเอง (Experience) 2. การไตร่ตรองสะท้อนคิดอย่างแยกกาย (Critical reflection) 3. การสนทนาแลกเปลี่ยนทางความคิดกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational discourse) การคิดเชิงออบแบบของ Stanford d. school 1. ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) การสร้างความเข้าใจในปัญหาของกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การช่วยแก้ปัญหาที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย 2. ตีกรอบโจทย์ปัญหา (Define) การนำข้อมูลที่ได้จากการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ให้ได้กรอบโจทย์หรือปัญหาที่ชัดเจน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ออกแบบและกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา 3. สร้างความคิด (Ideate) การสังเคราะห์คำตอบหรือทางเลือกใหม่ ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้คำตอบหรือทางเลือกใหม่ที่มีคุณภาพและสมบูรณ์ขึ้น พร้อมสำหรับการคัดกรองนำไปพัฒนาต้นแบบการแก้ปัญหา 4. สร้างต้นแบบ (Prototype) การถ่ายทอดไอเดียให้เป็นรูปเป็นร่างที่ง่ายสุด ถูกสุด เร็วสุด ให้เป็นต้นแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย 5. การทดสอบ (Test) เป็นกระบวนการทดสอบเพื่อพัฒนาและปรับแก้แนวคิดให้ดีขึ้น การทดสอบกับผู้ใช้งาน	ปรโตโฆสะ (หลักกัลยาณมิตร) ปรโตโฆสะ คือ การหมั่นรับฟังคำแนะนำ ข่าวสาร การสนทนาซักถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้อื่น การเรียนรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในฐานะผู้เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นจากภายนอกหรือปัจจัยทางสังคม กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ให้ประสบผลดีและความสุข ให้เจริญก้าวหน้าไปด้วยดี หลักปัญญาวัชรธรรม 1. สัมปยุตสังเสวะ การรู้จักคบหาบุคคลบัณฑิต ผู้รู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ดีและเป็นประโยชน์ด้วยความศรัทธา เรียกว่า ใฝ่เรียน 2. สัทธัมมัสสวนะ ตั้งใจศึกษาจากบุคคลผู้รู้แหล่งเรียนรู้ด้วยฉันทะ เรียกว่า ใฝ่รู้ 3. โยนิโสมนสิการ การนำสิ่งที่ศึกษามาคิดพิจารณาโดยแยกกาย เรียกว่า ใฝ่คิด 4. อัมมานุสम्मปฏิบัติ การนำข้อมูลความรู้จากการศึกษาไปลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่า ใฝ่ทำ หลักโยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการ เป็นการใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดโดยแยกกาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาไตร่ตรอง แยกแยะสิ่งนั้น ๆ ออกมาให้เห็นตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะการคิดเชิงพุทธ ทั้ง 4 ประการ ได้แก่ การคิดถูกวิธี การคิดอย่างมีระเบียบ การคิดมีเหตุผล และการคิดเร้ากุศลหรือการคิดให้เกิดสิ่งที่ดีงาม

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ที่เป็นสากล	แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธ
การคิดเชิงออกแบบของ UK Design Council 1. การค้นพบ (Discover) เป็นการค้นพบปัญหาแล้วทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายให้ลึกซึ้งมากที่สุด ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง เพื่อที่จะนำไปสู่การ 2. การทำความเข้าใจปัญหา (Define) เป็นการคัดกรองและจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการจะแก้ไข โดยการนำเอาข้อมูลทั้งหมดในขั้นของการค้นพบมาวิเคราะห์เพื่อที่จะคัดกรองให้เป็นปัญหาที่แท้จริง 3. การพัฒนาแนวคิด (Develop) เป็นการระดมไอเดียอันหลากหลาย เพื่อหาวิธีการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และเลือกไอเดียที่ดีที่สุดไปสร้างต้นแบบ มีการทดสอบก่อนนำไปใช้จริง 4. การนำไปปฏิบัติจริง (Deliver) เป็นการนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติจริง เพื่อตอบโจทย์ปัญหาที่ตั้งไว้ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร การโค้ช (Coaching) การโค้ชเป็นกระบวนการชี้แนะ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะการทำงานของครูผู้สอน เพื่อช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน การโค้ชเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้โค้ชและผู้รับการโค้ช โดยการสร้างการสร้างบรรยากาศทางบวก การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ การใช้พลังคำถาม การชี้แนะเพื่อการรู้คิด การให้ความเอื้ออาทร การกำกับติดตามความหน้าทางการเรียนรู้ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ การให้ข้อมูลป้อนกลับ การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองและการถอดบทเรียน โดยมีขั้นตอนของการโค้ช 3 ขั้นตอน ได้แก่	หลักอริยสัจ 4 1. ทุกข์ เป็นการทำความเข้าใจในสภาพการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นและกำหนดปัญหาให้ชัดเจน 2. สมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริง ว่าปัญหานั้นเกิดจากสาเหตุและปัจจัยใดบ้าง 3. นิโรธ กำหนดเป้าหมายและคิดค้นวิธีแก้ปัญหาหรือหาแนวทางในการแก้ปัญหา 4. มรรค การลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่ได้พัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการแก้ปัญหา หลักปัญญา 3 1. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการรับรู้เรียนรู้จากการฟัง การแสวงหาความรู้ การอ่าน การดู การสัมผัส การแลกเปลี่ยน 2. จินตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างแยกแยะตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง 3. ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการประสบการณ์ลงปฏิบัติเกิดเป็นประสบการณ์ตรงที่เข้าใจ และเข้าถึงปัญหาได้ด้วยตนเอง หลักไตรสิกขา ไตรสิกขาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1. อธิศีลสิกขา เป็นการฝึกฝนอบรมตนให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงามทั้งทางกาย และวาจา ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่น สิ่งอื่น 2. อธิจิตตสิกขา เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีสมรรถภาพทางการคิดขั้นสูง เสริมสร้างให้จิตมีคุณธรรม สุขภาพจิตที่ดีพร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ที่เป็นสากล	แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธ
ชั้นวางแผน ชั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน และชั้นไตร่ตรองสะท้อนคิดจากการปฏิบัติ	3. อธิปัญญาสิกขา เป็นการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้นๆ ตามความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การวินิจฉัย ตรวจสอบความรู้เข้าใจตามเหตุและผล หลักพรหมวิหาร 4 1. เมตตา มีความรักปรารถนาดี เป็นมิตรที่ดีต่อผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นมีความสุข 2. กรุณา มีความรู้สึกห่วงใยต่อปัญหาของผู้อื่น อยากให้การช่วยเหลือเพื่อให้พ้นจากปัญหานั้น 3. มุทิตา มีความรู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นคิด พุด และลงมือทำสำเร็จได้ด้วยตนเอง 4. อุเบกขา ให้ออกาสให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ การคิด และการปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดการพึ่งพาตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ด้วยตนเอง หลักพละ 5 1. ศรัทธาพละ การมีความเชื่อมั่นทั้งต่อตนเองและผู้เรียนว่ามีศักยภาพทางการเรียนรู้ สามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ ฝึกฝนตนเองได้ 2. วิริยะพละ การมีความเพียรพยายามวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนรู้และโค้ชผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การคิด ปฏิบัติด้วยตนเอง 3. สติพละ การมีสติรู้ตัวรู้เท่าทันในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช ช่วยทำให้การจัดการเรียนรู้และการโค้ชมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4. สมาธิพละ เมื่อมีสติรู้ตัวจะส่งเสริมให้จิตมีความสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน มีใจจดจ่อในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชมากขึ้น 5. ปัญญาพละ การเป็นผู้มีความรอบรู้ รู้ลึก รู้กว้าง รู้จริงในข้อมูลหรือเรื่องนั้น ๆ รวมถึงการรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ที่เป็นสากล	แนวคิดทฤษฎี หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธ
	หลักสติปัญญา 4 1. กายานุปัสสนา การมีสติระลึกตัวตนในการกระทำตนเอง ทั้งก่อน ขณะ และหลังจากการจัดการเรียนรู้และการโค้ช 2. เวทนานุปัสสนา การมีสติระลึกตัวตนในอารมณ์และความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้น ทั้งก่อน ขณะ และหลังจากการจัดการเรียนรู้และการโค้ช 3. จิตตานุปัสสนา การมีสติระลึกตัวตนในความคิดของตนเอง ทั้งก่อน ขณะ และหลังจากการจัดการเรียนรู้และการโค้ช 4. ธัมมานุปัสสนา การมีสติระลึกตัวตนในปรากฏการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ทั้งก่อน ขณะ และหลังจากการจัดการเรียนรู้และการโค้ช

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่าแนวคิด ทฤษฎี หลักการเรียนรู้ที่เป็นสากลกับการแนวความคิดการเรียนรู้ตามแนวพุทธ เป็นแนวความคิดการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ปฏิบัติอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างแยบคาย และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน โดยมีโค้ชเป็นปรโตโฆสะกัลยาณมิตรที่ให้การชี้แนะอย่างมีสติ สมาธิ และปัญญาในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ทั้งด้านมิติพฤติกรรมการสอน มิติทางด้านอารมณ์หรือจิตใจที่เป็นเชิงบวกต่อการสอนและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และมิติทางปัญญาการมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้ถูกต้อง เหตุผลความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการนำแนวความคิดการเรียนรู้ที่เป็นสากลและแนวความคิดการเรียนรู้ตามแนวพุทธมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2.7 สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานพระสอนศีลธรรม จัดตั้งขึ้นตามประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การแบ่งส่วนงาน พ.ศ. 2556 ตามราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2556 เพื่อดำเนินการ

รับผิดชอบงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตอบสนองยุทธศาสตร์ที่ 3 ภายใต้แผนพัฒนา มหาวิทยาลัย ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนางานบริหารวิชาการแก่สังคมให้มีคุณภาพ ให้เป็นที่ยอมรับระดับชาติและนานาชาติ และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยสำนักงานพระสอนศีลธรรม มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสรรหาพระสอนศีลธรรม ส่งเสริม พัฒนาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การนิเทศติดตามประเมินผล การจัดการเรียนการสอน งานบริหารงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรม การปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย และมีกลุ่มงานภายในสังกัด 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานบริหาร กลุ่มงานแผนงานและประเมินผล และกลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2562ก)

1. กลุ่มงานบริหาร ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ และเบิกจ่ายค่าตอบแทน งานบัญชี งานธุรการ งานประชุมคณะกรรมการ งานสารบรรณ งานพัสดุ งานประสานงาน งานประชาสัมพันธ์ รวมทั้งจัดทำระบบสารสนเทศ ดูแลเว็บไซต์โครงการจัดทำสถิติฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรม และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มงานแผนงานและประเมินผล ปฏิบัติงานจัดทำแผนงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และติดตาม ประเมินผล ให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย งานประกันคุณภาพการศึกษา งานวิเคราะห์แผนงานและโครงการ งานประสานงานกับศูนย์อำนวยการส่วนภูมิภาคทุกหน่วย งานจัดทำระบบสารสนเทศด้านการประเมินผลติดตาม และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม ปฏิบัติงานจัดทำแผนพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เป็นไปตามเป้าหมาย รวมทั้งติดตามประเมินผล ศึกษาวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรม งานพัฒนาหลักสูตรอบรมพระสอนศีลธรรม งานจัดอบรมพระสอนศีลธรรม งานนิเทศติดตามประเมินผลการสอนของพระสอนศีลธรรม ติดต่oprสานงานกับศูนย์อำนวยการส่วนภูมิภาคทุกหน่วย งานด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรม งานกิจกรรมพิเศษ และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ แต่ละกลุ่มงานขับเคลื่อนภาระกิจภายใต้วิสัยทัศน์ของสำนักงานพระสอนศีลธรรม คือ เป็นพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสถานศึกษา ใน 3 พันธกิจหลัก คือ 1) การส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรมและคุณธรรมในสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการส่งเสริมศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพ 3) การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเป็นพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสถานศึกษา และอีก 4 ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ 1) พัฒนาและวางระบบบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมให้ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ 3) พัฒนาพัฒนาสมรรถนะและบุคลากรให้มีความเป็นอาชีวะวิถีพุทธ 4) เพิ่มคุณค่าและความผูกพันให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยพระสอนศีลธรรมมีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) จัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาตามมาตรฐานการเรียนรู้อุทธศาสตร์แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาปัญญา จิตใจ และคุณธรรมของผู้เรียน 3) จัดอบรมธรรมศึกษาให้กับผู้เรียนที่มีความสนใจ และ 4) ส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ

สรุปได้ว่า สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพันธกิจหลักสำคัญอยู่ 3 ด้าน คือ 1) ส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมในสถานศึกษา 2) พัฒนากระบวนการส่งเสริมศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล 3) ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความ

ร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสถานศึกษา โดยพระสอนศีลธรรมมีบทบาทหน้าที่อยู่ 4 ประการ คือ 1) การสอนพระพุทธศาสนาในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในกลุ่มสาระวิชาพระพุทธศาสนา 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมศีลธรรม พัฒนาปัญญา และคุณธรรมให้กับผู้เรียน 3) การตรวจสอบธรรมศึกษา 4) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทข้อที่ 2 คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาปัญญาจิตใจ และคุณธรรมของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยภายในประเทศ

พิณทิพา สืบแสง และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาครูตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงตัวเอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 39 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านเพื่อคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 17.60$, S.D. = 3.14) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการเปลี่ยนแปลงตัวเองของนักศึกษาด้านการอ่านเพื่อคิดวิเคราะห์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สุขมิตร กอมณี (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านคนและสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 35 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. โมเดลการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านคนและสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา ประกอบด้วย บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการเรียนรู้ ผลลัพธ์ และผลย้อนกลับ 2. ผลการศึกษาการใช้โมเดลการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง พบว่า 1) นักศึกษามีทักษะด้านคนและสังคม (Soft Skills) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบโดยรวมอยู่ในระดับดี 2) คะแนนทักษะด้านคนและสังคม (Soft Skills) ด้านทักษะการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผู้เรียนมีทักษะด้านคนและสังคม (Soft Skills) ด้านความสามารถในการปรับตัวโดยรวมอยู่ในระดับดี 4) คะแนนทักษะด้านคนและสังคม (Soft Skills) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิชญา ผิวคำ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะครูผู้นำของนักศึกษาครู บนฐานทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการสืบสอบแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพครู สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 14 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการเสริมสร้างภาวะครูผู้นำของนักศึกษาครู มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนของกระบวนการ ระยะเวลา และการประเมินผล 2. ผลของการทดลองใช้กระบวนการ พบว่า นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้นำของนักศึกษาครูทั้งในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลการร่วมมือและการพัฒนาตนเอง และด้านทักษะ

การสื่อสารและการปฏิบัติการสอน และมีระดับภาวะครูผู้นำอยู่ในระดับมาก เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 และเกิดการเปลี่ยนแปลงระดับภาวะผู้นำมาสู่ระดับมากเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 50 รองลงมาคือ ระดับปานกลาง คิดเป็นจำนวน 6 คน หรือร้อยละ 42.86 และระดับมากที่สุด ระดับน้อย ระดับน้อยที่สุด มีการเปลี่ยนแปลงที่เท่ากันคือ ระดับละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ในแต่ละระดับ

ราชนัน ทองคำ และกาญจนา บุญส่ง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร ผูกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานของวิทยาลัยการอาชีพ ปรานบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูวิทยาลัยการอาชีพปรานบุรี จำนวน 6 คน และนักศึกษา จำนวน 45 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรผูกอบรม มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อการผูกอบรม และการวัดและประเมินผล 2. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ครูมีความรู้สมรรถนะและการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานหลังการผูกอบรมมีสูงกว่า ก่อนผูกอบรม มีร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 85.53 นักศึกษาที่ผ่านการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน สามารถทำโครงงานได้ และคุณภาพโครงงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เพ็ญมาศ คำธนะ และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการคิด เชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 จำนวน 72 คน และอาจารย์ผู้ใช้ หลักสูตร จำนวน 18 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ นวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร ปรัชญา จุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ แนวทางการจัดการ เรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 2. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียน โดยใช้หลักสูตรการคิด เชิงออกแบบสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุภาวดี วิสุวรรณ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะนักศึกษาครูการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ สาขาการศึกษาพิเศษ-ภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 จำนวน 18 คน ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การให้ประสบการณ์ ขั้นที่ 2 การใคร่ครวญด้วยคำถามสะท้อนคิด ขั้นที่ 3 การแลกเปลี่ยนมุมมอง ขั้นที่ 4 การสร้างสมรรถนะใหม่ ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิดต่อการปรับเปลี่ยน และผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า หลังการจัดการเรียนการสอนนักศึกษา มีสมรรถนะด้านความรู้ สมรรถนะด้านทักษะอยู่ในระดับชำนาญ และสมรรถนะด้านเจตคติ และคุณลักษณะอยู่ในระดับเชี่ยวชาญ

ทิพวรรณ เดชสงค์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง บทบาทการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการงานวิทยาศาสตร์สำหรับนิสิตนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตครูวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2560 จำนวน 20 คน ที่ได้จากการเลือกแบบสุ่มเจาะ ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบ บทบาทการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการงานวิทยาศาสตร์สำหรับนิสิตนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ แบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเป็นผู้ให้คำแนะนำผู้เรียน การเป็นผู้ให้คำปรึกษาผู้เรียน การเป็นผู้ฝึกผู้เรียน

การเป็นผู้สนับสนุนผู้เรียน การเป็นผู้ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และการเป็นผู้สร้างแรงกระตุ้น การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีค่าไอเกน 13.357, 3.726, 1.853, 1.454, 1.233, 1.095 ตามลำดับ 2. ชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการงานวิทยาศาสตร์สำหรับนิสิตนักศึกษาครู วิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม เนื้อหาสาระของ กิจกรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 3. การประเมินประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการงานวิทยาศาสตร์สำหรับนิสิต นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ พบว่า นิสิตนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีบทบาทการเป็น ครูที่ปรึกษาโครงการงานวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมโดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชมนาด พรหมมิจิตร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโครงการงาน วิทยาศาสตร์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 829 คน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์จำนวน 26 คน และผู้ปกครองจำนวน 829 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโครงการงานวิทยาศาสตร์ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่ บทบาทของผู้ปกครอง บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตัวแปรบทบาทครูที่ปรึกษาโครงการงาน วิทยาศาสตร์ และคุณภาพโครงการงานวิทยาศาสตร์ พบว่า ทุกตัวแปรมีความสอดคล้องกับข้อมูล เชิงประจักษ์ 2. องค์ประกอบเชิงยืนยันด้านบทบาทครูที่ปรึกษาโครงการงานวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การให้คำปรึกษาเตรียมความพร้อม การให้คำปรึกษาการวางแผน การให้คำปรึกษา การปฏิบัติงาน และการให้คำปรึกษาเพื่อตรวจสอบผลงานหรือกระบวนการ

ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของโปรแกรมการโค้ช การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีต่อสมรรถนะของครูผู้สอน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่จัดการ เรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางแค จำนวน 16 คน โดยกลุ่มตัวอย่างจะถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยครู จำนวน 8 คน ที่มาจากแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ได้รับโปรแกรมการโค้ชมีสมรรถนะของครูที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ โครงงานเป็นฐานที่วัดช่วงเตรียมความพร้อมครูดีกว่าครูที่ไม่ได้รับโปรแกรมการโค้ช แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Zanchetta et al. (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ทางปัญญาาร่วมกันของ อาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา ผ่านมุมมองทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Shor and Freire, and Mezirow's กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคนาดา ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษาที่ได้เรียนจากกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง สามารถ ผสมผสานบริบท การสะท้อนคิดตนเอง การสนทนาแลกเปลี่ยนทางความคิด เกิดความตระหนักรู้ใน

ศักยภาพ และรู้จักตัวเองในโลกแห่งวิชาชีพของตน การได้แลกเปลี่ยนวิธีคิดและมุมมองแบบใหม่ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับแตกต่างกันในเรื่องของอารมณ์ ปัญญา และจิตวิญญาณ

Lloyd (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการทางความคิดเชิงออกแบบผ่านทางไกล โดยตั้งสมมติฐานว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางความคิดเชิงออกแบบจะช่วยสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนได้ และสามารถช่วยส่งเสริมทักษะอื่น ๆ ของผู้เรียนได้ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนด้วยวิธีการทางความคิดเชิงออกแบบผ่านทางไกลสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปพัฒนาจิตสำนึก และความตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมต่อโลกรอบตัวของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบได้

Rhine and Bryant (2007) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสะท้อนคิดของนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนด้วยการใช้วิดีโอสนทนาดิจิทัล โดยวิธีการให้ข้อเสนอแนะแก่เพื่อนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนที่ได้รับชมวิดีโอสนทนาดิจิทัล ซึ่งเป็นการประยุกต์หลักทฤษฎีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นและพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพ กระบวนการในการพัฒนาวิดีโอสนทนาดิจิทัล ให้นักศึกษาทำการสร้างวิดีโอของตนเอง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการจัดการเรียนการสอนก่อนที่จะจบออกไปประกอบอาชีพครู โดยกระบวนการสะท้อนคิดจะเกิดขึ้นบนเว็บหลังจากการรับชมวิดีโอสนทนาดิจิทัล ผู้สอนได้กำหนดประเด็นคำถาม 5 คำถาม เพื่อให้นักศึกษาได้สะท้อนคิด ได้แก่ 1. การค้นพบปัญหาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2. การเสนอวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหา 3. การคัดเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม 4. การตอบสนองต่อความสอดคล้องกับปัญหา 5. กระบวนการสะท้อนคิดระหว่างการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า การใช้วิดีโอสนทนาดิจิทัลสามารถส่งเสริมการสะท้อนคิดของนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอน เป็นการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอน ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการแก้ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน

Brooks (2000) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การชี้แนะทางปัญญาสำหรับครูผู้เชี่ยวชาญและผลของการชี้แนะที่มีต่อความสามารถในการคิดไตร่ตรองด้านการปฏิบัติวิชาชีพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอน ผลการวิจัยพบว่า ผลของการนำกระบวนการชี้แนะทางปัญญามาใช้พัฒนาทักษะของครู เพื่อที่ครูจะนำไปช่วยนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนให้เกิดการคิดไตร่ตรองในการปฏิบัติวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีความพึงพอใจกับการฝึกอบรม ได้เรียนรู้เทคนิคหรือพยายามนำเทคนิคใหม่ ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และหลังจากการนำไปใช้ พบว่าพฤติกรรมของตนเองมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน

Kember et al. (2000) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบประเมินความสามารถในการคิดไตร่ตรอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 303 คน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของเมซีโรว์ ในการสร้างแบบวัดการคิดไตร่ตรองออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) การกระทำที่เป็นความเคยชิน (Habitual Action) 2) การคิดจากความเข้าใจ (Understanding) 3) การคิดไตร่ตรอง (Reflection) 4) การคิดไตร่ตรองอย่างแยกคาง (Critical Reflection) โดยให้นักศึกษาได้ประเมินแบบวัดการคิดไตร่ตรองตนเอง ผลการวิจัยพบว่า เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยคะแนนระหว่างระดับชั้นเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรี

กับระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้นสามารถไปใช้ได้กับผู้เรียนทุกสาขา และสามารถทำนายความแตกต่างของระดับการคิดไตร่ตรองในผู้เรียนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันได้

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมช่วยสร้างสมรรถนะครูผู้สอนได้ เนื่องจากหลักสูตรมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระบบการออกแบบหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินผลหลักสูตร สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสามารถเสริมสร้างสมรรถนะครูผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่ดีของครูผู้สอนได้ เนื่องจากการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เรียนรู้จากประสบการณ์ การไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ และมีการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แตกต่างจากเดิม เช่นเดียวกับการคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและการทำได้เช่นกัน เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ความคิดใหม่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดบวก การเปลี่ยนความคิดเห็น และโดยมีโค้ชเป็นผู้ให้คำชี้แนะทางการเรียนรู้ ซึ่งจะพบว่าหลังการฝึกอบรมครูผู้สอนมีความรู้ ทักษะและเจตคติที่สูงขึ้นกว่าหลังการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้เป็นฐาน นำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบและการโค้ชมาใช้ผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

GRAD VRU

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เป็นลักษณะการวิจัยและพัฒนาโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ซึ่งเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการจากแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดเป็นแนวคิดการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยาะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในระยาะที่ 3 ซึ่งเป็นการวิจัยผสมวิธีแบบคู่ขนาน มีการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพมาสนับสนุนข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณในการแปลผลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น (Creswell & Plano Clark, 2018) แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดำเนินการศึกษา ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนำมาใช้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม 2) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจากบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 3) ศึกษา รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจากผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ดำเนินการศึกษา ดังนี้ 1) ยกร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม 2) ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และ 3) สร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ดำเนินการศึกษา ดังนี้ 1) เตรียมการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย การจัดเตรียมเอกสารและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้การฝึกอบรม 2) ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวที่มีการวัดก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 4) วิเคราะห์ข้อมูลผลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัยทั้งสามระยะข้างต้น สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ทั้ง 3 ระยะ แสดงดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.1 ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ในระยะนี้เป็นการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยเป็นการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบ การโค้ช สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม รวมถึงการศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และศึกษารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมจากผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นสากลและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ การคิดเชิงออกแบบที่เป็นแบบสากลและการคิดเชิงออกแบบตามแนวพุทธ การโค้ชที่เป็นสากลและการโค้ชตามแนวพุทธ สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม เพื่อสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การคัดเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นบุคคลผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีคุณสมบัติพร้อมที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้เป็นอย่างดี โดยมีการกำหนดสัดส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 16 รูป/คน ดังนี้

2.1 พระสอนศีลธรรม ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 11 รูป ซึ่งเป็นพระสอนศีลธรรมที่อยู่ในโครงการพระสอนศีลธรรมแกนนำ สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.2 ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 1 รูป

2.3 ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ศึกษารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนในสถาบันอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกหรือรองศาสตราจารย์ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการ

ในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จำนวน 2 คน 2) ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน และ 3) ด้านพัฒนาครูผู้สอนโครงการคุณธรรม จำนวน 2 คน

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1.1 วิเคราะห์สิ่งที่คาดหวังกับสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้การสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 เป็นข้อความคำถามการสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมการใช้ภาษา และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถามกับจุดประสงค์การวัด (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559)

+1 หมายถึง คำถามนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือนิยามศัพท์

-1 หมายถึง คำถามนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือนิยามศัพท์

1.5 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์พิจารณาค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC ในทุกข้อความเท่ากับ 1.00

1.6 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และศึกษาข้อมูลการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นข้อความคำถามการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมการใช้ภาษา และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความกับจุดประสงค์การวัด (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559)

+1 หมายถึง คำถามนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือนิยามศัพท์

-1 หมายถึง คำถามนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือนิยามศัพท์

2.5 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์พิจารณาค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC ในทุกข้อความเท่ากับ 1.00

2.6 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับผู้ทรงคุณวุฒิ

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเองตามแบบบันทึกเครื่องมือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์ และประสานกับผู้ให้สัมภาษณ์ทราบล่วงหน้า พร้อมทั้งส่งหนังสือการขอสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการแนะนำตนเอง สร้างสัมพันธภาพ แจ้งวัตถุประสงค์การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความยินยอมในการให้ข้อมูล

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบ การโค้ช สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการงานคุณธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และศึกษารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

3.2 ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

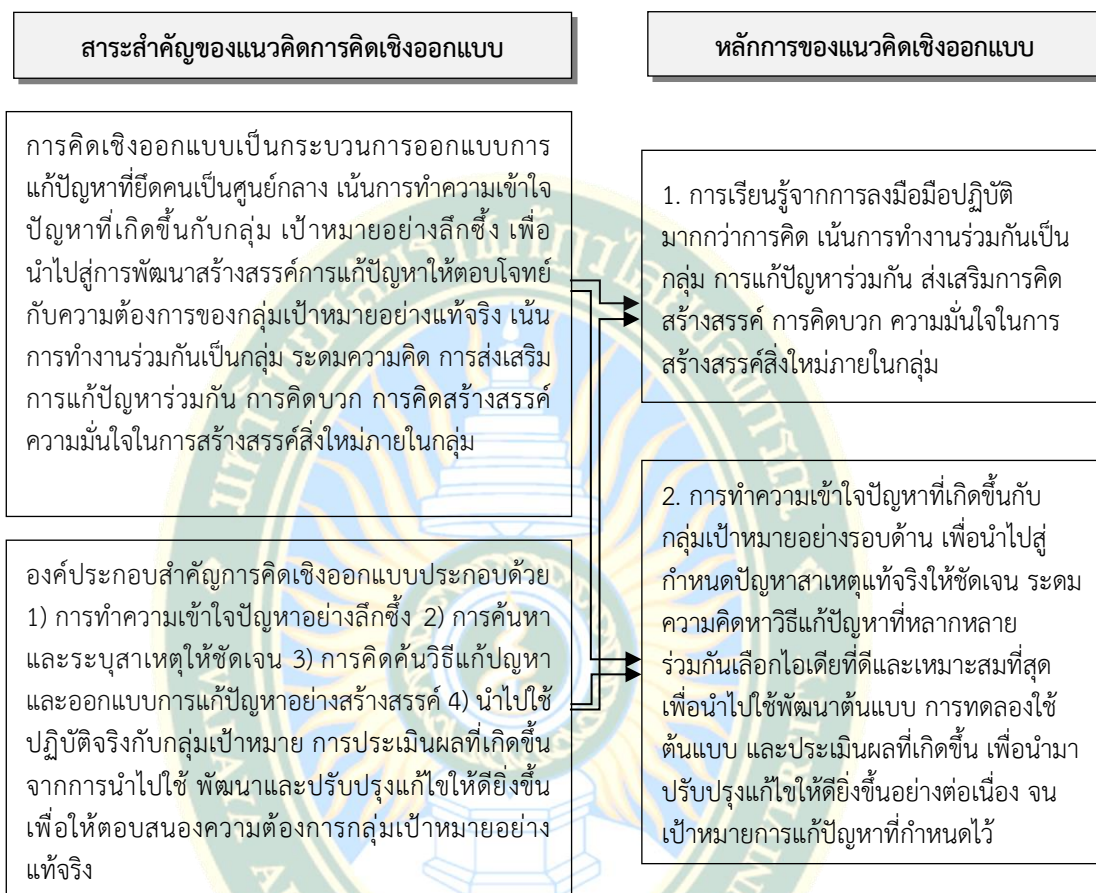
การดำเนินการวิจัยในระยณะนี้เป็นการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มีวิธีการดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มายกร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์หลักการของแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยนำข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้เป็นฐาน การคิดเชิงออกแบบและการได้ชมาร่วมผลผสมผสาน ผู้วิจัยได้ทบทวนสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ได้หลักการสำคัญ ดังภาพที่ 7-9

ภาพที่ 7 การสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 8 การสังเคราะห์หลักการแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

GRAD VRU

ภาพที่ 9 การสังเคราะห์หลักการแนวคิดการโค้ช

จากภาพที่ 7-9 สรุปหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ และแนวคิดการโค้ช ดังนี้

1. หลักการทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1.1) การรับรู้ประสบการณ์ที่แตกต่างหรือขัดแย้งกับความรู้สึกเดิมของตนเอง จากการฟัง การดู การเห็น การสัมผัส การระดมสมอง การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และความคิดเห็นกับผู้อื่น ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยทางสังคม หรือโปรโตโฆสที่ เป็นปัจจัยภายนอกกระตุ้นการเรียนรู้ 1.2) การคิดไตร่ตรอง การเรียนรู้อย่างลึกซึ้งหรือทำโยนิโสมนสิการหลังจากการรับรู้และการปฏิบัติ จะช่วยทำให้เกิดความรู้

เข้าใจ คิดดี คิดถูกวิธี และมีความเห็นที่ถูกต้อง 1.3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติเน้นกระบวนการกลุ่ม การร่วมกันทำงานกับผู้อื่น จะทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ มุมมองใหม่ที่แตกต่างจากเดิม 1.4) การนำบทเรียนที่ได้จากการรับรู้และความเข้าใจใหม่ไปปฏิบัติจริงด้วยตนเองในสถานการณ์ใหม่ อย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรมใหม่

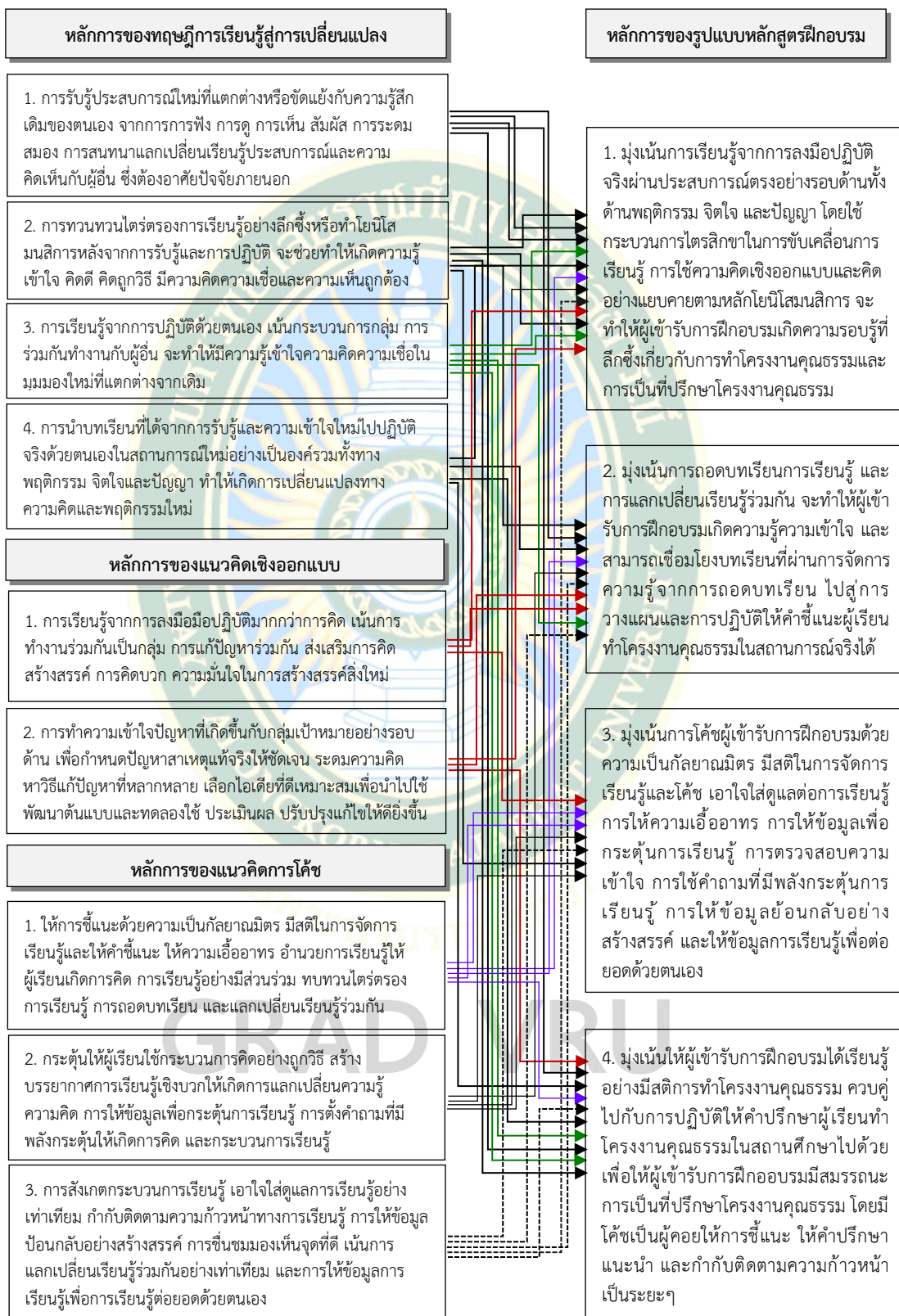
2. หลักการของแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ ประกอบด้วย 2.1) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติมากกว่าการคิด เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การแก้ปัญหาร่วมกัน ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การคิดบวก ความมั่นใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ภายในกลุ่ม 2.2) การทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายอย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่กำหนดปัญหาสาเหตุแท้จริงให้ชัดเจน ระดมความคิดหาวิธีแก้ปัญหามากที่สุด ร่วมกันเลือกไอเดียที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด เพื่อนำไปใช้พัฒนาต้นแบบ การทดลองใช้ต้นแบบ และการประเมินผลที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

3. หลักการของแนวคิดการโค้ช ประกอบด้วย 3.1) ให้การชี้แนะด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช การให้ความเอื้ออาทร การเอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดและการเรียนรู้มีส่วนร่วม การไตร่ตรองการเรียนรู้ การถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 3.2) กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างถูกวิธีสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตั้งคำถามที่มีพลังกระตุ้นให้เกิดการคิดและกระบวนการเรียนรู้ 3.3) การสังเกตกระบวนการเรียนรู้ เอาใจใส่ดูแลการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม กำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การชื่นชมมองเห็นจุดที่ดี เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเอง

2. การสังเคราะห์หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยสังเคราะห์หลักการของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ แนวคิดการโค้ชที่ได้วิเคราะห์มา กำหนดเป็นหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แสดงดังภาพที่ 10

GRAD VRU

ภาพที่ 10 การสังเคราะห์หลักการรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

3. การสังเคราะห์กระบวนการฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมมาวิเคราะห์เป็นกระบวนการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 การสังเคราะห์กระบวนการฝึกอบรม

4. การจัดทำรายละเอียดตามองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

จัดทำรายละเอียดตามองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยจัดทำรายละเอียดของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นซึ่งเป็นฉบับร่างตามองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. โครงสร้างหลักสูตร 4. กระบวนการฝึกอบรม 5. สื่อการฝึกอบรม และ 6. การวัดและประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ได้จากการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน ได้แก่ การนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้เป็นฐาน แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ แนวคิดการโค้ชมาร่วมผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อนำมากำหนดเป็นหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

1.1 การฝึกอบรมมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรงอย่างรอบด้านทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ การใช้ความคิดเชิงออกแบบและคิดอย่างแยกคอกตามหลักโยนิโสมนสิการ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับการทำโครงการงานคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

1.2 การฝึกอบรมมุ่งเน้นการถอดบทเรียนการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงบทเรียนที่ผ่านการจัดการความรู้จากการถอดบทเรียน ไปสู่การวางแผนและการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้

1.3 การฝึกอบรมมุ่งเน้นการโค้ชด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เอาใจใส่ดูแลต่อการเรียนรู้ ให้ความเอื้ออาทร การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตรวจสอบความเข้าใจ การใช้คำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเอง

1.4 การฝึกอบรมมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้อย่างมีสติในการทำโครงการงานคุณธรรม ควบคู่ไปกับการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในสถานศึกษาไปด้วย เพื่อให้มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม โดยมีโค้ชเป็นผู้ให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ และกำกับติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำหลักการมาวิเคราะห์ผลที่จะเกิดขึ้นกับพระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมภายใต้หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น แล้วนำผลการวิเคราะห์หามากำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม คือ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

3. โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยการนำข้อมูลความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา นำมาวิเคราะห์และกำหนดเป็นโครงสร้างหลักสูตรที่ต้องการจะให้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้ภายใต้หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการงานคุณธรรม
- 2) การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม
- 3) การค้นหาสาเหตุของปัญหา
- 4) การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม
- 5) การปฏิบัติการทำโครงการงานคุณธรรม
- 6) การถอดบทเรียนการทำโครงการงานคุณธรรม และ
- 7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการงานคุณธรรม ใช้เวลาในการฝึกอบรม 49 ชั่วโมง จำนวน 7 สัปดาห์ รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้ฝึกอบรม	ทฤษฎี-ปฏิบัติ (ชั่วโมง)	ปฏิบัติ (ชั่วโมง)
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการงานคุณธรรม 1. ความหมายของโครงการงานคุณธรรม 2. ประโยชน์ของการทำโครงการงานคุณธรรม 3. หลักการและหลักธรรมที่ใช้การทำโครงการงานคุณธรรม	3	4
2	การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการงานคุณธรรมขั้นตระหนักรู้ปัญหา 2. บทบาทผู้สอนโครงการงานคุณธรรมขั้นตระหนักรู้ปัญหา 3. ทักษะผู้สอนโครงการงานคุณธรรมขั้นตระหนักรู้ปัญหา	3	4
3	การค้นหาสาเหตุของปัญหา 1. ขั้นตอนการทำโครงการงานคุณธรรมขั้นสืบสวน 2. บทบาทผู้สอนโครงการงานคุณธรรมขั้นสืบสวน 3. ทักษะผู้สอนโครงการงานคุณธรรมขั้นสืบสวน	3	4
4	การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการงานคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม 2. บทบาทผู้สอนโครงการงานคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม 3. ทักษะผู้สอนโครงการงานคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม	3	4

ตารางที่ 11 (ต่อ)

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้ฝึกอบรม	ทฤษฎี-ปฏิบัติ (ชั่วโมง)	ปฏิบัติ (ชั่วโมง)
5	การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมชั้นลงปฏิบัติ 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงปฏิบัติ 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงปฏิบัติ	3	4
6	การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน	3	4
7	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3	4
รวม		21	28

4. กระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยกระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนจะประกอบด้วยขั้นตอนย่อย รายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building) เป็นขั้นตอนที่ผู้โค้ชเตรียมความพร้อมของพระสอนศีลธรรมเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน โดยผู้โค้ชจะต้องสร้างให้พระสอนศีลธรรมเกิดศรัทธา ความไว้วางใจในตัวผู้โค้ช ด้วยการสร้างบรรยากาศเชิงบวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การเสริมสร้างสติของผู้เข้าอบรมจะช่วยให้จิตใจสงบตั้งมั่น พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การกระตุ้นการเรียนรู้ให้พระสอนศีลธรรมเกิดแรงบันดาลใจอยากรู้ การแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วย การเรียนรู้ให้ทราบการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนรู้ด้วยการสอบถามพูดคุย เป็นต้น ในขั้นนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้โค้ชกล่าวทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด และท่าทีที่แสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้โค้ชกับพระสอนศีลธรรม การสร้างความไว้วางใจ และความอบอุ่นปลอดภัยต่อพระสอนศีลธรรม จากนั้นนำภาวนาสั้น ๆ เป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายใจให้สงบก่อนการเรียนรู้

1.2 ให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้โค้ชแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประจำหน่วยให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ

1.3 ตรวจสอบความเข้าใจ เป็นขั้นที่พระสอนศีลธรรมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ผู้โค้ช ตรวจสอบความรู้ของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้ว่ามีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยผู้โค้ชใช้คำถามกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมได้ตอบคำถาม ร่วมกัน ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้โค้ชใช้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อใช้สำหรับการชี้แนะให้การช่วยเหลือต่อไป

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้ตามเนื้อหาสาระทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ สนับสนุน ให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้สื่อตัวอย่างโครงการคุณธรรม (Media analysis) การแสดงเป็นตัวแทน (Modeling) การเรียนรู้จากการสังเกต (Observation learning) การลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การตั้งคำถาม เชิงวิพากษ์ (Critical questioning) การสะท้อนคิดในระดับตนเองและในระดับกลุ่ม (Group and Self reflection) การเขียนบันทึกไตร่ตรอง (Reflective journal) การสรุปการเรียนรู้ (Student Report) การอภิปรายรอบวง (Round-robin discussion) การเขียนผังความคิด (Conceptual mapping) การระดมสมอง (Brainstorming) การนำเสนอผลงาน (Student Presentations) การ สนทนาแลกเปลี่ยน (Dialogues) และ Application เช่น Whiteboard, Padlet เป็นต้น ขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 เรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม บทบาทการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และทักษะของ ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ตามเนื้อหาสาระทั้ง 7 หน่วย จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทำโครงการ คุณธรรม ผู้โค้ชใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการฝึกอบรม ได้แก่ การใช้สื่อตัวอย่างโครงการคุณธรรม การแสดงเป็นตัวแทนที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของผู้โค้ช การเรียนรู้จากการสังเกต การฝึกทำโครงการ คุณธรรมด้วยตนเอง การให้ข้อมูลย้อนกลับ การตั้งคำถามที่มีพลัง การสะท้อนคิด การอภิปรายรอบวง การเขียนผังความคิด การระดมสมอง การเขียนร่วมกัน การนำเสนอผลงานของผู้เรียน เป็นต้น

2.2 ถอดบทเรียนร่วมกัน เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ทบทวน ไตร่ตรองการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งหลังจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการคุณธรรม โดยให้พระสอน ศีลธรรมได้ร่วมกันถอดบทเรียนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ช และผู้เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะผู้เรียนที่ทำโครงการคุณธรรม เพื่อช่วยกันรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมโครงการคุณธรรม ให้เห็นสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรม (ผู้เป็นโค้ช) บทบาทผู้เข้าอบรม (ผู้เรียนโครงการคุณธรรม) เป้าหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ คุณค่าเป็นอย่างไร ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมเป็นอย่างไร การประเมินผลมีความสอดคล้องเชื่อมโยง สัมพันธ์กันอย่างไร และนำเสนอผลการถอดบทเรียน จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะผู้สอน และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความเข้าใจที่แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น และให้ข้อมูล การเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

2.3 สะท้อนคิดสู่การนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้มีการสะท้อนการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ โดยใช้ 3 คำถาม ได้แก่ 1) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้คืออะไร 2) รู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมเป็นอย่างไร จากนั้นแต่ละรูปแบบป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมลงมือปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมด้วยตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งด้านทางพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญามาใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมในขั้นนั้น ๆ และลงมือปฏิบัติการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมกับบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมด้วยกล้องสมาร์ทโฟนแบบไลฟ์สดลงในเพจ Facebook “กลุ่ม พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้วพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปดูบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะของตนเองในกลุ่มเพจ Facebook เพื่อให้เห็นจุดที่ทำได้ดีตามแผนที่วางไว้ จุดอ่อนหรือสิ่งที่ยังทำได้ไม่คอยดี จุดที่ควรพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1 วางแผนการชี้แนะ เป็นขั้นส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญามาใช้วางแผนการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมในขั้นนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมในขั้นตอนนี้สำเร็จ

3.2 ปฏิบัติการชี้แนะ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมบันทึกวิดีโอแบบไลฟ์สดลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ทโฟน เพื่อนำวิดีโอที่ได้บันทึกไว้มาเปิดดูเพื่อพิจารณาอย่างใคร่ครวญถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรบ้าง ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่อย่างไร สิ่งที่ทำได้ดี จุดบกพร่องในการให้คำชี้แนะครั้งนี้คืออะไร ควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดบ้าง เพื่อนำผลมาใช้ประกอบการพัฒนาการให้คำชี้แนะผู้เรียนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมแบ่งปันประสบการณ์และความคิดเห็นที่เกิดขึ้นหลังจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ร่วมกับเพื่อนพระสอนศีลธรรมในห้องฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Team เพื่อเป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติของตนเองว่าเป็นอย่างไร สิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้จากการให้คำชี้แนะครั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม สิ่งที่ยังทำได้ไม่คอยดี สิ่งที่ตนเองควรปรับปรุงแก้ไข โดยโค้ชทำหน้าที่เป็นเอื้ออำนวยการเรียนรู้ให้กับพระสอนศีลธรรมได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตรสนทนา (Dialogue) ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

4.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้นำประสบการณ์ของตนเองหลังจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันกับเพื่อนผู้เข้าอบรมและโค้ช โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นเพื่อให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และสะท้อนคิดร่วมกัน ใน 3 ข้อ ได้แก่ 1) สิ่งที่ทำได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

4.2 สะท้อนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันในครั้ง นี้ ได้แก่ ความรู้สึกจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจะนำสิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางการการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างไร จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่มีสนใจสามารถจดจำและนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้และเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำคำสำคัญของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการฝึกอบรมมาเข้ารหัสเป็นชื่อ CDCR Model

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building)

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development)

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice)

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change)

CDCR Model เป็นรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่สื่อความหมายถึงโมเดลการฝึกอบรมที่เน้นการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างเป็นองค์รวม ที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านพฤติกรรมที่เป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม การมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และปัญญาการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสอนโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม กระบวนการฝึกอบรมตามรูปแบบ CDCR Model มีลักษณะเป็นวงจรการเรียนรู้ โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ จะดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าว เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

5. สื่อการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมและกระบวนการฝึกอบรมมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นสื่อการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และกระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ภายใต้หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรมในรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ได้แก่ โปรแกรม Microsoft Team คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊คหรือแท็บเล็ต สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ต่าง ๆ แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet, Power Point วัสดุการเรียนรู้อื่นๆ ใบบางกิจกรรมกลุ่ม และใบความรู้

6. การวัดและประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยแบ่งการประเมินผลการฝึกอบรมออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะก่อนการฝึกอบรม ประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม พระสอนศีลธรรมประเมินตนเองและผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน

2. ระยะระหว่างการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยใช้แบบสรุปการเรียนรู้การทํากิจกรรมการฝึกอบรม และแบบบันทึกการสะท้อนคิดประจำหน่วยการเรียนรู้ ที่พระสอนศีลธรรมประเมินตนเอง และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทำให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรมที่ประเมินโดยผู้วิจัย

3. ระยะหลังการฝึกอบรม ประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม พระสอนศีลธรรมประเมินตนเองและผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน

7. จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็น แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร กระบวนการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม มี 7 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาการฝึกอบรม จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นของโค้ช กระบวนการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

3.2.2 ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดำเนินการดังนี้

1. นำร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2. ตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) ผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Zoom Meeting จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ด้านการพัฒนาครูผู้สอนโครงการงานคุณธรรม จำนวน 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนในสถาบันอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือรองศาสตราจารย์ มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ และมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง

3. นำข้อมูลจากประชุมสนทนากลุ่มมาแก้ไขปรับปรุงรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

4. จากนั้นนำร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้สร้างขึ้น

5. ปรับแก้ไขร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสนทนากลุ่ม ตรวจสอบร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม แบบสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรม แบบบันทึกการสะท้อนคิด แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม รายละเอียดการสร้างเครื่องมือแต่ละฉบับ ดังนี้

1. แบบสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.1 ศึกษารายละเอียดของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แล้วสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

1.2 สร้างแบบสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1.3 นำแบบสนทนากลุ่มที่ได้สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำข้อเสนอแนะที่ได้จากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบสนทนากลุ่มที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนในสถาบันอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกหรือรองศาสตราจารย์ มีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ด้านการพัฒนาครูผู้สอนโครงการคุณธรรม จำนวน 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 โดยวิธีการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎี

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมจากการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรที่มีความน่าสนใจ เป็นประโยชน์ และตอบสนองความต้องการพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย นำไปใช้ฝึกอบรมกับกลุ่มเป้าหมายได้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (รายละเอียดข้อเสนอแนะปรากฏในบทที่ 4)

2. แบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2.1 กำหนดจุดประสงค์การประเมินเพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมทุกองค์ประกอบ

2.2 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมให้ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยลักษณะแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2.3 นำแบบประเมินความเหมาะสมที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.4 นำแบบประเมินความเหมาะสมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกหรือรองศาสตราจารย์ มีประสบการณ์การสอนในสถาบันอุดมศึกษา และมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการพัฒนาครูผู้สอนโครงการคุณธรรม จำนวน 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้สร้างขึ้น และจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.44) แสดงว่ารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสถานการณ์จริงได้

2.5 ปรับแก้ไขร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบประเมินความสอดคล้องร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

1. กำหนดจุดประสงค์การประเมินเพื่อประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมทุกองค์ประกอบ

2. สร้างแบบประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบภายในของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ให้ครอบคลุมและตรงประเด็น

3. นำแบบประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก หรือรองศาสตราจารย์ มีประสบการณ์การสอนในสถาบันอุดมศึกษา และมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านพัฒนาครูผู้สอน หน่วยงานคุณธรรม จำนวน 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบภายในของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้น ผลจากที่ได้จากแบบประเมินความสอดคล้องร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม พบว่ามีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในทุกด้าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูงเท่ากับ 1.00

4. แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

4.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และแนวทางการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่วัดได้จาก 2 ส่วน ได้แก่ 1) การให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม 2) คุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียน และการนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการแต่ละองค์ประกอบเพื่อให้วัดได้ให้ชัดเจน จากนั้นกำหนดตัวบ่งชี้สิ่งที่ประเมินในแต่ละองค์ประกอบ

4.3 กำหนดระดับความสามารถ (performance levels) ของสมรรถนะหรือพฤติกรรมการปฏิบัติในแต่ละตัวบ่งชี้ แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 4 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้ครบถ้วนสมบูรณ์ 3 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้เป็นส่วนใหญ่ 2 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้เป็นบางส่วน และ 1 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรม/ไม่แสดงพฤติกรรม

4.4 กำหนดคำอธิบายคุณภาพในแต่ละระดับคะแนนพฤติกรรมบ่งชี้ โดยผู้วิจัยนำพฤติกรรมบ่งชี้ของแต่ละตัวบ่งชี้มากำหนดคำอธิบาย และสร้างแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

4.5 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม โดยกำหนดการให้คะแนนสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ที่มีลักษณะมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scales) 4 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนมิติคุณภาพ (Scoring Rubrics) จากระดับคุณภาพมากที่สุด มาก ปานกลาง และน้อย ผู้ประเมินให้คะแนนโดยพิจารณาจากเกณฑ์คะแนนรูบริค (Scoring Rubrics) 1-4 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินสมรรถนะมารวมกัน นำคะแนนรวมหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์ในการแปลผลความหมาย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4 หมายถึง มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมมากที่สุด

3 หมายถึง มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมมาก

2 หมายถึง มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมพอใช้

1 หมายถึง มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมน้อย

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรม ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 - 4.00 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 - 3.49 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 - 2.49 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.49 หมายถึง มีสมรรถนะอยู่ในระดับน้อย

4.6 นำแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่สร้างขึ้นเสนอ
ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้
และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.7 นำแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการพิจารณา
ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การวัด (Index of Item Objective Congruence
หรือ IOC)

4.8 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์
พิจารณาค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข
ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC ในทุกข้อคำถามเท่ากับ 1.00

4.9 นำแบบประเมินไปทดลองใช้เก็บข้อมูลกับพระสอนศีลธรรมที่มีใช้ในกลุ่ม
ตัวอย่างจริง จำนวน 30 รูป จากนั้นตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม
เท่ากับ 0.95

4.10 นำแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมมาปรับปรุง
แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นนำไปใช้เก็บข้อมูล
กับพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้
สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

5.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ
หลักสูตรฝึกอบรม จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ

5.2 กำหนดนิยามศัพท์ ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎี
การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอน
ศีลธรรม

5.3 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎี
การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ที่มี
ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้
(บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

5.5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การวัด (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

5.6 จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์พิจารณาค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC ในทุกข้อคำถามเท่ากับ 1.00

5.7 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

6. แบบสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรม

แบบสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรมมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ให้พระสอนศีลธรรมเขียนอธิบายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อบรม โดยให้พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการศึกษาอบรมสรุปผลการเรียนรู้ลงในแบบที่กำหนดไว้ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

6.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ

6.2 กำหนดนิยามศัพท์เกี่ยวกับการสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรม ให้ครอบคลุมตามประเด็นที่กำหนดไว้

6.3 สร้างแบบสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรมที่ครอบคลุมตามโครงสร้างหลักสูตร ทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนมิติคุณภาพ (Scoring Rubrics) 4 ระดับ และกำหนดให้ผู้เข้าอบรมที่ได้คะแนนการประเมินตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์เกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ มีเกณฑ์การประเมินและเกณฑ์การผ่าน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระดับ 4 หมายถึง สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องครบถ้วน 3 ประเด็น

ระดับ 3 หมายถึง สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนทั้ง 2 ประเด็น

ระดับ 2 หมายถึง สรุปลผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 1 ประเด็น
 ระดับ 1 หมายถึง สรุปลผลไม่ถูกต้อง/สรุปไม่ได้ทุกประเด็น
 กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคะแนนการสรุปลผลการเรียนรู้
 การทำกิจกรรม ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.26 - 4.00 หมายถึง สรุปลผลได้ถูกต้องครบถ้วน 3 ประเด็น
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 - 3.25 หมายถึง สรุปลผลได้ถูกต้องชัดเจนทั้ง 2 ประเด็น
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.76 - 2.50 หมายถึง สรุปลผลได้ถูกต้องชัดเจน 1 ประเด็น
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.75 หมายถึง สรุปลผลไม่ถูกต้อง/สรุปไม่ได้ทุกประเด็น
 ทั้งนี้กำหนดเกณฑ์การผ่าน คือ มีคะแนนระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป

6.4 นำแบบสรุปลการเรียนรู้การทำกิจกรรมเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

6.5 จากนั้นนำแบบสรุปลการเรียนรู้การทำกิจกรรมที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
 จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม
 กับจุดประสงค์การวัด (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

6.6 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์
 พิจารณาค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข
 ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC ในทุกข้อคำถามเท่ากับ 1.00

6.7 นำแบบสรุปลการเรียนรู้การทำกิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของ
 ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปใช้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างต่อไป

7. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะ

แบบบันทึกนี้ผู้วิจัยใช้บันทึกทักษะการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรมขณะ
 ปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียน โดยแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้
 คำชี้แนะมีลักษณะเป็นการบันทึกเชิงคุณภาพตามประเด็นหัวข้อที่กำหนด มีขั้นตอนสร้างเครื่องมือ
 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม ดังนี้

7.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการให้คำชี้แนะ
 รวมถึงแนวทางการสร้างเครื่องมือแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน

7.2 กำหนดนิยามศัพท์การสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการ
 คุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

7.3 สร้างแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม
 ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับทักษะสำคัญของการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม
 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

7.4 นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
 วิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

7.5 นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะที่แก้ไขแล้วไปให้
 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อพิจารณาความสอดคล้อง
 ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การวัด (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

7.6 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์พิจารณาค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC ในทุกข้อคำถามเท่ากับ 1.00

7.7 ปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปใช้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างต่อไป

8. แบบบันทึกการสะท้อนคิด

แบบบันทึกการสะท้อนคิดเป็นแบบบันทึกที่พระสอนศีลธรรมใช้บันทึกหลังจากทำกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อเป็นการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดจากการทำกิจกรรมการฝึกอบรมในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

8.1 ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิดการทำกิจกรรมการฝึกอบรมจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ

8.2 สร้างแบบบันทึกการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการสะท้อนคิดการทำกิจกรรมการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้

8.3 นำแบบบันทึกการสะท้อนคิด เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

8.4 นำแบบบันทึกการสะท้อนคิดที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การวัด (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

7.6 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์พิจารณาค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC ในทุกข้อคำถามเท่ากับ 1.00

7.7 นำแบบบันทึกการสะท้อนคิดมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปใช้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการประชุมสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมด้วยตนเอง โดยการนัดประชุมสนทนากลุ่มผ่านช่องทางออนไลน์ใช้โปรแกรม Zoom Meeting ขณะสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงและวิดีโอไว้ตลอดการสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลการบันทึกเสียงและวิดีโอด้วย

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมจากการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และประเมินความ

เหมาะสมและความสอดคล้องของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2. วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

3.3 ระยะเวลาที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

การวิจัยระยะนี้เป็น การนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ที่พัฒนาและผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญไปใช้ทดลองกับพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 เตรียมการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตร

ผู้วิจัยเตรียมการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ เป็นพระสอนศีลธรรม ที่อยู่ในโครงการพัฒนาพระสอนศีลธรรมแกนนำรุ่นที่ 2 สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติ (On-site) ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2564 จำนวน 65 รูป

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรม ที่อยู่ในโครงการพัฒนาพระสอนศีลธรรมแกนนำรุ่นที่ 2 สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติ (On-site) ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 รูป ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้ ดังนี้ 1) พระสอนศีลธรรมที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติได้ (On-site) 2) มีประสบการณ์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป 3) ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม 4) มีความสมัครใจเข้าร่วมการฝึกอบรมและสามารถเข้าร่วมได้ครบถ้วนตามระยะเวลาของหลักสูตร 5) พระสอนศีลธรรมที่ผู้บริหารในโรงเรียนให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม และมีความสนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยตลอดการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ที่ได้กำหนดไว้

2. การเตรียมเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สื่อประกอบการฝึกอบรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

3.3.2 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

การทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวที่มีการวัดก่อนและหลังการฝึกอบรม (One Group Pretest – Posttest Design) (ชูศรี วงศ์รัตน์ และองอาจ นัยพัฒน์, 2551) แบบแผนการทดลองดังภาพที่ 12 ดังนี้

การวัดก่อนการทดลอง	ตัวแปรอิสระ	การวัดหลังการทดลอง
T ₁	X	T ₂

ภาพที่ 12 แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design

T₁ หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ก่อนการฝึกอบรม

T₂ หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม และการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม หลังการฝึกอบรม

X หมายถึง การจัดฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม และความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

1. ก่อนการฝึกอบรม

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา เพื่อขออนุญาตและทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมกับพระสอนศีลธรรมกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ

1.2 ผู้วิจัยประสานงานกับพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลอง โดยกำหนดวัน เวลาและปฏิทินการอบรม สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

1.3 ผู้วิจัยสร้างความเข้าใจก่อนการฝึกอบรมกับพระสอนศีลธรรมกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) จัดปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมเพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การฝึกอบรม กระบวนการ กิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการฝึกอบรม และวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

2) พระสอนศีลธรรมทำการประเมินประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมเพื่อวัดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมก่อนการฝึกอบรม โดยการประเมินตนเอง และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน

3) เตรียมความพร้อมฝึกอบรมออนไลน์ โดยพระสอนศีลธรรมฝึกปฏิบัติการเข้าใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่จะใช้ในการฝึกอบรมปฏิบัติการแบบออนไลน์ โดยใช้โปรแกรม Microsoft

Team รวมถึงการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Padlet เพื่อให้พระสอนศีลธรรมเข้าใจถึงวิธีการใช้งาน ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการฝึกอบรมมากขึ้น

2. ระหว่างการฝึกอบรม

2.1 ดำเนินการฝึกอบรมตามแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่กำหนดไว้ตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ใช้ระยะเวลาการฝึกอบรม 49 ชั่วโมง จำนวน 7 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 2/2564 โดยแบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบออนไลน์ใช้โปรแกรม Microsoft Team โดยจัดฝึกอบรมในทุกวันจันทร์ จำนวน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ช่วงที่ 2 พระสอนศีลธรรมปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานศึกษาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติ (On-site) จำนวน 3 ชั่วโมง และแลกเปลี่ยนสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกัน หลังการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ในรูปแบบออนไลน์ใช้โปรแกรม Microsoft Team ในทุกเย็นวันศุกร์ จำนวน 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในช่วงที่ 2 จำนวน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม 2) การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม 3) การค้นหาสาเหตุของปัญหา 4) การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม 5) การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม 6) การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม และ 7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม

ทั้งนี้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ใช้กระบวนการฝึกอบรม 4 ขั้นตอนที่มีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building) เป็นขั้นที่ผู้โค้ชทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความไว้วางใจในตัวผู้โค้ช มีการให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ทราบ และการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเนื้อหาจะเรียนรู้ ดำเนินการฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Team

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระตามหน่วยการเรียนรู้ โดยการฝึกอบรมในรูปแบบออนไลน์ใช้โปรแกรม Microsoft Team ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านปฏิบัติการกิจกรรม การถอดบทเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนการเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice) เป็นขั้นส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ไปใช้ปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานศึกษาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติ (On-site) ตามแผนกิจกรรมการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม และผู้โค้ชทำการสังเกตพฤติกรรมกรรมการให้คำชี้แนะของผู้เข้าอบรม จำนวน 2 ครั้ง/รูป ผ่านช่องทางออนไลน์ Facebook กลุ่มเพจ “พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม”

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change) เป็นขั้นส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หลังการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ในห้องฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลูกปัญญา (Dialogue) เพื่อสะท้อนถึงสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ยังทำได้ไม่ค่อยดี สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และประมวล

ความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนให้คำชี้แนะของตนเองในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 ประเมินระหว่างการฝึกอบรม โดยพระสอนศีลธรรมเขียนอธิบายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ได้อบรมในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยใช้แบบสรุปการเรียนรู้ การทำกิจกรรม การสะท้อนคิด การทำกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบบันทึกการสะท้อนคิด และการสังเกตพฤติกรรม การให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรมในชั้นเรียน โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม การให้คำชี้แนะ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตห้องเรียนด้วยตนเองในรูปแบบออนไลน์

3. หลังการฝึกอบรม

เมื่อดำเนินการจัดกระบวนการฝึกอบรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระสอนศีลธรรม ประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมด้วยตนเอง และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม แบบสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรมประจำหน่วย และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบบันทึกการสะท้อนคิด และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมก่อนและหลังการฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test for dependent samples 2) การประเมินความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และ 3) การประเมินผลเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจจากการทำกิจกรรมในห้องฝึกอบรมออนไลน์ทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากแบบบันทึกการสะท้อนคิด และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

4.2 ระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

4.3 ระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

4.1 ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการศึกษาศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1.1 ผลการวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบ การโค้ชสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม

1. ผลการศึกษาวเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ พบว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร กระบวนการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

2. ผลการศึกษาวเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นสากล และแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ ได้สังเคราะห์ทั้งสองแนวคิดเพื่อกำหนดเป็นสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง สรุปสาระสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้ดังนี้ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาปัญญาหรือการปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจใหม่ ที่ยึดติดกรอบความคิดเดิมไปสู่การมีความรู้ความเข้าใจ ความคิดความเชื่อใหม่มีความเห็นที่ถูกต้องตั้งงามด้วยหลักความเป็นเหตุเป็นผล เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านหลักการ 3 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายนอกหรือปรโตโฆสะที่เป็นกัลยาณมิตร 2) การเรียนรู้จากการใช้กระบวนการคิดอย่างแยกคายเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน 3) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรงอย่างรอบ

ด้าน ทั้งทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา เพื่อให้เกิดความรอบรู้ที่ลึกซึ้ง ตระหนักความจริงที่เกิดขึ้นภายในอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ของตนเอง

3. ผลการศึกษาวเคราะห์แนวความคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวความคิดเชิงออกแบบที่เป็นสากล และการคิดเชิงออกแบบตามแนวพุทธ โดยสังเคราะห์ทั้งสองแนวคิดเป็นสาระสำคัญของแนวความคิดเชิงออกแบบ มาใช้ผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม สรุปลักษณะสำคัญของการคิดเชิงออกแบบ ดังนี้ การคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง เน้นทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การออกแบบการแก้ปัญหาให้ตอบโจทย์กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ระดมความคิด การส่งเสริมการแก้ปัญหา ร่วมกัน การคิดบวก การคิดสร้างสรรค์ ความมั่นใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ภายในกลุ่ม องค์กรประกอบสำคัญของการคิดเชิงออกแบบ ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง 2) การค้นหาและระบุสาเหตุให้ชัดเจน 3) การคิดค้นวิธีแก้ปัญหาและออกแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 4) นำไปทดลองปฏิบัติใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำไปใช้ และมีการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

4. ผลการศึกษาวเคราะห์แนวความคิดโค้ช (Coaching) จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวความคิดโค้ชที่เป็นสากล และหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการโค้ช โดยสังเคราะห์ทั้งสองแนวคิดเป็นสาระสำคัญของแนวความคิดโค้ช นำมาใช้ผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม สามารถสรุปลักษณะสำคัญของแนวความคิดโค้ช ได้ดังนี้ 1) เป็นการให้คำชี้แนะด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน ให้ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแล ความรักความเมตตา อำนาจการความสะดวกให้เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้ การถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่เน้นวงกัลยาณมิตรสนทนา 2) เป็นการโค้ชที่มุ่งเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างถูกวิธีหรือโยนิโสมนสิการ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตั้งคำถามที่มีพลังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและการเรียนรู้ 3) เป็นการสังเกตกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน กำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ มีการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การชื่นชมมองเห็นจุดที่ดี เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเองของผู้เรียน 4) เป็นการโค้ชที่อาศัยหลักการสร้างความไว้วางใจ การเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนได้ฟังด้วยความเป็นปกติ เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันอย่างเท่าเทียม การฟังกันอย่างลึกซึ้ง สะท้อนคิดอย่างสร้างสรรค์ และคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาลงไปด้วยกัน

5. ผลการศึกษาวเคราะห์แนวความคิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ พบว่า สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม เป็นพฤติกรรม การแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม เป็นผลมาจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ และการมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ไปประยุกต์ใช้

ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จตามเกณฑ์คุณภาพของโครงการคุณธรรมที่กำหนดไว้ สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมวัดจาก 2 ส่วน ได้แก่

5.1 การให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ โดยมีองค์ประกอบอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ การให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา การให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูล การให้คำชี้แนะผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม การให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม และการให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอ

5.2 คุณภาพของโครงการคุณธรรม หมายถึง ผลการประเมินโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการของโครงการคุณธรรม กระบวนการทำโครงการคุณธรรม และการนำเสนอผลงาน

6. ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้อิงโครงการคุณธรรมจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์แนวคิดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อิงโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ เพื่อใช้จัดเป็นเนื้อหาการอบรมเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรม ประกอบด้วย 6 หลักธรรม ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ปรัตถุสัจ (หลักกัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท 4 และหลักพรหมวิหาร 4 และสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อิงโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธได้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ชั้นตระหนักในปัญหา ชั้นค้นหาสาเหตุ ชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม ชั้นลงมือปฏิบัติ ชั้นถอดบทเรียน และชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.1.2 ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรม 1 รูป พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 11 รูป และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน รวมทั้งหมดจำนวน 16 รูป/คน ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์และนำมาวิเคราะห์ สรุปผล ได้ดังนี้

1.1 สภาพและปัญหาการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไร

“พระสอนศีลธรรมเน้นสอนบรรยายให้ความรู้หลักธรรมเป็นส่วนใหญ่ สอนให้ท่องจำ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความหมายกับชีวิต มีความเคยชินในการเทศน์สั่งสอน ไม่สามารถรับฟังความเห็นต่าง ๆ ของเด็กได้ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ในการสอนโครงการคุณธรรม”

(ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรมรูปที่ 1, 2563)

“ส่วนมากใช้วิธีการสอนนักเทศน์ บรรยายให้เด็กฟัง เพราะเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก แต่การสอนแบบนี้ไม่ได้ทำให้เกิดปัญญาแต่อย่างใด เพราะไม่ได้เรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติ ขาดองค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาการคิดของนักเรียนโดยใช้โครงการคุณธรรม ไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการสอนโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 2, 2563)

“พระสอนศีลธรรมในปัจจุบันมักใช้วิธีการสอนในแบบที่ตนเองเคยถูกสอนมา ตอนสมัยเรียนนักธรรมบาลี คือ การบรรยายธรรมให้ความรู้ เล่านิทานบ้าง ยิ่งถ้าเป็นนักเรียนมัธยม เด็กยังไม่ชอบเลย เพราะเขาไม่ได้เป็นเจ้าของการเรียนรู้ ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เขาไม่ได้สืบค้นหาความจริงด้วยตนเอง พระสอนศีลธรรมขาดความรู้และทักษะจำเป็นในการสอนโครงการคุณธรรม ที่คอยให้การช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจโครงการคุณธรรม การไม่ตระหนักเห็นคุณค่าของการสอนโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 3, 2563)

“พระสอนศีลธรรมยังใช้วิธีการสอนแบบให้ความรู้เป็นส่วนใหญ่ ยืนพูดหน้าชั้น อยู่คนเดียว นักเรียนขาดการมีส่วนร่วมผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ปัญหาคือไม่มีความรู้ความเข้าใจในการสอนโครงการคุณธรรม และทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญในการสอนโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 4, 2563)

“พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนหลายท่านก็คุ้นเคยกับการสอนแบบมูขปาฐะตั้งแต่สมัย 2000 ปี คือการแบบบรรยายให้ความรู้พระพุทธศาสนาเป็นหลัก ยึดตัวเป็นจักรวาลความรู้ ขาดการสอนที่กระตุ้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ความเข้าใจในการทำโครงการ ขาดทักษะการเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการคิดและพัฒนาตนเองด้วยตนเองเป็น”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 5, 2563)

“พระสอนศีลธรรมขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เน้นบรรยาย ไม่เน้นการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปัญหา คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการให้คำปรึกษาแนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 6, 2563)

“ไม่สามารถนำพาผู้เรียนให้เข้าถึงปัญหาที่แท้จริงได้ วิเคราะห์ปัญหาไม่ค่อยละเอียด และไม่เข้าใจการเป็นโค้ชที่คอยสนับสนุนผู้เรียน ส่วนมากผู้สอนจะทำโครงการเองและให้เด็กนำเสนอโดยที่เด็กไม่เข้าใจ นี่จึงเป็นปัญหา”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 7, 2563)

“การที่ผู้สอนคิดแทนนักเรียน เพราะความต้องการอยากให้สำเร็จหรือในผลงาน จนมองข้ามมุมมองของเด็ก และมีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเองมากเกินไป ทำให้นักเรียนขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 8, 2563)

“สิ่งที่เป็นปัญหาของพระสอนศีลธรรม คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักการสอนโครงการ และกระบวนการสอนโครงการที่ถูกต้องและเกิดผลจริงกับผู้เรียน เพราะหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบพื้นฐาน ท่อง จำ นำไปสอบ ตอบให้ถูกตามหลักการเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงทำให้ความสำคัญของการสอนโครงการเกิดขึ้นน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 9, 2563)

“ไม่ได้สอนแบบโครงการคุณธรรม แต่สอนแบบบรรยายให้ความรู้หลักธรรมกับผู้เรียน ปัญหาคือการขาดความรู้ ความเข้าใจในการสอนโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 10, 2563)

“พระสอนศีลธรรมไม่เข้าใจการทำโครงการคุณธรรม ทำให้แนะนำสิ่งที่ผิดให้กับผู้ทำโครงการ ไม่สามารถเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน เมื่อไม่สามารถแนะนำการทำโครงการให้นักเรียนได้ ผู้สอนจึงใช้โอกาสในการคิด ทำแทนนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมเพียงแค่ท่องจำเพื่อนำเสนอเท่านั้น รวมถึงการไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ และทำโครงการด้วย จะเป็นผู้คอยออกคำสั่งในสิ่งที่ต้องการจะทำ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรทำเท่านั้น”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 11, 2563)

“ขาดความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นโค้ช จึงไม่สามารถให้คำปรึกษานักเรียนได้ ทำให้สุดท้ายผู้สอนก็เป็นคนคิด พูด ทำโครงการคุณธรรมแทนนักเรียนเอง”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 12, 2563)

“สอนพระพุทธศาสนาผ่านเกม กิจกรรมต่าง ๆ แต่ยังไม่เข้าใจวิธีการสอนโครงการคุณธรรมว่าหลักการ กระบวนการ หรือทักษะผู้สอนต้องใช้กับผู้เรียนต้องเป็นอย่างไรบ้าง”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 13, 2563)

“บางรูปก็สอนแบบบรรยาย เล่นเกมบ้าง ไม่เน้นการสอนแบบโครงการคุณธรรม ขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ถ้าพระสอนศีลธรรมไม่มีความรู้ในเรื่องโครงการคุณธรรม จะไม่สามารถพานักเรียนทำโครงการคุณธรรมได้เลย เนื่องจากการสอนโครงการคุณธรรมเป็นเรื่องยากและต้องใช้ทักษะการโค้ชที่สูง”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 14, 2563)

“พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย ไม่เน้นการสอนโครงการคุณธรรม ทำให้นักเรียนขาดทักษะการคิดเป็น ทำเป็น การทำงานเป็นกลุ่ม การสืบเสาะ การขาดความเข้าใจในหลักการ กระบวนการทำโครงการคุณธรรม บางครั้งครอบงำ และชักนำความคิดของผู้เรียนมากเกินไปทำให้ผู้เรียนขาดความเป็นอิสระในการคิด”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 15, 2563)

“ท่านไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดสักเท่าไร เน้นการสอนให้ความรู้หลัก ไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม การสอนคิด การให้ผู้เรียนได้สืบเสาะค้นหา หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ในการทำโครงการคุณธรรมและทักษะการโค้ชผู้เรียนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ถามเป็น แก้ปัญหาเป็น”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 16, 2563)

1.2 พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมมีความสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

“หากพระสอนศีลธรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมได้จะช่วยพัฒนาศักยภาพนักเรียนครบทั้ง 3 ด้าน ตั้งแต่กายภาวนา การอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นศีลภาวนา การมีทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สังคม ชุมชน จิตตภาวนา การมีความรักความเมตตา จิตอาสา มีคุณธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง และปัญญาภาวนา มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง คิดเป็น ทำ

เป็น แก้ปัญหาเป็น นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ และศรัทธาหลักพุทธธรรมที่ผ่านการลงมือปฏิบัติ จากการทำโครงการ พระสอนศีลธรรมเป็นพี่เลี้ยงเป็นโค้ชคอยชี้แนะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้ทำโครงการคุณธรรมด้วยตนเอง”

(ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรมรูปที่ 1, 2563)

“ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรม ของนักเรียน เพราะเป็นเสมือนเป็นกุญแจไขปัญหาในมิติต่าง ๆ ให้ผู้เรียน เป็นผู้ชี้ช่องทาง ชี้แนะ ชี้ นำ ให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จและอย่างถูกต้อง”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 2, 2563)

“เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการให้คำปรึกษาผู้เรียนในการทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ ในขณะที่ให้นักเรียนทำโครงการคุณธรรม พระสอนศีลธรรมจะต้องมีหน้าที่มองและให้การกระตุ้น ให้นักเรียนได้คิดค้นว่าทำไม เพราะอะไร เกิดจากอะไร ถ้าไม่มีที่ปรึกษาให้การช่วยเหลือผู้เรียน จะทำ ให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมไม่สำเร็จและทักษะการเรียนรู้และการคิดต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 3, 2563)

“สำคัญมาก เนื่องจากการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน พระสอนศีลธรรม จะผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ช่วยพาผู้เรียนทำโครงการให้บรรลุเป้าหมาย”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 4, 2563)

“ครูหรือผู้สอนที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาจะคอยนำพาผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาให้ถึง สาเหตุที่แท้จริง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในระหว่างทำโครงการ และสิ่งที่สำคัญ คือการตั้งคำถามให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และคอยติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอยู่เสมอ”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 5, 2563)

“ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ผู้สอนที่เป็นพระสอนศีลธรรม มีความสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนเป็นอย่างมาก เป็นเสมือนผู้ให้แนวทางหรือเป็นผู้ คอยให้การสนับสนุนในเรื่องที่ผู้เรียนมีความต้องการความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำ โครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 6, 2563)

“ที่ปรึกษาโครงการมีความสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรมเช่นเดียวกับผู้เรียน ที่ทำโครงการ จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ เพราะในช่วงเวลาการทำโครงการของผู้เรียน จำเป็นต้องมี ที่ปรึกษาโครงการ เพื่อให้คำปรึกษา ให้คำชี้แนะ อำนวยความสะดวก ตลอดถึงการให้แรงบันดาลใจ กับผู้เรียนที่ทำโครงการตลอดระยะเวลาของทำโครงการคุณธรรม จนกว่าจะประสบความสำเร็จ”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 7, 2563)

“มีความสำคัญมากเนื่องจากครูที่ปรึกษาเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียน ทำโครงการคุณธรรมตลอดตั้งแต่จนสิ้นสุดการนำเสนอโครงการ ให้การสนับสนุนให้ผู้เรียนทำโครงการ คุณธรรมได้สำเร็จ นอกจากนั้นการมีที่ปรึกษาที่ดีจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การคิด รวมถึงคุณธรรมเกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรมกับผู้เรียนได้”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 8, 2563)

“ที่ปรึกษามีความสำคัญต่อการทำโครงการของผู้เรียนเป็นอย่างมาก เปรียบได้กับการเป็นโค้ชให้กับนักกีฬา นักกีฬาที่ขาดโค้ช ย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 9, 2563)

“มีความสำคัญเพราะเป็นผู้ที่จุดประกายให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ และเป็นผู้ดูแลความปลอดภัยในระหว่างการทำโครงการคุณธรรมนั้น ๆ ของผู้เรียน”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 10, 2563)

“การจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม บทบาทสำคัญของที่ปรึกษาจะคอยกระตุ้นการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้คิด ได้ลงมือทำ บางอย่างนักเรียนต้องอาศัยกำลังสติปัญญาของที่ปรึกษา คอยให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ สนับสนุนช่วยเหลือในการทำโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 11, 2563)

“มีความสำคัญมาก เพราะครูที่ปรึกษาจะคอยให้คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลือ นักเรียนที่ทำโครงการบางครั้ง เพื่อให้โครงการดำเนินการตามขั้นตอนและเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 12, 2563)

“มีความสำคัญมากเพราะว่าที่ปรึกษาจะคอยส่งเสริมนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ กระตุ้นและให้กำลังใจกับนักเรียนเพื่อที่จะเกิดแนวคิดในการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ พร้อมทั้งฝึกให้นักเรียนได้ศึกษาถึงปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางการแก้ไขที่เป็นลักษณะกระบวนการทำงานร่วมกัน ให้คำแนะนำการสืบค้นข้อมูลจาก Website ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาของโครงการคุณธรรมที่นักเรียนได้”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 13, 2563)

“มีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำโครงการคุณธรรม และประสบการณ์ที่ดีแก่นักเรียน เป็นโค้ชสร้างนักเรียนให้เป็นทีมหนึ่งเดียวกัน คอยช่วยกระตุ้นความคิดของนักเรียน แก้ปัญหาในทุก ๆ เรื่อง ช่วยเหลือทุก ๆ เรื่องที่นักเรียนต้องการ ติดต่อประสานงานกับทุกฝ่าย เป็นที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ มอบกำลังใจแก่นักเรียนร่วมลงมือทำและเรียนรู้โครงการไปพร้อมกับนักเรียน เป็นผู้อยู่เบื้องหน้าและเบื้องหลังความสำเร็จของโครงการ”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 14, 2563)

“ปัจจัยสำคัญของการทำโครงการของผู้เรียนคือครูที่ปรึกษา เพราะจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียน คอยให้กำลังใจ สนับสนุนให้นักเรียนทำโครงการต่อไปได้ แม้ว่าบางกิจกรรมจะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็สามารถให้กำลังใจนักเรียนที่จะเริ่มต้นใหม่ ครูที่ปรึกษาจึงต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการเรียน ดังนั้นจึงต้องมีความอดทนที่จะรอคอยผลการทำของนักเรียนและไม่แทรกแซง”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 15, 2563)

“พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมมีความสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะการทำโครงการนั้นที่ปรึกษาจะต้องโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะการทำโครงการแก่นักเรียนให้ชัดเจน ไม่หลงประเด็นในการแก้ปัญหาและต่อยอดโครงการคุณธรรมได้”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 16, 2563)

1.3 สิ่งที่พระสอนศีลธรรมต้องการพัฒนาเพิ่มเติมในการพัฒนาความสามารถการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม คืออะไร

“ควรได้รับการเสริมความรู้ เข้าใจในกระบวนการโครงการคุณธรรมให้ชัดเจน มีทักษะการถามคำถามเพื่อจะได้รู้จักการย่อยคำถามให้นักเรียนได้คิดเป็น ทำให้เข้าไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายโครงการได้ง่ายมากขึ้น พระสอนศีลธรรมจะต้องถูกฝึกให้ตั้งคำถามให้เป็น คิดให้เป็น เสียก่อน และสำคัญการมีกัลยาณมิตรธรรมของผู้สอนต่อผู้เรียนที่ทำโครงการคุณธรรม จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ เรียนรู้ความเป็นต้นแบบที่ดีจากพระสอนศีลธรรม เอาใจใส่ดูแลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเท่าเทียม กัลยาณมิตรจึงเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ การทำโครงการคุณธรรมจะสำเร็จได้เพราะพี่เลี้ยงมีโค้ชที่เป็นกัลยาณมิตร”

(ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรมรูปที่ 1, 2563)

“ความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรม การเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ เป็นโค้ชให้กับผู้เรียนในระหว่างที่ผู้ทำโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 2, 2563)

“หลักการทำโครงการคุณธรรม วิธีการทำโครงการคุณธรรม ทักษะการเป็นโค้ช เช่น การถาม การรู้จักฟังผู้เรียน การให้กำลังใจ เพื่อคอยให้คำแนะนำผู้เรียนในการทำโครงการคุณธรรมตลอดการทำโครงการ อย่างเป็นกัลยาณมิตร”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 3, 2563)

“ความรู้เรื่องโครงการคุณธรรม การเป็นผู้ฟังและเป็นผู้พูดที่ดี เข้าใจและรับฟังผู้เรียนเป็น ไม่ชี้หน้าผู้เรียน และรู้จักฉลาดในการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการคิด”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 4, 2563)

“ต้องพัฒนาความรู้ในการทำโครงการคุณธรรมให้กับพระสอนศีลธรรม ฝึกให้พระสอนศีลธรรมตั้งคำถามให้เป็น การเป็นคนช่างสังเกต สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล รู้จักใช้เหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ การคอยเสริมแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและเรียนรู้จากการทำโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 5, 2563)

“พัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักการ ขั้นตอนการสอนโครงการคุณธรรม พัฒนาให้มีสัมมาทิฐิหรือชุดความคิดความเชื่อที่ถูกต้อง (Growth mindset) เกี่ยวกับการสอนโครงการคุณธรรมว่ามีคุณค่าสำคัญอย่างไร เป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นผู้ให้คำแนะนำได้แต่ต้องไม่ชี้หน้า ค่อยเฝ้าสังเกตการเรียนรู้ของนักเรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างเป็นกัลยาณมิตร”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 6, 2563)

“ประการแรก พระสอนศีลธรรมต้องมีความเข้าใจโครงการคุณธรรมอย่างถ่องแท้ และมองกระบวนการทำโครงการอย่างถูกต้องตามหลักการ กระบวนการทั้งทฤษฎีและการใช้ชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประการที่สอง คือต้องมีความรัก ความเมตตา อดทนต่อการเรียนรู้ของผู้ทำโครงการ เป็นผู้ฟังที่ดี และเป็นนักตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ และประการที่สาม คือเป็น

นักจิตวิทยาในการใช้ชีวิต เข้าใจปัญหาที่แท้จริง และสามารถให้คำแนะนำ ชี้แนะกระบวนการแก้ไข จากวิธีของผู้ทำโครงการตามหลักความเป็นจริงที่ได้ทำ”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 7, 2563)

“สิ่งที่พระสอนศีลธรรมต้องการพัฒนาเพิ่มเติม คือทักษะการโค้ช การตั้งคำถาม การอดทนรอคำตอบของผู้เรียนที่ทำโครงการให้เป็น การฝึกการคิดโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการทั้ง 10”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 8, 2563)

“ต้องมีประสบการณ์การทำโครงการคุณธรรมก่อนมีประสบการณ์สอนโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียน สามารถที่จะตั้งคำถามชวนคิด ชวนคิด เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 9, 2563)

“ต้องมีความรู้และความแม่นยำในหัวข้อหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ สามารถให้คำแนะนำหลักธรรมได้อย่างสอดคล้องกับโครงการคุณธรรม และจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของโครงการคุณธรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 10, 2563)

“พัฒนาความรู้การทำโครงการคุณธรรมให้กับพระสอนศีลธรรม พร้อมทั้งฝึกทักษะการเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาผู้เรียนในบางคราวที่จำเป็น เพราะการทำโครงการคุณธรรมเมื่อนักเรียนเกิดปัญหาหรือพบกับทางตัน จะได้ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ยื่นมือเข้ามาสนับสนุนได้ทันที”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 11, 2563)

“พัฒนาความรู้และความเข้าใจในสอนโครงการคุณธรรม พร้อมทั้งฝึกทักษะการเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาผู้เรียนในบางคราวที่จำเป็น เพราะการทำโครงการคุณธรรมเมื่อนักเรียนเกิดปัญหาหรือพบกับทางตัน จะได้ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ยื่นมือเข้ามาสนับสนุนได้ทันที”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 12, 2563)

“จำเป็นต้องพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะด้านการสอนโครงการคุณธรรม มีความรู้ทางหลักธรรมที่จะสังเคราะห์หลักธรรมเป็นกิจกรรมที่ใช้ดำเนินโครงการ มีความรู้ทางด้านจิตวิทยา วัยรุ่น เพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของนักเรียน อดทน เสียสละอุทิศตนให้กับนักเรียน สามารถทำงาน เข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ฟังที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นในการทำงานของนักเรียนได้”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 13, 2563)

“จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม และการให้คำปรึกษา แนะนำกับนักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรมเป็น กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดหาปัญหา ค้นหาสาเหตุ วางแผนและออกแบบวิธีการแก้ปัญหา การถอดบทเรียนการทำงาน รวมถึงการออกแบบการนำเสนอโครงการด้วยตนเอง”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 14, 2563)

“พัฒนาด้านความรู้เกี่ยวกับโครงการคุณธรรม และการให้คำแนะนำกับนักเรียน ได้ รู้จักการใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด แก้ปัญหาและลงมือทำกิจกรรม”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 15, 2563)

“พัฒนาความรู้ในการสอนโครงการคุณธรรมที่ถูกต้อง รู้จักสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนเป็น มองเห็นความสำคัญการสอนโครงการคุณธรรม มีความรู้และอธิบายการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับกิจกรรม/หลักธรรมของโครงการ รวมถึงเชื่อมโยงหลักธรรมกับประเด็นอื่น ๆ ได้อย่างเข้าใจถูกต้อง และการมีทักษะการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาให้แก่นักเรียนในการดำเนินโครงการคุณธรรมได้”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 16, 2563)

1.4 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะความสามารถการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

“การจัดฝึกอบรมต้องฝึกให้พระสอนศีลธรรมทำตัวเป็นนักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรม 100 % อยากให้ฝึกลงมือทำโครงการคุณธรรมไปเลย ท่านจะได้เข้าใจอย่างแท้จริง แล้วชวนท่านถอดบทเรียนหลังทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ให้นั่งฝึกปฏิบัติทุกกิจกรรม ตั้งแต่ฝึกให้ไปค้นหาปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ ออกแบบการแก้ปัญหา ลงมือแก้ปัญหา สรุปผลการแก้ปัญหา โดยมีพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ”

(ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรมรูปที่ 1, 2563)

“ไม่ยากให้อบรมนั่งฟังบรรยายจะทำให้ผู้เข้าอบรมเบื่อ เพราะต้องมานั่งฟังวิทยากรบรรยายโครงการ เน้นการพาลงมือทำจริง การระดมสมอง แลกเปลี่ยน สรุปบทเรียนร่วมกัน”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 2, 2563)

“ควรเน้นการอบรมให้มีการปฏิบัติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำกิจกรรมเป็นกลุ่มร่วมกัน มีการอภิปราย ระดมความคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 3, 2563)

“เน้นการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้สนุก ๆ ลงมือทำ ช่วยกันคิด มีการอภิปรายกลุ่มย่อย อบรมเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยมีวิทยากรประจำกลุ่มคอยให้การอำนวยความสะดวกการเรียนรู้กลุ่ม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 4, 2563)

“ลดการอบรมใช้สไลด์บรรยายให้น้อยลง เพิ่มการปฏิบัติให้มาก ๆ พระสอนศีลธรรมก็ยังไม่เคยสอนโครงการคุณธรรม ถ้าจะให้มานั่งฟังวิทยากรบรรยายให้ให้ความรู้ คงไม่ได้ประโยชน์อะไรมากสักเท่าไร อีกอย่างการสอนโครงการคุณธรรมยิ่งยากอยู่แล้ว ถ้าไม่ฝึกให้ผู้เข้าอบรมลงมือทำจริง จะพ่านักเรียนทำโครงการคุณธรรมได้อย่างไร หรือทำได้แต่อาจสอนแบบผิด ๆ ”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 5, 2563)

“ไม่ชอบเวลาที่จัดอบรมแล้วต้องไปนั่งจดนั่งฟังบรรยายเป็นเวลานาน ๆ เป็นวันสองวัน ดูน่าเบื่อ ว่าง แต่ชอบสไลด์การอบรมที่ให้ผู้เข้าอบรมลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเป็นกลุ่มลองผิดลองถูก ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ อภิปรายร่วมกันและฝึกแก้ปัญหาาร่วมกัน”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 6, 2563)

“ให้ยึดผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง การฝึกอบรมให้เป็นทำโครงการคุณธรรมให้เป็นก่อนนำพาเด็กให้ทำโครงการคุณธรรม ปฏิบัติการจริง เรียนเป็นกลุ่ม และมีวิทยากรแนะนำเพิ่มเติม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 7, 2563)

“เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้เข้าอบรมด้วยกัน การอภิปราย การนำเสนอ การลงมือทำกิจกรรมไปด้วยกัน จะทำให้พระที่เข้าอบรมจะได้ความรู้ในการนำไปใช้ได้จริง”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 8, 2563)

“ให้ยึดหลักการพัฒนามนุษย์ของพุทธเจ้าด้วยปัญญา 3 คือ สุตมยปัญญา คือการฝึกให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากการวิทยากร จากเพื่อน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จินตามยปัญญา คือ การฝึกให้ผู้เข้าอบรมคิดแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ภาวนามยปัญญา การให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติผ่านประสบการณ์จริง จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ตนเอง”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 9, 2563)

“น่าจะจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การสนทนาพูดคุย การถอดบทเรียนหลังจากทำกิจกรรม”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 10, 2563)

“การอบรมที่ดีจะใช้ทั้งปรีชาญาณ การอบรมให้ความรู้ทั้งหลักการและทฤษฎี ปฏิบัติ คือการให้ผู้เข้าอบรมได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำกิจกรรมจะทำให้สนุก ได้ความรู้และเข้าใจได้ด้วยตนเอง เพราะตนเองได้ลงมือทำเอง ปฏิเวธ คือถอดบทเรียน สังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรม ทำให้ตกผลึกความรู้มากยิ่งขึ้น และนำไปใช้ได้”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 11, 2563)

“เน้นการฝึกปฏิบัติเยอะ ๆ จะทำให้การอบรมน่าสนใจ มีความสนุก ไม่น่าเบื่อ และวิทยากรจะต้องเก่งมีประสบการณ์ในเรื่องโครงการคุณธรรมด้วย”

(พระสอนศีลธรรมรูปที่ 12, 2563)

“ฝึกให้ทำโครงการเป็นกลุ่ม จะทำให้เข้าใจประสบการณ์การทำโครงการในฐานะบทบาทของผู้เรียน การทำ AAR ถอดบทเรียนร่วมกัน และนำไปประยุกต์ในการสอนโครงการได้จริง”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 13, 2563)

“จัดอบรมเน้นการปฏิบัติเน้นให้พระสอนศีลธรรมได้ฝึกทำโครงการคุณธรรมจริง เพราะจะทำให้เข้าใจโครงการคุณธรรมอย่างแท้จริง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ ร่วมกัน ถอดบทเรียนร่วมกัน จะทำให้มองเห็นภาพกระบวนการสอนโครงการคุณธรรม และบทบาทของการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการด้วย”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 14, 2563)

“ให้ฝึกพาทำโครงการสถานการณ์จริง เมื่อมีประสบการณ์ฐานะผู้เรียน จะเข้าใจผู้เรียนมากยิ่งขึ้นเมื่อไปสอน มีการถอดบทเรียนจากทำกิจกรรมทุกครั้ง จะทำให้เข้าใจหลักการ ขั้นตอนการสอนรวมถึงบทบาทของครูที่ปรึกษาโครงการที่ชัดเจนมากขึ้น ให้พระสอนศีลธรรมได้นำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปสอนนักเรียนทำโครงการคุณธรรมจริง มีการนิเทศติดตามและให้กำลังใจท่านด้วย”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 15, 2563)

“เน้นการเรียนรู้เป็นกระบวนการกลุ่ม ลงมือทำโครงการคุณธรรมจริง นำความรู้ที่ได้ไปจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมกับนักเรียนในโรงเรียน โดยพระสอนศีลธรรมจะได้ฝึกการเป็นโค้ช ให้คำชี้แนะผู้เรียนด้วย”

(ครูระดับมัธยมศึกษาคนที่ 16, 2563)

1.5 ท่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไร

จากการวิเคราะห์ข้อเห็นหรือข้อเสนออื่น ๆ และนำมาวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้ “ควรจัดอบรมให้มีความสุขและความสุข เกิดแรงบันดาลใจให้อยากสอนโครงการคุณธรรม อย่าให้เครียด ให้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงเลย” “การอบรมควรให้ความรู้และให้ไปสอนโครงการคุณธรรม กับนักเรียน” “พัฒนาทักษะอื่น ๆ ของพระสอนศีลธรรมเพิ่มเติมที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ทำโครงการคุณธรรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เช่น ทักษะการโค้ช การถอดบทเรียน การประสานงาน เป็นต้น”

ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 16 รูป/คน ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมว่า พระสอนศีลธรรมมีปัญหาเกี่ยวกับการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ทักษะที่ใช้ในการชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ได้แก่ การตั้งคำถามอย่างมีพลัง การฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง การให้ข้อมูลย้อนกลับ การสร้างแรงจูงใจ และการมีเจตคติที่ดีต่อการสอนแบบโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม สำหรับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ได้แก่ การฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริง การอภิปรายร่วมกัน การระดมสมอง การถอดบทเรียน การสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสรุปบทเรียนร่วมกัน

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ใน 5 ประเด็น สรุปผลได้ดังนี้

2.1 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หมายความว่าอย่างไร

“สมรรถนะเป็นความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่มีอยู่ในตนเองไปใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสำเร็จตามที่กำหนดไว้ โดยที่พระสอนศีลธรรมแสดงพฤติกรรมโค้ชให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้อย่างมีคุณภาพ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, 2563)

“การแสดงออกของพระสอนศีลธรรมที่สามารถโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ ซึ่งเกิดจากการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ที่ศรัทธา รวมไปถึงแรงจูงใจของท่านเอง และส่งผลต่อความสำเร็จในการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, 2563)

“เป็นการบูรณาการโดยการนำทั้งความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และคุณลักษณะไปใช้ในการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการสำเร็จ ถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, 2563)

“สมรรถนะเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถปฏิบัติได้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม สามารถนำพาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ พระสอนศีลธรรมจะให้คำปรึกษาผู้เรียนได้ต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการและการโค้ชด้วย”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, 2563)

“สมรรถนะเป็นการแสดงทางออกพฤติกรรม เช่น การแสดงบทบาทการเป็นโค้ช การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้ ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถโค้ชผู้เรียนทำโครงการได้สำเร็จ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, 2563)

2.2 สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมสำหรับพระสอนศีลธรรมควรมีองค์ประกอบด้านใดบ้าง

“พระสอนศีลธรรมที่ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำโครงการคุณธรรมมาก่อน จะไม่สามารถโค้ชนักเรียนให้ทำโครงการคุณธรรมได้ สมรรถนะหลักของที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่พระสอนศีลธรรมจะต้องได้รับการพัฒนามี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ การมีความรู้ในเรื่องหลักธรรม ต้องรู้แบบลึกไม่ใช่รู้แบบท่องสวด ถ้าไม่รู้หลักธรรมก็ประยุกต์ใช้ไม่ได้กับบริบทที่นักเรียนทำโครงการคุณธรรม การมีความรู้เรื่องโครงการ และการประเมินผล 2) ด้านทักษะ จะต้องมีความรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรม ไม่ใช่ไปสั่ง บอกรับนักเรียนทำตาม ทักษะสำคัญที่ควรมีในการสอนโครงการคุณธรรม ได้แก่ การใช้คำถาม การสร้างแรงจูงใจ การกระตุ้นให้ผู้เรียนทำโครงการ การให้ข้อมูลป้อนกลับ การประเมินผลเน้นที่การประเมินตามสภาพจริง 3) ด้านเจตคติ ต้องมีทัศนคติต่อการสอนแบบโครงการคุณธรรมด้วยว่ามีความสำคัญ เห็นคุณค่าของการสอนแบบโครงการ ความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, 2563)

“พระสอนศีลธรรมเองจะต้องมีความรู้การสอนแบบโครงการคุณธรรม ทักษะการโค้ชโครงการเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ ได้แก่ การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitating) การสร้างความร่วมมือในการเรียนรู้ (Collaborating) การจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Personalized learning) การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ (Authoring and Publishing) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation skill) นอกจากนี้จะต้องมีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน (Empathy) ถ้าครูผู้สอนไม่เห็นอกเห็นใจผู้เรียนว่า เขาชอบอะไร เขาไม่ชอบอะไร เขาเป็นใคร เขาอยากทำอะไร แล้วเขาอยากจะทำอย่างไรไปเพื่ออะไร ผู้สอนต้องเข้าใจก่อนว่า ผู้เรียนจะอยากทำอะไรไปทำไม ทำไมเขาต้องอยากรู้ ครูผู้สอนจะไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายหรือคุณค่ากับผู้เรียนได้เลย”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, 2563)

“สมรรถนะที่พระสอนศีลธรรมควรได้รับการพัฒนา คือ ความรู้การทำโครงการคุณธรรม ทักษะของผู้สอนโครงการ ได้แก่ การคิดขั้นสูง การตั้งคำถาม การให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การจับประเด็น การเป็นผู้รับฟังและให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้เรียนคิด มีความอดทน มีสติระลึกรู้เสมอว่าการทำโครงการไม่ได้มีคำตอบสำเร็จรูปเสมอ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, 2563)

“พระสอนศีลธรรมต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ การให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียน ตั้งคำถามเป็น การเข้าใจผู้เรียนหรือจิตวิทยาการเรียนรู้ของคน ฟังผู้เรียนว่าผู้เรียนกำลังคิดอะไรอยู่ การเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสามารถนำพาผู้เรียนได้ใคร่ครวญสะท้อนคิดจากสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติได้”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, 2563)

“สมรรถนะหลักของพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม คือจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจการทำโครงการคุณธรรม ทักษะการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทำโครงการ เช่น การตั้งคำถามเชื่อมโยงเป็น การนำพานักเรียนให้ทำงานที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่น การให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเป็น (Reflection) สามารถตั้งคำถามที่ลงลึกที่ไปกระตุ้นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนอย่างแท้จริง การมีความอดทน สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนได้ พระสอนศีลธรรมจะต้องมีทั้งสติและมีพรหมวิหารธรรมประจำตัว พรหมวิหารจะกำกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวครูกับตัวผู้เรียนในเรื่องของการแสดงออกถึงท่าทีทางจิตใจของครูที่มีต่อผู้เรียนว่า มีความเมตตา กรุณาต่อผู้เรียนอย่างไร”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, 2563)

2.3 การวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ควรเป็นอย่างไร

“การวัดสมรรถนะที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ควรให้ความสำคัญกับการประเมินที่ความสามารถปฏิบัติได้ ใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง ประเมินจากปฏิบัติงาน เช่น การสังเกต พฤติกรรมการโค้ชพระสอนศีลธรรม กระบวนการหรือผลงานโครงการของนักเรียน ถ้านักเรียนทำโครงการคุณธรรมได้เป็นระบบ จะสะท้อนย้อนความกลับมาที่ตัวพระสอนศีลธรรมว่าท่านสามารถโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้หรือไม่ อย่างไร”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, 2563)

“การประเมินสมรรถนะเน้นที่การประเมินตามสภาพจริง วัดที่การการปฏิบัติงาน หรือการเก็บหลักฐาน ไม่ว่าจะป็นรูปภาพ วิดีโอ เป็นโน้ตข้อความ เป็นชิ้นงาน มีตัวระบุที่เป็นการให้คะแนน สิ่งที่สำคัญจะต้องมีตัวพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ในส่วนของพระที่ปรึกษาโครงการ อาจประเมินได้จากการปฏิบัติของท่านในการโค้ชผู้เรียน หรือผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น ประเมินคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ก็สามารถประเมินได้เช่นกัน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, 2563)

“ให้ดูผลลัพธ์ (result) ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าทำโครงการคุณธรรมได้ไหม ดูจากชิ้นงานหรือผลงานของผู้เรียน ดูจากสิ่งที่เขาเสนอ ต้องวัดที่ผู้เรียนเลย สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาผลจะไปออกที่ผู้เรียน ถ้าจะวัดที่พระสอนศีลธรรมอาจจะวัดที่แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม กระบวนการ (Process) ที่ท่านไปโค้ชผู้เรียนทำโครงการก็ได้ กำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่เป็นโค้ชที่จะวัดให้ชัดเจน พระสอนศีลธรรมจะต้องทำอะไรบ้างในแต่ละขั้นตอน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, 2563)

“การประเมินสมรรถนะเป็นเรื่องของความสามารถที่ผู้สอนได้นำความรู้ ทักษะ รวมไปถึงเจตคติ/คุณลักษณะไปประยุกต์ใช้ร่วมกันในการจัดการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ เน้นการประเมินจากปฏิบัติงาน กระบวนการ ผลงานว่าปฏิบัติได้จริงและสำเร็จหรือไม่ เช่น การประเมินสมรรถนะพระที่ปรึกษาโครงการ อาจการประเมินได้จากกระบวนการโค้ชผู้เรียนทำโครงการ หรือประเมินได้จากชิ้นงาน/ผลงานโครงการคุณธรรมของผู้เรียน ซึ่งเกิดจากสมรรถนะการโค้ชของพระสอนศีลธรรม แต่ต้องมีการกำหนดเกณฑ์ที่เป็นบ่งชี้พฤติกรรมในการประเมินที่ชัดเจน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, 2563)

“การวัดสมรรถนะถือว่าวัดยาก แต่ก็สามารถวัดได้ถ้ากำหนดเกณฑ์การวัดให้ชัดเจน เนื่องจากสมรรถนะแสดงออกทางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของบุคคล ไม่ได้วัดที่ตัวความรู้ แต่ว่าวัดที่การปฏิบัติของบุคคลนั้นเลย ถ้าจะประเมินสมรรถนะพระที่ปรึกษาโครงการ อาจจะต้องจัดสถานการณ์ให้พระสอนศีลธรรมได้ไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการกับผู้เรียนได้ ให้พระสอนศีลธรรมได้สอนและโค้ชโครงการจริง แล้วเราก็มีเครื่องมือการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งประเมินได้จากกระบวนการสอนหรือการโค้ชโครงการ หรือผลงานโครงการของผู้เรียนก็ได้เช่นกัน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, 2563)

2.4 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการ คุณธรรม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

“ควรเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมากกว่าการฟังบรรยาย หากจะเปลี่ยนแปลงพระสอนศีลธรรม จะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ความคิดแล้วพฤติกรรม การสอนต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปเอง ระหว่างการฝึกอบรมควรจัดให้มีขั้นตอนการสะท้อนคิดตัวเอง (Self-reflection) การถอดบทเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ และสุนทรียสนทนา ให้นำหลักพุทธธรรมมาเชื่อมโยงออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมจะดีมาก กลุ่มเป้าหมายเป็นพระสอนศีลธรรมด้วย หลักธรรมที่ควรนำมาใช้ในการสร้างหลักสูตร เช่น กัลยาณมิตรธรรม โยนิโสมนสิการ เนื่องจากเป็นปัจจัยแห่งการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนได้ หลักปัญญา 3 หลักไตรสิกขาเป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม อริยสัจ 4 พุทธวิธีการสอนต่าง ๆ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, 2563)

“สถานการณ์โควิดเช่นนี้ ควรจัดโปรแกรมฝึกอบรมรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เป็น Hybrid training จัดอบรมออนไลน์ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติให้เรียนรู้การสอนโครงการคุณธรรม จากนั้นให้พระนำความรู้ที่ได้ไปใช้โครงการกับผู้เรียน แล้วมีการสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้มองเห็นจุดดี จุดอ่อน และจุดที่ต้องพัฒนาแก้ไข ในการจัดโปรแกรม/จัดหลักสูตร ตัวกิจกรรม อาจจะต้องมองถึงตัวความยืดหยุ่นให้มาก และมองการให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นก้อนเล็ก ๆ แบบ Micro Learning ซึ่งเป็นก้อนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยใช้ระยะเวลาไม่นานมาก และจัดหลักสูตรให้ผู้เข้าอบรมได้มีโอกาสได้มาแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, 2563)

“ควรจัดโปรแกรมฝึกอบรมที่มี Online กับ On-site ผสมผสานกันจะดีมากกว่า ช่วงแรกอาจจัดเป็นอบรมออนไลน์ให้ความรู้แต่เน้นเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกปฏิบัติ การถอดบทเรียน เพื่อให้เห็นหลักการ กระบวนการโครงการ จากนั้นก็ออกแบบให้พระสอนศีลธรรมไปสอนนักเรียน ทำโครงการ จากนั้นให้พระสอนศีลธรรมจับกลุ่มกันเพื่อสะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดกับตัวท่านและนักเรียนเป็นยังไง ในช่วงการ reflect จะ Online หรือ Onsite ก็ได้ ถ้าสามารถออกแบบหลักสูตรได้แบบนี้จะทันสมัย คนอื่นเอาไปใช้ได้ ไม่ต้องไปจัดอบรม 2 วัน 3 วัน พระสอนศีลธรรมจำเนื้อหาได้ไม่หมด ให้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้เป็นชุด ๆ จัดฝึกอบรมทีละหน่วย อบรมหน่วยนี้เสร็จก็เอาไปทำแล้วกลับมา reflect แล้ววงของการ reflect ก็จะกลายเป็น PLC ซึ่งหากทำได้เรื่อย ๆ เช่นนี้ ต่อไปในอนาคตจะพัฒนาได้เร็ว หลักสูตรฝึกอบรมแบบนี้ จะทันสมัยกว่า”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, 2563)

“เน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้ลงมือทำจริง ในสถานการณ์จริง เช่น การนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปสอนนักเรียนทำโครงการ แล้วมาถอดบทเรียนการโค้ชว่าควรโค้ชอย่างไร ประโยชน์ไหน จังหวะใด จะต้องพูดอะไร ไม่พูดอะไร มาสะท้อนคิด (Reflect) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หลักสูตรนี้วิทยากรจะต้องเป็นโค้ช ถ้าเราจะฝึกพระสอนศีลธรรมไปโค้ชผู้เรียนทำโครงการ วิทยากรจะต้องสวมบทบาทเป็นโค้ชให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ความเป็นโค้ชโครงการไปด้วย”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, 2563)

“การจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้ความรู้เพียง 1 ครั้ง อบรม 2-3 วัน คงจดจำความรู้เอาไปใช้ไม่ได้หมด ผู้เข้าอบรมอาจมีความรู้มากขึ้น แต่ขาดการปฏิบัติกับนักเรียน น้อยมากที่จะนำไปใช้ปฏิบัติจริงหรือประสบความสำเร็จ มองว่าหากพระสอนศีลธรรมไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนโครงการมาก่อนเลย ควรจัดอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการและการเป็นโค้ชโครงการก่อน เน้นการฝึกปฏิบัติจริงในการทำโครงการ การเป็นโค้ช การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียน จากนั้นให้นำความรู้ที่ได้รับไปโค้ชผู้เรียนทำโครงการ โดยมีพี่เลี้ยงคอยให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเป็นระยะ ๆ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, 2563)

2.5 ท่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไร

จากการวิเคราะห์ข้อเห็นหรือข้อเสนออื่น ๆ สรุปผลได้ดังนี้ “จัดฝึกอบรมเน้นฝึกปฏิบัติให้มาก ๆ ลดการบรรยาย” “เน้นการโค้ชผู้เข้าอบรมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการนิเทศเชิงพัฒนาไม่ใช่การนิเทศเพื่อจับผิด และควรนำเทคโนโลยี เช่น Line, Zoom Meeting, Microsoft team เข้ามาช่วยในการนิเทศโดยที่ไม่ต้องลงพื้นจริง” “ถ้าพระสอนศีลธรรมจะสอนนักเรียนทำโครงการ ควรจะได้เรียนรู้การทำโครงการในฐานะนักเรียนเช่นกัน” “ควรนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม เช่น หลักอริยสัจ 4 ปรโตโฆสะ หลักโยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรธรรม และสติปัญญา 4”

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม พบว่า สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมเป็นความสามารถในการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม เป็นผลมาจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จตามเกณฑ์ของโครงการคุณธรรมที่กำหนดไว้ ซึ่งพระสอนศีลธรรมจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) การเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ทักษะการชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม (Skills) และเจตคติ (Attitude) เกี่ยวกับการสอนโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม สำหรับการวัดและประเมินผลสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงซึ่งประเมินจากการปฏิบัติ วัดจาก 2 ส่วน คือ การให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม และคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียนที่เป็นผลจากความสามารถการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม ส่วนรูปแบบหรือวิธีการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ควรจัดรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานทั้งในรูปแบบออนไลน์

(Online) ที่เน้นฝึกปฏิบัติกิจกรรมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถทำไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอนปกติในห้องเรียนของพระสอนศีลธรรม (On-site) มีการสะท้อนคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหลังจากการโค้ชผู้เรียนทำโครงการ มีผู้โค้ชคอยให้การชี้แนะการฝึกอบรม มีการกำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุน เช่น Line, Zoom Meeting, Microsoft team รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมควรมีการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของตะวันตก ได้แก่ โปรโตไซส กลายมิตธรรม โยนิโสมนสิการ ไตรสิกขา ปัญญา 3 อริยสัจ 4 และสติปัญญา 4 เป็นต้น เพื่อให้ได้รูปแบบหลักสูตรที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ มีความทันสมัย และสามารถเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้อีกด้วย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานความต้องการดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ฉบับร่าง โดยยึดหลักการสำคัญต่อไปนี้ 1) การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมควรเป็นแบบผสมผสานการฝึกอบรม (Hybrid Training) ที่มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในห้องเรียนแบบออนไลน์ควบคู่กับการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียนปกติ (On-site) ไปด้วย 2) เน้นการฝึกอบรมที่ให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ 3) เน้นการโค้ชเพื่อให้พระสอนศีลธรรมเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง 4) เน้นการสะท้อนคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพระสอนศีลธรรมด้วยกันและผู้โค้ช 5) ให้นำหลักพุทธธรรมและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

4.2 ระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

4.2.1 ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ได้องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร กระบวนการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

1.1 การฝึกอบรมมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรงอย่างรอบด้านทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ การใช้ความคิดเชิงออกแบบและคิดอย่างแยกกายตามหลักโยนิโสมนสิการ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรอบรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

1.2 การฝึกอบรมมุ่งเน้นการถอดบทเรียนการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงบทเรียนที่ผ่านการจัดการความรู้จากการถอดบทเรียน ไปสู่การวางแผนและการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้

1.3 การฝึกอบรมมุ่งเน้นการโค้ชด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เอาใจใส่ดูแลต่อการเรียนรู้ ให้ความเอื้ออาทร การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตรวจสอบความเข้าใจ การใช้คำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเอง

1.4 การฝึกอบรมมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้อย่างมีสติในการทำโครงการคุณธรรม ควบคู่ไปกับการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานศึกษาไปด้วย เพื่อให้มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม โดยมีโค้ชเป็นผู้ให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ และกำกับติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

3. โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม 2) การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม 3) การค้นหาสาเหตุของปัญหา 4) การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม 5) การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม 6) การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม และ 7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม ใช้ระยะเวลาฝึกอบรม 49 ชั่วโมง จำนวน 7 สัปดาห์ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้แบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบออนไลน์ใช้โปรแกรม Microsoft Team จัดฝึกอบรมขึ้นในทุกวันจันทร์ จำนวน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และช่วงที่ 2 พระสอนศีลธรรมปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานศึกษาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติ (On-site) จำนวน 3 ชั่วโมง และสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกันหลังการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในรูปแบบออนไลน์ใช้โปรแกรม Microsoft Team ในทุกเย็นวันศุกร์ จำนวน 1 ชั่วโมง ระยะเวลาในช่วงที่ 2 รวมจำนวน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตร ดังตารางที่ 12

GRAD VRU

ตารางที่ 12 โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้ฝึกอบรม	ทฤษฎี-ปฏิบัติ (ชั่วโมง)	ปฏิบัติ (ชั่วโมง)
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม 1. ความหมายของโครงการคุณธรรม 2. ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม 3. หลักการและหลักธรรมที่ใช้การทำโครงการคุณธรรม	3	4
2	การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นตระหนักในปัญหา 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นตระหนักในปัญหา 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นตระหนักในปัญหา	3	4
3	การค้นหาสาเหตุของปัญหา 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน	3	4
4	การสร้างสรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรค์นวัตกรรมการ 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรค์นวัตกรรมการ 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรค์นวัตกรรมการ	3	4
5	การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นลงปฏิบัติ 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นลงปฏิบัติ 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นลงปฏิบัติ	3	4
6	การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน	3	4
7	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม 7.1 ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3	4
รวม		21	28

4. กระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรมในครั้งนี้ได้ใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้สื่อตัวอย่างโครงการคุณธรรม (Media analysis) การแสดงเป็นตัวอย่าง (Modeling) การเรียนรู้จากการสังเกต (Observation learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ (Critical questioning) การสะท้อนคิดทั้งในระดับตนเองและระดับกลุ่ม (Group and Self reflection) การสรุปการเรียนรู้ (Student Report) การอภิปรายรอบวง (Round-robin discussion) การเขียนผังความคิด (Conceptual mapping) การระดมสมอง (Brainstorming) การนำเสนอผลงานของผู้เรียน (Student Presentations) การสนทนาอย่างมีสติ (Dialogues) การถอดบทเรียน (After Action Review) และการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Whiteboard, Padlet เป็นต้น การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การตั้งคำถามที่มีพลัง (Power Question) การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริง โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ใช้กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building) เป็นขั้นตอนที่ผู้โค้ชเตรียมความพร้อมของพระสอนศีลธรรมเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน โดยผู้โค้ชจะต้องทำให้พระสอนศีลธรรมเกิดศรัทธา ความไว้วางใจในตัวเองและผู้โค้ชก่อน ด้วยการสร้างบรรยากาศเชิงบวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การเสริมสร้างสติของผู้เข้าอบรมจะช่วยให้จิตใจสงบตั้งมั่น พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การกระตุ้นพระสอนศีลธรรมให้เกิดแรงบันดาลใจอยากเรียนรู้ การแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ให้ทราบ การตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมในเนื้อหาที่จะเรียนรู้ด้วยการสอบถามพูดคุย เป็นต้น ในขั้นนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้โค้ชกล่าวทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด และท่าทีที่แสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้โค้ชกับพระสอนศีลธรรม การสร้างความไว้วางใจ และความอบอุ่นปลอดภัยต่อพระสอนศีลธรรม จากนั้นนำภาวนาสั้น ๆ เป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายใจให้สงบก่อนการเรียนรู้

1.2 ให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้โค้ชแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วยให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ

1.3 ตรวจสอบความเข้าใจ เป็นขั้นที่พระสอนศีลธรรมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ผู้โค้ชตรวจสอบความรู้ของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้ว่ามีความรู้ความเข้าใจ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยผู้โค้ชใช้คำถามกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมได้ตอบคำถามร่วมกัน ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้โค้ชใช้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในการชี้แนะให้การช่วยเหลือต่อไป

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้ตามเนื้อหาทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 เรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม บทบาทการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และทักษะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมตามเนื้อหาสาระทั้ง 7 หน่วย ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทำโครงการงานคุณธรรม ผู้โค้ชใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการฝึกอบรม ได้แก่ การใช้สื่อตัวอย่างโครงการงานคุณธรรม การแสดงเป็นตัวแบบที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของผู้โค้ช การเรียนรู้จากการสังเกต การฝึกทำโครงการงานคุณธรรมด้วยตนเอง การให้ข้อมูลย้อนกลับ การตั้งคำถามที่มีพลัง การสะท้อนคิด การอภิปรายรอบวง การเขียนผังความคิด การระดมสมอง การเขียนร่วมกัน การนำเสนอผลงานของผู้เรียน เป็นต้น

2.2 ถอดบทเรียนร่วมกัน เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ทบทวน ไตร่ตรองการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งหลังจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการคุณธรรม โดยให้พระสอนศีลธรรมได้ร่วมกันถอดบทเรียนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ชและผู้เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะผู้เรียนที่ทำโครงการคุณธรรม เพื่อช่วยกันรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมโครงการคุณธรรม ให้เห็นสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้นได้แก่ บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรม (ผู้เป็นโค้ช) บทบาทผู้เข้าอบรม (ผู้เรียนโครงการคุณธรรม) เป้าหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ คุณค่าเป็นอย่างไร ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมเป็นอย่างไร การประเมินผลมีความสอดคล้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร และนำเสนอผลการถอดบทเรียน จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะผู้สอน และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความเข้าใจที่แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น และให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

2.3 สะท้อนคิดสู่การนำไปใช้ เป็นขั้นส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้มีการสะท้อนการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ 3 คำถาม ได้แก่ 1) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ 2) รู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ 3) แนวทางการปฏิบัติที่ท่านคิดว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมเป็นอย่างไร จากนั้นแต่ละรูปแบ่งปันสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมลงมือปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมด้วยตนเองอย่างรอบด้านทั้งด้านทางพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากชั้นพัฒนาปัญญา มาใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมในขั้นนั้น ๆ และลงมือปฏิบัติการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมกับบันทึกวิถีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมด้วยกล้องสมาร์ทโฟนแบบไลฟ์สดลงในเพจ Facebook “กลุ่ม พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ทุกครั้ง เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้วพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปดูบันทึกวิถีโอการให้คำชี้แนะของตนเองในกลุ่มเพจ Facebook เพื่อให้เห็นจุดที่ทำได้ดีตามแผนที่วางไว้ จุดอ่อนหรือสิ่งที่ยังทำได้ไม่ค่อยดี จุดที่ควรพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1 วางแผนการชี้แนะ เป็นขั้นส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากชั้นพัฒนาปัญญา มาใช้วางแผนการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมในขั้นตอนนี้สำเร็จ

3.2 ปฏิบัติการชี้แนะ เป็นขั้นส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมกับบันทึกวิถีโอแบบไลฟ์สดลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ทโฟน เพื่อนำวิถีโอที่ได้บันทึกมาเปิดรับชมเพื่อพิจารณาอย่างใคร่ครวญถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรบ้าง ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย

หรือไม่อย่างไร สิ่งที่ทำได้ดี จุดบกพร่องในการให้คำชี้แนะครั้งนี้คืออะไร ควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดบ้าง เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการให้คำชี้แนะผู้เรียนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมแบ่งปันประสบการณ์และความคิดเห็นที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ร่วมกับเพื่อนพระสอนศีลธรรมในห้องฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Team เพื่อเป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติของตนเองว่าเป็นอย่างไร สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการให้คำชี้แนะครั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการให้คำชี้แนะผู้เรียน สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้โค้ชทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับพระสอนศีลธรรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตรสนทนา (Dialogue) ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

4.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้นำประสบการณ์ของตนเองหลังการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันกับเพื่อนผู้เข้าอบรมและโค้ช ผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และสะท้อนคิดร่วมกันใน 3 ข้อ ได้แก่ 1) สิ่งที่ทำได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

4.2 สะท้อนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในครั้งนี้ ได้แก่ ความรู้สึกจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจะนำสิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างไร จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถจดจำและนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้และเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำคำสำคัญของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการฝึกอบรมมาเข้ารหัสเป็นชื่อ CDCR Model

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building)

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development)

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice)

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change)

CDCR Model เป็นรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่สื่อความหมายถึงโมเดลการฝึกอบรมที่เน้นการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างเป็นองค์รวม ที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านพฤติกรรมที่เป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม การมีทัศนคติที่ดีหรือคุณลักษณะที่ดีภายในตนเองต่อการสอนโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมและปัญญาการมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสอนโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม กระบวนการฝึกอบรมตามรูปแบบ CDCR Model มีลักษณะเป็นวงจรการเรียนรู้ที่เป็นระบบการพัฒนาสมรรถนะ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะดำเนินการฝึกโดยใช้กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าวนี้

5. สื่อการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

สื่อที่ใช้สำหรับประกอบการฝึกอบรม ประกอบด้วย โปรแกรม Microsoft Team คอมพิวเตอร์ โน้ตบุค ไอแพดหรือแท็บเล็ต สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ แอปพลิเคชัน ได้แก่ Whiteboard, Padlet, Power Point ใงานกิจกรรมกลุ่ม และใบความรู้

6. การวัดและประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

1. ระยะเวลาก่อนการฝึกอบรม ประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม พระสอนศีลธรรมประเมินตนเองและผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน

2. ระยะเวลาระหว่างการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยใช้แบบสรุปการเรียนรู้การทำกิจกรรมการฝึกอบรม และแบบบันทึกการสะท้อนคิดประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยพระสอนศีลธรรมประเมินตนเอง และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม การให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม ที่ประเมินโดยผู้วิจัย

3. ระยะเวลาหลังการฝึกอบรม ประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยพระสอนศีลธรรมประเมินตนเอง และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน

4.2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรที่มีความน่าสนใจ มีความทันสมัย เป็นประโยชน์และตอบสนองความต้องการของกลุ่มหมาย สามารถนำไปใช้ฝึกอบรมในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สรุปประเด็น ได้ดังนี้

“เวลาที่พระสอนศีลธรรมไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรมกับผู้เรียนจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้าที่ดี ทั้งในส่วนของพระสอนศีลธรรมและผู้เรียน จะได้ไม่เสียเวลา”

“การกำหนดชั่วโมงในโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ควรให้ความสำคัญกับเวลาของการเรียนรู้ภาคปฏิบัติให้มากกว่านี้”

“ควรให้ความสำคัญกับการนำเสนอผลงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเรียนให้มากขึ้น และควรเลือกใช้สื่อที่เป็น Case study การทำโครงการงานคุณธรรมให้ได้เรียนรู้”

“ให้พระสอนศีลธรรมมีการถอดบทเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ว่าแต่ละท่านได้เรียนรู้ในเรื่องหลักการการให้คำปรึกษา การทำโครงการงานคุณธรรมอย่างไร แต่ละท่านจะมีเป้าหมายในการโค้ชผู้เรียนอย่างไร ตรงนี้น่าจะช่วยทำให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น”

“แนวคิดที่เกี่ยวกับหลักธรรมยังไม่ปรากฏ อิงแนวคิดแบบตะวันตกมากเกินไป เพราะโครงการงานคุณธรรมไม่เหมือนโครงการงานโดยทั่วไป ในแต่ละกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอาจสอดแทรกหลักธรรม คำสอน แนวทางวิธีพุทธเข้าไปด้วย จะทำให้เห็นคุณค่าทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น”

“วิทยากรที่ฝึกอบรมหลักสูตรนี้ให้ใช้คำว่า โค้ช เนื่องจากใช้แนวคิดโค้ชเข้ามาบูรณาการเพื่ออบรมพระสอนศีลธรรม โค้ชเป็นผู้ให้คำชี้แนะทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน”

“การประเมินผลการเรียนรู้ควรให้พระสอนศีลธรรมได้มีการประเมินตนเองด้วยการสะท้อนคิดเพื่อเสริมความเข้าใจเชิงลึก และนำผลมาปรับปรุงกิจกรรมการอบรมให้ดียิ่งขึ้น”

“ในช่วงระหว่างที่พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนโครงการคุณธรรมกับผู้เรียน ควรให้พระสอนศีลธรรมได้บันทึกวิดีโอด้วย จะเป็นเครื่องมือช่วยประเมินได้ดี”

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว มาแก้ไขปรับปรุงรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมให้มีความสมบูรณ์ จากนั้นนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ผลปรากฏดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
1. ปัญหาและความสำคัญของรูปแบบหลักสูตร			
1.1 ความจำเป็นที่ต้องพัฒนา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 มีความสมเหตุสมผล	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	5.00	0.00	มากที่สุด
2. หลักการของรูปแบบหลักสูตร			
2.1 สมเหตุสมผล	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการสนับสนุน	4.80	0.45	มากที่สุด
2.3 สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร			
3.1 มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 สามารถวัดและประเมินผลได้	4.40	0.55	มาก
3.3 มีความสอดคล้องกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. โครงสร้างหลักสูตร			
4.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รูปแบบหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 ตอบสนองวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
4.3 ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ	4.60	0.55	มากที่สุด
4.4 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
5. กระบวนการฝึกอบรม			
5.1 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
5.2 ส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	4.60	0.55	มากที่สุด
5.3 มีความเป็นไปได้	4.40	0.55	มาก
6. สื่อการฝึกอบรม			
6.1 มีความเหมาะสมกับพระสอนศีลธรรม	4.40	0.55	มาก
6.2 มีความเหมาะสมกับกระบวนการฝึกอบรม	4.40	0.55	มาก
6.3 นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้	4.60	0.55	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผลหลักสูตร			
7.1 ตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ได้	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 ครอลคลุมสิ่งที่ต้องการประเมินผล	4.40	0.55	มาก
7.3 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.64	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 13 พบว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ฉบับร่าง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์ในภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, และ $S.D. = 0.44$) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมได้

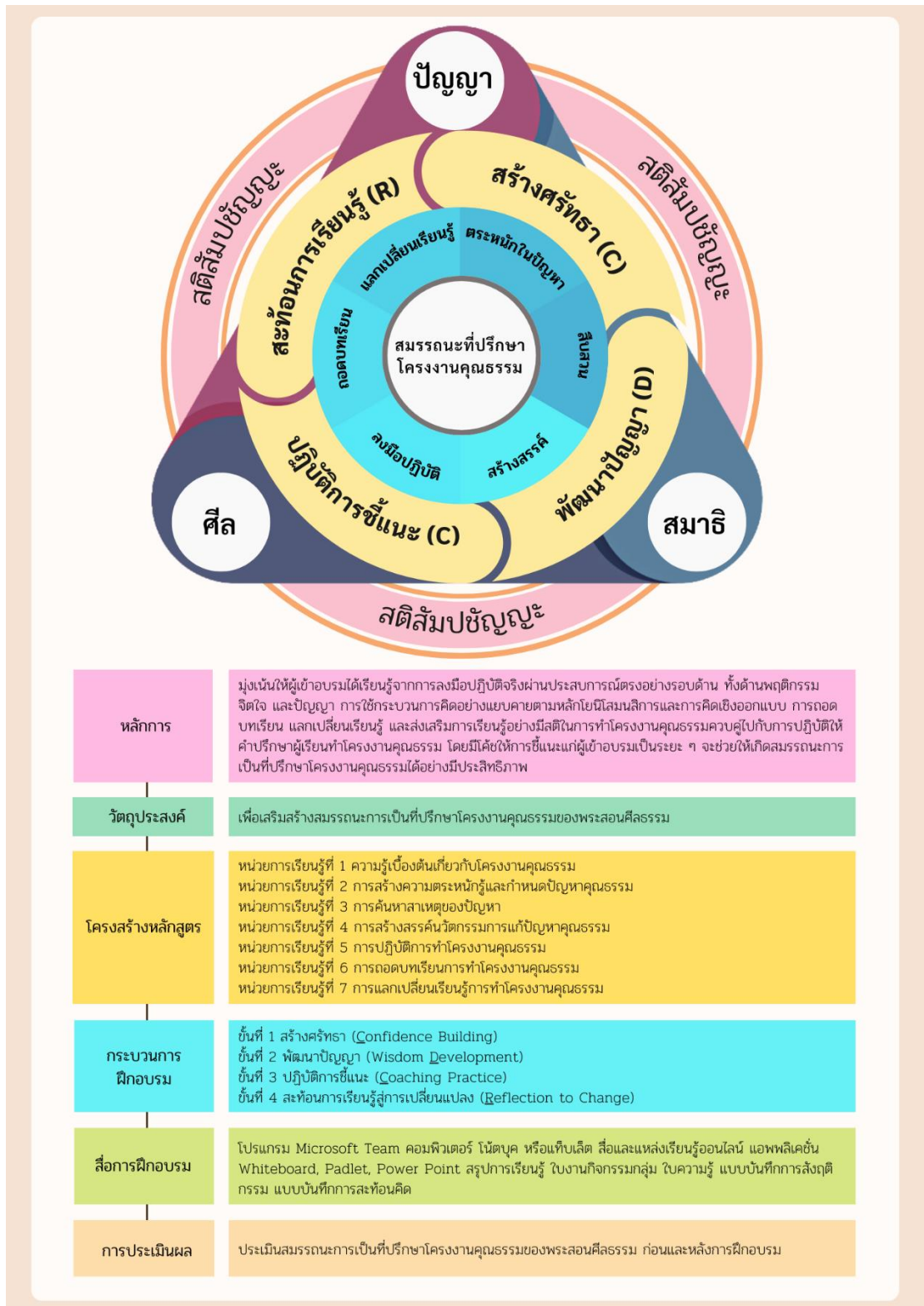
2. ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ปรากฏดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

รายการประเมิน	ค่า IOC	แปลผล
1. สภาพปัญหาและความจำเป็นกับหลักการของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
2. หลักการของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
3. หลักการของหลักสูตรกับกระบวนการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
4. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับโครงสร้างของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
5. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับกระบวนการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
6. โครงสร้างของหลักสูตรกับกระบวนการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
7. โครงสร้างของหลักสูตรกับสื่อการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
8. โครงสร้างของหลักสูตรกับระยะเวลาการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
9. กระบวนการฝึกอบรมกับระยะเวลาการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
10. กระบวนการฝึกอบรมกับสื่อการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
11. การวัดและประเมินผลหลักสูตรกับหลักการของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
12. การวัดและประเมินผลหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
13. การวัดและประเมินผลหลักสูตรกับโครงสร้างของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
14. การวัดและประเมินผลหลักสูตรกับกระบวนการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง

จากตารางที่ 14 พบว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ฉบับร่าง มีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในทุกด้านมีค่าอยู่ในระดับสูงเท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงให้เห็นในภาพรวมว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกัน เป็นเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้

GRAD VRU

ภาพที่ 13 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

จากภาพที่ 13 อธิบายความหมายภาพของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยสังเขปดังนี้

1. วงกลมรอบนอกสุด คือ ใจผู้เข้าอบรม การมีสติและสัมปชัญญะในการเรียนรู้จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการเรียนรู้และการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้อย่างคุณภาพ นอกจากนี้ สติและสัมปชัญญะยังเป็นหัวใจของผู้โค้ชด้วยเช่นกัน ผู้โค้ชที่ใช้สติในการจัดการเรียนรู้และการชี้แนะผู้เข้าอบรมมากเท่าใด จะสามารถพัฒนาผู้เข้าอบรมไปสู่เป้าหมายหลักสูตรที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วงกลมสีเหลือง คือ กระบวนการฝึกอบรม ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรงอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้เกิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม กระบวนการฝึกอบรม 4 ขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาแบบวนซ้ำ ได้แก่ ขั้นสร้างศรัทธา ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นปฏิบัติการชี้แนะ และขั้นสะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

3. วงกลมสีฟ้า คือ ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ ที่ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม ได้แก่ ขั้นตระหนักในปัญหา ขั้นสืบสวน ขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. ชั้นในสุด คือ สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เกิดขึ้นได้จากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองอย่างมีสติ โดยการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่มีอยู่ในตนเอง ไปประยุกต์ใช้ร่วมกันในการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียนจริง จนผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5. สามเหลี่ยม คือ กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมตามหลักไตรสิกขา ทั้งผู้โค้ชและผู้เข้าอบรมจะได้รับการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยมีสติเป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้

4.3 ระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

4.3.1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ก่อนและหลังการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีรูปแบบการนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test for dependent samples ดังนี้

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยรวมสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ช่วงการทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t	P
ก่อนการฝึกอบรม	10	1.40	0.08	21.84*	0.00
หลังการฝึกอบรม	10	3.65	0.31		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 15 พบว่า พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมด้านการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม (ประเมินโดยผู้วิจัย)

ช่วงการทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t	P
ก่อนการฝึกอบรม	10	1.17	0.07	26.51*	0.00
หลังการฝึกอบรม	10	3.73	0.30		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 16 พบว่า พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมด้านการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมด้านคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียน (ประเมินโดยผู้วิจัย)

ช่วงการทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t	P
ก่อนการฝึกอบรม	10	1.00	0.00	16.54*	0.00
หลังการฝึกอบรม	10	3.45	0.46		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 17 พบว่า พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมด้านคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมด้านการให้คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม (ประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง)

ช่วงการทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t	P
ก่อนการฝึกอบรม	10	1.60	0.12	20.96*	0.00
หลังการฝึกอบรม	10	3.75	0.29		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 18 พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมด้านการให้คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรม หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ด้านคุณภาพโครงการงานคุณธรรมของผู้เรียน (ประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง)

ช่วงการทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t	P
ก่อนการฝึกอบรม	10	1.00	0.00	16.54**	0.00
หลังการฝึกอบรม	10	3.45	0.46		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 19 พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมด้านคุณภาพโครงการงานคุณธรรมของผู้เรียน หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3.2 ผลสรุปการเรียนรู้เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจจากการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-7 ปรากฏผลดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลสรุปการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-7

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม	3.30	0.48	มากที่สุด
หน่วยที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหา	3.80	0.42	มากที่สุด
หน่วยที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา	3.60	0.51	มากที่สุด
หน่วยที่ 4 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม	3.90	0.31	มากที่สุด
หน่วยที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม	4.00	0.00	มากที่สุด
หน่วยที่ 6 การถอดบทเรียนโครงการคุณธรรม	3.70	0.48	มากที่สุด
หน่วยที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงการคุณธรรม	4.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	3.76	0.31	มากที่สุด

จากตารางที่ 20 พบว่า พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้ความเข้าใจจากการทำกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-7 ได้คะแนนระดับ 3 ขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.31) และเมื่อเรียงลำดับหน่วยการเรียนรู้จากมากไปน้อย เป็นดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.00) หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.31) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.42) หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.48) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.51) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.48)

4.3.3 ผลการประเมินความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ปรากฏผลดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหาสาระในการฝึกอบรม			
1.1 มีประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียนได้	4.73	0.46	มากที่สุด
1.2 เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน	4.82	0.40	มากที่สุด
1.3 หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของผู้เข้าอบรมได้	4.55	0.52	มากที่สุด
1.4 ระยะเวลาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม	3.00	1.00	ปานกลาง
1.5 นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในโรงเรียนได้	4.82	0.40	มากที่สุด
รวม	4.38	0.38	มาก
2. ด้านผู้โค้ชในการฝึกอบรม			
2.1 มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่ฝึกอบรม	4.73	0.46	มากที่สุด
2.2 ถ่ายทอดเนื้อหาชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน	4.64	0.67	มากที่สุด
2.3 กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้	4.64	0.67	มากที่สุด
2.4 ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผู้เข้าอบรม	4.64	0.67	มากที่สุด
2.5 ชี้แนะให้ผู้เข้าอบรมเกิดการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้ด้วยตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
รวม	4.65	0.49	มากที่สุด
3. กระบวนการฝึกอบรม			
3.1 กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอน (สร้างศรัทธา พัฒนาปัญญา ขึ้นปฏิบัติการชี้แนะ และขึ้นสะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง) สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ การคิด และส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ได้	4.36	0.80	มาก
3.2 กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมผู้เข้าอบรมได้	4.64	0.50	มากที่สุด
3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมกล้าคิด กล้าแสดงออก	4.82	0.40	มากที่สุด
รวม	4.60	0.51	มากที่สุด

ตารางที่ 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
4. ด้านเอกสารและสื่อการฝึกอบรม			
4.1 เอกสารที่ฝึกอบรมและกิจกรรมเหมาะสมกับหลักสูตรที่จัดขึ้น	4.64	0.50	มากที่สุด
4.2 สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมชัดเจนและเกิดความเข้าใจที่ง่าย	4.64	0.50	มากที่สุด
4.3 สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม และสถานการณ์	4.73	0.46	มากที่สุด
รวม	4.66	0.42	มากที่สุด
5. ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม			
5.1 ผู้เข้าอบรมได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามที่กำหนดไว้	4.09	1.22	มาก
5.2 ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้	4.55	0.82	มากที่สุด
รวม	4.31	0.81	มาก
เฉลี่ยรวม	4.52	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 21 พบว่า ความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากทั้งหมด 5 ด้านพบว่า เป็นดังนี้

ด้านเนื้อหาสาระในการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาข้อคำถามโดยเรียงจากมากไปน้อยใน 3 อันดับแรก เป็นดังนี้ ข้อ 2. เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) รองลงมาข้อ 5. นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในโรงเรียนได้ ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) และข้อ 1. มีประโยชน์และนำไปใช้กับผู้เรียนได้ ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.46)

ด้านผู้โค้ชในการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาข้อคำถามโดยเรียงจากมากไปน้อยใน 3 อันดับแรก เป็นดังนี้ ข้อ 1. มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่ฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.46) รองลงมาข้อ 5. ชี้แนะให้ผู้เข้าอบรมเกิดการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) และข้อ 2. ถ่ายทอดเนื้อหาชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.67)

ด้านกระบวนการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาข้อคำถามโดยเรียงจากมากไปน้อยใน 3 อันดับแรก เป็นดังนี้ ข้อ 3. กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมกล้าคิด กล้าแสดงออก ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) รองลงมา ข้อ 2. กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้สามารถส่งเสริมสมรรถนะการเป็น

ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้ ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) และข้อ 1. ชั้นตอนหรือกระบวนการฝึกอบรมสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ การคิด ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ได้ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.80)

ด้านเอกสารและสื่อการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาข้อคำถามโดยเรียงจากมากไปน้อยใน 3 อันดับแรก เป็นดังนี้ ข้อ 3. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม และสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.46) รองลงข้อ 1. เอกสารที่ใช้ในการอบรมและกิจกรรมเหมาะสมกับหลักสูตรที่จัดขึ้น ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) ข้อ 2. สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมชัดเจนและเกิดความเข้าใจที่ง่าย ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50)

ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาข้อคำถามโดยเรียงจากมากไปน้อยใน 3 อันดับแรก เป็นดังนี้ ข้อ 2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.82) ข้อ 1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 1.22)

4.3.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบบันทึกการสะท้อนคิดการทำกิจกรรมการอบรมตามหน่วยการเรียนรู้ และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการสะท้อนคิดการทำกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

“การอบรมครั้งนี้ทำให้ผมมีสติต่อการเรียนรู้ และการโค้ชนักเรียนทำโครงการคุณธรรม รู้สึกว่าตนเองได้ใช้ความอดทนต่อความไม่รู้ของนักเรียนสูงมาก ต้องมีสติและใช้ขันติในการสอนโครงการคุณธรรมและการโค้ชผู้เรียนเป็นอย่างมาก”

“แต่ก่อนผมมักจะหวั่งแต่ตนเองไม่ได้แค่ความรู้สึกผู้เรียน ยึดความต้องการตนเองเป็นใหญ่ การอบรมครั้งนี้ทำให้รู้สึกว่าได้มองเห็นตนเองมากขึ้น รู้สึกมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น”

“ช่วงแรกที่อบรมไม่มีความมั่นใจเลยว่าจะเรียนรู้ได้ไหม มีความกังวลค่อนข้างมาก เหมือนว่ากำลังหัดเดินใหม่ เริ่มต้นใหม่ เรียนรู้อะไรสิ่งใหม่ ๆ เป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับตนเองมาก แต่พอได้อบรมรู้สึกว่ามีความอบอุ่น รู้สึกปลอดภัยทำให้อยากเรียนรู้”

“สนุกกับการเรียนรู้ในการอบรมครั้งนี้มาก ผมสอนพระพุทธศาสนาหลายปีไม่เคยใช้ความอดทนและควบคุมอารมณ์มากเท่ากับการสอนโครงการคุณธรรมเลย ตอนสอนโครงการคุณธรรมกับนักเรียน ผมได้ใช้สติและความอดทนสูงมาก และมีความเมตตากับตนเองและนักเรียนด้วย”

“รู้สึกมีความสุขที่ได้เรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม สนุกดี มีอะไรให้คิดได้ตลอดเหมือนโดนกระตุ้นโดยไม่รู้ตัวจากคำถามของโค้ชที่มาแบบดูเหมือนว่าไม่มีอะไร แต่ฝึกให้เราได้ใช้กระบวนการคิดตลอด เป็นคำถามที่ชวนให้คิดต่อยอดตลอดพัฒนาตนเองได้ดีมาก”

“ผมได้ฝึกการฟังและเข้าใจคนอื่นมากขึ้น ยอมรับความแตกต่างได้ และผมรู้สึกได้ถึงการใช้ความอดทนของตนเองสูงมากเวลาจัดกระบวนการชี้แนะให้นักเรียนทำโครงการคุณธรรม”

“ส่วนตัวผมมีความรู้สึกภูมิใจและดีใจเป็นอย่างมากที่ได้เข้าร่วมในการฝึกอบรมครั้งนี้ เพราะสิ่งที่ได้หลังจากการฝึกอบรมและปฏิบัติจริงกับผู้เรียนในห้องเรียน ทำให้ผมได้พัฒนาทาง

ความคิด ทักษะ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกอบรมและได้รับคำแนะนำจากโค้ช ผมคิดว่า การสอนโครงการคุณธรรมหรือการโค้ชผู้เรียนเหมือนผมได้ปฏิบัติธรรม ต้องใช้สติในการจัดการเรียนรู้ และการโค้ชผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา”

“รู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียนรู้ ภูมิใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ที่มีเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการสอนโครงการคุณธรรม ผมเข้าใจคำว่าครูสอนคิดก็เพราะการอบรมนี้จริง ๆ”

“การอบรมครั้งนี้เป็นการเปลี่ยนความเชื่อของผมที่มีต่อการสอนพระพุทธศาสนา จากเดิมไปมาก ผมสนุกกับการอบรม เพราะได้คิดและเรียนรู้ด้วยตนเองตลอด”

“ผมมีความมั่นใจการสอนและโค้ชผู้เรียน สามารถให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด การเรียนรู้ไปถึงเป้าหมายที่ได้วางไว้ได้ รู้สึกชอบการโค้ชนักเรียนทำโครงการ และเห็นประโยชน์คุณค่า อย่างแท้จริงในการโค้ชเพื่อชี้แนะให้นักเรียนทำโครงการคุณธรรมมีประโยชน์ต่อบรร”

2. ผลการวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมกรรมการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม ของพระสอนศีลธรรมในชั้นเรียน สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมครั้งที่ 1 พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความกันเองกับผู้เรียน ผู้เรียนมีท่าทีแสดงออกถึงความสนใจ สีหน้าท่าทาง แววตา มีความจดจ่อ ใส่ใจขณะที่เรียนรู้ เข้าใจสิ่งที่พระสอนศีลธรรมให้คำชี้แนะมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล เกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิดด้วยตนเอง และเป็นเจ้าของการเรียนรู้ มีพฤติกรรมกล้าตอบคำถาม และตั้งคำถามย้อนถามพระสอนศีลธรรมเมื่อ ความสงสัยใคร่รู้ พระสอนศีลธรรมตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และการคิดที่ หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด และลงมือทำโครงการคุณธรรมได้ด้วยตนเอง

ผลการวิเคราะห์สังเกตพฤติกรรมกรรมการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมครั้งที่ 2 พบว่า พระสอนศีลธรรมใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ คำถามมีความหลากหลาย แต่มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการอยากให้ผู้เรียนรู้อะไร ทำอะไรได้ มีการรอฟังคำตอบของผู้เรียน ไม่ด่วนสรุป ตัดสิน หรือสวนกลับ พระสอนศีลธรรมมีความอดทนฟังใจเย็นรอความคิดเห็น หรือความต้องการ ของผู้เรียนได้ ตั้งใจฟังสิ่งที่ผู้เรียนต้องการสื่อสาร ให้โอกาสผู้เรียนได้เสนอสิ่งที่ต้องการ และมีการ ตอบสนองผู้เรียนด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร เช่น ได้ครับ เป็นความคิดที่ดีมากครับ เป็นต้น มีการ อธิบายและเขียนใจความสำคัญจากวงสนทนาของนักเรียน หรือความต้องการของผู้เรียนขึ้นบน กระดาษฟลิปชาร์ต อย่างเป็นระบบและเป็นลำดับ เพื่อให้เด็กเรียนคิดตามจนเกิดความเข้าใจ พระสอน ศีลธรรมรู้จักเลือกใช้คำพูดสื่อสารที่สร้างสรรค์ และดึงความสนใจของผู้เรียนได้ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร ต่อผู้เรียน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน โดยการใช้คำสุภาพนุ่มนวลแก่ผู้เรียน เน้นให้ ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็นและเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากข้อความตัวอย่างที่พระสอนศีลธรรมได้บันทึกข้างต้น รวมถึงผลการสังเกต พฤติกรรมกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม แสดงให้เห็นว่า เมื่อพระสอนศีลธรรมได้รับการฝึกอบรม โดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็น ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม พระสอนศีลธรรมมีการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ มุมมองใหม่ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมหรือสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมอย่างเป็น รูปธรรม ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจึงมีความสอดคล้องกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม การวิจัยนี้มี 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

การวิจัยในระยะที่ 1 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นแนวสากลและแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ การคิดเชิงออกแบบ การโค้ช สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

2. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. ศึกษาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

การวิจัยในระยะที่ 2 วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การยกร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

2. การตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และปรับปรุง

แก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบโดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม นำข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินและให้ข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

การวิจัยในระยะที่ 3 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรม จำนวน 10 รูป ที่อยู่ในโครงการพระสอนศีลธรรมแกนนำ สังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และสื่อประกอบการฝึกอบรมที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

2. การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ก่อนการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน ระหว่างการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมประเมินตนเอง โดยการสรุปการเรียนรู้ การเขียนบันทึกการสะท้อนคิดจากการทำงาน กิจกรรมการฝึกอบรมประจำหน่วยการเรียนรู้ และการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมโดยผู้วิจัย หลังการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม รวมถึงการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม การสรุปการเรียนรู้จากการทำงานกิจกรรมประจำหน่วย และความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบบันทึกการสะท้อนคิด และการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลประเมินประสิทธิผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการประเมินผล 2 ครั้ง ได้แก่ ก่อนและหลังการฝึกอบรมรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยใช้วิธีวิเคราะห์ t-test for dependent samples

4.1.2 ประเมินความรู้ความเข้าใจจากการทำกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วย การเรียนรู้ทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ โดยการนำคะแนนที่ได้จากการประเมินมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) จากนั้น นำค่าเฉลี่ยที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลความรู้ความเข้าใจ 4 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

4.1.3 ประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการประเมินผลหลังการฝึกอบรม โดยการนำคะแนนที่ได้จากการประเมินมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลความรู้ความเข้าใจ 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกการ สะท้อนคิดการทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ และแบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมการให้คำชี้แนะ การทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ผลการศึกษา ความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม 2) ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎี การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอน ศีลธรรม 3) ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1. ผลการศึกษาข้อมูลความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง หลักสูตร กระบวนการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล 2) ทฤษฎีการเรียนรู้ สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาปัญญาหรือปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจใหม่ ที่ยึดติดกรอบความคิดเดิมไปสู่การมีความรู้ความเข้าใจ ความคิดความเชื่อใหม่ มีความเห็นที่ถูกต้องด้วยหลักความเป็นเหตุเป็นผล เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรม ผ่านองค์ประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 2) การเรียนรู้จากการใช้กระบวนการคิดอย่างแยกคายโดยการไตร่ตรองสะท้อน คิดอย่างลึกซึ้ง 3) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยผ่านประสบการณ์ตรงอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา 3) การคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง การทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง

เพื่อนำไปสู่การออกแบบการแก้ปัญหาให้ตอบโจทย์กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การระดมความคิด การส่งเสริมการแก้ปัญหาด้วยกัน การคิดบวก การคิดสร้างสรรค์ ความมั่นใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ภายในกลุ่ม4) การโค้ช เป็นการให้คำชี้แนะผู้เข้าอบรมด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน การให้ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแล ความรักความเมตตา อำนวยความสะดวกให้เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้ การถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่เน้นวงกัลยาณมิตร สนทนา การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด การให้ข้อมูล เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตั้งคำถามที่มีพลังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและการเรียนรู้ การสังเกตกระบวนการเรียนรู้ กำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ มีการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การชื่นชมมองเห็นจุดที่ดี เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ข้อมูล การเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเองของผู้เข้าอบรม การสร้างความไว้วางใจ การใช้คำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนได้ฟังด้วยความ เป็นปกติ เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันอย่างเท่าเทียม มีการเล่า ประสบการณ์จากการจัดการเรียนรู้ของตนเองที่เริ่มจากตนเองให้เกิดการย้อนมอง การฟังกันอย่าง ลึกซึ้ง สะท้อนคิดอย่างสร้างสรรค์ด้วยการชื่นชม คิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน 5) สมรรถนะ การเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของพระสอนศีลธรรมใน การปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม เป็นผลมาจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ และการมี เจตคติที่ดีต่อการเป็นเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มาประยุกต์ใช้ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำ โครงการคุณธรรมได้สำเร็จตามเกณฑ์คุณภาพของโครงการคุณธรรมที่กำหนดไว้ สมรรถนะการเป็น ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม วัดได้จาก 2 ส่วน ได้แก่ (1) การให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา การให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูล การให้คำชี้แนะผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม การให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม และการให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอ และคุณภาพของโครงการคุณธรรม มี 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการของโครงการคุณธรรม กระบวนการทำโครงการคุณธรรม และการนำเสนอผลงาน 6) โครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนหนึ่งในปัญหา ขึ้นสืบสวน ขึ้นสร้างสรรค์นวัตกรรม ขึ้นลงมือปฏิบัติ ขึ้นถอดบทเรียน และขึ้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องประกอบด้วย พระสอนศีลธรรม ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรม พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน และกลุ่มกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความเห็นว่า จำเป็นต้องพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมให้มีความรู้ ในการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ทักษะการให้คำชี้แนะผู้เรียน ทำโครงการคุณธรรม และการมีเจตคติที่ดีต่อการสอนแบบโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษา โครงการคุณธรรม สำหรับแนวทางพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอน ศีลธรรม ได้แก่ การฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริง การอภิปรายร่วมกัน การระดมสมอง การถอด บทเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. ผลการศึกษารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้นั้น ควรจัดรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมผสมผสาน (Hybrid Training) ทั้งในรูปแบบการฝึกอบรมออนไลน์ (Online) และการฝึกปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน (On-site) โดยยึดหลักการสำคัญในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม คือ 1) เน้นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องฝึกอบรมออนไลน์ควบคู่ไปกับการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในห้องเรียนไปด้วย 2) การถอดบทเรียนการเรียนรู้จากปฏิบัติกิจกรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน 3) การนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับพุทธวิธีการสอนมาบูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของตะวันตก เพื่อให้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมมีความแปลกใหม่ ความทันสมัย ความน่าสนใจ และสามารถเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้

5.1.2 ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) กระบวนการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม มี 4 ประการ คือ

1.1 มุ่งเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรงอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ การใช้ความคิดเชิงออกแบบและการคิดอย่างแยกกายตามหลักโยนิโสมนสิการ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรอบรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับโครงการงานคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

1.2 มุ่งเน้นการถอดบทเรียนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงบทเรียนที่ผ่านการจัดการความรู้จากการถอดบทเรียน ไปสู่การปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในสถานการณ์ได้

1.3 การฝึกอบรมมุ่งเน้นการโค้ชด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เอาใจใส่ดูแลต่อการเรียนรู้ ให้ความเอื้ออาทร การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตรวจสอบความเข้าใจ การใช้คำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเอง

1.4 การฝึกอบรมมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้อย่างมีสติในการทำโครงการงานคุณธรรม ควบคู่ไปกับการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในชั้นเรียนไปด้วย เพื่อให้เกิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม โดยมีผู้โค้ชเป็นผู้ให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ และกำกับติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

3. โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม มี 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการงานคุณธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงการงานคุณธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การถอดบทเรียนการทำโครงการงานคุณธรรม และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการงานคุณธรรม

4. กระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรมเป็นแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบออนไลน์ (Online) ใช้โปรแกรม Microsoft team และการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในห้องเรียนควบคู่ไปด้วย (On-site) โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ใช้กระบวนการฝึกอบรมขั้นตอน CDCR Model มีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาแบบวนซ้ำ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building) เป็นขั้นที่ผู้โค้ชเตรียมความพร้อมพระสอนศีลธรรมก่อนเข้าสู่การเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ โดยการฝึกอบรมในรูปแบบออนไลน์ ใช้โปรแกรม Microsoft team มีขั้นตอนการฝึกอบรม 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และ 3) การตรวจสอบความเข้าใจ

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้ตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ในรูปแบบการฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft team มีขั้นตอนการฝึกอบรม 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) เรียนรู้จากประสบการณ์ 2) ถอดบทเรียนร่วมกัน และ 3) สะท้อนคิดสู่การนำไปใช้

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญาไปใช้ในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในห้องเรียนของตนเอง (On-site) มีขั้นตอนการฝึกอบรม 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การวางแผนการชี้แนะ และ 2) การปฏิบัติการชี้แนะ

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ร่วมกันแบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรม ในห้องฝึกอบรมออนไลน์ใช้โปรแกรม Microsoft team มีขั้นตอนการฝึกอบรม 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และ 2) สะท้อนการเรียนรู้

5. สื่อการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

สื่อการฝึกอบรมประกอบด้วยโปรแกรม Microsoft Team คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ค ไอแพดหรือแท็บเล็ต วิดีโอตัวอย่างโครงการงานคุณธรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet, Power Point ประกอบการฝึกอบรม ใบบางกิจกรรมกลุ่ม ใบความรู้

6. การวัดและประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

แนวทางการวัดและประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แบ่งการประเมินผล การฝึกอบรมออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ก่อนการฝึกอบรม เป็นการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงาน คุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

2. ระหว่างการฝึกอบรม เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้แบบสรุป การเรียนรู้การทำกิจกรรมการฝึกอบรม แบบบันทึกการสะท้อนคิดประจำหน่วยการเรียนรู้ และแบบ บันทึกการสังเกตพฤติกรรมกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรมในชั้นเรียน

3. หลังการฝึกอบรม เป็นการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงาน คุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และการประเมินความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม จากการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบ หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรที่มีความทันสมัย น่าสนใจเป็นประโยชน์และตอบสนอง ความต้องการของกลุ่มหมาย และผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบ หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.44) และมีความสอดคล้องกันทุกประเด็นขององค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม อยู่ที่ 1.00

5.1.3 ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1. ผลการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอน ศีลธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม หลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการประเมินการสรุปกิจกรรมเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจจากการทำกิจกรรมใน ห้องฝึกอบรมออนไลน์ทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ พบว่า พระสอนศีลธรรมได้คะแนนความรู้ความเข้าใจจาก การจัดกิจกรรมในทุกหน่วยผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการสะท้อนคิดของพระสอนศีลธรรมจากการทำกิจกรรมในห้องฝึกอบรม ออนไลน์ทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ พบว่า พระสอนศีลธรรมมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนแบบโครงการงานคุณธรรม และการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

4. ผลการสังเกตพฤติกรรมกรรมการให้คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรมของพระสอน ศีลธรรมผ่านช่องทางออนไลน์ทั้ง 2 ครั้ง พบว่า พระสอนศีลธรรมทั้ง 10 รูปมีพัฒนาการในการให้คำ ชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรม และเมื่อได้รับคำแนะนำจากผู้โค้ชในครั้งแรก ทุกรูปมีพัฒนาการใน การให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรม อยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5. ผลการประเมินความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีประเด็นหลักที่นำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประเด็น คือ 1) การศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม 2) การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม และ 3) การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม อภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยจากการได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ตำรา เอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรม พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความต้องการ ทั้งนี้จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาความต้องการจากแหล่งข้อมูลเอกสารและหรือการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกคนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ามีความต้องการอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมให้กับพระสอนศีลธรรม ซึ่งการดำเนินการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าว เป็นไปตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังที่ สิทธิพล อัจฉินทร์ (2563) ได้กล่าว การศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอันจะนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรี สะอิตี (2562) ที่ได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นที่ 3 การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ไปเป็นตามขั้นตอนการศึกษาต้องการในการฝึกอบรม โดยการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาจากแหล่งบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลความต้องการเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเหมาะสม

5.2.2 ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม พบว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.44) และมีความสอดคล้องกันทุกประเด็นอยู่ที่ 1.00 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนา มีแนวคิด ทฤษฎีเป็นพื้นฐานหรือเส้นขอบในการพัฒนา โดยนำผลการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นสากล และแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ การคิดเชิงออกแบบ การโค้ช การจัดการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม นอกจากนี้

ยังมีการศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมจากบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ เพราะข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) กระบวนการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล จึงทำให้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง และได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจึงทำให้ได้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่มีคุณภาพ และมีความสอดคล้องกันภายในขององค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมทุกประเด็น สามารถนำไปใช้ฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระเอนก บุญโยประการ (2561) และทัศนีย์ ทิพย์คงคา (2558) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมไว้ใกล้เคียงกัน ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา กระบวนการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล และผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีจุดเด่นคือ โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมตอบสนองความต้องการของพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ให้ความสำคัญกับหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองคิดว่ามีความหมายต่อชีวิตของตนเอง และผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ เนื้อหาจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ มีความน่าสนใจในการเรียนรู้ มีความถูกต้องและทันสมัย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้เข้าอบรมสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้จริง เป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาได้ (สิทธิพล อาจอินทร์, 2563) นอกจากนี้โครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดขึ้น เป็นการจัดวางโครงสร้างเนื้อหาที่เป็นลำดับขั้นตอนจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่มีความท้าทายหรือยากมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นวัยผู้ใหญ่ แต่ทั้งนี้ยังคงคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของพระสอนศีลธรรมเป็นพื้นฐานเพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดวางโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรในหลักสูตรนี้จึงมุ่งให้พระสอนศีลธรรมเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ ไปใช้ปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานศึกษาในทันที การจัดโครงสร้างหลักสูตรในลักษณะเช่นนี้ นอกจากจะทำให้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้เนื้อหาหรือเรียงกันเป็นลูกโซ่อย่างต่อเนื่อง เป็นลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายากแล้ว ยังช่วยให้พระสอนศีลธรรมที่เข้าอบรมจดจำเนื้อหาและกระบวนการได้ง่ายต่อการนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ อีกทั้งยังส่งผลต่อเนื่องในการเรียนรู้ และทำให้มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากการได้เรียนรู้ในเนื้อหาที่ไม่หนักมากจนเกินไป สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Tabá (1962) ที่ได้ให้ความสำคัญกับจัดเนื้อหาสาระโดยมีแนวทางในการจัดเนื้อหาสาระ ดังนี้ 1) จะต้องจัดลำดับเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก (The Simple-to-Complex Approach) เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ซึ่งควรมีลักษณะเป็นพื้นฐานขั้นต้นก่อนแล้วจึงให้เรียนรู้ในเนื้อหาที่มีความยากมากขึ้นไป 2) การจัดเนื้อหาตามลำดับความจำเป็นที่ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ก่อนและหลัง (The Pre-requisite Learning Approach) สิ่งไหนที่ผู้เรียนรู้แล้ว สิ่งที่ต้องรู้ และจำเป็นต้องรู้ก่อน

จึงจัดเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ก่อนเพื่อเป็นการปูพื้นฐานก่อนเรียนเนื้อหาที่ยากขึ้นไป 3) การจัดเนื้อหาตามหัวข้อหรือเรื่อง (The Thematic Approach) โดยการจัดเนื้อหาสาระย่อย ๆ อยู่ภายใต้หัวข้อหรือเรื่องนั้น ๆ 4) การจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนย่อยไปสู่ส่วนรวม (The Part-to Whole Approach) โดยเป็นการจัดเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาส่วนย่อย ๆ แล้วค่อยพัฒนาความรู้ความเข้าใจไปสู่ส่วนรวม และ 5) การจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย (The Whole-to-Part Approach) ซึ่งจัดเนื้อหาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่เป็นภาพรวมก่อนทั้งก่อน แล้วจึงเรียนเนื้อหาที่เป็นส่วนย่อยหรือแคบลง

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีจุดเด่นคือ กระบวนการฝึกอบรมหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีความเหมาะสมกับพระสอนศีลธรรมที่เป็นผู้เรียนเป็นวัยผู้ใหญ่ ซึ่งตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นวัยผู้ใหญ่ (Adult Learning) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อตนเองได้เป็นผู้นำการเรียนรู้ตนเอง (Self-directed learning) และได้ลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2559) นอกจากนี้กระบวนการฝึกอบรมในงานวิจัยนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องจากประสบการณ์เดิมของพระสอนศีลธรรมที่จะเข้าอบรม (Continuity) เพื่อจะได้รับการฝึกฝนหรือเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ระดับหนึ่งไปอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้น โดยมีการจัดวางประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นต่อเนื่องกัน (Sequence) เริ่มจากง่ายไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความซับซ้อนขึ้น หรือเริ่มจากประสบการณ์ใกล้เคียงไปสู่ประสบการณ์ไกลของพระสอนศีลธรรม และมีการบูรณา (Integration) เนื้อหาความรู้กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนที่เป็นพระสอนศีลธรรม (Tyler, 1949) จะเห็นได้ว่าการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรนี้จึงมีความสอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องหลักการออกแบบหลักสูตรของ Taba (1962) ที่ได้กล่าวถึงสาระสำคัญในการออกแบบหลักสูตรที่ควรนำมาพิจารณาก่อนการออกหลักสูตร ได้แก่ 1) ขอบเขตเนื้อหาสาระกับประสบการณ์การเรียนรู้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน 2) การจัดเรียงลำดับเนื้อหาสาระกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ 3) การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีจุดเด่นคือ กระบวนการฝึกอบรมได้นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นแบบสากลมาบูรณาการร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ และนำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบและแนวคิดการโค้ชมาใช้ผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม จึงทำให้ได้หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้ เนื่องจากหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมมุ่งเน้นให้พระสอนศีลธรรมเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรงอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้พระสอนศีลธรรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความจริงที่เกิดขึ้นภายในอารมณ์ความรู้สึกและความคิดของตนเองได้ง่ายขึ้น การถอดบทเรียนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังจากการปฏิบัติกิจกรรม จะช่วยให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดใหม่ที่แตกต่างจากเดิม อีกทั้งยังเป็นการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมการฝึกอบรม ช่วยให้เชื่อมโยงบทเรียนดังกล่าวไปสู่การประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้ นอกจากนี้ กระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ยังมีจุดเด่นคือ

เป็นกระบวนการฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Hybrid training) เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรมในห้องฝึกอบรมออนไลน์ (Online) ควบคู่ไปกับการให้พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องเรียนไปด้วย (On-site) เหตุที่ออกแบบกระบวนการฝึกอบรมเช่นนี้ เนื่องจากข้อมูลผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้ความเห็นว่า ควรจัดรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเป็นแบบผสมผสานที่เน้นการฝึกอบรมออนไลน์ผ่านการปฏิบัติกิจกรรม และฝึกปฏิบัติการให้คำปรึกษาผู้เรียนดำเนินการทำโครงการคุณธรรมไปด้วย จะทำให้หลักสูตรมีความน่าสนใจ นำไปใช้ได้จริง อีกทั้งยังตอบสนองต่อการจัดฝึกอบรมในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา (COVID-19) อีกด้วย นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนโครงการคุณธรรมให้การสัมภาษณ์ว่า ถ้าพระสอนศีลธรรมจะสอนนักเรียนทำโครงการพระสอนศีลธรรมก็ควรจะได้เรียนรู้การทำโครงการเช่นเดียวกับนักเรียน คือ ต้องได้รับประสบการณ์การทำโครงการคุณธรรมในฐานะที่เป็นนักเรียนก่อน จึงสามารถสอนนักเรียนทำโครงการคุณธรรมได้ และให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ (นรรธพร จันทรเฉลิม เสริบุตร, 2563; ประภาภัทร นิยม, 2563; มารุต พัฒนาผล, 2563) สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2562) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจะต้องจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เหตุผลดังกล่าว กระบวนการฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้นนี้จึงมีความแตกต่างจากการฝึกอบรมในรูปแบบเดิมทั่วไป ที่มักจะเน้นการอบรมให้ความรู้เพียงหนึ่งครั้งและใช้ระยะเวลาฝึกอบรมติดต่อกัน 2 - 3 วัน หรือหลายชั่วโมง ทำให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้และจดจำเนื้อหาได้ยากต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง แต่กระบวนการฝึกอบรมนี้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม และได้พัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมไปด้วย โดยมีผู้โค้ชให้คำปรึกษาเป็นระยะ ๆ การฝึกอบรมตามรูปแบบนี้จึงช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข, 2562)

5.2.3 ผลการการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

จากผลการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม พบว่าพระสอนศีลธรรมมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีความรู้ความเข้าใจจากการทำกิจกรรมทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความคิดเห็นต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถช่วยเสริมสร้างให้พระสอนศีลธรรมมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องจากรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้โครงเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมสามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของพระสอนศีลธรรมได้เป็นอย่างดี รวมถึงการจัดวางโครงสร้างเนื้อหาที่ให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ที่ละหน่วยการเรียนรู้ไม่มากเกินไป และเมื่ออบรมจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้แล้วก็นำประสบการณ์

การเรียนรู้ที่ได้รับไปฝึกปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานศึกษาในพื้นที่ จึงช่วยให้พระสอนศีลธรรมจดจำเนื้อหาและกระบวนการได้ง่าย

นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นผู้วิจัยได้นำเสนอ นำหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้บูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบและการโค้ช มาสังเคราะห์เป็นกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ได้แก่ ปรโตโฆสะ (หลักกัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลัก ปัญญาธรรม 4 หลักปัญญา 3 หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักพละ 5 หลักสติ ปัญฐาน 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ทำให้พระสอนศีลธรรมเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติรอบด้าน ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยเฉพาะปรโตโฆสะ และหลัก โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยตั้งต้นที่ทำให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีสัมมาทิฐิเป็นแกนกลาง ของการเรียนรู้หรือการศึกษาที่นำไปสู่กระบวนการของการพัฒนาอย่างรอบด้านตามหลักไตรสิกขา ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ทำให้พระสอนศีลธรรมมีความเชื่อ มีทัศนคติที่ดีที่ถูกต้องต่อการ สอนโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิด พฤติกรรมและการกระทำใหม่ที่ดีกว่าเดิม ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2558) ได้กล่าวถึงผล การเรียนรู้ที่เกิดจากกัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการ มีหลายประการ ได้แก่ การมีความเชื่อที่ถูกต้อง มีความประพฤติที่ดี มีจริยธรรมมีวิธีการเรียนรู้ เรียนรู้ตลอดเวลา มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม มีความรอบรู้ มีเหตุผล และมีกระบวนการคิดที่ถูกต้อง เช่นเดียวกับ ผลการวิจัยของ ฉัตรชัย เสนสาย (2556) ที่ได้พบว่า กัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้ การที่พระสอน ศีลธรรมมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่สูงขึ้น อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการฝึกอบรม ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ได้ให้ความสำคัญกับหลักการเรียนรู้อย่างมีสติ เพราะว่าหาก ผู้เรียนมีสติระลึกรู้ตัวในการเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรมและการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการ คุณธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสำเร็จอย่างมีปัญญา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติชัย สุธาสูโนบล (2564) ที่ได้ศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุค ปัจจุบัน พบว่า คะแนนเฉลี่ยวินัยในการเรียนของผู้เรียน ทักษะทางสังคมของผู้เรียน เจตคติต่อการเรียน ของผู้เรียน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านหลักปัญญา 3 ฐาน ได้แก่ 1) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้จากบุคคลอื่น หรือการชักจูงจากภายนอก ได้แก่การเรียนรู้จากสื่อและแหล่ง เรียนรู้ต่าง ๆ การอภิปราย การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ภายนอกกลุ่ม การเรียนรู้จากโค้ชที่เป็นทั้งผู้คอยให้คำชี้แนะทางการเรียนรู้และเป็นต้นแบบที่ดีให้พระสอน ศีลธรรมได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม เนื่องจากพระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการ ฝึกอบรมได้พบผู้โค้ชที่ดีและเก่ง จึงช่วยทำให้เกิดความสัทธาในตัวโค้ช เกิดความไว้วางใจในตัวโค้ช ด้วยความเป็นกัลยาณมิตรธรรม เมื่อพระสอนศีลธรรมเกิดความสัทธาในตัวผู้โค้ชแล้ว ก็จะถ่ายโอน สัทธาในตัวผู้โค้ชมาสู่สัทธาในความรู้ การทำโครงการคุณธรรม การเป็นที่ปรึกษา หรือเรียกว่า ความมี ฉันทะความใฝ่รู้ในเรื่องที่เรียน และเมื่อได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความมั่นใจ ก็จะเปลี่ยนจาก

ความสัทธาในเนื้อหาสาระที่เรียน มาสู่การเกิดเป็นความสัทธาในตนเอง สัทธาในศักยภาพการเรียนรู้ของตนเอง กลายเป็นความสุขที่ได้ทำ ความสุขในการเรียนรู้ ดังนั้น โค้ชที่มีความเป็นกัลยาณมิตร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนช่วยสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความรักความเมตตา การสร้างสัทธาของโค้ชที่มีต่อพระสอนศีลธรรม จึงส่งผลต่อความมีฉันทะใฝ่รู้ในการทำกิจกรรมการฝึกอบรมด้วย

2) จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการใช้กระบวนการคิดอย่างแยกกาย ด้วยวิธีคิดที่หลากหลายตามหลักโยนิโสมนสิการ 3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์ตรงอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการเรียนรู้ จึงส่งผลให้พระสอนศีลธรรมมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่สูงขึ้นหลังการฝึกอบรม สอดคล้องผลวิจัยของ ศุภกร จันทราวาทิกร (2562) ที่ได้นำหลักไตรสิกขามาพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในองค์กร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่เข้าอบรมด้วยรูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งการเรียนรู้ผ่านหลักปัญญา 3 ฐานดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ประสบการณ์ (Experience) การใคร่ครวญไตร่ตรอง (Critical reflection) และแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational discourse) (Mezirow, 1997; Taylor, 1998)

จากการนำหลักพุทธธรรมและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงออกแบบและการโค้ชมาผสมผสานเป็นรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวขึ้น ทำให้ได้กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรการเรียนรู้ที่เป็นระบบต่อเนื่องกัน ที่สามารถทำให้พระสอนศีลธรรมมีความรู้ความเข้าใจการทำโครงการคุณธรรม และสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมที่สูงขึ้น กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอนที่ได้พัฒนาขึ้น จึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการสร้างศรัทธา (Confidence Building) ของผู้โค้ชที่มีต่อผู้เข้าอบรม จะช่วยทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้สึกปลอดภัยและความไว้วางใจ การใช้หลักความเป็นกัลยาณมิตร การให้ความรักก่อนให้ความรู้เข้ามาช่วยสนับสนุน การช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ด้วยการตั้งปัจจัยภายนอก หรือปรโตโฆสะเข้ามาช่วยกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมเกิดความไว้วางใจ เช่น การแสดงความจริงใจของโค้ชทั้งภาษากายและภาษาพูด การแสดงความเห็นอกเห็นใจ ใต้อามทุกข์สุขดิบ การทำให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้สึกสบายใจและรู้สึกสนิทสนม ไม่หวาดกลัว ขวนให้อายถามสอบถาม อยากเรียนรู้ การวางตัวให้มีความน่าเคารพ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้ ทำให้เกิดการยอมรับในตัวโค้ช และเอื้อต่อการมีความปรารถนา (Passion) ในการเรียนรู้ได้ดีและง่ายขึ้นต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ในขั้นต่อไป คือขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) พระสอนศีลธรรมจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมจากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองในฐานะผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา มีการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น การอภิปราย (Discussion) การเรียนรู้ผ่านสื่อโครงการ (Media analysis) การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง (Collaborative Learning) การระดมสมอง (Brainstorming) การตั้งคำถามที่มีพลัง (Powerful Questioning) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การสะท้อนคิด

(Reflection) รวมถึงการเป็นต้นแบบ (Modeling) ของโค้ชที่แสดงเป็นต้นแบบในการให้คำปรึกษาการทำโครงการคุณธรรมแก่พระสอนศีลธรรมในเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรมจึงช่วยให้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้และการสังเกตพฤติกรรมที่เป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง การฝึกอบรมที่เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อีระศักดิ์ คนตรง (2561) และยศวิวัฒน์ คำภู (2562) ที่ได้พบว่าการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงช่วยทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ธนวัฒน์ ศรีโพธิ์จรรย์ (2561) ที่พบว่าครูผู้สอนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยใช้โปรแกรมการโค้ชจะมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมดีกว่าครูผู้สอนที่ไม่ได้รับโปรแกรมการโค้ช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการฝึกอบรมที่ใช้ต้นแบบในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช สามารถทำให้พระสอนศีลธรรมนำพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ผ่านการสังเกตต้นแบบจากโค้ชไปใช้ในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้ เนื่องจากต้นแบบส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล และสามารถช่วยให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมใหม่หรือทักษะใหม่ ๆ ผลของต้นแบบนี้ทำให้บุคคลสามารถนำเอาวิธีการเสนอต้นแบบไปสร้างพฤติกรรมใหม่ ๆ ให้กับบุคคลที่ยังไม่เคยกระทำพฤติกรรมดังกล่าวนั้นได้ (Bandura, 1969 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556)

การถอดบทเรียน (Lesson Learned) หลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง ทั้งในส่วนของโค้ชและพระสอนศีลธรรมในฐานะผู้เรียน เพื่อถอดสาระประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรมเกี่ยวกับบทบาท และทักษะผู้โค้ชโครงการคุณธรรมขณะจัดการเรียนรู้และการโค้ช บทบาทผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลโครงการคุณธรรม ช่วยให้พระสอนศีลธรรมได้มีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ประสบการณ์จากการปฏิบัติของตนเองให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการสะท้อนของพระสอนศีลธรรมหลังการเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า พระสอนศีลธรรมต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าที่สามารถนำพาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้ และสามารถให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้ดี เนื่องจากมีการถอดบทเรียนทุกครั้งหลังการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาท ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรม ผู้เรียน และที่สำคัญคือได้แผนการจัดการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้ทันที สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2562) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการถอดบทเรียนช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสะท้อนคิดและการตั้งคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง ได้สะท้อนผลการเรียนรู้ ทบทวนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เกิดการต่อยอดความรู้หรือประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม เชื่อมโยงบทเรียนที่ผ่านการจัดการความรู้ดีแล้วไปสู่การประสบการณ์ใหม่ได้ การถอดบทเรียนทุกครั้งหลังการปฏิบัติกิจกรรมโครงการคุณธรรมในแต่ละหน่วย จึงส่งผลให้พระสอนศีลธรรมสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการให้คำชี้แนะผู้เรียน (Coaching Practice) ทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียนได้ โดยอยู่ภายใต้ความดูแลเอาใจ การให้ความเอื้ออาทร ให้คำปรึกษาแนะนำ และการสังเกตพฤติกรรมการชี้แนะ การกำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ของผู้โค้ช จึงช่วยทำให้พระสอนศีลธรรมเกิดความมั่นใจ มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และกล้าลงมือปฏิบัติให้การชี้แนะผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น จนสามารถให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย

การทำโครงการคุณธรรมด้วยศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนเอง ซึ่งจากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการชี้แนะที่มีต่อการพัฒนาครูผู้สอน พบว่าการอบรมที่ใช้การชี้แนะส่งผลกระทบต่อครูผู้สอนและช่วยทำให้ครูผู้สอนมีผลการปฏิบัติการสอนที่ดีขึ้น อีกทั้งการพัฒนาครูผู้สอนด้วยการชี้แนะยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโค้ชผู้ให้การชี้แนะกับครูผู้สอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสอนของครูผู้สอนอีกด้วย (Knight, 2009; Onchwari & Keengwe, 2008; จำรัส อินทลาพร, 2561)

นอกจากนี้การสะท้อนคิดประสบการณ์ (Reflection to Change) ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมร่วมกันทุกครั้ง ผ่านกระบวนการกลุ่มสนทนาปลูกปัญญา (Dialogues) ช่วยให้พระสอนศีลธรรมได้มีการทบทวนไตร่ตรองประสบการณ์การปฏิบัติของตนเองอย่างแยกกาย ได้มีการตรวจสอบความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ กระบวนการคิด และการปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมของตนเอง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ถึงสิ่งที่ตนเองทำได้ สิ่งที่ยังทำได้ไม่คอยดี จุดที่ควรปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในแต่ละครั้ง และสามารถนำข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน นำไปสู่การวางแผนและการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี วิสุวรรณ (2562) ที่ได้นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะนักศึกษาครูการศึกษาพิเศษ โดยการให้นักศึกษาครูการศึกษาพิเศษได้มีการใคร่ครวญประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การสะท้อนคิด (Critical reflection) และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น (Rational discourse) ส่งผลให้นักศึกษาครูการศึกษาพิเศษมีสมรรถนะด้านความรู้ในระดับชำนาญ สมรรถนะทักษะอยู่ในระดับชำนาญ และสมรรถนะเจตคติและคุณลักษณะอยู่ในระดับเชี่ยวชาญ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ชนิตดา ภูหงส์ทอง (2560) ได้ทำการศึกษาการวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูผ่านวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความสมเหตุสมผล ความยั่งยืนและมีผลิตภาพ ความยุติธรรมและมีส่วนร่วมได้จริง และยังเกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ต่อนักเรียน โดยมีกระบวนการที่ช่วยสนับสนุนให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเอง คือการสร้างการสื่อสารแบบประชาธิปไตย การมีพี่เลี้ยงเป็นผู้คอยให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติ คือ มิติทางปัญญา มิติทางอารมณ์ และมิติทางสังคม รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันอย่างมีเหตุผล ทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการอภิปรายข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่ารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมให้สูงขึ้นได้ ซึ่งไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่กำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมให้แก่พระสอนศีลธรรมบรรจุใหม่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ยังขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม

2. ผู้บริหารในสถานศึกษาในโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หรือหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน ควรนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม จะทำให้ครูได้พัฒนาทักษะการเป็นครูโค้ชได้เป็นอย่างดี รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาผ่านขั้นตอนกระบวนการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธ จากงานวิจัยนี้

3. ผู้ที่จะนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ จะต้องศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยเฉพาะกระบวนการฝึกอบรมเป็นอย่างดี เพราะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การฝึกอบรมประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ก่อนการฝึกอบรมจะต้องให้ความสำคัญกับการปฐมนิเทศผู้เข้าอบรม เพื่อเตรียมความพร้อมในเรื่องของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการฝึกอบรมออนไลน์ การฝึกทักษะการใช้เครื่องมือฝึกอบรมออนไลน์ เช่น โปรแกรม Microsoft team หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ใช้สนับสนุนในการฝึกอบรม จะช่วยให้การอบรมประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

5. วิทยากรที่จะนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ จะต้องไม่ใช่แค่บรรยายให้ความรู้ แต่ต้องเป็นโค้ช (Coach) ผู้ให้การชี้แนะทางการเรียนรู้แก่ผู้เข้าอบรม จะทำให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และเกิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมได้อย่างชัดเจน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมบรรจุใหม่ กลุ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ยังไม่เคยได้รับประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม รวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2. ควรมีการศึกษาแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ เช่น แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของครูผู้สอน

3. ควรมีการศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ทำโครงการคุณธรรม ที่นอกเหนือจากการประเมินคุณภาพของโครงการคุณธรรม เช่น คุณลักษณะการคิดเชิงพุทธของนักเรียน การแก้ปัญหาอย่างมีสติของนักเรียน เป็นต้น เพื่อเป็นการศึกษาว่าการทำโครงการคุณธรรมตามแนวพุทธส่งผลต่อคุณลักษณะการคิดเชิงพุทธ หรือการแก้ปัญหาอย่างมีสติของนักเรียน ได้หรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 15(2), 40-53.
- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คอมเมอร์เชียล เวิลด์ มีเดีย.
- จำรัส อินทลาพร. (2561). การโค้ชเพื่อเสริมสร้างทักษะการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของนักศึกษาวิชาชีพครู. **วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร**. 8(1), 260-268.
- ฉวีวรรณ ไชยพิเศษ. (2564). การพัฒนากระบวนการนิเทศตามศาสตร์พระราชา บนฐานการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานคุณธรรม สำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4. **วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา**. 12(2), 97-112.
- ฉัฐวิมล สิทธิสิริอรธ. (2555). การฝึกอบรม (Training). กรุงเทพฯ: ที-บุ๊กส์.
- ฉัตรชัย เสนสาย. (2556). อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. 5(1), 215-228.
- ชญาภรณ์ เอกธรรมวิสุทธิ. (2563). รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการสะท้อนคิดการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล. **วารสารวิจัยสุขภาพและพยาบาล**. 36(2), 1-14.
- ชนิดดา ภูหงส์ทอง. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการเชิงวิพากษ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูผ่านวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ. (2562). **ความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ**. กรุงเทพฯ: นิติธรรมการพิมพ์.
- ชบา อ่อนนาค. (2563, พฤศจิกายน 30). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. ชลบุรี: โรงเรียนชลบุรีสุขบท.
- ชมนาด พรหมจิตร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. **วารสารวิชาการรมยสาร**. 16(3), 234-235.
- ชัชฎา ทรรณลักษณ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้เทคนิคแคมเพอร์ด้วยคราวเซอร์วิสเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชัย สมितिไกร. (2556). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูศรี วงศ์รัตน์ และองอาจ นัยวัฒน์. (2551). **แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองและสถิติวิเคราะห์ :**

แนวคิดพื้นฐานและวิธีการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐานุตรา จิ่ง. (2556, มีนาคม - เมษายน). **ครูที่ปรึกษาโครงการนั้นสำคัญอย่างไร. นิตยสาร สสวท.** 41(18), 43-44.

จิตติยา เนตรวงษ์ และปรีชา นวลน้อม. (2560). **การบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเทคนิคการสอนแบบโครงการคุณธรรม เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.** 8(1), 284-285.

จิตติยา เนตรวงษ์. (2556). **การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสี่บสอบและใช้โครงการคุณธรรมเป็นฐาน. วารสารวิจัย มสส สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.** 9 (3), 67-79.

ดุขฎี โยเหลา และคณะ. (2557). **การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน : จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์วิสุทธิ์.**

ทัศน์ี ทิพย์คงคา. (2558). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อบูรณาการจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. วารสารบริหารการศึกษามศว.** 12(22), 1-11.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2555). **พื้นฐานปรัชญาการศึกษา : ภูมิปัญญาของตะวันออกและตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.**

ทิพวรรณ เดชสงค์. (2561). **การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการวิทยาศาสตร์สำหรับนิสิตนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**

ทิตินา แคมมณี. (2562). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2559). **การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง : การจัดการเรียนรู้ด้านการผลิตครู. สักทอง วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.** 22(2), 1-11.

นพเก้า ณ พัทลุง. (2561). **การจัดการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: นีโอพ้อยท์.**

ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์. (2561). **อิทธิพลของโปรแกรมการโค้ชการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่มีต่อสมรรถนะของครูผู้สอน. วารสารวิชาการ Veridian E –Journal, Silpakorn University.** 11(2), 96-97.

ธาดา รัชกิจ. (2562). **กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เครื่องมือสำคัญของการสร้างความสำเร็จให้องค์กร. สืบค้นจาก <https://th.hrnote.asia>**

ธีระศักดิ์ คนตรง. (2561). **การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในโรงเรียนผาเทิบวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.**

- นภดล เลื่อนนักรบ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์*. 10(2), 209-221.
- นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร. (2563, ธันวาคม 2). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโรงเรียนสตาร์ฟิชคันทรีโฮม.
- นิรุทธ์ วัฒนภาส. (2554). ผลของการให้คำปรึกษาแนวโยนิโสมนสิการที่มีต่อการเพิ่มพูนจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*. 4(1), 688-703.
- บรรเจอดพร สู่แสนสุข. (2563, พฤศจิกายน 26). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจวรรณ ใจแก้ว. (2556). *การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานคุณธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบวบผารวม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราโมทย์ แหวนเงิน. (2563, ธันวาคม 27) การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประกาภรณ์ นิยม. (2561). *แม่ครูหัวใจใหม่*. กรุงเทพฯ: สานอักษร.
- ประกาภรณ์ นิยม. (2563, ธันวาคม 3). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: สถาบันอาศรมศิลป์.
- ปรียา สมพีช. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กรณีศึกษาตามแนวโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพเราะ อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560). *การคิดเชิงออกแบบ : เรียนรู้ด้วยการกระทำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์ผลงานออกแบบ (TCDC).
- พนม เกตุมาน. (2564). *Transformative learning and Positive Psychology*. สืบค้นจาก <https://drpanom.wordpress.com>
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). *สุขแท้ด้วยปัญญา*. กรุงเทพฯ: ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์จำกัด.
- พระมหาพงศ์รินทร์ ฐิตวิโส. (2560). *คู่มือโครงงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ เยาวชนไทย ทำดีถวายในหลวง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- พระมหาวิชาญ สุวิชาโน. (2563, พฤศจิกายน 28). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอนุศิษฎ์ อภิปัญญา. (2563, พฤศจิกายน 21). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภุชณะ จารุณโณ. (2563, พฤศจิกายน 21). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาปณิธาน สุเมโธ. (2563, พฤศจิกายน 21). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. ขอนแก่นฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเลิศพิพัฒน์ แก้ววันทอง. (2562). **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระภิกษุบวชระยะสั้น
ในพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระเอนก บุญโยประการ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม
ระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ.
วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม. 14(1), 237-247.
- พระสังฆรักษ์ปรัชชา ฐิตญาโณ. (2563, พฤศจิกายน 20). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: วัดเทวราชกุญชร.
- พระเอกชัย มหาบุญโญ. (2563, พฤศจิกายน 21). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. ขอนแก่นฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทัตพล ยสวทมนโณ. (2563, พฤศจิกายน 21). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. ขอนแก่นฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระรณพีร์ อภาธรโธ. (2563, พฤศจิกายน 21). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. ขอนแก่นฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวชิระ สุภาโส. (2563, พฤศจิกายน 24). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: วัดเทวีวรญาติ.
- พระอัครเดช ญาณเตโช. (2563, พฤศจิกายน 25). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานพระสอนศีลธรรม.
- พระรัตภูมิ ฐานियो. (2563, พฤศจิกายน 25). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานพระสอนศีลธรรม.
- พระปติเวช ธมมวโร. (2563, พฤศจิกายน 25). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานพระสอนศีลธรรม.
- พระศรีธรรมภาณี. (2563, พฤศจิกายน 26). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง.
[บันทึกเทป]. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานพระสอนศีลธรรม.
- พัชรินทร์ ดวงศรี. (2562). การพัฒนาทักษะการสะท้อนคิดในการสอนภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการ
ชี้แนะทางปัญญา : กรณีศึกษานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาภาษาอังกฤษ.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 30(2), 97-111.
- พิณทิพา สืบแสง และสุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อคิดวิเคราะห์
ของนักศึกษาครูตามแนวความคิดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงตัวเอง. **วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ**. 16(1), 13-27.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2555). **เทคนิคการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2559). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ
เคอร์มิสท์.

- พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข. (2560). **ทักษะ 7C ของครู 4.0**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข. (2562). **สร้างนวัตกรรมบนฐานการวิจัย PLC & Logbook**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข. (2563). **การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง กับ PLC เพื่อการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญาภา ยวงสร้อย. (2554). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาด้วยหลักอริยสัจในการทำงานโครงการสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี**. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เพ็ญจมาศ คำธนะ และคณะ. (2563). **การพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี**. วารสาร สิริธรปริทรรศน์. 21(1), 103-117.
- ไพฑูริย์ โปธิสาร. (2554). **การวัดและประเมินผลการศึกษา เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2562). **หลักคิด : การจัดการหลักสูตรและการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2563). **พื้นฐานการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2559). **พุทธวิธีการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- มารุต พัฒผล. (2563, ธันวาคม 4). **การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ : ออนไลน์.
- ยศวัฒน์ คำภู. (2562). **การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะโดยใช้โครงการเป็นฐาน**. วิทยาลัยการอาชีพพรหมานิคม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตนภรณ์ ชาญไวยวิทย์. (2550). **การวิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการคุณธรรม : การวิจัยพหุกรณีศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชัน ทองคำ และกาญจนา บุญสง. (2564). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐานของวิทยาลัยการอาชีพปราณบุรี**. วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา. 5(2), 188-199.
- โรส ภัคดิโต และจุไร อภัยจิรรัตน์. (2559). **การประยุกต์ใช้การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล**. วารสารพยาบาลสภาการชาติไทย. 9(1), 1-10.

- ลัดดา ภูเกียรติ และคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญาบนพื้นฐานแนวคิดไทยของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ลัดดา ศิลาน้อย. (2547). การพัฒนาการเรียนรู้โครงการวิชาสังคมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มข. 28(1), 29-31.
- วรัญญาภัทร์ วรัญญ์วัฒนชัย. (2563, พฤศจิกายน 30). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพตล สีทอง. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: ออนไลน์.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2560). การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- วัชรา เล่าเรียนดี ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 12. นครปฐม: เพชรเกษมพรีนติ้ง กรุ๊ป.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎีกลยุทธ์การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 12. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันศิริ ก่อเกียรติอาภา. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 โดยใช้โครงการเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิมล รอดสุภา. (2563, พฤศจิกายน 26). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพตล สีทอง. [บันทึกเทป]. ประจวบคีรีขันธ์: ออนไลน์.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). สอนอย่างมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วิจารณ์ พานิช. (2563, พฤศจิกายน 26). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพตล สีทอง. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- วิชา ผิวคำ. (2564). การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะครูผู้นำของนักศึกษาคู บณฐานทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการสืบสอบแบบร่วมมือ. วารสารรัชต์ภาคย์. 14(33), 229-243.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2554). นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปรีน.
- วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2558). การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์.
- วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). การโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์.
- วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2564). การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning). กรุงเทพฯ: จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์.

- วิภาวี พานิล. (2558). การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคใต้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารินทร์ แก้วอุไร. (2564). การพัฒนาหลักสูตร จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. พิษณุโลก: พี.ดี.จี.ดี.อี.
- วิโรจน์ ลักษณะอดิสร. (2550). กลยุทธ์ HR ที่จับต้องได้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริม
เทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ศศิธร ศรีแวงเขต. (2550). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณภาพโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภกร จันทราวาทิกร. (2562). การศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาเพื่อ
เสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร. วารสารมหาจุฬานาค
รพรรศร์. 6(10), 5207-5223.
- ศุภย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2555). มุ่งสู่เป้าเข้าถึงแก่นโครงการคุณธรรม. กรุงเทพฯ: อินฟินิท
โกลบอลเทรต.
- ศุภย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2562). 10 ปรากฏการณ์ คุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย.
กรุงเทพฯ: 1924 สตูดิโอ.
- ศุภย์จิตต์ปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2553). ความสุขกับการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของ
มนุษย์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศุภย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2558). คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม. กรุงเทพฯ: สหมิตร
พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สงคราม มีบุญมา. (2558). การพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิต
สาธารณะของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีโดยใช้โครงการบริการสังคมที่ใช้คอมพิวเตอร์
สนับสนุนการเรียนร่วมกัน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสาร
การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันอาศรมศิลป์. (2561). เรียนรู้คุณค่าแห่งชีวิต. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สถาบันอาศรมศิลป์. (2563). เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: แพลน ปริ้นติ้ง.
- สมคิด บางโม. (2556). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สมภพ สิมยานม. (2563, พฤศจิกายน 27). การสัมภาษณ์ โดย พระมหานพต สีทอง.
[บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: ออนไลน์.
- สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2550). เทคนิคการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างมี
ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: ส.ส.ท.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.
กรุงเทพฯ: ชุมชนุสสรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). การเสริมสร้างคุณลักษณะเด็กไทย. กรุงเทพฯ:
ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556ก). **ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม : แขนงนำการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ผลิตivism.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556ข). **พุทธวิธีในการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). **ชีวิตก็สุขสันต์ สังคมก็เกษมศานต์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559ก). **การศึกษา : มองการศึกษาเมื่อ 30 ปีก่อน**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559ข). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559ค). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (Dictionary of Buddhist)**. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**. พิมพ์ครั้งที่ 38. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2563ก). **ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มพลังแห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2563ข). **พุทธธรรม (ภาพรวม)**. พิมพ์ครั้งที่ 38. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมพงษ์ จันท์โพธิ์ศรี. (2562). **โครงการวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2556). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาพร มณีอ่อน. (2560). การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้เทคนิคการโค้ช (Coaching). **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 15(2), 61-73.
- สัญญา มัครินทร์. (2561). การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพด้วยการจัดการเรียนรู้โครงการสัมมาอาชีวะศิลป์. **วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 12(1), 185-186.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2560). **คู่มือกิจกรรมงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา ครั้งที่ 3 (MCU Contest)**. นนทบุรี: เซน ปริ้นติ้ง.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2562ก). **แผนแม่บทสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2563-2569)**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2562ข). **รายงานผลการนิเทศติดตามการดำเนินโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก**. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). **โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โครงการพัฒนาจริยคุณ**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2562). **บันทึกความสำเร็จเยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง โครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ปีที่ 13**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2557). การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาตามแนวพุทธ. **วารสารการวัดผลการศึกษา**. 31(89), 1-16.
- สิทธิพล อางอินทร์. (2563). **การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)**. พิมพ์ครั้งที่ 5. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง.
- สุขมิตร กอมนิ. (2564). โมเดลการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านคนและสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา. **วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 4(11), 20-37.
- สุนันท์ สินธพานนท์. (2560). **ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0**. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิควรรินต์ติ้ง.
- สุธีร์ รัตนมงคลกุล. (2557). Transformative learning จากประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อแพทยศาสตรศึกษาในประเทศไทย. **ธรรมศาสตร์เวชสาร**, 14(4), 489-491.
- สุธีระ ประเสริฐสรพร. (2561). **หลักการสร้างการเรียนรู้จากโครงการวิทยาศาสตร์และสะเต็ม**. กรุงเทพฯ: นำศิลป์โฆษณา.
- สุธีระ ประเสริฐสรพร. (2563, พฤศจิกายน 30). การสัมภาษณ์ โดย **พระมหานพดล สีทอง**. [บันทึกเทป]. กรุงเทพฯ: ออนไลน์.
- สุพิชญ์ชญา เขียงวิญญ. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องชีวิตเป็นสุขและการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้โครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล**. 3(2), 288-308.
- สุภาวดี วิสุวรรณ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะนักศึกษาครูการศึกษาพิเศษ. **วารสารชุมชนวิจัย**. 13(2), 153-166.

- สุวิมล ว่องวานิช กษิติศ ครูทางคะ และพัชรารัตน์ ทัทมาลี. (2563). **Designing Teaching Design Thinking การออกแบบการสอนโดยการคิดออกแบบ**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลุทัย อนุสรราชกิจ. (2558). กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองสำหรับการพัฒนาครูปฐมวัย. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**. 9(1), 123-128.
- อภิชา แดงจำรูญ. (2553). การพัฒนารูปแบบการทำโครงการคุณธรรมโดยใช้แนวความคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือบนเว็บและการเขียนสะท้อนความดีผ่านเว็บบล็อกเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเคาพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชิสา เหมทานนท์ วรรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง และสุดารัตน์ สารสว่าง. (2563). แนวทางการประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในการพัฒนากรอบความคิดเชิงออกแบบของครู : กรณีศึกษาคูส้งักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**. 7(2), 132-146.
- อัศนี วันชัย, อัญชลี แก้วสระศรี และจิตติพร ศรีษะเกต. (2560). ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการจริยธรรมและการใช้เทคนิคการสะท้อนคิดต่อการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล. รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพุทธรังษินราช.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2556). การวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรมบนพื้นฐาน Competency (Competency-Based Training Needs Analysis). กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือโกสินทร์.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2558). การประเมินผลการฝึกอบรมบนพื้นฐาน Competency (Training Evaluation : Competency-Based). กรุงเทพฯ: พรินท์แอมมี.
- อิสรี สะอีตี. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยประยุกต์ใช้อำนาจความสะดวกในการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบเสริมศักยภาพ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Blanchard, N. P. & Thacker, J. W. (2007). **Effective training: systems, strategies, and practices**. 4th edition ed. Upper Saddle River, N.J: Pearson Prentice Hall.
- Braimoh, D. (2008). Lifelong learning through mentoring process and its operational dimensions in society. **Turkish Online Journal of Distance Education**. 9(2), 16-25.
- Brock, S. E. (2010). Measuring the Importance of Precursor Steps to Transformative Learning. **Adult Education Quarterly**. 60(2), 122-142.
- Brooks, G. (2000). Cognitive coaching for master teachers and its effect on student teachers's ability to reflect on practice. **The Delta Kappa Gamma Bulletin**, 67(1), 46-50.

- Brown, T. (2009). **Change by design: How design thinking transforms organizations and in-spires innovation**. Harper Collins: New York.
- Bhikkhu, Payutto P. A. (Somdet Phra Buddhaghosacariya) (2017). **Buddhadhamma : the laws of nature and their benefits to life**. Translated by Robin Philip Moore. Bangkok: Buddhadhamma Foundation.
- Carroll, et al. (2010). Destination, Imagination and the Fires within: Design Thinking in a Middle School Classroom. **International Journal of Art and Design Education**. 29(1), 37-53.
- Choueiri, L. S., & Mhanna, S. (2013). The design process as a life skill. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**. 93(1), 925-929.
- Costa, A. L. and Garmston, R. J. (2002). **Cognitive Coaching: A Foundation for Renaissance Schools**. USA: Christopher-Gordon Publishers.
- Council, D. (2014). **The design process. Eleven lessons: managing design in eleven global brands**. CA: Independent.
- Cranton, P. (1996). **Professional Development as Transformative Learning: New Perspectives for Teachers of Adults**. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc.
- Cranton, P. (2000). **Planning instruction for adult learners**. (2nd ed.). Toronto: Wall and Emerson.
- Creswell, W. J., & Plano Clark, L. V. (2018). **Designing and Conducting Mixed Methods Research**. 3rd ed. California: SAGE.
- Cross, N. (2011). **Design Thinking: Understanding How Designers Think and Work**. Oxford: Berg.
- DoFour, R. & DoFour, R. (2012). **School Leader's Guide to Professional Learning Communities at Work**. Bloomington, IN: Solution Tree.
- Ellison, J., & Hayes, C. (2009). **Cognitive coaching: Weaving Threads of Learning and Change into the Culture of an Organization**. Norwood, MA: Cristopher-Gordon.
- Feather, L. J., & Aznar, F. M. (2011). **Nanoscience Education Workforce Training and K-12 Resources**. New York: Taylor & Francis Group.
- Frank, S. L. (2005). **Transformative learning: The transformative experiences of workers who support people with developmental disabilities**. Edmonton AB: University of Alberta.
- Ivancevich, J. M. (2007). **Human Resource Management**. (10th ed.). Inc., New York: McGraw-Hill Companies.

- Joyce, V., & Showers, B. (Producer). (2003). **Student achievement through staff development**. Retrieved from http://test.updc.org/asset/files/professional_development/umta/lf/randd-engaged-joyce.pdf
- King, K. P. (2005). **Bringing transformative learning to life: Understandings its meanings and opportunities for learners and educators**. Malabar, FL: Krieger.
- King, K. P. (2009). Coaching. *Journal of Staff Development*. 30(1), 18-22.
- Kise, A. (2017). **Differentiated Coaching: A Framework for Helping Educators Change**. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Kitchenham, A. (2009). The Evolution of John Mezirow's Transformative Learning Theory. *Journal of Transformative Education*. 6(2), 104-123.
- Knight, J. (2009). Coaching. *Journal of Staff Development*. 30(1), 18-22.
- Knight, J. (2011). **Unmistakable Impact: A Partnership Approach for Dramatically Improving Instruction**. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Kegan, R. (1994). **In Over Our Heads: The Mental Demands of Modern Life**. Cambridge: Harvard University Press.
- Kember, D., et al. (2000). Development of a questionnaire to measure the level of reflective thinking. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 25(4), 381-395.
- Lloyd, P. (2013). Embedded Creativity: Teaching Design Thinking via Distance Education. *International Journal of Technology and Design Education*. 23(3), 749-765.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than intelligence. *American Psychologist*. 28(1), 1-14.
- Mezirow, J. (1997). Transformative learning: Theory to practice. *New directions for adult and continuing education*. 74(Summer), 5-12.
- Mezirow, J. (2000). **Learning to think like an adult: Core concepts of Transformative Theory**. San Francisco: Jossey Bass.
- Morel, N. & Cushman, C. (2012). **How to Build an Instructional Coaching Program for Maximum Capacity?** Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Nadler, L., & Nadler, Z. (1989). **Development Human Resources**. (3rd ed.). San Francisco: Jossey Bass.
- Onchwari, G., & Keengwe, J. (2008). The impact of a mentoring-coaching model on teacher professional development. *Early Childhood Education Journal*. 36(1), 19-24.
- Rhine, S. & Bryant, J. (2007). Enhancing pre-service teachers' reflective practice with digital video-based dialogue. *Reflective Practice*. 8(3), 345-358.

- Sanghi, S. (2004). **The Handbook of Competency Mapping : Understanding, Designing and Implementing Competency Models in Organization**. New Delhi: Response Book.
- Saylor, J. G. and Alexander, W. M. (1974). **Planning Curriculum for Schools**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Sheal, P. R. (1994). **Staff Training Courses**. (2nd ed.). New Jersey: Nichols Publishing.
- Shermon, C. (2004). **Competency Based HRM: A Strategic Resource for Competency Mapping**. Assessment and Development Center. New Delhi: McGraw-Hill.
- Stanford D School. (2010). **An introduction to design thinking-Process guide**. In **Hasso Plattner Institute of Design at Stanford University**. Retrieved from <https://dschool-old.stanford.edu/sandbox/groups/designresources/wiki/36873/attachments/74b3d/ModeGuideBOOTCAMP2010L.pdf>.
- Sweeney, D. (2013). **Student-Centered Coaching at the Secondary Level**. California: Corwin.
- Taba, H. (1962). **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brace and World.
- Taylor, E. (1998). **Transformative learning : A critical review**. ERIC Clearinghouse on Adult, Career, and Vocational Education. Ohio State University.
- Taylor, E. (2009). **Fostering transformative learning**. In J. Mezirow & E. W. Taylor (Eds.), **Transformative learning in practice: Insights from community, workplace, and higher education**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Tyler, R. W. (1949). **Basic Principle of Curriculum Instruction**. Chicago: The university of Chicago Press.
- Ward, T. (2020). **Design Thinking: Classroom Integration to Increase Critical Thinking, Communication, Collaboration, and Creativity**. A Dissertation Doctor of Education in Educational Leadership. Lamar University.
- Whitmore, J. (2017). **Coaching for Performance: GROWing Human Potential and Purpose: The Principles and Practice of Coaching and Leadership**. (4th ed.). London: Nicholas Brealey.
- Williamson, R. (2012). **Coaching Teachers: An Important Principal Role**. Research into Practice. Education Partnerships, Inc.
- York-Barr, J., et al. (2001). **Reflective Practice to Improve Schools: An Action Guide for Educators**. California: Corwin.
- Zanchetta, M. S., et al. (2017). Mentors' and mentees' intellectual-partnership through the lens of the Transformative Learning Theory. **Nurse Education in Practice**. 25, 111-120.

Zepeda, S. J. (2008). **Professional Development : What Works**. Larchmont. New York: Eye on Education.

GRAD VRU

ภาคผนวก

GRAD VRU

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

GRAD VRU

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่ให้การสัมภาษณ์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1. ชื่อ – สกุล ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช
 ตำแหน่ง นายกสภา สถาบันอาศรมศิลป์
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
2. ชื่อ – สกุล รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม
 ตำแหน่ง อธิการบดี
 สถานที่ทำงาน สถาบันอาศรมศิลป์
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาแบบองค์รวม
 และการจัดการศึกษาตามแนวพุทธ
3. ชื่อ – สกุล รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒผล
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
 สถานที่ทำงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการโค้ช
4. ชื่อ – สกุล รองศาสตราจารย์ ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล
 สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้โครงการเป็นฐาน
5. ชื่อ – สกุล ดร.นรรธพร จันทน์เฉลี่ย เสริบุตร
 ตำแหน่ง ประธานมูลนิธิโรงเรียนสตาร์ฟิชคันทรีโฮม
 สถานที่ทำงาน มูลนิธิโรงเรียนสตาร์ฟิชคันทรีโฮม
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้โครงการเป็นฐาน
 และการพัฒนาครูผู้สอน

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/ ๕๕๐๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์
จ.ปทุมธานี ๑๓๑๘๐

๕๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑๖๗๕๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนา
รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธาน
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้
พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กันต์ฤทัย คลังพหล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓

โทรสาร ๐-๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/พ ๕๐๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณ.ประตุน้ำพระอินทร์
จ.ปทุมธานี ๑๓๑๘๐

๗๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนา
รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธาน
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้
พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัตย์ คลังพหล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๕๒๕ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓

โทรสาร ๐-๒๕๒๕ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/ ๕๕๐๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณ.ประตุน้ำพระอินทร์
จ.ปทุมธานี ๑๓๑๘๐

๕๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑๖๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนา
หลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธาน
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้
พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กันต์ฤทัย คลังพหล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๕๒๕ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓

โทรสาร ๐-๒๕๒๕ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/พ ๕๐๙

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณ.จ.ประจวบคีรีขันธ์
จ.ปทุมธานี ๑๓๑๘๐

๗๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑๖๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบ
หลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธาน
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้
พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิ้นตฤทัย คลั่งพล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓

โทรสาร ๐-๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/ ๒๕๖๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณ.ประตุน้ำพระอินทร์
จ.ปทุมธานี ๑๓๑๘๐

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน ดร.นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบ
หลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธาน
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้
พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กันต์ฤทัย คลังพหล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓

โทรสาร ๐-๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ประชุมสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

1. ชื่อ – สกุล รงศาสดราจารย์ประภาภัทร นิยม
 ตำแหน่ง อธิการบดี
 สถานที่ทำงาน สถาบันอาศรมศิลป์
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาแบบองค์รวม
 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ
2. ชื่อ – สกุล รงศาสดราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
 สถานที่ทำงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร, การจัดการเรียนรู้
 การโค้ช และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
3. ชื่อ – สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล
 ตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน
 สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
 การจัดการศึกษาแนวพุทธ, การจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม
4. ชื่อ – สกุล รงศาสดราจารย์ ดร.อรสา จรุงธรรม
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
 สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินและวัดผลการศึกษา
5. ชื่อ – สกุล ดร.รัตนา แสงบัวเผื่อน
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
 สถานที่ทำงาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๗๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปณจ.
ประตูน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

เรียน รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตร
ฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม
ของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเชิญท่านเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มงานวิจัยดังกล่าวเพื่อเป็น
ประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ในวันศุกร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.
แบบออนไลน์ ผ่านระบบ ZOOM ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์
๐๘๗- ๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กนต์ฤทัย คลังพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๗๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปณจ.
ประตูน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑๖๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเชิญท่านเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มงานวิจัยดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ในวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. แบบออนไลน์ ผ่านระบบ ZOOM ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗- ๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัฬหัย คลังพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๘๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปณจ.
ประตูน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย สุชาติโนบล

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเชิญท่านเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มงานวิจัยดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ในวันศุกร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. แบบออนไลน์ ผ่านระบบ ZOOM ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์กัณฑ์ คลังพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๘๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
 ในพระบรมราชูปถัมภ์
 ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปนจ.
 ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
 ๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

เรียน ดร.รัตนา แสงบัวเพื่อน

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม
 ราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
 ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม
 ของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเชิญท่านเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มงานวิจัยดังกล่าวเพื่อเป็น
 ประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ในวันศุกร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.
 แบบออนไลน์ ผ่านระบบ ZOOM ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์
 ๐๘๗- ๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัษ คลิ่งพล)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

ที่ อว.๐๖๓๐.๑๒/๑๘๔ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อรสา จรุงธรรม

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเชิญท่านเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มงานวิจัยดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ในวันศุกร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. แบบออนไลน์ ผ่านระบบ ZOOM ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัย คลังพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

GRAD VKU

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

1. ชื่อ – สกุล รงศาตราจารย์ประภาภัทร นิยม
ตำแหน่ง อธิการบดี
สถานที่ทำงาน สถาบันอาศรมศิลป์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาแบบองค์รวม
และการจัดการศึกษาแนวพุทธ
2. ชื่อ – สกุล รงศาตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถานที่ทำงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร, การจัดการเรียนรู้
การโค้ช และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
3. ชื่อ – สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล
ตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน
สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
การจัดการศึกษาแนวพุทธ, การจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม
4. ชื่อ – สกุล รงศาตราจารย์ ดร.อรสา จรุงธรรม
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินและวัดผลการศึกษา
5. ชื่อ – สกุล ดร.รัตนา แสงบัวเผื่อน
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สถานที่ทำงาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๙๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปณจ.
ประตูน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กนต์ฤทัย คลิ่งพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๘๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปนจ.
ประตูน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัตย์ คลังพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๙๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปนจ.
ประตูน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล

ด้วยพระมหานพตล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพตล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ชัย คลั่งพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

ที่ อว ๐๖๓๐.๑๒/๑๙๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ถนนพหลโยธิน กม.๔๘ ปณจ.
ประตูน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.รัตนา แสงบัวเผื่อน

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้แก่นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กนต์ฤทัย คลั่งพล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

โทรสาร. ๐ ๒๕๒๙ ๑๖๓๘ ต่อ ๔๐๖

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๐ ๒๙๐๙ ๔๐๔๖

ที่ อว.๐๖๓๐.๑๒/๑๘๙ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อรสา จรุงธรรม

ด้วยพระมหานพดล สีทอง รหัสนักศึกษา ๖๑B๗๔๖๘๐๑๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้นักศึกษา ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ พระมหานพดล สีทอง หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๐๙๖๕๓๕๐ เป็นผู้ประสานงานโดยตรง บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัย คลังพหล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

GRAD VRU

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

GRAD VRU

แบบสัมภาษณ์บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
เรื่อง ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม
ของพระสอนศีลธรรม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการกำหนดเป็นความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อ - ฉายา / นามสกุล.....วุฒิการศึกษา.....
 ตำแหน่งการทำงาน.....หน่วยงาน.....
 วัน/เดือน/ปี สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นอย่างไร

.....

2. ท่านคิดว่า พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มีความสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

.....

3. ท่านคิดว่า สิ่งที่พระสอนศีลธรรมต้องการพัฒนาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม คืออะไร

.....

4. ท่านคิดว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะความสามารถการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมสำหรับพระสอนศีลธรรม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

5. ท่านมีข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไร

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรื่อง รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุล..... วุฒิการศึกษา.....
 ตำแหน่งการทำงาน..... หน่วยงาน.....
 วัน/เดือน/ปี สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่า สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หมายความว่าอย่างไร

.....

2. ท่านคิดว่า สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมสำหรับพระสอนศีลธรรม ควรมีองค์ประกอบ ด้านใดบ้าง

.....

3. ท่านคิดว่า การวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ควรเป็นอย่างไร

.....

4. ท่านคิดว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม สำหรับพระสอนศีลธรรม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

5. ท่านมีข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไร

.....

ประเด็นคำถามการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

คำชี้แจง การประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) ในครั้งนี้ มีจุดประสงค์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มีประเด็นในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความสำคัญของรูปแบบหลักสูตร มีความสมเหตุสมผลกับความต้องการของสังคมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด

.....

.....

2. หลักการของรูปแบบหลักสูตร สมเหตุสมผล มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการสนับสนุน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ได้จริง มากน้อยเพียงใด

.....

.....

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม มากน้อยเพียงใด

.....

.....

4. โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร ตอบสนองวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ และมีความเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม มากน้อยเพียงใด

.....

.....

5. กระบวนการฝึกอบรมเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม ส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีความเป็นไปได้ มากน้อยเพียงใด

.....

.....

6. สื่อการฝึกอบรม มีความเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม มีความเหมาะสมกับกระบวนการฝึกอบรม และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

7. การวัดและประเมินผล ตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมินผล และเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

8. ท่านมีความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นใดบ้าง สำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

.....

.....

.....

GRAD VRU

**แบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม**

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาว่าองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อต่อไปนี้ มีความเหมาะสม มากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องในระดับความเหมาะสม กำหนดเกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมไว้ ดังนี้

เหมาะสมในระดับมากที่สุด	ให้คะแนน	5
เหมาะสมในระดับมาก	ให้คะแนน	4
เหมาะสมในระดับปานกลาง	ให้คะแนน	3
เหมาะสมในระดับน้อย	ให้คะแนน	2
เหมาะสมในระดับน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

แบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ปัญหาและความสำคัญของรูปแบบหลักสูตร 1.1 ความจำเป็นที่ต้องพัฒนา 1.2 มีความสมเหตุสมผล 1.3 สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น 1.4 เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม					
2	หลักการของรูปแบบหลักสูตร 2.1 สมเหตุสมผล 2.2 มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการสนับสนุน 2.3 สามารถนำไปใช้ได้จริง					
3	วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร 3.1 มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม 3.2 สามารถวัดและประเมินผลได้ 3.3 มีความสอดคล้องกับผู้เข้าอบรม					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4	โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตร 4.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รูปแบบหลักสูตร 4.2 ตอบสนองจุดวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร 4.3 ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ 4.4 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม					
5	กระบวนการฝึกอบรม 5.1 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม 5.2 ส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 5.3 มีความเป็นไปได้					
6	สื่อการฝึกอบรม 6.1 มีความเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม 6.2 มีความเหมาะสมกับกระบวนการฝึกอบรม 6.3 นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้					
7	การวัดและประเมินผล 7.1 ตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ได้ 7.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมินผล 7.3 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม					
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม						

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

**แบบประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม**

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาว่าองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อต่อไปนี้มี ความสอดคล้องกัน มากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องในระดับความสอดคล้อง กำหนดเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องไว้ ดังนี้

สอดคล้อง	ให้คะแนน	1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
ไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

แบบประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความสอดคล้อง		
		สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง
1	ปัญหาและความจำเป็นการพัฒนารูปแบบหลักสูตรกับหลักการของรูปแบบหลักสูตร			
2	หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร			
3	หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับกระบวนการฝึกอบรม			
4	วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับโครงสร้างหลักสูตร			
5	วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับกระบวนการฝึกอบรม			
6	โครงสร้างหลักสูตรกับกระบวนการฝึกอบรม			
7	โครงสร้างหลักสูตรกับสื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม			
8	โครงสร้างหลักสูตรกับระยะเวลาการฝึกอบรม			
9	กระบวนการฝึกอบรมกับระยะเวลาการฝึกอบรม			
10	กระบวนการฝึกอบรมกับสื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม			
11	การประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับหลักการของรูปแบบหลักสูตร			
12	การประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร			

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความสอดคล้อง		
		สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง
13	การประเมินผลรูปแบบหลักสูตรกับโครงสร้างหลักสูตร			
14	การประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรกับกระบวนการฝึกอบรม			
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

GRAD VRU

แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

ชื่อ-ฉายา.....วัน/เดือน/ปีที่ประเมิน.....ครั้งที่ประเมิน.....
 สถานภาพของผู้ประเมิน พระสอนศีลธรรม ผู้วิจัย

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้ใช้สำหรับการประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผลการประเมินดังกล่าวถูกนำมาใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น และผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ

2. ให้ผู้ประเมินโปรดพิจารณารายการประเมิน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน ผลการประเมินระดับคุณภาพ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมเป็นแบบมาตรวัดรูปรีค (Scoring Rubric) 4 ระดับ จากน้อยไปหามาก ดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมการปฏิบัติในเรื่องนั้น อยู่ในระดับน้อย
- 2 คะแนน หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมการปฏิบัติในเรื่องนั้น อยู่ในระดับพอใช้
- 3 คะแนน หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมการปฏิบัติในเรื่องนั้น อยู่ในระดับมาก
- 4 คะแนน หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมการปฏิบัติในเรื่องนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
1. การให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม	
1.1 การให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา	
ข้อ 1 กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำโครงการคุณธรรม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการคุณธรรม	
ระดับ 1 ไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการคุณธรรม	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการทำโครงการคุณธรรม โดยใช้สื่อเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการทำโครงการคุณธรรมโดยใช้คำถามกระตุ้นความคิด การใช้สื่อวีดิโอตัวอย่างโครงการคุณธรรม การให้ผู้เรียนสำรวจและสังเกตสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำโครงการคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการคุณธรรม โดยการตั้งคำถามที่มีพลังในการกระตุ้นความคิดผู้เรียน การใช้สื่อวีดิโอตัวอย่างโครงการคุณธรรม และกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงใกล้ตัวผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
ข้อ 2 การชี้แนะให้ผู้เรียนร่วมกันอธิบายถึงเหตุผลในปัญหาที่อยากทำโครงการคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีนัยสำคัญเชิงคุณธรรมเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการคุณธรรม	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้การชี้แนะผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ และท่านกำหนดปัญหาหรือเลือกปัญหาการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนด้วยตนเอง	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ และท่านเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจเลือกปัญหาการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียน	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีนัยสำคัญเชิงคุณธรรมเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการคุณธรรมที่มาจากความสนใจใฝ่รู้ด้วยตนเองของผู้เรียนได้ แต่ท่านเข้าไปมีส่วนในการชวนคิด ทบทวนหรือยกตัวอย่างประกอบผู้เรียนจึงกำหนดปัญหาได้	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีนัยสำคัญเชิงคุณธรรมเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการคุณธรรมที่มาจากความสนใจใฝ่รู้ด้วยตนเองของผู้เรียนได้ และท่านสามารถพาผู้เรียนเชื่อมโยงปัญหาสู่ความหมายเชิงคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 3 ตรวจสอบหัวข้อโครงการคุณธรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้ แต่ไม่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้ถูกต้อง ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาได้ตรงประเด็น และชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
1.2 การให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	
ข้อ 4 แนะนำแนวทางวางแผนและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา	
ระดับ 1 ไม่สามารถแนะนำแนวทางวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถแนะนำแนวทางวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้ แต่มีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถแนะนำแนวทางวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถแนะนำแนวทางวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 5 ให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหา มาวิเคราะห์แยกแยะสาเหตุของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์แยกแยะสาเหตุของปัญหาตามหลักอริยสัจได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจได้ แต่คลุมเครือ	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจได้ถูกต้อง	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจได้ถูกต้อง สอดคล้องกันสมเหตุสมผล และสังเคราะห์โจทย์ปัญหาเชิงคุณธรรมได้อย่างชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 4
1.3 การให้คำชี้แนะผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม	
ข้อ 6 แนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหา	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีความสอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหาได้	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงาน และการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีความสอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
ข้อ 7 ให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือข้อสงสัยในการวางแผนและออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และมีความอดทนใจเย็นรอได้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ได้	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ได้เป็นบางประเด็น	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ ด้วยความรักความเมตตา และมีความอดทนใจเย็นรอได้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีทุกครั้ง	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 8 ตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน	
ระดับ 1 ไม่สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ แต่ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนไม่ได้	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น ชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 9 แนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดแก้ปัญหา	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้เพียง 1 แหล่งเท่านั้น	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้น้อยกว่า 3 แหล่ง	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลองค์ความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้มากกว่า 3 แหล่ง	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
1.4 การให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม	
ข้อ 10 ดูแลเอาใจใส่กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน	
ระดับ 1 ขาดการดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนเป็นบางครั้ง	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และเป็นกัลยาณมิตร	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 11 ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรม	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรมได้ แต่คลุมเคลือไม่ชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรมได้เป็นบางเรื่อง	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรมได้ทุกเรื่อง ตรงประเด็น และชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 12 ให้กำลังใจและเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียน	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้กำลังใจและให้การเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถในการทำโครงการให้กับผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้กำลังใจผู้เรียนในการทำโครงการคุณธรรมได้ แต่ไม่สามารถเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียน	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้กำลังใจ และเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนได้	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้กำลังใจ และเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนได้ดี	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
ข้อ 13 ให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหา	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้ แต่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย	☐ ระดับคุณภาพ 4
1.5 การให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอ	
ข้อ 14 การให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 15 การให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรม	
ระดับ 1 ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
ข้อ 16 ให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานผลโครงการคุณธรรม ระดับ 1 ไม่สามารถดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้ ระดับ 2 สามารถดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้ ระดับ 3 สามารถดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง ระดับ 4 สามารถดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง และเป็นกัลยาณมิตร	☐ ระดับคุณภาพ 1 ☐ ระดับคุณภาพ 2 ☐ ระดับคุณภาพ 3 ☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 17 ตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรม ระดับ 1 ไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้ ระดับ 2 สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้ แต่ไม่ถูกต้องชัดเจน ระดับ 3 สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ระดับ 4 สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้ชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 1 ☐ ระดับคุณภาพ 2 ☐ ระดับคุณภาพ 3 ☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 18 เสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรม ระดับ 1 ไม่สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียน ระดับ 2 สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียนได้ 1 แนวทาง ระดับ 3 สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียนได้ 2 แนวทาง ระดับ 4 สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียนได้มากกว่า 3 แนวทาง สามารถเสนอจุดเด่นผลงานของผู้เรียนที่จะนำเสนอ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย	☐ ระดับคุณภาพ 1 ☐ ระดับคุณภาพ 2 ☐ ระดับคุณภาพ 3 ☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
2. คุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียน 2.1 ความคิดสร้างสรรค์	
ข้อ 19 ปัญหาโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำให้โครงการคุณธรรมมีความสำคัญ จำเป็นเร่งด่วน และมีความท้าทาย	
ระดับ 1 ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำให้โครงการคุณธรรมไม่น่าสนใจ และเป็นเรื่องที่มีผู้อื่นเคยทำไว้ก่อนแล้ว	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำให้โครงการคุณธรรมมีผู้อื่น เคยทำไว้ก่อนแล้ว	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำให้โครงการคุณธรรมมีความ น่าสนใจ แต่เป็นเรื่องที่มีผู้อื่นเคยทำไว้ก่อนแล้ว	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำให้โครงการคุณธรรมมี ความสำคัญ จำเป็นเร่งด่วน มีความท้าทาย น่าสนใจ ยังไม่มีผู้อื่น เคยทำมาก่อน	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 20 วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมมีความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ มี ประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาศีลธรรมและคุณธรรม	
ระดับ 1 วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลอกเลียนแบบ มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกับโครงการคุณธรรมที่ผู้อื่น ทำไว้ก่อนแล้ว	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมมีการดัดแปลง และพัฒนามาจาก โครงการคุณธรรมที่ผู้อื่นเคยทำไว้ก่อนแล้ว	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมมีความแปลกใหม่ มีประโยชน์ใน การแก้ปัญหาทางศีลธรรมและคุณธรรม แต่ยังคงขาดความน่าสนใจ	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมแสดงให้เห็นถึงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ น่าสนใจ มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร มีประโยชน์และ นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาศีลธรรมและคุณธรรมได้	☐ ระดับคุณภาพ 4
2.2 กระบวนการของโครงการคุณธรรม	
ข้อ 21 กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และ วิธีการแก้ปัญหา มีความชัดเจน และสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล	
ระดับ 1 กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ไม่มีความสอดคล้องกันอย่าง สมเหตุสมผล	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายการแก้ปัญหา วิธีการแก้ปัญหา มีความคลุมเครือทุกประเด็น	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายของการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา มีความชัดเจน แต่ขาด ความสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายของการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา มีความชัดเจน และสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
2.3 กระบวนการทำโครงการคุณธรรม	
ข้อ 22 การวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา	
ระดับ 1 ผู้เรียนไม่มีการวางแผนการทำงานและศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา และข้อมูลที่ได้ไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน พยายามศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เชื่อถือได้ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน พยายามศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เชื่อถือได้ และข้อมูลที่ได้เพียงพอต่อการแก้ปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 23 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4	
ระดับ 1 ผู้เรียนไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 ผู้เรียนมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้คลุมเคลือ ไม่ชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 ผู้เรียนมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้ชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 ผู้เรียนมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้ชัดเจน และมีสอดคล้องกันสมเหตุสมผล	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 24 การวางแผนและออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	
ระดับ 1 โครงการคุณธรรมของผู้เรียนไม่มีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 โครงการคุณธรรมของผู้เรียนมีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 โครงการคุณธรรมของผู้เรียนมีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการแก้ปัญหา บางกิจกรรมไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหา	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 โครงการคุณธรรมของผู้เรียนมีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสาเหตุ และเป้าหมายของการแก้ปัญหอย่างชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 4

รายการประเมิน	ผลการประเมิน
ข้อ 25 การลงมือปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ การประเมินความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาและปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น	
ระดับ 1 ไม่มีการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหตามแผนงานและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 โครงการคุณธรรมมีการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหตามแผนงานและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 โครงการคุณธรรมมีการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหตามแผนงานและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบครบถ้วนทุกกิจกรรม	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 โครงการคุณธรรมมีการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหตามแผนและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบครบถ้วนทุกกิจกรรม มีการถอดบทเรียนการแก้ปัญหาเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาและปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น	☐ ระดับคุณภาพ 4
2.4 การนำเสนอผลงาน	
ข้อ 26 การเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ครบถ้วน	
ระดับ 1 การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ไม่ครบถ้วนทุกหัวข้อที่กำหนด และหัวข้อที่รายงานขาดประเด็นสำคัญ	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ครบถ้วนทุกหัวข้อที่กำหนด แต่บางหัวข้อขาดประเด็นสำคัญชัดเจน	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ครบถ้วนทุกหัวข้อที่กำหนด มีการระบุประเด็นสำคัญชัดเจนครบทุกหัวข้อแต่ยังไม่ชัดเจน สื่อความหมายข้อมูลไม่สมบูรณ์	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ครบถ้วนทุกหัวข้อที่กำหนด มีการระบุประเด็นสำคัญชัดเจนครบทุกหัวข้อ สื่อความหมายข้อมูลอย่างกระชับ และเข้าใจง่าย	☐ ระดับคุณภาพ 4
ข้อ 27 ความคิดสร้างสรรค์ของผลงานที่นำเสนอ	
ระดับ 1 รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมไม่น่าสนใจและไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษา	☐ ระดับคุณภาพ 1
ระดับ 2 รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมมีความแปลกใหม่ไม่ถึงจุดความสนใจและไม่มีความแปลกใหม่ สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษาบ้าง	☐ ระดับคุณภาพ 2
ระดับ 3 รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมมีความแปลกใหม่ดึงดูดความสนใจมีความคิดริเริ่ม สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษา	☐ ระดับคุณภาพ 3
ระดับ 4 รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมมีความแปลกใหม่สวยงาม ดึงดูดความสนใจมีความแปลกใหม่ สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษา	☐ ระดับคุณภาพ 4

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรมในชั้นเรียน

ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการสังเกต.....
โรงเรียนที่สอน.....

1. พระสอนศีลธรรมดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่
อย่างไร

.....
.....
.....
.....

2. บทบาท และทักษะการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

3. บทบาทของผู้เรียนในการทำโครงการคุณธรรม เป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

GRAD VRU

ลงชื่อ.....(ผู้สังเกตชั้นเรียน)

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบบันทึกการสะท้อนคิด

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....
ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรม.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....
.....
.....
.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....
.....
.....
.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....
.....
.....
.....

GRAD VRU

**แบบสอบถามความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม**

ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรม (ผู้ประเมิน)

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อการฝึกอบรม
ครั้งนี้มากที่สุดเพียงช่องเดียว ซึ่งความคิดเห็นของท่านมีค่ายิ่งในการนำไปปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม
และการจัดฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านเนื้อหาสาระในการฝึกอบรม					
1.1 มีประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียนได้					
1.2 เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน					
1.3 หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการคุณธรรมของผู้เข้าอบรมได้					
1.4 ระยะเวลาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม					
1.5 นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในโรงเรียนได้					
2. ด้านผู้โค้ชในการฝึกอบรม					
2.1 มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่ฝึกอบรม					
2.2 ถ่ายทอดเนื้อหาชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน					
2.3 กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้					
2.4 ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผู้เข้าอบรม					
2.5 ชี้แนะให้ผู้เข้าอบรมเกิดการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา โครงการคุณธรรมได้ด้วยตนเอง					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการฝึกอบรม					
3.1 ขั้นตอนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอน (สร้างศรัทธา พัฒนาปัญญา ปฏิบัติการชี้แนะ สะท้อนการเรียนรู้สู่ การเปลี่ยนแปลง) สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ การคิด ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ได้					
3.2 กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้สามารถ ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม ของพระสอนศีลธรรมได้					
3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ส่งเสริม ให้ผู้เข้าอบรมกล้าคิด กล้าแสดงออก					
4. ด้านเอกสารและอุปกรณ์ประกอบการอบรม					
4.1 เอกสารที่ใช้ในการอบรมและกิจกรรมเหมาะสมกับ หลักสูตรที่จัดขึ้น					
4.2 สื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรมชัดเจนและทำให้เกิด ความเข้าใจที่ง่าย					
4.3 สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับ ผู้เข้าอบรม และสถานการณ์					
5. ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม					
5.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่ จำเป็นต่อการเป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียนทำโครงการงาน คุณธรรมตามที่กำหนดไว้					
5.2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมได้					

ข้อเสนอแนะในประเด็นอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

GRAD VRU

ผลประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
เรื่อง ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
ของพระสอนศีลธรรม

ข้อ	ข้อความสัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	ท่านคิดว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ท่านคิดว่า พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมมีความสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ท่านคิดว่า สิ่งที่พระสอนศีลธรรมต้องการพัฒนาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม คืออะไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	ท่านคิดว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะความสามารถการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมสำหรับพระสอนศีลธรรม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	ท่านมีข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

GRAD VRU

ผลประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรื่อง ความต้องการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

ข้อ	ข้อความสัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	ท่านคิดว่า สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หมายความว่าอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ท่านคิดว่า สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมสำหรับพระสอนศีลธรรม ควรมีองค์ประกอบด้านใดบ้าง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ท่านคิดว่า การวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	ท่านคิดว่า รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	ท่านมีข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

GRAD VRU

**ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม**

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ปัญหาและความสำคัญของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม			
1.1 ความจำเป็นที่ต้องพัฒนา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 มีความสมเหตุสมผล	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	5.00	0.00	มากที่สุด
2. หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม			
2.1 สมเหตุสมผล	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการสนับสนุน	4.80	0.45	มากที่สุด
2.3 สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม			
3.1 มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 สามารถวัดและประเมินผลได้	4.40	0.55	มาก
3.3 มีความสอดคล้องกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม			
4.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รูปแบบหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 ตอบสนองวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
4.3 ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ	4.60	0.55	มากที่สุด
4.4 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
5. กระบวนการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม			
5.1 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
5.2 ส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	4.60	0.55	มากที่สุด
5.3 มีความเป็นไปได้	4.40	0.55	มาก
6. สื่อการฝึกอบรมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม			
6.1 มีความเหมาะสมกับพระสอนศีลธรรม	4.40	0.55	มาก
6.2 มีความเหมาะสมกับกระบวนการฝึกอบรม	4.40	0.55	มาก
6.3 นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้	4.60	0.55	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม			
7.1 ตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ได้	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมินผล	4.40	0.55	มาก
7.3 เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.64	0.44	มากที่สุด

**ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา
โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม**

ข้อ	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	ปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับกระบวนการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับโครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับกระบวนการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับกระบวนการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับสื่อการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับระยะเวลาการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	กระบวนการฝึกอบรมกับระยะเวลาการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	กระบวนการฝึกอบรมกับสื่อการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	การประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม กับหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	การประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม กับวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	การประเมินผลรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับโครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	การประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมกับกระบวนการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ผลประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม

ข้อ	รายการประเมินสมรรถนะ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
ด้านการให้คำชี้แนะการทำโครงการงานคุณธรรม								
1. กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำโครงการงานคุณธรรม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการงานคุณธรรม								
ระดับ 1	ไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการงานคุณธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 2	สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการทำโครงการงานคุณธรรม โดยใช้สื่อเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 3	สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการทำโครงการงานคุณธรรมโดยใช้คำถามกระตุ้นความคิด การใช้สื่อวีดีโอตัวอย่างโครงการงานคุณธรรม การให้ผู้เรียนสำรวจและสังเกตสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 4	สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำโครงการงานคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำโครงการงานคุณธรรม โดยการตั้งคำถามที่มีพลังในการกระตุ้นความคิดผู้เรียน การใช้สื่อวีดีโอตัวอย่างโครงการงานคุณธรรม และกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงใกล้ตัวผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. การชี้แนะให้ผู้เรียนร่วมกันอธิบายถึงเหตุผลในปัญหาที่อยากทำโครงการงานคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีนัยสำคัญเชิงคุณธรรมเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการงานคุณธรรม								
ระดับ 1	ไม่สามารถให้การชี้แนะผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ และท่านกำหนดปัญหาหรือเลือกปัญหาการทำโครงการงานคุณธรรมให้กับผู้เรียนด้วยตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 2	สามารถชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ และท่านเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจเลือกปัญหาการทำโครงการงานคุณธรรมให้กับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 3	สามารถชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีนัยสำคัญเชิงคุณธรรมเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการงานคุณธรรมที่มาจากความสนใจใฝ่รู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
		ด้วยตนเองของผู้เรียนได้ แต่ท่านเข้าไปมีส่วนในการชวนคิด ทบทวนหรือยกตัวอย่างประกอบผู้เรียนจึงกำหนดปัญหาได้								
	ระดับ 4	สามารถชี้แนะให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่อยากแก้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีนัยสำคัญเชิงคุณธรรมเพื่อกำหนดเป็นหัวข้อโครงการคุณธรรมที่มาจากความสนใจใฝ่รู้ด้วยตนเองของผู้เรียนได้ และท่านสามารถพาผู้เรียนเชื่อมโยงปัญหาสู่ความหมายเชิงคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
3. ตรวจสอบหัวข้อโครงการคุณธรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน										
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้ แต่ไม่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถให้การตรวจสอบปัญหาที่ผู้เรียนเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมได้ ถูกต้อง ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนเกี่ยวประเด็นปัญหาได้ตรงประเด็นชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
4. แนะนำทางการวางแผนและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา										
	ระดับ 1	ไม่สามารถแนะนำทางการวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	สามารถแนะนำทางการวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้ แต่มีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถแนะนำทางการวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						
			1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
	ระดับ 4	สามารถแนะแนวทางการวางแผนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5. ให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหาภาวะแทรกแยะสาเหตุปัญหาตามหลักอริยสัจ									
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ระดับ 2	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้ แต่คลุมเครือ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ระดับ 3	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้ ถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ระดับ 4	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้ ถูกต้อง สอดคล้องกันสมเหตุสมผล และสังเคราะห์โจทย์ปัญหาเชิงคุณธรรมได้อย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6. แนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหา									
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ระดับ 2	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ระดับ 3	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงานและการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีความสอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหาได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
	ระดับ 4	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนวางแผนการทำงาน และการออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีความสอดคล้องกับสาเหตุและเป้าหมายของการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
7. ให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือข้อสงสัยในการวางแผนและออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และมีความอดทนใจเย็นรอได้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน								
ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 2	สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 3	สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ได้เป็นบางประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 4	สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเมื่อผู้เรียนมีปัญหา หรือข้อสงสัยในการวางแผนการแก้ปัญหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ ด้วยความรักความเมตตา และมีความอดทนใจเย็นรอได้ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8. ตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน								
ระดับ 1	ไม่สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 2	สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ แต่ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนไม่ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 3	สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 4	สามารถตรวจสอบการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
9. แนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา								
ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 2	สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้เพียง 1 แหล่งเท่านั้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 3	สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้น้อยกว่า 3 แหล่ง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 4	สามารถให้คำแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลองค์ความรู้แก่ผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาได้มากกว่า 3 แหล่ง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10. ดูแลเอาใจใส่กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน								
ระดับ 1	ขาดการดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 2	สามารถดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนเป็นบางครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 3	สามารถดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 4	สามารถดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้าการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และเป็นกัลยาณมิตร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11. ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรม								
ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับ 2	สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการคุณธรรมได้ แต่คลุมเครือไม่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
	ระดับ 3	สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการงานคุณธรรมได้เป็นบางเรื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการงานคุณธรรมได้ทุกเรื่อง ตรงประเด็น และชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
12. ให้กำลังใจและเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการงานคุณธรรมให้กับผู้เรียน										
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้กำลังใจและให้การเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถในการทำโครงการให้กับผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	สามารถให้กำลังใจผู้เรียนในการทำโครงการคุณธรรมได้ แต่ไม่สามารถเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการงานคุณธรรมให้กับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถให้กำลังใจ และเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถให้กำลังใจ และเสริมสร้างพลังความเชื่อมั่นในความสามารถการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนได้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
13. ให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหา										
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการงานคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการงานคุณธรรมได้ แต่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการงานคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการงานคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
14. การให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการงานคุณธรรม										
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการงานคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
	ระดับ 2	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนประเมินสรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
15. การให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรม										
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนให้สามารถเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
16. ให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานผลโครงการคุณธรรม										
	ระดับ 1	ไม่สามารถให้การดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	สามารถให้การดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถให้การดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถให้การดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียนในระหว่างที่เขียนรายงานโครงการคุณธรรมได้อย่างถูกต้อง และเป็นกัลยาณมิตร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
17. ตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรม										
	ระดับ 1	ไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
	ระดับ 2	สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้ แต่ไม่ถูกต้องชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมของผู้เรียนได้ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
18. เสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรม										
	ระดับ 1	ไม่สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียนได้ 1 แนวทาง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียนได้ 2 แนวทาง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	สามารถเสนอแนะแนวทางการนำเสนอผลงานและเผยแพร่โครงการคุณธรรมแก่ผู้เรียนได้มากกว่า 3 แนวทาง สามารถเสนอจุดเด่นผลงานของผู้เรียนที่จะนำเสนอ และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
ด้านคุณภาพโครงการคุณธรรมของผู้เรียน										
19. ปัญหาโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำโครงการคุณธรรมมีความสำคัญจำเป็นเร่งด่วน และมีความท้าทาย										
	ระดับ 1	ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำโครงการคุณธรรมไม่น่าสนใจ และเป็นเรื่องที่ผู้อื่นเคยทำไว้ก่อนแล้ว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำโครงการคุณธรรมมีผู้อื่นเคยทำไว้ก่อนแล้ว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
ระดับ 3	ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำโครงการคุณธรรมมีความน่าสนใจ แต่เป็นเรื่องมีผู้อื่นเคยทำไว้ก่อนแล้ว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
ระดับ 4	ปัญหาของโครงการคุณธรรมหรือเรื่องที่ทำโครงการคุณธรรมมีความสำคัญ จำเป็นเร่งด่วน มีความท้าทาย น่าสนใจ ยังไม่มีผู้อื่นเคยทำมาก่อน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
20. วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมมีความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ มีประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาศีลธรรมและคุณธรรม										
ระดับ 1	วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลอกเลียนแบบ มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกับโครงการคุณธรรมที่ผู้อื่นทำไว้ก่อนแล้ว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
ระดับ 2	วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมมีการดัดแปลง และพัฒนามาจากโครงการคุณธรรมที่ผู้อื่นเคยทำไว้ก่อนแล้ว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
ระดับ 3	วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมมีความแปลกใหม่ มีประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางศีลธรรมและคุณธรรม แต่ยังขาดความน่าสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
ระดับ 4	วิธีการแก้ปัญหาของโครงการคุณธรรมแสดงให้เห็นถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ น่าสนใจ มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร มีประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาศีลธรรมและคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
21. กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และวิธีการแก้ปัญหา มีความชัดเจนและสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล										
ระดับ 1	กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ไม่สอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
ระดับ 2	กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายของการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา มีความคลุมเครือทุกประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		
ระดับ 3	กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายของการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา มีความ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้		

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
		ชัดเจน แต่ขาดความสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล								
	ระดับ 4	กระบวนการทางปัญญาตามหลักอริยสัจ 4 ปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายของการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา มีความชัดเจนและสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00		ใช้ได้
22. การวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา										
	ระดับ 1	ผู้เรียนไม่มีการวางแผนการทำงานและศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา								
	ระดับ 2	ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา และข้อมูลที่ได้ไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา								
	ระดับ 3	ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน พยายามศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เชื่อถือได้ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา								
	ระดับ 4	ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน พยายามศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เชื่อถือได้ และข้อมูลที่ได้เพียงพอต่อการแก้ปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00		ใช้ได้
23. การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจ										
	ระดับ 1	ผู้เรียนไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00		ใช้ได้
	ระดับ 2	ผู้เรียนมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจได้คลุมเคลือ ไม่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00		ใช้ได้
	ระดับ 3	ผู้เรียนมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจได้ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00		ใช้ได้
	ระดับ 4	ผู้เรียนมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกแยะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตามหลักอริยสัจได้ชัดเจน และมีสอดคล้องกันสมเหตุสมผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00		ใช้ได้
24. การวางแผนและออกแบบวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์										
	ระดับ 1	โครงงานคุณธรรมของผู้เรียนไม่มีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00		ใช้ได้

ข้อ	รายการประเมินสมรรถนะ		ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
	ระดับ 2	โครงการคุณธรรมของผู้เรียนมีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ ไม่ สอดคล้องกับสภาพปัญหาสาเหตุและ เป้าหมายของการแก้ปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	โครงการคุณธรรมของผู้เรียนมีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการแก้ปัญหา บางกิจกรรม ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาสาเหตุและ เป้าหมายของการแก้ปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	โครงการคุณธรรมของผู้เรียนมีแผนงาน ขั้นตอน และวิธีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสาเหตุ และ เป้าหมายของการแก้ปัญหาย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
25. การลงมือปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ การประเมินความก้าวหน้าของการแก้ปัญหา และปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น										
	ระดับ 1	ไม่มีการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาตาม แผนงานและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	โครงการคุณธรรมมีการปฏิบัติกิจกรรมการ แก้ปัญหาตามแผนงานและขั้นตอนที่ได้ กำหนดไว้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	โครงการคุณธรรมมีการปฏิบัติกิจกรรมการ แก้ปัญหาตามแผนงานและขั้นตอนที่ได้ กำหนดไว้อย่างเป็นระบบครบถ้วนทุก กิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 4	โครงการคุณธรรมมีการปฏิบัติกิจกรรมการ แก้ปัญหาตามแผนและขั้นตอนที่ได้กำหนด ไว้อย่างเป็นระบบครบถ้วนทุกกิจกรรม มี การถอดบทเรียนการแก้ปัญหาเพื่อประเมิน ความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาและ ปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
26. การเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการคุณธรรมได้ครบถ้วน										
	ระดับ 1	การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการ คุณธรรมได้ไม่ครบถ้วนตามหัวข้อที่กำหนด และหัวข้อที่รายงานขาดประเด็นสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 2	การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการ คุณธรรมได้ครบถ้วนทุกหัวข้อที่กำหนด แต่ บางหัวข้อขาดประเด็นสำคัญชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
	ระดับ 3	การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการ คุณธรรมได้ครบถ้วนทุกหัวข้อที่กำหนด มี การระบุประเด็นสำคัญชัดเจนครบทุกหัวข้อ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

ชื่อ	รายการประเมินสมรรถนะ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล	
	แต่ยังไม่ชัดเจน สื่อความหมายข้อมูลไม่สมบูรณ์								
ระดับ 4	การเขียนรายงานผลการดำเนินการโครงการ คุณธรรมได้ครบถ้วนทุกหัวข้อที่กำหนด มีการระบุประเด็นสำคัญชัดเจนครบทุกหัวข้อ สื่อความหมายข้อมูลอย่างกระชับ และเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
27. ความคิดสร้างสรรค์ของผลงานที่นำเสนอ									
ระดับ 1	รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการ คุณธรรมไม่น่าสนใจและไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
ระดับ 2	รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการ คุณธรรมมีความแปลกใหม่ ไม่ดึงดูดความสนใจและไม่มีความแปลกใหม่ สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษาบ้าง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
ระดับ 3	รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการ คุณธรรมมีความแปลกใหม่ ดึงดูดความสนใจ มีความคิดริเริ่ม สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	
ระดับ 4	รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอผลงานโครงการ คุณธรรมมีความแปลกใหม่ สวยงาม ดึงดูดความสนใจมีความแปลกใหม่ สอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้	

GRAD VRU

**ผลประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามความคิดเห็น
ที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรบตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม**

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. ด้านเนื้อหาสาระในการฝึกอบรบ							
1.1 มีประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้กับ ผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.2 เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความ เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.3 หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาที่ส่งเสริม สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม ของผู้เข้าอบรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.4 ระยะเวลาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความ เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.5 นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียนในโรงเรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ด้านผู้โค้ชในการฝึกอบรบ							
2.1 มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่ ฝึกอบรบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2 ถ่ายทอดเนื้อหาชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3 กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในการ เรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.4 ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เพื่อ พัฒนาผู้เข้าอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.5 ชี้แนะให้ผู้เข้าอบรมเกิดการพัฒนา สมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม ได้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.6 มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่ ฝึกอบรบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. ด้านกระบวนการฝึกอบรบ							
3.1 ขั้นตอนการฝึกอบรบทั้ง 4 ขั้นตอน (ขั้น สร้างศรัทธา ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นปฏิบัติการ ชี้แนะ ขั้นสะท้อนการเรียนรู้) สามารถกระตุ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
การเรียนรู้ การคิด ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.2 กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้สามารถส่งเสริมสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมกล้าคิด กล้าแสดงออก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
การเรียนรู้ การคิด ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. ด้านเอกสารและอุปกรณ์ประกอบการอบรม							
4.1 เอกสารที่ใช้ในการอบรมและกิจกรรมเหมาะสมกับหลักสูตรที่จัดขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.2 สื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรมชัดเจนและทำให้เกิดความเข้าใจที่ง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.3 สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม และสถานการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.4 เอกสารที่ใช้ในการอบรมและกิจกรรมเหมาะสมกับหลักสูตรที่จัดขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5. ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม							
5.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมตามที่กำหนดไว้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ผลประเมินความสอดคล้องของแบบสรุปรการเรียนรู้การทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม								
ระดับที่ 4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ความหมายโครงการคุณธรรม ประโยชน์โครงการคุณธรรม และหลักการทำโครงการคุณธรรมตามหลักอริยสัจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นประเด็น คือ ความหมายของโครงการคุณธรรม ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม และหลักการทำโครงการคุณธรรมตามหลักอริยสัจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หน่วยที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม								
ระดับที่ 4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หน่วยที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา								
ระดับที่ 4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็น คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ระดับที่ 3 สรุปลงการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 2 สรุปลงการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 1 ไม่สามารถสรุปลงการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็น คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานคุณธรรมขั้นสืบสวน บทบาทและทักษะผู้สอนโครงงานคุณธรรมขั้นสืบสวน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หน่วยที่ 4 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม							
ระดับที่ 4 สรุปลงการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงงานคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 3 สรุปลงการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 2 สรุปลงการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 1 ไม่สามารถสรุปลงการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงงานคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หน่วยที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงงานคุณธรรม							
ระดับที่ 4 สรุปลงการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานขั้นลงมือปฏิบัติ บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงงานขั้นลงมือปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 3 สรุปลงการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 2 สรุปลงการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 1 ไม่สามารถสรุปลงการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานขั้นลงมือปฏิบัติ บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงงานขั้นลงมือปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล	
	1	2	3	4	5			
หน่วยที่ 6 การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม								
ระดับที่ 4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หน่วยที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม								
ระดับที่ 4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับที่ 1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บทบาทและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ผลประเมินความสอดคล้องของแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม
การให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรมในชั้นเรียน

ข้อ	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	พระสอนศีลธรรมดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	บทบาท และทักษะการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	บทบาทของผู้เรียนในการทำโครงการคุณธรรม เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ผลประเมินความสอดคล้องของแบบบันทึกการสะท้อนคิด

ข้อ	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

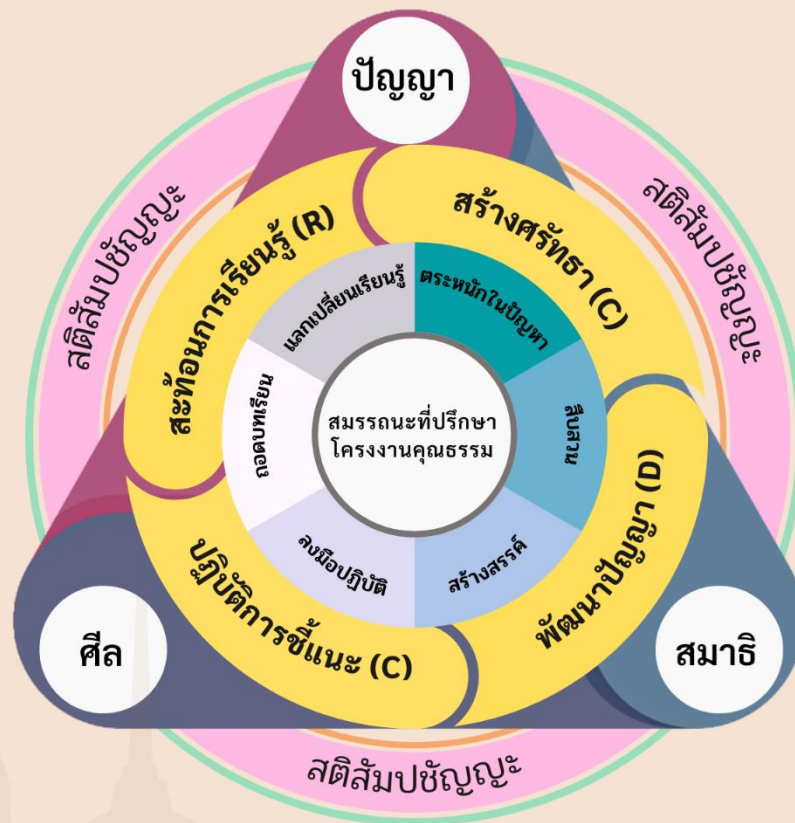

ภาคผนวก ง
คู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

GRAD VRU

คู่มือการฝึกอบรม

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ของพระสอนศีลธรรม

พัฒนาโดย พระมหานพดล สีกอง

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

คำนำ

โครงการคุณธรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนฝึกเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิต นักคิด นักปฏิบัติ นักนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมคุณธรรม ความดี สุขุมชนและสังคมให้ดีขึ้น เป็นชุมชนและสังคมแห่งสันติสุข ที่เริ่มต้นจากเด็ก ๆ และเยาวชน หรือนักเรียนมองเห็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและใกล้ตัวนักเรียน การทำให้ปัญหาต่าง ๆ สัมผัสได้ เห็นว่าปัญหานั้นมีคุณค่าหรือมีความหมายต่อนักเรียน จึงรวมกลุ่มกันก่อนการดี คิดดี ใฝ่รู้ ใฝ่ดี วางแผน ค้นหา ออกแบบวิธีการที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ทำความดีด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และเมื่อนักเรียนแก้ปัญหาหรือทำได้สำเร็จก็จะเกิดความรู้สึกที่ดี อารมณ์ทางบวกที่เป็นกุศลเกิดขึ้นติดอยู่กับงานที่ทำยิ่งหากการทำโครงการเป็นกลุ่ม การได้ร่วมมือกันทำงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ก็จะยิ่งให้นักเรียนพัฒนาความรู้ความเข้าใจไปถึงขั้นสูงสุด เป็นความรู้แบบขยายประโยชน์สู่สังคม ทำให้สังคมเป็นสุข การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้คงทนที่สุด เพราะนักเรียนต้องคิดเอง ทำเอง ตัดสินใจเอง เลือกเอง นำเสนอเอง และพัฒนาเอง โดยมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้โค้ชที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำในการทำโครงการคุณธรรม ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน

พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการสอนนักเรียนทำโครงการคุณธรรม จะต้องมีส่วนร่วมในด้านความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรม บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรม ทักษะการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรม รวมถึงการมีเจตคติหรือทัศนคติเชิงบวกต่อการสอนโครงการคุณธรรม และการให้คำปรึกษานักเรียนทำโครงการคุณธรรม จึงสามารถนำพานักเรียนดำเนินการโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา รวมถึงได้โครงการที่มีคุณภาพที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาทางสังคมให้บรรลุตามเป้าหมายที่นักเรียนกำหนดไว้

การจัดกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ เป็นการจัดฝึกอบรมแบบผสมผสานระหว่างการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบออนไลน์ และการให้พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องเรียน (Onsite) ควบคู่ไปด้วย การอบรมในลักษณะนี้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้การทำโครงการคุณธรรมและให้คำปรึกษาผู้เรียนควบคู่กันไป ซึ่งเป็นการสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมไปด้วย

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งในแง่การสร้างแรงบันดาลใจ และเป็นแนวทางในการจัดฝึกอบรมแก่ผู้ที่สนใจในการนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

คำแนะนำการใช้คู่มือการฝึกอบรม

คู่มือการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมที่จะนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม หรือครูผู้สอนโครงการงานคุณธรรม ดังนั้น ก่อนนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมจะต้องทำความเข้าใจคำแนะนำการใช้คู่มือการฝึกอบรมให้เข้าใจชัดเจน เพื่อให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามรูปแบบหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ จึงมีเงื่อนไขและปัจจัยความสำเร็จของการฝึกอบรมที่วิทยากรฝึกอบรมโปรดศึกษา และทำความเข้าใจในหัวข้อต่อไปนี้

1. วิทยากรศึกษาเอกสารหลักสูตร ได้แก่ รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ที่ประกอบด้วยหลักการวัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร กระบวนการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการประเมินผล โดยเฉพาะหลักการฝึกอบรมที่ให้ความสำคัญว่าทำไมต้องยึดหลักการอบรมเช่นนี้ รวมถึงการศึกษาคู่มือการฝึกอบรมในเล่มโดยละเอียดก่อนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

2. วิทยากรที่จะให้การฝึกอบรมในรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ จะต้องมีบทบาทเป็นโค้ช (Coach) ผู้ให้การชี้แนะการเรียนรู้แก่ผู้เข้าอบรม เป็นนักตั้งคำถาม กระตุ้นคิด นำพาผู้เข้าอบรม ถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยวิทยากรต้องมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม หรือมีทักษะการสอนคิดโดยใช้โครงการงานคุณธรรม (teacher as the coach) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การเกิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

3. รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้เป็นการจัดฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Hybrid training) ระหว่างการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Teams และการปฏิบัติทำให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในห้องเรียน (Onsite) ควบคู่ไปด้วย ก่อนการจัดฝึกอบรมวิทยากรจะต้องประชุมทีมเพื่อวางแผนการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และประสานกับผู้บริหารโรงเรียนให้ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดชั่วโมงการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมในสถานศึกษา

4. ก่อนการดำเนินการจัดฝึกอบรมวิทยากรจะต้องปฐมนิเทศผู้เข้าอบรมเสียก่อน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม การประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมก่อนการฝึกอบรม รวมถึงการฝึกปฏิบัติเข้าใช้เครื่องมืออบรมออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Team และ Application อื่น ๆ เช่น Padlet เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจวิธีการใช้งานก่อนการฝึกอบรมจริง ซึ่งทำให้ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกอบรมออนไลน์ตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่กำหนดไว้

5. วิทยากรจะต้องจัดเตรียมสื่อการฝึกอบรมตามแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้ ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมในทุกหน่วยการเรียนรู้อย่างละเอียด และดำเนินการฝึกอบรมตามแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่กำหนดไว้ โดยวิทยากรจะต้องประเมินผลการฝึกอบรมก่อนระหว่าง และหลังการฝึกอบรมตามรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้

สารบัญ

ตอนที่ 1 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	292
- สภาพปัญหาและความจำเป็น	292
- แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	293
- หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	294
- วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	294
- โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม	294
- กระบวนการฝึกอบรม	297
- สื่อการฝึกอบรม	299
- การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม	299
ตอนที่ 2 แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม	301
- คุณสมบัติของผู้โค้ชในการฝึกอบรม	301
- ทักษะที่จำเป็นของผู้โค้ชในการฝึกอบรม	304
- บทบาทของผู้โค้ชและพระสอนศีลธรรมที่เข้าอบรม	305
- ตารางกำหนดการจัดกิจกรรมฝึกอบรม	308
- ปฐมนิเทศเตรียมความพร้อมการฝึกอบรม	309
- แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม	310
- แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหา	319
- แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา	328
- แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 4 การสร้างสรรค์นวัตกรรมแก้ปัญหาคุณธรรม	337
- แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม	349
- แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 6 การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม	358
- แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม	367

GRAD VRU

ตอนที่ 1
รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม
ของพระสอนศีลธรรม

สภาพปัญหาและความจำเป็น

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการของโลก และความทันสมัยของเทคโนโลยีสารสนเทศในคริสต์วรรษที่ 21 ทำให้ประชากรทุกภูมิภาคสามารถรับข้อมูลข่าวสารความรู้ได้อย่างหลากหลายอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารโทรคมนาคม ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวจึงมาพร้อมกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่จำกัด ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยรวม อีกทั้งยังมีปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรม รวมถึงการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรมลดลง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองไทยและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัย และมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญช่วยสร้างเด็กไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้นั้น โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากโครงการคุณธรรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกันทำความดีอย่างมีปัญญา ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาทางสังคมเกี่ยวกับด้านศีลธรรมและคุณธรรมที่เกิดขึ้นจริงใกล้ตัวผู้เรียน และมีความสนใจใฝ่รู้ปรารถนาดีอยากแก้ปัญหา ร่วมกันวางแผน และออกแบบสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาความเสื่อมทรามทางศีลธรรมอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นระบบผ่านกระบวนการทำโครงการคุณธรรม เพื่อส่งเสริมการบ่มเพาะความดีมีคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบรวมทั้งการขยายความมีส่วนร่วมไปสู่บุคคลต่าง ๆ ในสถานศึกษาและชุมชนของตนเองหรือชุมชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรม นอกจากจะเป็นตัวชี้งานหรือผลผลิตที่เกิดจากความสามารถของผู้เรียนแล้ว การทำโครงการคุณธรรมยังช่วยบ่มเพาะซึมซับคุณธรรมความดีงามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรมให้กับผู้เรียนด้วย ผู้เรียนได้จะรับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงที่หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดเชิงระบบ และการคิดประเมินค่า ได้รับการพัฒนาทักษะทำงานจริง ทำงานเป็นระบบ ความรับผิดชอบต่องานฝึกทักษะทางสังคม ผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตามการที่ผู้เรียนจะเกิดคุณลักษณะดังกล่าวได้นั้น บุคคลผู้มีส่วนสำคัญที่จะช่วยในการเสริมสร้าง ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ และสติปัญญาของผู้เรียนได้นั้นคงปฏิเสธไม่ได้ คือ พระสอนศีลธรรม ผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม พัฒนาปัญญาของผู้เรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่จากรายงานผลการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ความเข้าใจในการทำโครงการคุณธรรม และการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ขาดทักษะการให้คำชี้แนะ การให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ผู้เรียน ไม่สามารถใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ขาดการเอาใจใส่ดูแล การติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการคุณธรรมของนักเรียน ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการสอนโครงการคุณธรรม ใช้การสั่งหรือคอยบอก คำตอบแก่ผู้เรียนแทนการให้คำชี้แนะทางเรียนรู้ หรือกำหนดเส้นทางในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการคิดขั้นสูงที่ควรจะได้รับจากการทำโครงการคุณธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงบันดาลใจ เกิดความท้อแท้ และขาดทักษะในการทำโครงการคุณธรรม

สภาพปัญหาข้างต้น พระสอนศีลธรรมจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดซึ่งจะนำพาผู้เรียนให้สามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จ แต่ทั้งนี้พระสอนศีลธรรมที่จะสอนให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการสอนโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมก่อน เนื่องจากสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม เป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของพระสอนศีลธรรม ที่แสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนดำเนินการทำโครงการคุณธรรม เป็นผลมาจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ และเจตคติหรือคุณลักษณะต่าง ๆ ที่อยู่ในตนเอง มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จตามเกณฑ์คุณภาพของโครงการคุณธรรมที่กำหนดไว้ โดยสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม มี 5 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้ให้คำชี้แนะผู้เรียนกำหนดปัญหา การเป็นผู้ให้คำชี้แนะผู้เรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา การเป็นผู้ให้คำชี้แนะผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม การเป็นผู้ให้คำชี้แนะผู้เรียนปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม และการเป็นผู้ให้คำชี้แนะผู้เรียนประเมินสรุปผลและนำเสนอ

เหตุผลดังกล่าว จึงนำมาสู่การพัฒนาารูปแบบหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ได้มีการนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นแบบสากล และการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธมาใช้เป็นฐาน การนำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบและการโค้ชทั้งที่เป็นแบบสากลและตามแนวพุทธมารวมผสมผสาน เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

1. ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นแบบสากล และแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธมาใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาปัญญาหรือการปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างจากเดิม ยึดติดกรอบความคิดเดิมไปสู่การมีความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อใหม่ ความเห็นที่ถูกต้องตั้งมด้วยหลักความเป็นเหตุผล เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรมภายในตนเอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) การรับรู้ประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างหรือย้อนแย้งกับความรู้สึกเดิมตนเอง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัจจัยทางสังคม เช่น การฟัง การดู การเห็น การสัมผัส การระดมสมอง การอภิปราย การสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างเหตุมีเหตุผล หรือการเรียนรู้ผ่านอายตนะทั้ง 6 ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้จากภายนอกสู่การเรียนรู้ภายใน 2) การทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจากภายในตนเอง โดยการคิดพิจารณาหรือทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้อย่างแยกคายในเรื่องนั้นอย่างมีเหตุผล 3) ประสบการณ์ปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงและความรู้เข้าใจหรือเข้าถึงปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ตรงอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยมีไตรสิกขาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรอบรู้ที่ลึกซึ้งที่เกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม ตระหนักถึงความจริงที่เกิดขึ้นภายในอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และการกระทำของตนเองที่เกิดจากประสบการณ์ปฏิบัติ

2. การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดการคิดเชิงออกแบบที่เป็นแบบสากลและแนวคิดการคิดเชิงออกแบบแนวพุทธมาร่วมผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยการคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ยึดกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง เน้นการทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ต้นแบบการแก้ปัญหาให้ตอบโจทย์กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การระดมความคิด ไอเดียที่หลากหลาย การคิดบวก การคิดสร้างสรรค์ ผ่านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยองค์ประกอบสำคัญของการคิดเชิงออกแบบประกอบด้วย 1) การค้นหาปัญหาเพื่อสร้างความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง 2) การค้นหาสาเหตุเพื่อระบุสาเหตุให้ชัดเจน 3) การระดมความคิดเพื่อหาไอเดียการแก้ปัญหาและคัดเลือกเพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบแก้ปัญหา 4) การนำต้นแบบไปทดลองใช้ปฏิบัติจริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำไปใช้ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นให้ตอบโจทย์การแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

3. การโค้ช (Coaching) เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดการโค้ชที่เป็นแบบสากลกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเป็นโค้ช มาร่วมผสมผสานในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยแนวคิดการโค้ช 1) เป็นการให้คำชี้แนะด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน ให้ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแล ความรักความเมตตา อำนวยความสะดวกให้เกิดทักษะการเรียนรู้มีส่วนร่วม การทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้ การถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่เน้นวงกัลยาณมิตรสนทนา 2) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างถูกวิธี

หรือโยนิโสมนสิการ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตั้งคำถามที่มีพลังกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดและการเรียนรู้ 3) เป็นการสังเกตกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน กำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ มีการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การชื่นชมมองเห็นจุดที่ดี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเองของผู้เรียน 4) เป็นการอาศัยหลักการสร้างความไว้วางใจ การเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนได้ฟังด้วยความเป็นปกติ เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันอย่างเท่าเทียม มีการเล่าประสบการณ์จากการจัดการเรียนรู้ของตนเองที่เริ่มจากตนเองให้เกิดการย้อนมอง การฟังกันอย่างลึกซึ้ง สะท้อนคิดอย่างสร้างสรรค์ด้วยการชื่นชม และคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน

หลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

1. การฝึกอบรมมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรงอย่างรอบด้านทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ การใช้ความคิดเชิงออกแบบและคิดอย่างแยกกายตามหลักโยนิโสมนสิการ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรอบรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

2. การฝึกอบรมมุ่งเน้นการถอดบทเรียนการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงบทเรียนที่ผ่านการจัดการความรู้จากการถอดบทเรียน ไปสู่การวางแผนและการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้

3. การฝึกอบรมมุ่งเน้นการโค้ชด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เอาใจใส่ดูแลต่อการเรียนรู้ ให้ความเอื้ออาทร การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตรวจสอบความเข้าใจ การใช้คำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเอง

4. การฝึกอบรมมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้อย่างมีสติในการทำโครงการคุณธรรม ควบคู่ไปกับการปฏิบัติให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในสถานศึกษาไปด้วย เพื่อให้มีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม โดยมีโค้ชเป็นผู้ให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ และกำกับติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

วัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม

โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม 2) การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม 3) การค้นหา

สาเหตุของปัญหา 4) การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม 5) การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม 6) การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม และ 7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม ใช้ระยะเวลาฝึกอบรม 49 ชั่วโมง จำนวน 7 สัปดาห์ โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ดำเนินการฝึกอบรมเป็น 2 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบออนไลน์ใช้โปรแกรม Microsoft Team จัดฝึกอบรมขึ้นในทุกวันจันทร์ จำนวน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และช่วงที่ 2 พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมในช่วงแรกไปใช้ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องเรียนตนเองรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปกติ (On-site) จำนวน 3 ชั่วโมงและแลกเปลี่ยนสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกันหลังการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในรูปแบบออนไลน์ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Team ในทุกเย็นวันศุกร์ จำนวน 1 ชั่วโมง ระยะเวลาในช่วงที่ 2 รวมจำนวน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้	ทฤษฎี-ปฏิบัติ (ชั่วโมง)	ปฏิบัติ (ชั่วโมง)
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม 1. ความหมายของโครงการคุณธรรม 2. ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม 3. หลักการและหลักธรรมที่ใช้การทำโครงการคุณธรรม	3	4
2	การสร้างความรู้ความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นตระหนักในปัญหา 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นตระหนักในปัญหา 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นตระหนักในปัญหา	3	4
3	การค้นหาสาเหตุของปัญหา 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน	3	4
4	การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม	3	4
5	การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นลงปฏิบัติ 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นลงปฏิบัติ 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นลงปฏิบัติ	3	4

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้	ทฤษฎี-ปฏิบัติ (ชั่วโมง)	ปฏิบัติ (ชั่วโมง)
6	การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นการถอดบทเรียน 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นการถอดบทเรียน 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นการถอดบทเรียน	3	4
7	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม 1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. บทบาทผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. ทักษะผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3	4
รวม		21	28

กระบวนการฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ใช้กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Confidence Building) เป็นขั้นตอนที่ผู้โค้ชเตรียมความพร้อมของพระสอนศีลธรรมเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน โดยผู้โค้ชจะต้องสร้างให้พระสอนศีลธรรมเกิดความศรัทธา ความไว้วางใจในตัวผู้โค้ชก่อน ด้วยการสร้างบรรยากาศเชิงบวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การเสริมสร้างสติของผู้เข้าอบรมจะช่วยให้จิตใจสงบตั้งมั่น พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การกระตุ้นการเรียนรู้ให้พระสอนศีลธรรมเกิดแรงบันดาลใจอยากรู้ อยากเรียนรู้ การแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ให้ทราบ การตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนรู้ ด้วยการสอบถาม พูดคุย เป็นต้น ในขั้นนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้โค้ชกล่าวทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด และท่าทีที่แสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้โค้ชกับพระสอนศีลธรรม การสร้างความไว้วางใจ และความอบอุ่นปลอดภัยต่อพระสอนศีลธรรม จากนั้นนำภวนาสั้นๆ เป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายใจให้สงบก่อนการเรียนรู้

1.2 ให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้โค้ชแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วยให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ

1.3 ตรวจสอบความเข้าใจ เป็นขั้นที่พระสอนศีลธรรมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ผู้โค้ชตรวจสอบความรู้ของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้ว่ามีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้มากนักน้อยเพียงใด โดยผู้โค้ชใช้คำถามกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมได้ตอบคำถามร่วมกัน ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้โค้ชใช้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อใช้สำหรับการชี้แนะให้การช่วยเหลือต่อไป

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้ตามเนื้อหาสาระทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน

ให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 เรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม บทบาทการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และทักษะของที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมตามเนื้อหาสาระทั้ง 7 หน่วย จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทำโครงการงานคุณธรรม ผู้โค้ชใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการฝึกอบรม ได้แก่ การใช้สื่อตัวอย่างโครงการงานคุณธรรม การแสดงเป็นตัวอย่างที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของโค้ช การเรียนรู้จากการสังเกต การฝึกทำโครงการงานคุณธรรมด้วยตนเอง การให้ข้อมูลย้อนกลับ การตั้งคำถามที่มีพลัง การสะท้อนคิด การอภิปรายรอบวง การเขียนผังความคิด การระดมสมอง การเขียนร่วมกัน การนำเสนอผลงานของผู้เรียน เป็นต้น

2.2 ถอดบทเรียนร่วมกัน เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งหลังจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการงานคุณธรรม โดยให้พระสอนศีลธรรมได้ร่วมกันถอดบทเรียนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรมทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ชและผู้เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะผู้เรียนที่ทำโครงการงานคุณธรรม เพื่อช่วยกันรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมโครงการงานคุณธรรม ให้เห็นสาระประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอนโครงการงานคุณธรรม (ผู้เป็นโค้ช) บทบาทผู้เข้าอบรม (ผู้เรียนโครงการงานคุณธรรม) เป้าหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ คุณค่าเป็นอย่างไร ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโครงการงานคุณธรรมเป็นอย่างไร การประเมินผลมีความสอดคล้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร และนำเสนอผลการถอดบทเรียน จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะผู้สอน และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการงานคุณธรรม ในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความเข้าใจที่แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น และให้ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

2.3 สะท้อนคิดสู่การนำไปใช้ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้สะท้อนการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ใน 3 คำถาม ได้แก่ 1) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้คืออะไร 2) รู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ครั้งนี้คืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติที่ท่านคิดว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมเป็นอย่างไร จากนั้นแบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Coaching Practice) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมลงมือปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมด้วยตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งทางพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตร่ตรองในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญามาใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมตามขั้นตอนการทำโครงการงานคุณธรรมในขั้นนั้น ๆ และลงมือปฏิบัติการโค้ชเพื่อให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมกับบันทึกวิถีวิธีการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการงานคุณธรรมด้วยกล้องสมาร์ตโฟนแบบไลฟ์สดลงในเพจ Facebook “กลุ่ม พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม” ทุกครั้ง เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้วพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปดูบันทึกวิถีวิธีการให้คำชี้แนะของตนในกลุ่มเพจ Facebook เพื่อให้เห็นจุดที่ทำได้ดีตามแผนที่วางไว้ จุดอ่อน

หรือสิ่งที่ยังทำได้ไม่คอยดี จุดที่ควรพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1 วางแผนการชี้แนะ เป็นขั้นส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญามาใช้วางแผนการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมในขั้นนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมในขั้นต่อนั้นสำเร็จ

3.2 ปฏิบัติการชี้แนะ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมบันทึกวิดีโอแบบไลฟ์สดลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เพื่อนำวิดีโอที่ได้บันทึกไว้มาเปิดดูเพื่อพิจารณาอย่างใคร่ครวญถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรบ้าง ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่อย่างไร สิ่งที่ทำได้ดี จุดบกพร่องในการให้คำชี้แนะครั้งนี้คืออะไร ควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดบ้าง เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการให้คำชี้แนะผู้เรียนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Reflection to Change) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมแบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการ ร่วมกับเพื่อนในห้องอบรมออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Team เพื่อเป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติของตนเองว่าเป็นอย่างไร สิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ยังทำได้ไม่คอยดี สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจากการให้คำชี้แนะในครั้งนี้ ผู้โค้ชเอื้ออำนวยการให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตรสนทนา ขั้นตอนนี้มี 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

4.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้นำประสบการณ์ของตนเองจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันกับเพื่อนผู้เข้าอบรมและโค้ช โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกันใน 3 ข้อ ได้แก่ 1) สิ่งที่ทำได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

4.2 สะท้อนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยการสะท้อนความรู้สึก สิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงจะนำสิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางการการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดีขึ้นอย่างไร จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์

สื่อการฝึกอบรม

สื่อการฝึกอบรมประกอบด้วย โปรแกรม Microsoft Team คอมพิวเตอร์ โน้ตบุค ไอแพด หรือแท็บเล็ต สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet, Power Point ใบบางกิจกรรมกลุ่ม และใบความรู้

การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

แนวทางการวัดและประเมินผลของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม แบ่งการประเมินผลการฝึกอบรมออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ก่อนการฝึกอบรม การประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม
2. ระหว่างการฝึกอบรม โดยใช้แบบสรุปความรู้ความเข้าใจจากการทำกิจกรรม แบบบันทึกการสะท้อนคิด และบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการให้คำชี้แนะของพระสอนศีลธรรม
3. หลังการฝึกอบรม การประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการงานคุณธรรม และการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

GRAD VRU

ตอนที่ 2

แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ปฏิบัติ การทบทวนไตร่ตรอง การเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง การถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม วิทยากรอบรม จึงควรมีคุณสมบัติ บทบาทและทักษะที่สำคัญสำหรับการดำเนินการจัดฝึกอบรม ดังนี้

คุณสมบัติของผู้โค้ชในการฝึกอบรม

รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการฝึกอบรมจะต้อง “ไม่ใช่” วิทยากร นักบรรยาย นักพูด แต่ต้องเป็น “โค้ช” (Coach) นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ผู้ให้การชี้แนะทางการเรียนรู้แก่ผู้เข้าอบรมเพื่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งโค้ชจะต้องเป็นนักคิด นักตั้งคำถาม นักฟังที่ดี มีทักษะการคิดขั้นสูง มีความเป็นกัลยาณมิตรธรรม มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมต่อการเป็นโค้ช เป็นต้นแบบที่ดีงามทางด้านพฤติกรรม และคุณธรรมแก่ผู้เข้าอบรม บทบาทของโค้ชในการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม มีดังนี้

1. ปิโย การแสดงออกถึงความเป็นมิตรที่ดีต่อผู้เรียน ด้วยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสบายใจ รู้สึกสนิทสนม ไม่หวาดกลัว ชวนให้ผู้เรียนอยากเข้าไปสอบถาม เกิดแรงบันดาลใจอยากเรียนรู้ด้วย โค้ชจะต้องตั้งตนยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 ประการ ได้แก่

1.1 เมตตา การให้ความรักก่อนให้ความรู้ของโค้ชที่มีต่อผู้เรียน ด้วยความรักความปรารถนาดีต่อผู้เรียน อยากให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรม และการที่เป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมที่ถูกต้อง ให้การดูแลเอาใจใส่ เอื้ออาทรต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม

1.2 กรุณา การเข้าถึงความรู้สึกที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการเรียนรู้ การคิด การทำกิจกรรมของผู้เรียน เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ อยากเข้าไปให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

1.3 มุทิตา การชื่นชม ให้กำลังใจ และเสริมพลังความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้สำเร็จด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในศักยภาพและความสามารถของตนเอง การชื่นชมในความมุ่งมั่นพยายามของผู้เรียน แทนการยกย่องผลงานมากเกินไป เป็นแก่นสาระสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 อุเบกขา การปลดปล่อยตนเองเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการให้โอกาสผู้เรียน

ได้ประเมินตนเองจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ร่วมกันสะท้อนคิด (reflection) ถอดบทเรียน (learn learned) เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาตนเองต่อไปให้ดียิ่งขึ้น โค้ชเพียงทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ชี้แนะ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน เกี่ยวกับสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ประสบความสำเร็จ และสิ่งที่ผู้เรียนควรปรับปรุงแก้ไขจากการทำงาน

2. ครู การปฏิบัติตนของผู้โค้ชให้มีความน่าเคารพน่านับถือของผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกอบอุ่นใจปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจเมื่ออยู่ใกล้ ให้เกียรติผู้เรียน สิ่งที่จะช่วยทำให้โค้ชมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ คือการมีพลัทธิธรรม 5 ประการ เพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวนำให้การจัดการเรียนรู้และการโค้ชประสบความสำเร็จ ได้แก่

2.1 ศรีทธา (confidence) การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้เกียรติผู้เรียน มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาคโดยไม่แบ่งแยก มีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพทางการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นด้วยตนเองได้ อย่าทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ต้องคอยสั่ง บอกให้ทำ บอกคำตอบให้ผู้เรียนมากกว่าการเป็นผู้ชี้แนะทางการเรียนรู้ เมื่อโค้ชทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญที่คอยกำกับควบคุม กำหนดเส้นทางในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน อาจส่งผลทำให้ผู้เรียนไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง เพราะต้องรอคอยการพึ่งพาจากโค้ชแทนการพึ่งพาศักยภาพความสามารถของตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนขาดการเรียนรู้

2.2 วิริยะ (effort) การมีความสามารถในการวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนรู้และการโค้ชเพื่อการชี้แนะให้ผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และผู้โค้ชดำเนินการจัดการเรียนรู้และการโค้ชตามแผนที่ได้ออกแบบไว้ รวมถึงการกำกับติดตามความหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

2.3 สติ (mindfulness) สติคือหัวใจของการเป็นโค้ช การมีสติรู้ตัวในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีสติรู้ตัวจะทำให้โค้ชสามารถออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การมีสติรู้ตัวในการวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้และการโค้ชเหมาะสมกับพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียน มีสติรู้ตัวในการตั้งคำถาม กระตุ้นการเรียนรู้เรียน มีสติรู้ตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียน มีสติรู้ตัวในการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น โค้ชที่มีสติรู้ตัวในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช ยิ่งเป็นผลดีต่อผู้เรียนมากเท่านั้น แต่หากโค้ชที่ขาดสติแล้ว เมื่อมีคำพูดใดของผู้เรียนที่มากกระทบใจแล้วทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยินดีไม่พอใจ ทำให้เกิดอารมณ์ฉุนเฉียว เอาแต่ใจตัวเอง ขาดความฉลาดทางอารมณ์ทำให้เกิดขาดสติแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เช่น ทำที่ ทางสีหน้า แววตา หรืออาจสวนกลับไปหาผู้เรียนด้วยคำพูดที่เป็นลบ ดังนั้นโค้ชที่มีสติจะสามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนได้ง่าย เพื่อเสริมสร้างให้บรรยากาศในการเรียนรู้เป็นเชิงบวก เป็นห้องเรียนที่อบอุ่นไปด้วยความสุขของการเรียนรู้ร่วมกัน

2.4 สมาธิ (concentration) การมีสติที่ตั้งมั่นรู้เท่าทันสภาวะการกระทำ การพูดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จะส่งผลทำให้จิตมีสมาธิ ความมีใจจดใจจ่อ แน่วแน่ มั่นคง ไม่หวั่นไหว จิตใจดีมีคุณธรรม อุดม มีความรักความเมตตา จิตไม่เกิดความเครียด มีความสุขในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช รับฟังความคิดเห็นผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ตั้งใจฟังให้ได้ยินความต้องการที่แท้จริง

ของผู้เรียนซึ่งแฝงอยู่ภายใน เข้าใจเหตุผลและอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน โดยไม่ด่วนสรุป ไม่ตัดสิน ผู้เรียนตามอารมณ์ความรู้สึก นึกคิดและมุมมองของตนเอง ที่ปราศจากข้อมูลที่เพียงพอหรือตอบสนอง สิ่งที่ได้ยินไปยังผู้เรียน โดยที่ยังไม่ผ่านการคิดพิจารณาอย่างแยกคาง การฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้งจึงเป็น บทบาทหนึ่งสำคัญของผู้โค้ชจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้และการโค้ชมีประสิทธิภาพ

2.5 ปัญญา (wisdom) การมีความรอบรู้ รู้ลึก รู้กว้าง รู้จริงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ วิศวกรรมคุณธรรม และการเป็นที่ปรึกษา วิศวกรรมคุณธรรม ย่อมทำให้โค้ชสามารถจัดการเรียนรู้ และโค้ชผู้เรียนให้เข้าใจ เข้าถึง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคตได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน คุณสมบัติของโค้ชที่มีปัญญาในการฝึกอบรมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษา วิศวกรรมคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่

1) อุตลปฐิสมัภิทา เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบวิศวกรรมคุณธรรม การเป็นที่ปรึกษา วิศวกรรมคุณธรรม มีทักษะความสามารถ ในการอธิบายขยายความให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาสาระได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน

2) อัมมปฐิสมัภิทา สามารถสรุปใจความสำคัญ จับประเด็น ประมวลสรุปผลจากการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและชัดเจน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนรู้ได้แจ่มชัดมากขึ้น

3) นิรุตติปฐิสมัภิทา สามารถสื่อสารให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนได้อย่างชัดเจน และตรงประเด็น

4) ปฐิภาณปฐิสมัภิทา สามารถนำข้อมูลหรือองค์ความรู้ของผู้เรียน ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ มาสังเคราะห์เป็นแนวคิดและความรู้ใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการโค้ชเพื่อการชี้แนะผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ภาวนียะ การวางตนเองให้น่าเคารพยกย่องต่อผู้เรียน ในฐานะที่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ การเป็นแบบอย่างที่ดีงามของโค้ชทั้งก่อน ระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้และโค้ช เช่น น้ำเสียง ท่าที การกระทำ คำพูด อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด รวมไปถึงแววตาที่แสดงออกขณะจัดการเรียนรู้และการโค้ช ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถรับรู้ เรียนรู้ และเลียนแบบจากการแสดงพฤติกรรมเป็นต้นแบบ (modeling) ของผู้โค้ชที่แสดงออกได้เช่นกัน ดังที่ คำโบราณได้กล่าวไว้ว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน

4. วัตตา การให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ชี้แนะการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

5. วจนัภิมะ การมีความอดทนต่อการจัดการเรียนรู้และการโค้ช ตลอดจนอดทนต่อพฤติกรรมและคำพูดไม่พึงประสงค์มากระทบใจจากผู้เรียนหรือจากกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอรวมถึงคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ ฟังผู้เรียนอย่างมีสติ โดยไม่มี อารมณ์ฉุนเฉียว การใช้สติและขันติธรรมประจําใจ รู้จักจัดการอารมณ์ของตนเอง เพราะหน้าที่ของผู้โค้ชคือเป็นเพื่อนร่วมเดินทางกับผู้เรียนด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

6. คัมภีร์จะ กถัง กัตตา อธิบายเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมและการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม ในเนื้อหาที่มีความซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย

7. โน จัญฐานเน นิโยชเย โค้ชไม่ชักนำผู้เรียนให้ปฏิบัติงานหรือกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ รวมถึงไม่ชักนำ ชี้นำ ชักชวนหรือยุยงให้ผู้เรียนไปทำหรือเรียนรู้ในเรื่องที่เหลวไหลอันเป็นไปในทางที่เสื่อมเสีย

8. โยนิโสมนสิการ การกระตุ้นการคิด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดเชิงสร้างสรรค์ในทางกุศล คิดแก้ปัญหา คิดบวก การเรียนรู้จากบุคคลอื่น สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ และกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ การวางแผนออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

9. การมีความเข้าใจบริบทความเป็นพระสงฆ์ เนื่องจากพระสอนศีลธรรมมีความหลากหลายทางวิถีชีวิต การศึกษา พรรษา ประสบการณ์ ตลอดทั้งวินัยของพระสงฆ์ การที่โค้ชมีความเข้าใจในวินัยของพระสงฆ์จะนำไปสู่การวางท่าที วางตน การปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ทั้งคำพูด น้ำเสียง ภาษากาย ที่มีความเหมาะสมต่อพระสงฆ์ จะเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้และการโค้ชที่มีประสิทธิภาพได้อย่างดียิ่ง

10. การเป็นผู้นำกลุ่มพาผู้เรียนได้เตรียมสภาวะกายและใจให้พร้อมก่อนการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยการสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย และนำพาผู้เรียนได้เจริญสติอยู่กับลมหายใจ เพื่อเป็นการดึงอารมณ์ความรู้สึก นึกคิดที่กำลังฟุ้งซ่านกลับเข้ามาสู่หมอตระลึกรู้ตัว ณ ปัจจุบัน โดยใช้เวลาประมาณ 2-3 นาทีก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้

ทักษะที่จำเป็นของผู้โค้ชในการฝึกอบรม

การดำเนินการกระบวนการฝึกอบรมตั้งแต่ต้นจนจบ โค้ชจำเป็นต้องรอบรู้ในการใช้ทักษะหลากหลายวิธีการ และใช้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ เพื่อให้การอบรมดึงดูดความสนใจผู้เข้าอบรมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยมีทักษะสำคัญที่วิทยากรจำเป็นต้องใช้ตลอดกระบวนการฝึกอบรม ได้แก่

1. การตั้งคำถามที่มีพลัง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง การตั้งคำถามเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออก ได้ร่วมกันเรียนรู้ การถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ลักษณะการตั้งคำถาม เช่น คำถามปลายเปิด คำถามเจาะลึก คำถามสะท้อนเพื่อความเข้าใจ หรือถามสรุป คำถามสะท้อนความรู้สึก ความถามปลายเปิดเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของประเด็น กลยุทธ์ในการใช้พลังคำถามที่ดี ได้แก่ การวางแผนการใช้พลังคำถามล่วงหน้า หลีกเลี่ยงการตั้งคำถามชี้แนะคำตอบ เว้นระยะเวลาให้ผู้เรียนได้คิดหาคำตอบหลังจากตั้งคำถามไปแล้ว ไม่ย้ำถามซ้ำจะทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจ และถามคำถามที่ชัดเจนตรงประเด็นและเฉพาะเจาะจง

2. การฟังอย่างลึกซึ้ง การรับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้หรือทำกิจกรรม โดยไม่ตัดสิน ไม่ตีความ ไม่สวนกลับแต่อย่างใด เพื่อที่โค้ชจะให้การช่วยเหลือ หรือให้คำปรึกษาแนะนำได้อย่างถูกต้อง โค้ชที่มีทักษะการฟังที่ดีจะต้องใช้ทั้งตา หู การรับรู้ ภาษากาย และคำพูด ทำความเข้าใจในความหมายของสิ่งที่ผู้เรียนสื่อออกมาทั้งหมด ไม่ใช่เข้าใจอย่างผิวเผิน

3. การสังเกตการเรียนรู้ เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมบางอย่างระหว่างที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ หรือทำกิจกรรม เพื่อนำผลจากการสังเกตไปใช้กระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้ การคิด และการลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และละเว้นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

4. การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เนื่องจากให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์จะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นจุดสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ยังได้ไม่ค่อยดี และสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการคิด และกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้เต็มศักยภาพ

5. การสื่อสารที่มีพลัง ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชที่มีพลังนั้น นอกจากโค้ชจะใช้คำถาม การฟังอย่างลึกซึ้งแล้ว การสื่อสารระหว่างการจัดการเรียนรู้และการโค้ชต่อผู้เรียน ทั้งคำที่ใช้น้ำเสียง ท่าที ท่าทาง สีหน้า แววตา ภาษาที่ใช้ หรือความเร็วของคำพูดออกไปขณะจัดการเรียนรู้ และการโค้ช ล้วนส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียน เพราะการสื่อสารที่มีพลังจะช่วยกระตุ้นและจุดประกายความคิด ตลอดจนสร้างฉันทะแรงบันดาลใจของผู้เรียนที่ร่วมเรียนรู้ได้อย่างมาก

6. การจับประเด็น บันทึก และประมวลผลสรุป โค้ชที่มีทักษะการจับประเด็นและประมวลสรุปสิ่งที่ผู้เรียนได้แสดงความคิด สะท้อนความรู้สึกนึกคิดออกจากการทำกิจกรรม จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดของตนเอง ช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องนั้น ๆ แจ่มชัดขึ้น อีกทั้งผู้เรียนยังรู้สึกว่าคุณให้ความสำคัญกับข้อมูลความต้องการหรือความคิดเห็นของตนเอง ส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในศักยภาพทางความคิดของตนเอง รวมถึงเกิดความมั่นใจกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้นด้วย

7. การมีสติตั้งมั่น พร้อมเปิดรับ สติช่วยทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช การมีสติระลึกรู้เท่าทันในการกระทำ การพูด อารมณ์ความรู้สึก นึกคิดตนเองมากเท่าใด ยิ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้นเท่านั้น และการมีสติสมาธิของโค้ชจะช่วยเหนี่ยวนำให้ผู้เรียนเกิดความสงบ มีสมาธิพร้อมเรียนรู้ไปกับโค้ชเช่นเดียวกัน

บทบาทของผู้โค้ชและพระสอนศีลธรรมที่เข้าอบรม

ในการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้โค้ชจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเอง บทบาทของผู้โค้ชและผู้เข้าอบรม ดังนี้

บทบาทของผู้โค้ชในการฝึกอบรม

1. การตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมสังเกตหรือสำรวจสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงรอบตัวผู้เข้าอบรม เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน โรงเรียน หรือในชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการจุดประกาย แรงบันดาลใจ ฉันทะความใฝ่รู้ ใฝ่ดีเรื่องที่ตนเองต้องการอยากแก้ไข

2. การสนับสนุนให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่มการทำงานโครงการตามความสมัครใจ และให้โอกาสผู้เข้าอบรมนำเสนอปัญหาที่มีความสนใจอยากแก้ไข สนับสนุนให้ผู้เข้าอบรมได้อภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาที่ผู้เรียนสนใจอยากแก้ไขร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม ให้ผู้เข้าอบรมได้ตัดสินใจเลือกปัญหาที่อยากแก้ด้วยตนเอง

3. การตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมได้สำรวจตรวจสอบปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไขว่า สิ่งที่อยู่แล้วคืออะไร สิ่งที่ต้องการอยากรู้คืออะไร และสิ่งที่ควรรู้หรือศึกษาเพิ่มเติมคืออะไร เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจในปัญหามากขึ้นก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การให้คำชี้แนะผู้เข้าอบรมประชุมวางแผนและออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุจากกลุ่มเป้าหมาย ให้คำชี้แนะผู้เข้าอบรมนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล มาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้อง

5. การตั้งคำถามกระตุ้นผู้เข้าอบรมมองเห็นรายละเอียดต่าง ๆ ในการวางแผนและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา เช่น ใคร จะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ใช้งบประมาณเท่าไร มาจากไหน เป็นต้น

6. การให้คำแนะนำผู้เข้าอบรมในการศึกษาหลักกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการจะแก้ไข เพื่อนำหลักกรรมนั้นมาใช้เป็นแนวทางเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือกิจกรรมการแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นผู้เข้าอบรมและความเหตุผลที่แตกต่างของผู้เข้าอบรมอย่างมีสติ โดยไม่ด่วนสรุป ตัดสิน หรือสวนกลับผู้เข้าอบรมแต่อย่างใด

7. ให้การสนับสนุนผู้เข้าอบรมได้ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาตามแผนที่กำหนดไว้ ร่วมกันเป็นทีม และลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยความกระตือรือร้น มีความสุขในการแก้ปัญหา และมีสติไม่ประมาท ในการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา เป็นต้น ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ แรงเสริมเมื่อผู้เข้าอบรมเจอปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน รวมถึงการให้การชื่นชมยินดีในความพยายามทำสำเร็จ

8. ให้การดูแลเอาใจต่อการทำโครงการคุณธรรมของผู้เข้าอบรมด้วยความรักความเมตตา และกำกับติดตามความก้าวหน้าการทำงานของผู้เข้าอบรมอย่างเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา ว่าเกิดผลเป็นอย่างไรจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเพื่อให้ดียิ่งขึ้น

9. กระตุ้นผู้เข้าอบรมวางแผน ปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เข้าอบรม เพื่อให้เกิดพลังในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

10. ให้คำชี้แนะผู้เข้าอบรมสรุปผลการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้ประเมินตนเอง ว่าองค์ความรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองคืออะไร เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรในตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ให้คำแนะนำวิธีการนำเสนอและเผยแพร่ผลงานโครงการคุณธรรม และสนับสนุนให้ผู้เข้าอบรมสร้างสรรค์การเสนอผลงานตามมีความถนัดและความสนใจของกลุ่ม

11. ให้การสนับสนุนผู้เข้าอบรมนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่มีอยู่ในตนเองจากการฝึกอบรมในแต่ละครั้งไปใช้ในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียน

12. ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

บาทบาทของพระสอนศีลธรรมที่เข้าอบรม

1. สังเกตหรือสำรวจสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงรอบตัวว่ามีปัญหาอะไรบ้าง อยากแก้ปัญหาเรื่องอะไร ทำไม่ถึงอยากแก้ปัญหานั้น ปัญหานั้นมีความสำคัญอย่างไรจึงต้องแก้ไข

2. นำเสนอปัญหาที่ตนเองสนใจอยากแก้ไขต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และรับฟังปัญหาที่เพื่อนอยากแก้ไขโดยไม่ตัดสินหรือเห็นแย้งแต่อย่างใด ร่วมกันจำแนกแยกแยะและจัดลำดับความสำคัญของแต่ละปัญหาและร่วมกันตัดสินใจเลือกปัญหาที่กลุ่มอยากแก้ไขมากที่สุด เพื่อเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรม

3. ตั้งคำถามกับตนเองถึงปัญหาหรือเรื่องที่จะแก้ไขว่า สิ่งที่เราทำแล้วคืออะไรบ้าง สิ่งที่เราอยากทำเกี่ยวกับปัญหานี้คืออะไร และสิ่งที่ควรรู้หรือศึกษาเพิ่มเติมคืออะไร ช่วยกันคิดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา เช่น การสัมภาษณ์ การสอบถามพูดคุย

4. ร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่ได้จากรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือผังต้นไม้แห่งเหตุผล หรือผังก้างปลา เป็นต้น

5. ร่วมกันประชุมวางแผน แบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการทำงาน กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และร่วมกันสืบเสาะความรู้หลักธรรมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากออนไลน์ หนังสือ งานวิจัย พระสอนศีลธรรมเอง เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือโอเดียคุณธรรมในการแก้ปัญหา ระดมความคิดนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์ และร่วมกันประเมินความเป็นไปได้ของการนำวิธีการแก้ปัญหาไปสู่การปฏิบัติ ก่อนนำไปใช้จริง

6. ลงมือแก้ปัญหาวิธีการและแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีการเก็บข้อมูลผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การบันทึก การถ่ายภาพ การบันทึกวิดีโอ เป็นต้น กำกับติดตามการแก้ปัญหาของตนเองและมีการรายงานความก้าวหน้าต่อโค้ชอย่างเป็นระยะ ๆ ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

7. ร่วมกันจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการแก้ปัญหาอย่างมีสติสัมปชัญญะ มองปัญหาอย่างรอบด้าน และใช้ปัญญาความรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง

8. ร่วมกันทบทวนไตร่ตรองการทำงานว่าวิธีการแก้ปัญหาที่ได้พัฒนาขึ้น เกิดผลเป็นอย่างไร แก้ไขปัญหาบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ สิ่งที่ทำได้ดี จุดบกพร่อง สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขคืออะไร มีแนวทางวิธีการแก้ปัญหาให้ดีขึ้นอย่างไร รวมถึงการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9. สรุปผลการแก้ไขปัญหามาหลักอริยสัจ 4 ผลที่ลัพท์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไรบ้าง และสะท้อนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรม รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรืออนาคตอย่างไร

10. ร่วมกันออกแบบผลงาน จัดแสดงผลงานโครงการคุณธรรมตามที่ตนเองสนใจและมีความถนัด เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่

11. นำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในตนเอง ที่ได้รับจากการฝึกอบรมในแต่ละครั้งไปใช้ในการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียน

12. ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนผู้เรียนสามารถทำโครงการคุณธรรมได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางกำหนดการจัดกิจกรรมฝึกอบรม

แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นการฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Hybrid training) ที่เน้นฝึกปฏิบัติเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรมในห้องฝึกอบรมออนไลน์ (Online training) ควบคู่ไปกับการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องเรียนไปด้วย (On-site) โดยใช้เวลาดังสิ้น 7 สัปดาห์ จำนวน 49 ชั่วโมง ตารางกิจกรรมการฝึกอบรม ดังนี้

สัปดาห์ที่	วัน	กิจกรรมการเรียนรู้	เวลา (ชม.)		สถานที่
			Online	Onsite	
1	อาทิตย์	ปฐมนิเทศ เชื้ออินการเรียนรู้/ประเมินสมรรถนะก่อนฝึกอบรม/ฝึกปฏิบัติการใช้แอปพลิเคชันต่างๆในการฝึกอบรมออนไลน์	2		Online
	จ	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม	3		
	อ-ศ	ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม		3	Onsite
	ศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน	1		Online
2	จ	การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม	3		Online
	อ-ศ	ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม		3	Onsite
	ศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน	1		Online
3	จ	การค้นหาสาเหตุของปัญหา	3		Online
	อ-ศ	ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม		3	Onsite
	ศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกัน	1		Online
4	จ	การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม	3		Online
	อ-ศ	ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม		3	Onsite
	ศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน	1		Online
5	จ	การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม	3		Online
	อ-ศ	ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม		3	Onsite
	ศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน	1		Online
6	จ	การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม	3		Online
	อ-ศ	ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม		3	Onsite
	ศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน	1		Online
7	จ	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม	3		Online
	อ-ศ	ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม		3	Onsite
	ศ	แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน	1		Online
รวม			49 ชั่วโมง		

ปฐมนิเทศเตรียมความพร้อมการฝึกอบรม เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจจุดหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการฝึกอบรม และการประเมินผล
2. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รู้จักและคุ้นเคยกันมากขึ้นระหว่างผู้เข้าอบรมด้วยกันและผู้โค้ช
3. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้สำรวจความคาดหวังของตนเองที่มีต่อการฝึกอบรม
4. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมฝึกการใช้โปรแกรม Microsoft Team เพื่อใช้ในการฝึกอบรมออนไลน์

2. กิจกรรมการเรียนรู้ (Online)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าทีที่แสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดี ทำให้รู้สึกไว้วางใจ และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาสั้นๆ เป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายและใจให้สงบก่อนการเข้าสู่กิจกรรม

2. ผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นเพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้สำรวจทัศนคติและความคาดหวังของตนเองที่มีต่อการฝึกอบรมใน 3 ข้อ ได้แก่ 1. ประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม 2. มีความคาดหวังอะไรจากการอบรมในครั้งนี้ 3. เพื่อให้สิ่งที่คาดหวังเกิดขึ้นจริงท่านต้องทำอย่างไร โดยเขียนคำตอบของตนเองลงกระดาษโน้ต

3. พระสอนศีลธรรมแบ่งปันคำตอบตนเองทั้ง 3 ข้อ ต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่มรูปละ 3 นาที เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติและความคาดหวังในการอบรมครั้งนี้ โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดาน Whiteboard

4. พระสอนศีลธรรม ทำแบบประเมินสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมก่อนการฝึกอบรม จากนั้นผู้โค้ชนำเสนอ PowerPoint เพื่อชี้แจงจุดมุ่งหมายการอบรม เนื้อหา กระบวนการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ การประเมินผล เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ

5. จากนั้นพระสอนศีลธรรมฝึกปฏิบัติการใช้งานเครื่องมือ Microsoft Team ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการใช้อบรมในรูปแบบออนไลน์ตลอดระยะเวลา 7 สัปดาห์

3. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. โปรแกรม Microsoft Team
2. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
3. PowerPoint ประกอบการปฐมนิเทศ

4. การวัดและประเมินผล

1. การตอบคำถาม
2. สังเกตการณ์มีส่วนร่วมและการฝึกปฏิบัติ

แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ 1
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม เวลา 7 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความหมายของโครงการคุณธรรมได้
2. บอกประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรมได้
3. วิเคราะห์หลักธรรมที่นำมาใช้ในการทำโครงการคุณธรรมได้

2. สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของโครงการคุณธรรม
2. ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม
3. หลักการและหลักธรรมที่ใช้การทำโครงการคุณธรรม

3. ทักษะที่จำเป็นของโค้ช

การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การสังเกตการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีพลัง การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การจับประเด็น การบันทึกและประมวลผลสรุป และการมีสติ

4. ขั้นตอนการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Online 10 นาที)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าที ที่แสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นปลอดภัย และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาสั้น ๆ เป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกาย ใจให้สงบ ก่อนการเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้

2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้พระสอนศีลธรรม โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้พระสอนศีลธรรมทราบ

3. ผู้โค้ชตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับความหมายโครงการคุณธรรม โดยถามคำถามเพื่อให้ตอบให้ร่วมกันตอบอย่างมีส่วนร่วม ดังนี้ “ท่านคิดว่า โครงการคุณธรรมหมายความว่าอย่างไร” ผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Online 2.50 นาที)

1. ผู้โค้ชนำเสนอวิดีโอตัวอย่างโครงการคุณธรรม “ครูอาสาน้อย” จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมสังเกตเรื่องราวการสร้างสรรค์ความดีด้วยการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียน

2. พระสอนศีลธรรมร่วมกันสะท้อนการเรียนรู้จากการสังเกตในวิดีโอตัวอย่างการทำโครงการคุณธรรม โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นคิดให้พระสอนศีลธรรมได้สะท้อนการเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งการตอบคำถามออกเป็น 4 รอบ ให้พระสอนศีลธรรมตอบคำถามที่ละรูปไม่ซ้ำกัน เวียนเป็นรอบจนไม่สามารถ

ระบุคำตอบได้ โดยใช้เวลา 40 นาที ผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard โดยมีคำถาม ดังนี้

รอบที่ 1 จากการดูวิดีโอ ท่านเห็นวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรมเป็นอย่างไร

รอบที่ 2 จากการดูวิดีโอ ท่านคิดว่านักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรมเกิดคุณค่า คุณธรรม และทักษะอะไรบ้าง

รอบที่ 3 จากการดูวิดีโอ ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม หมายถึงอะไร

รอบที่ 4 จากการดูวิดีโอ ท่านคิดว่านักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรม ได้น้อมหลักธรรมอะไรมาใช้ในการดำเนินการทำโครงการคุณธรรมในเรื่องนี้

3. พระสอนศีลธรรมสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้นผู้โค้ชสรุปการเรียนรู้สำคัญตามประเด็นการเรียนรู้ทั้ง 4 ข้อข้างต้น ได้แก่ 1) วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการทำโครงการคุณธรรม 2) คุณค่า คุณธรรม และทักษะที่ได้จากการทำโครงการคุณธรรม 3) ความหมายของโครงการคุณธรรม และ 4) หลักการและหลักธรรมในการทำโครงการคุณธรรมตามหลักอริยสัจ 4 จากนั้นพักเบรก 15 นาที

4. พระสอนศีลธรรมร่วมกันถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ลงในผังการถอดบทเรียน เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ช พระสอนศีลธรรม (ผู้เรียน) เพื่อถอดสาระประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอน (ผู้เป็นโค้ช) ขณะทำกิจกรรม บทบาทผู้เรียน เป้าหมายการจัดกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้เวลา 40 นาที

5. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการถอดบทเรียนต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ 5 นาที จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะของผู้สอนและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

6. ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมได้เขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ในแอปพลิเคชัน Padlet โดยใช้เวลาในการเขียนบันทึก 6 นาทีใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) รู้สึกอย่างไรจากการได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ 2) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในเรื่องนี้คืออะไร และ 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน

7. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันรูปละ 2 นาที โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Onsite 3 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญาไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการโค้ชเพื่อให้คำการชี้แนะผู้เรียนเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมเบื้องต้น

2. พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าการทำโครงการคุณธรรม และบันทึกวิดีโอการให้คำ

ชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เพื่อนำมาเปิดดูการปฏิบัติการให้คำชี้แนะของตนเองด้วยการใคร่ครวญไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Online 1 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องประชุมออนไลน์ Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลูกปัญญา (Dialogue) โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเห็นร่วมกัน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) สิ่งที่ได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

2. พระสอนศีลธรรมสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันในครั้งนี้ จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. คลิปวิดีโอตัวอย่างการทำโครงการคุณธรรม “ครูอาน้อย”
2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล (แอปพลิเคชัน Padlet)
3. แบบสรุปการเรียนรู้ (Google Forms)
4. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม
5. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
6. PowerPoint ประกอบการสรุปกิจกรรม

6. การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
1.บอกความหมายของโครงการคุณธรรมได้ 2.บอกประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรมได้ 3.วิเคราะห์หลักธรรมที่นำมาใช้ในการทำโครงการคุณธรรมได้	1. การประเมินความรู้ความเข้าใจ 2. การสะท้อนคิดรายบุคคล	1. แบบสรุปการเรียนรู้ 2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล	ระดับ 3 ขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 1.1
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมวิเคราะห์โครงการคุณธรรมจากการสังเกตวิดีโอตัวอย่างโครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

รอบที่ 1 จากการดูวิดีโอ ท่านเห็นวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรมเป็นอย่างไร

รอบที่ 2 จากการดูวิดีโอ ท่านคิดว่านักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรมเกิดคุณค่า คุณธรรม และทักษะอะไรบ้าง

รอบที่ 3 จากการดูวิดีโอ ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม หมายถึงอะไร

รอบที่ 4 จากการดูวิดีโอ ท่านคิดว่านักเรียนที่ทำโครงการคุณธรรม ได้น้อมนำหลักธรรมอะไรมาใช้ในการดำเนินการทำโครงการคุณธรรมในเรื่องนี้

ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY
ในพระบรมราชูปถัมภ์

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 1.2
ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกัน รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อถอดสารประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเรียนรู้โครงการคุณธรรมของผู้สอน (ผู้โค้ช) ผู้เรียน ลงในผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้สอนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 2) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 3) ท่านเห็นวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า อย่างไร
- 4) ท่านเห็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร
- 5) ท่านเห็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
- 6) ท่านเห็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 1.3
ผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1. บทบาทผู้สอน

.....

.....

.....

2. ทักษะของผู้สอน

.....

.....

.....

3. บทบาทและทักษะผู้เรียน

.....

.....

.....

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

เนื้อหาสาระ	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	แหล่งเรียนรู้	ประเมินผล

แบบบันทึกสะท้อนคิด

ชื่อ-ฉายา.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบสรุปการเรียนรู้
หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม

ชื่อ-ฉายา.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปสรุปผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

1. ความหมายของโครงการคุณธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

2. ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

3. หลักการทำโครงการคุณธรรมตามหลักอริยสัจ 4

.....

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบประเมินผลการเรียนรู้
หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด
2. สรุปลผลการประเมินผลงานตามเกณฑ์การตัดสินผลงานที่กำหนดให้ โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องสรุปลผลการประเมิน

ลำดับ	ชื่อ-ฉายา	ระดับคุณภาพความรู้ความเข้าใจ				สรุปลการประเมิน	
		4	3	2	1	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	ผลงานประเมิน
4	สรุปลผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็น คือ ความหมายของโครงการคุณธรรม ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม และหลักการของทำโครงการคุณธรรมตามหลักอริยสัจ
3	สรุปลผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
2	สรุปลผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
1	ไม่สามารถสรุปลผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นประเด็น คือ ความหมายของโครงการคุณธรรม ประโยชน์ของการทำโครงการคุณธรรม และหลักการของการทำโครงการคุณธรรมตามหลักอริยสัจ

เกณฑ์การผ่าน

ได้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 2
การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม เวลา 7 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหาได้
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหาได้
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหาได้

2. สารการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา
2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา
3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา

3. ทักษะที่จำเป็นของโค้ช

การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การสังเกตการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีพลัง การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การจับประเด็น การบันทึกและประมวลผลสรุป และการมีสติตั้งมั่น

4. ขั้นตอนการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Online 10 นาที)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าทีที่เป็นกัลยาณมิตรการวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นปลอดภัย และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาสั้น ๆ เป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายและใจให้สงบก่อนการทำกิจกรรม
2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้พระสอนศีลธรรม โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้พระสอนศีลธรรมทราบ
3. โค้ชตรวจสอบความรู้ความเข้าใจพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา โดยตั้งคำถามให้ตอบคำถามร่วมกัน “ท่านคิดว่าสิ่งสำคัญที่ต้องคิดเป็นอันดับแรกในการทำโครงการคุณธรรม คืออะไร”

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Online 2.50 นาที)

1. ผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมสำรวจความสนใจใฝ่รู้ของตนเองว่าต้องการอยากแก้ปัญหาเรื่องอะไรที่พบเจอในชีวิตประจำวัน ดำเนินกิจกรรม ดังนี้
 - 1) ผู้โค้ชกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมสังเกตสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นคิด “ท่านคิดว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปัจจุบัน มีปัญหาอะไรบ้าง ปัญหาอะไรที่ท่านต้องการอยากแก้ไข” ระบุปัญหาที่อยากแก้ไขรูปละ 3 ปัญหา พร้อมบอกเหตุผลที่ต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2) จากนั้นผู้โค้ชกระตุ้นผู้เรียนให้ประเมินตัดสินใจเลือกปัญหาที่ตนเองอยากแก้ปัญหามากที่สุด 1 ปัญหา พร้อมทั้งวิเคราะห์เหตุผลที่อยากแก้ในประเด็นต่อไปนี้ 1) หากแก้ไขปัญหานี้จะเกิดประโยชน์อย่างไร กับใคร 2) หากปล่อยปัญหานี้ทิ้งไว้จะเกิดผลกระทบกับใคร สิ่งใด อย่างไร

3) นำเสนอปัญหาตนเองสนใจอยากแก้ไขต่อเพื่อนในกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพร้อมบอกเหตุผลดังกล่าวทำไมจึงสนใจอยากแก้ปัญหานี้ หากแก้ไขจะมีคุณประโยชน์อย่างไร กับใคร เพราะอะไร หรือไม่แก้ไขปัญหาดังกล่าว จะมีโทษอย่างไร กับใคร เพราะอะไร

4) เมื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาครบทุกรูปแล้ว นำปัญหาทั้งหมดมาวิเคราะห์จัดเรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา โดยเรียงลำดับจากปัญหาที่มีความสำคัญเร่งด่วนมากที่สุดปานกลาง และน้อยสุด

5) ให้กลุ่มเลือก 1 ปัญหาที่เห็นว่ามีมีความสำคัญจำเป็นเร่งด่วนต้องแก้ไข และกลุ่มมีความสนใจอยากแก้ปัญหานี้ โดยเปิดการอภิปรายถึงคุณค่า ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหากมีการแก้ไขปัญหานี้ ผลกระทบหากปล่อยให้ปัญหานี้คงอยู่ต่อไป และปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาศีลธรรมอย่างไร จนสมาชิกในกลุ่มเกิดความรู้สึกร่วมและเห็นพ้องต้องกันในการตัดสินใจเลือกปัญหาศีลธรรมที่อยากแก้ เพื่อเลือกเป็นหัวข้อการทำโครงการของกลุ่ม

6) จากนั้นให้กลุ่มได้ร่วมกันสรุปประมวลผลนำเสนอปัญหาที่อยากแก้ไข เพื่อกำหนดเป็นหัวข้อการทำโครงการคุณธรรมในลักษณะเป็นผังความคิด ในประเด็นต่อไปนี้ 1) ปัญหาที่อยากแก้คืออะไร พร้อมบอกเหตุผลที่อยากแก้ปัญหานี้ 2) กลุ่มเป้าหมายที่อยากจะทำไปให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ คือใคร กลุ่มไหน ทำไมจึงอยากช่วยกลุ่มเป้าหมายนี้ 3) คุณค่าหรือประโยชน์ที่จะได้รับหากมีการแก้ปัญหานี้ (ทำไปแล้วเกิดประโยชน์อะไร กับใคร อย่างไร)

2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับปัญหาคุณธรรมมีความสำคัญต่อการทำโครงการคุณธรรมอย่างไร เพื่อให้มองเห็นความสำคัญของโจทย์หรือปัญหาของโครงการคุณธรรม โดยผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับสร้างสรรค์ผ่าน PowerPoint จากนั้นพักเบรก 15 นาที

3. พระสอนศีลธรรมร่วมกันถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ลงในผังการถอดบทเรียน เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ช พระสอนศีลธรรม (ผู้เรียน) เพื่อถอดสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอน (ผู้เป็นโค้ช) ขณะทำกิจกรรม บทบาทผู้เรียน เป้าหมายการจัดกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้เวลา 40 นาที

4. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการถอดบทเรียนต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ 5 นาที จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะของผู้สอนและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

5. พระสอนศีลธรรมเขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ในแอปพลิเคชัน Padlet โดยใช้เวลา 6 นาทีใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) รู้สึกอย่างไรจากการได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ 2) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในเรื่องนี้คืออะไร และ 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน

6. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันรูปละ 2 นาที โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Onsite 3 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากชั้นพัฒนาปัญญามาใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักรู้ในปัญหา

2. พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำกิจกรรมโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เพื่อนำมาเปิดดูการปฏิบัติการให้คำชี้แนะของตนเองด้วยการใคร่ครวญไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Online 1 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องประชุมออนไลน์ Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลูกปัญญา (Dialogue) โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเห็นร่วมกัน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) สิ่งที่ได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

2. พระสอนศีลธรรมสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันในครั้งนี้ จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แบบสรุปการเรียนรู้ (Google Forms)
2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล (แอปพลิเคชัน Padlet)
3. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม
4. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
5. PowerPoint ประกอบการสรุปกิจกรรมการเรียนรู้

6. การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นตระหนักรู้ในปัญหาได้	1. การประเมินความรู้ความเข้าใจ	1. แบบสรุปการเรียนรู้	ระดับ 3 ขึ้นไป
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักรู้ในปัญหาได้	2. การบันทึกสะท้อนคิด	2. แบบสะท้อนคิดรายบุคคล	
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักรู้ในปัญหาได้	รายบุคคล		

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 2.1
การค้นหาปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ

คำชี้แจง

1. ให้พระสอนศีลธรรมนำประเด็นปัญหาที่ตนเองอยากแก้ไขมาอธิบาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม พร้อมให้เหตุผลทำไมถึงอยากแก้ปัญหานี้ หากแก้หรือไม่แก้ไข จะเกิดผลกระทบอะไร กับใคร สิ่งใดบ้าง

2. ให้กลุ่มช่วยกันนำปัญหาทั้งหมดของกลุ่มมาวิเคราะห์ โดยการจำแนกและจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาที่มีความสำคัญ จำเป็นแก้ไขเร่งด่วนมากที่สุด ลดไปตามลำดับความสำคัญ พร้อมทั้งแสดงเหตุผลประกอบ และระบุกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร กลุ่มไหนที่อยากให้การช่วยเหลือ

ลำดับที่	ประเด็นปัญหา	เหตุผลประกอบ	กลุ่มเป้าหมาย

3. ให้กลุ่มร่วมกันตัดสินใจเลือกปัญหาที่เห็นว่ามีสำคัญจำเป็นต้องแก้ไขมากที่สุด 1 ปัญหาเพื่อนำมาเป็นที่ประเด็นในการจัดทำโครงการคุณธรรม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบ (ทำไมอยากแก้ปัญหานี้ (Why) ทำแล้วจะเกิดประโยชน์อะไร (What) อย่างไร (How) กับใคร (Who) หรือสิ่งใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 2.2

ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกัน รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อถอดสารประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเรียนรู้โครงการคุณธรรมของผู้สอน (ผู้โค้ช) ผู้เรียน ลงในผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้สอนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 2) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 3) ท่านเห็นวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า อย่างไร
- 4) ท่านเห็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร
- 5) ท่านเห็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
- 6) ท่านเห็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 2.3
ผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1. บทบาทผู้สอน

.....

.....

2. ทักษะของผู้สอน

.....

.....

3. บทบาท และทักษะผู้เรียน

.....

.....

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

เนื้อหาสาระ	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	แหล่งเรียนรู้	ประเมินผล

แบบบันทึกสะท้อนคิด

ชื่อ-ฉายา.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้
และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบสรุปการเรียนรู้
หน่วยที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม

ชื่อ-ฉายา.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปสรุปผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา

.....

.....

.....

.....

2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา

.....

.....

.....

.....

3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบประเมินผลการเรียนรู้
หน่วยที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด
2. สรุปผลการประเมินผลงานตามเกณฑ์การตัดสินผลงานที่กำหนดให้ โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องสรุปผลการประเมิน

ลำดับ	ชื่อ-ฉายา	ระดับคุณภาพความรู้ความเข้าใจ				สรุปการประเมิน	
		4	3	2	1	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	ผลงานประเมิน
4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักรู้ในปัญหา และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา
3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักรู้ในปัญหา และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นตระหนักในปัญหา

เกณฑ์การผ่าน

ได้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 3
การค้นหาสาเหตุของปัญหา เวลา 7 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในชั้นสืบสวนได้
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวนได้
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวนได้

2. สารการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน
2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน
3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน

3. ทักษะที่จำเป็นของโค้ช

การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การสังเกตการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีพลัง การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การจับประเด็น การบันทึกและประมวลผลสรุป และการมีสติ

4. ขั้นตอนการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Online 10 นาที)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าทีที่เป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นปลอดภัย และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาเป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายและใจให้สงบก่อนการเข้าสู่กิจกรรม
2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้พระสอนศีลธรรม โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้พระสอนศีลธรรมทราบ
3. ผู้โค้ชตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน โดยตั้งคำถามให้พระสอนศีลธรรมได้ร่วมกันตอบคำถาม “ท่านคิดว่า ปัญหาและสาเหตุมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร”

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Online 2.50 นาที)

1. เมื่อพระสอนศีลธรรมได้ปัญหาที่อยากแก้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ผ่านมาแล้ว ผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นพระสอนศีลธรรมให้ตรวจสอบเข้าใจตนเองถึงปัญหาที่อยากแก้ไข ผ่านคำถามหลัก 3 ส. เช่น
 - สิ่งที่เราารู้ชัดเจนแล้ว เกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเป้าหมายนี้ คืออะไรบ้าง (รู้แล้ว)
 - สิ่งที่เราอยากรู้เกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเป้าหมายนี้คืออะไร ทำไมจึงอยากรู้ ถ้าจะศึกษาสิ่งที่ยากรู้เกี่ยวกับปัญหานี้ ควรจะใช้วิธีการใด (เครื่องมือ) เพื่อจะได้ทราบสิ่งที่ยากรู้ (ไม่รู้)
 - สิ่งที่เรารู้หรือศึกษาเพิ่มเติมคืออะไรบ้าง ควรหาข้อมูลได้จากแหล่งใด จะใช้วิธีการใด เพื่อจะได้ทราบสิ่งที่ควรรู้เพิ่มเติมนั้น (ข้อนี้โค้ชอาจให้คำชี้แนะสิ่งที่กลุ่มควรรู้เพิ่มเติมได้)

2. ผู้โค้ชกระตุ้นพระสอนศีลธรรมให้สรุปความรู้ทั้ง 3 ประเด็นเป็นผังความคิด ร่วมกันระดมความคิดคำตอบลงใน Power Point โดยใช้เวลา 20 นาที

3. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผังความคิดจากการประชุมกลุ่ม โดยนำเสนอเวลา 3 นาที จากนั้นผู้โค้ชให้คำแนะนำการวางแผนและศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาจริงจากกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา เช่น การสัมภาษณ์ การคิดคำถามในการสัมภาษณ์ หรือวิธีการสัมภาษณ์ การเข้าไปฟังกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง เป็นต้น

4. เมื่อพระสอนศีลธรรมวางแผนการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาเสร็จแล้ว ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมจดบันทึกข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

5. พระสอนศีลธรรมทำความเข้าใจในปัญหาอย่างลึกซึ้ง ด้วยการนำข้อมูลจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริง ผ่านเครื่องมือผังต้นไม้ โดยวิเคราะห์ แยกแยะทั้งสาเหตุที่แกนหลักของปัญหา (ต้นเหตุหลักซึ่งเกิดจากการขาดคุณธรรมหรือคุณลักษณะภายในตนเอง) และสาเหตุที่เกี่ยวข้องเนื่องที่สืบทอดกันมาจากสาเหตุแกนหลัก ซึ่งนำไปสู่การเกิดปรากฏการณ์ปัญหาทางศีลธรรมหรือพฤติกรรมไม่พึงประสงค์นั้น

6. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาต่อที่ประชุมกลุ่ม 5 นาที และโค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา เพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษาปัญหาผ่าน PowerPoint จากนั้นพักเบรก 15 นาที

7. พระสอนศีลธรรมร่วมกันถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ลงในผังการถอดบทเรียน เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ช พระสอนศีลธรรม (ผู้เรียน) เพื่อถอดสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอน (ผู้เป็นโค้ช) ขณะทำกิจกรรม บทบาทผู้เรียน เป้าหมายการจัดกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้เวลา 40 นาที

8. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการถอดบทเรียนต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ 5 นาที จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะของผู้สอนและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

9. ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมได้เขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ในแอปพลิเคชัน Padlet โดยใช้เวลาในการเขียนบันทึก 6 นาทีใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) รู้สึกอย่างไรจากการได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ 2) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในเรื่องนี้คืออะไร และ 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการโค้ชผู้เรียน

10. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันรูปละ 2 นาที โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Onsite 3 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน

2. พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำกิจกรรมโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เพื่อนำมาเปิดดูการปฏิบัติการให้คำชี้แนะของตนเองด้วยการใคร่ครวญไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Online 1 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องประชุมออนไลน์ Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลูกปัญญา (Dialogue) โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเห็นร่วมกัน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) สิ่งที่ทำให้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

2. พระสอนศีลธรรมสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันในครั้งนี้ จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แบบสรุปการเรียนรู้ (Google Forms)
2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล (แอปพลิเคชัน Padlet)
3. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม
4. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
5. PowerPoint ประกอบการสรุปกิจกรรม

6. การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นสืบสวนได้	1. การประเมินความรู้ความเข้าใจ	1. แบบสรุปการเรียนรู้	ระดับ 3 ขึ้นไป
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวนได้	2. การสะท้อนคิดรายบุคคล	2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล	
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวนได้			

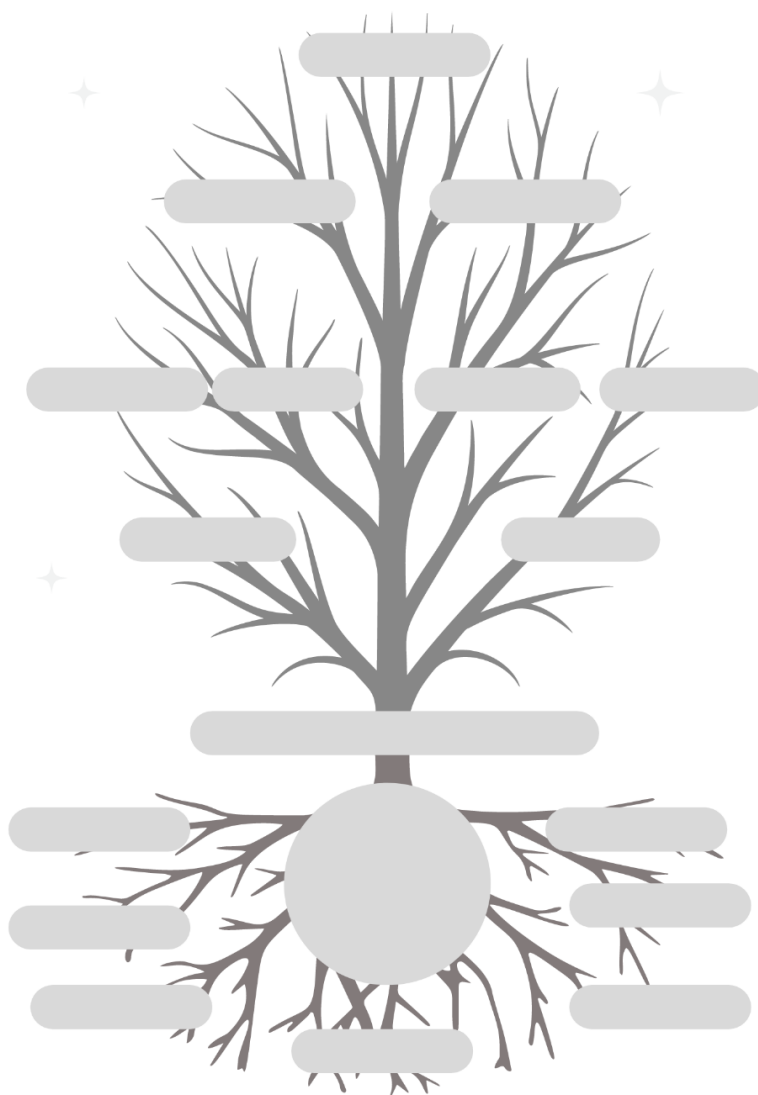
ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 3.1

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

คำชี้แจง

ให้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง จากกลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ จำแนกและแยกแยะสาเหตุของปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 (ทุกข์-สมุทัย ที่แท้จริง)

- กำหนด “ปัญหาที่แท้จริง” ไว้ที่ลำต้น และระบุผลกระทบ (effects) ที่เกิดขึ้นจากปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อความเดือนร้อน เสียหาย ไม่ดี เป็นต้น กับกลุ่มเป้าหมาย ผู้อื่น สิ่งอื่น อะไรบ้าง
- วิเคราะห์และกำหนด “สาเหตุที่เป็นแกนหลักของปัญหา/ต้นเหตุที่แท้จริง” ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ขาดคุณธรรม จำนวน 1 สาเหตุไว้ตรงกลางรากต้นไม้ และระบุ “สาเหตุเกี่ยวเนื่อง” ที่สืบทอดกันมาจากสาเหตุที่เป็นแกนหลัก ไว้ที่รากย่อย ๆ

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 3.2

ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกัน รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อถอดสารประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเรียนรู้โครงการคุณธรรมของผู้สอน (ผู้โค้ช) ผู้เรียน ลงในผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้สอนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 2) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 3) ท่านเห็นวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า อย่างไร
- 4) ท่านเห็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร
- 5) ท่านเห็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
- 6) ท่านเห็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 3.3
ผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1. บทบาทผู้สอน

.....

.....

2. ทักษะของผู้สอน

.....

.....

3. บทบาทและทักษะผู้เรียน

.....

.....

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

เนื้อหาสาระ	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	แหล่งเรียนรู้	ประเมินผล

แบบบันทึกสะท้อนคิด

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....
ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรม.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

GRAD VRU

แบบสรุปการเรียนรู้
หน่วยที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา

ชื่อ-ฉายา โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปสรุปผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน

.....

.....

.....

2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน

.....

.....

.....

3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสืบสวน

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบประเมินผลการเรียนรู้
หน่วยที่ 3 การค้นหาสาเหตุของปัญหา

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด
2. สรุปลงผลการประเมินผลงานตามเกณฑ์การตัดสินผลงานที่กำหนดให้ โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องสรุปลงผลการประเมิน

ลำดับ	ชื่อ-ฉายา	ระดับคุณภาพความรู้ความเข้าใจ				สรุปลงการประเมิน	
		4	3	2	1	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	ผลงานประเมิน
4	สรุปลงผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็น คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นสืบสวนบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวนและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน
3	สรุปลงผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
2	สรุปลงผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
1	ไม่สามารถสรุปลงผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็น คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นสืบสวนบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวนและทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสืบสวน

เกณฑ์การผ่าน

ได้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 4
การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม เวลา 7 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมได้
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมได้
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมได้

2. สารการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม
2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม
3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม

3. ทักษะที่จำเป็นของโค้ช

การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การสังเกตการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีพลัง การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การจับประเด็น การบันทึกและประมวลผลสรุป และการมีสติ

4. ขั้นตอนการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Online 10 นาที)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าทีที่เป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นปลอดภัย และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาเป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายและใจให้สงบก่อนการเข้าสู่กิจกรรม
2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้พระสอนศีลธรรม โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้พระสอนศีลธรรมทราบ
3. ผู้โค้ชตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมชั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยตั้งคำถามให้ตอบคำถามร่วมกัน ดังนี้ “ท่านคิดว่า การแก้ปัญหาควรแก้ที่ปัญหา หรือที่สาเหตุของปัญหา เพราะอะไร”

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Online 2.50 นาที)

1. ผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมได้มองเห็นรายละเอียดต่าง ๆ ในการวางแผนและออกแบบการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม ให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา โดยมีคำถามดังนี้ (ถามเพื่อกระตุ้นให้คิด ไม่ได้เน้นที่คำตอบ)

“ก่อนที่เราจะลงมือปฏิบัติในแก้ปัญหา จะต้องวางแผนการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง”

“จะมีวิธีการแก้ปัญหานี้อย่างไร กิจกรรมที่เราจะใช้แก้ปัญหามีอะไรบ้าง และกิจกรรมนั้นวิธีการอย่างไร”

“จะน้อมนำหลักธรรมอะไรในทางพระพุทธศาสนาใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรม เพื่อแก้ปัญหา”

“ทำไม ต้องน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหา”

“วัตถุประสงค์อะไรบ้าง ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำกิจกรรมแก้ปัญหาในครั้งนี้”

“โครงการของเรามีใช้งบประมาณไหม ใช้งบประมาณเท่าไร ได้มาด้วยวิธีการใด”

“จะใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมแก้ปัญหาช่วงไหน เวลาไหน และจะทำเสร็จเมื่อใด

“บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างไร ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำอย่างไร”

2. จากนั้นผู้โค้ชให้คำแนะนำพระสอนศีลธรรมนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลในขั้นตอน การทำโครงการคุณธรรมในขั้นที่ผ่านมา มารวบรวมข้อมูลเพื่อออกแบบวิธีการแก้ปัญหา หรือกิจกรรม โครงการคุณธรรม (คู่มือปฏิบัติงานกิจกรรม)

3. พระสอนศีลธรรมสรุปประมวลข้อมูลทั้งหมด แล้วนำเสนอในลักษณะผังมโนทัศน์เพื่อให้ ผู้โค้ชทราบ ประเด็นต่อไปนี้ 1) ชื่อโครงการ 2) ปัญหา/เรื่องที่ทำโครงการ 3) สาเหตุของปัญหา ระบุ ทั้งสาเหตุที่เป็นแกนหลักและเกี่ยวเนื่อง 4) เป้าหมายการแก้ปัญหา ระบุทั้งเป้าหมายเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ 4) หลักธรรมที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา 5) วิธีการหรือกิจกรรมการแก้ปัญหา จากนั้น ผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับสร้างสรรค์ ก่อนนำกิจกรรมไปทดลองใช้ในการแก้ปัญหากับกลุ่มเป้าหมาย ในขั้นตอนต่อไป จากนั้นพักเบรก 15 นาที

4. พระสอนศีลธรรมร่วมกันถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ลงในผัง การถอดบทเรียน เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งใน ส่วนของผู้เป็นโค้ช พระสอนศีลธรรม (ผู้เรียน) เพื่อถอดสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอน (ผู้เป็นโค้ช) ขณะทำกิจกรรม บทบาทผู้เรียน เป้าหมายการจัดกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้เวลา 40 นาที

5. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการถอดบทเรียนต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ 5 นาที จากนั้นผู้โค้ช ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะของผู้สอนและแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4

6. ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมได้เขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม ครั้งนี้ในแอปพลิเคชัน Padlet โดยใช้เวลาในการเขียนบันทึก 6 นาทีใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) รู้สึกอย่างไร จากการได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ 2) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการ ทำกิจกรรมในเรื่องนี้คืออะไร และ 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการโค้ชผู้เรียน

7. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันรูป ละ 2 นาที โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Onsite 3 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญาไปใช้ในการ วางแผนการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม

2. พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำกิจกรรมโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้ กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมลงในเพจ Facebook “กลุ่ม

พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เพื่อนำมาเปิดดูการปฏิบัติการ ให้คำชี้แนะของตนเองด้วยการไคร่ครวญไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Online 1 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ในห้องประชุมออนไลน์ Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลูกปัญญา (Dialogue) โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเห็นร่วมกัน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) สิ่งที่ได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

2. พระสอนศีลธรรมสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันในครั้งนี้ จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

5. สื่อและแหล่งเรียน

1. แบบสรูปการเรียนรู้ (Google Forms)
2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล (แอปพลิเคชัน Padlet)
3. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม
4. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
5. PowerPoint ประกอบการสรุปกิจกรรม
6. สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์

6. การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมได้	1. การประเมินความรู้ความเข้าใจ 2. การสะท้อนคิดรายบุคคล	1. แบบสรูปการเรียนรู้ 2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล	ระดับ 3 ขึ้นไป
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมได้			
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรมได้			

2. นำไอดีทั้งหมดมาประเมินถึงข้อดี ข้อจำกัด เมื่อต้องนำไปใช้ในการแก้ปัญหาจริง

ไอดีการแก้ปัญหาทั้งหมด	ข้อดี	ข้อจำกัด

3. ร่วมกันอภิปรายและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ “สอดคล้องเหมาะสมกับสาเหตุของปัญหา” เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบวิธีการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ พร้อมระบุเหตุผลที่เลือกวิธีการดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 4.2
การออกแบบนวัตกรรมความดีมีคุณธรรมแบบเชิงรุก

1. ตั้งชื่อโครงการ	โครงการคุณธรรม เรื่อง
2. ปัญหาที่เลือกทำโครงการคุณธรรม	ระบุปัญหาที่อยากแก้ พร้อมแสดงเหตุผลประกอบ
3. สาเหตุของปัญหา (จากใบงาน 3.1)	สาเหตุที่เป็นแกนหลักของปัญหา (ปัจจัยภายใน) สาเหตุที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง)
4. วัตถุประสงค์ของโครงการคุณธรรม	ระบุจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการทำโครงการ
5. เป้าหมายการแก้ปัญหาเพื่อความสำเร็จ	เป้าหมายเชิงปริมาณ ระบุกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร จำนวนเท่าไร เป้าหมายเชิงคุณภาพ ระบุพฤติกรรมเชิงบวกที่อยากให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย (ตั้งเป้าหมายให้สอดคล้องกับปัญหา)

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 4.3
ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกัน รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อถอดสารประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเรียนรู้โครงการคุณธรรมของผู้สอน (ผู้โค้ช) ผู้เรียน ลงในผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้สอนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 2) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 3) ท่านเห็นวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า อย่างไร
- 4) ท่านเห็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร
- 5) ท่านเห็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
- 6) ท่านเห็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 4.4
ผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1. บทบาทผู้สอน

.....

.....

2. ทักษะของผู้สอน

.....

.....

3. บทบาทและทักษะผู้เรียน

.....

.....

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

เนื้อหาสาระ	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	แหล่งเรียนรู้	ประเมินผล

แบบบันทึกสะท้อนคิด

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....
ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรม.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

GRAD VRU

แบบสรุปการเรียนรู้
หน่วยที่ 4 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม

ชื่อ-ฉายา โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปสรุปผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบประเมินผลการเรียนรู้
หน่วยที่ 4 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแก้ปัญหาคุณธรรม

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด
2. สรุปผลการประเมินผลงานตามเกณฑ์การตัดสินผลงานที่กำหนดให้ โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องสรุปผลการประเมิน

ลำดับ	ชื่อ-ฉายา	ระดับคุณภาพความรู้ความเข้าใจ				สรุปการประเมิน	
		4	3	2	1	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	ผลงานประเมิน
4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม
3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นสร้างสรรค์นวัตกรรม

เกณฑ์การผ่าน

ได้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

แผนการจัดกิจกรรมฝึกรวมหน่วยการเรียนรู้ที่ 5
การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม เวลา 7 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติได้
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติได้
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติได้

2. สาระการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ
2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ
3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ

3. ทักษะที่จำเป็นของโค้ช

การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การสังเกตการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีพลัง การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การจับประเด็น การบันทึกและประมวลผลสรุป และการมีสติ

4. ขั้นตอนการฝึกรวม

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Online 10 นาที)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าทีที่เป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นปลอดภัย และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาเป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายและใจให้สงบก่อนการเข้าสู่กิจกรรม
2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้พระสอนศีลธรรม โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้พระสอนศีลธรรมทราบ

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Online 2.50 นาที)

1. ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมได้นำนวัตกรรมที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ตามแผนที่กำหนดไว้ด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาแก้ปัญหา 1 ชั่วโมง และเก็บข้อมูลผลที่เกิดขึ้นในการทำงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การบันทึกผล การถ่ายภาพ ถ่ายวิดีโอ เป็นต้น ระหว่างนี้ผู้โค้ชคอยให้คำปรึกษา ให้คำถามแนะนำพระสอนศีลธรรมเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการดำเนินการแก้ปัญหา การให้กำลังใจ ให้คำชี้แนะในการแก้ปัญหาเพื่อให้พระสอนศีลธรรมมองเห็นศักยภาพและความสามารถของตนเองในการแก้ปัญหานั้นได้สำเร็จได้ด้วยตนเอง
2. เมื่อพระสอนศีลธรรมทำกิจกรรมการแก้ปัญหากับกลุ่มเป้าหมายเสร็จแล้ว กลับมาร่วมกันถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ลงในผังการถอดบทเรียน เพื่อรวบรวมวิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ช พระสอนศีลธรรม (ผู้เรียน) เพื่อถอดสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอน (ผู้เป็นโค้ช) ขณะ

ทำกิจกรรม บทบาทผู้เรียน เป้าหมายการจัดกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้เวลา 40 นาที

3. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการถอดบทเรียนต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ 5 นาที จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะของผู้สอนและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

4. ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมเขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ในแอปพลิเคชัน Padlet โดยใช้เวลาในการเขียนบันทึก 6 นาทีใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) รู้สึกอย่างไรจากการได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ 2) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในเรื่องนี้คืออะไร และ 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียน

5. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันรูปละ 2 นาที โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการชี้แนะ (Onsite 3 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญาไปใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมขั้นขึ้นลงมือปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม

2. พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำกิจกรรมโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เพื่อนำมาเปิดดูการให้คำชี้แนะของตนเองด้วยการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Online 1 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องประชุมออนไลน์ Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลูกปัญญา (Dialogue) โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกัน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) สิ่งที่ได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

2. พระสอนศีลธรรมสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันในครั้งนี้ จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แบบสรุปการเรียนรู้ (Google Forms)
2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล (แอปพลิเคชัน Padlet)
3. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม
4. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
5. PowerPoint ประกอบการสรุปกิจกรรม

6. การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติได้	1. การประเมินความรู้ความเข้าใจ	1. แบบสรุปการเรียนรู้	ระดับ 3 ขึ้นไป
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติได้	2. การสะท้อนคิดรายบุคคล	2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล	
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติได้			

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 5.1
การบันทึกผลระหว่างการลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา

1. ชื่อกลุ่ม.....
2. ชื่อโครงการคุณธรรม.....
3. รายชื่อสมาชิกผู้จัดทำโครงการคุณธรรม

.....

.....

.....

4. ผลที่เกิดจากการลงมือทำโครงการคุณธรรม

กิจกรรม	วัน เวลา ที่ทำกิจกรรม	ผลสรุปที่สำคัญของกิจกรรม	หมายเหตุ

5. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการลงมือปฏิบัติกิจกรรม และวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 5.2
ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกัน รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อถอดสารประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเรียนรู้โครงการคุณธรรมของผู้สอน (ผู้โค้ช) ผู้เรียน ลงในผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้สอนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 2) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 3) ท่านเห็นวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า อย่างไร
- 4) ท่านเห็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร
- 5) ท่านเห็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
- 6) ท่านเห็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 5.3
ผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1. บทบาทผู้สอน

.....

.....

2. ทักษะของผู้สอน

.....

.....

3. บทบาทและทักษะผู้เรียน

.....

.....

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

เนื้อหาสาระ	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	แหล่งเรียนรู้	ประเมินผล

แบบบันทึกสะท้อนคิด

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....
ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรม..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....

GRAD VRU

แบบสรุปการเรียนรู้
หน่วยที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม

ชื่อ-ฉายา โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปสรุปผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม

.....

.....

.....

2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม

.....

.....

.....

3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบประเมินผลการเรียนรู้
หน่วยที่ 5 การปฏิบัติการทำโครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด
2. สรุปผลการประเมินผลงานตามเกณฑ์การตัดสินผลงานที่กำหนดให้ โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องสรุปผลการประเมิน

ลำดับ	ชื่อ-ฉายา	ระดับคุณภาพความรู้ความเข้าใจ				สรุปการประเมิน	
		4	3	2	1	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	ผลงานประเมิน
4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ
3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นลงมือปฏิบัติ

เกณฑ์การผ่าน

ได้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 6
การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม เวลา 7 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียนได้
1. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียนได้
2. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียนได้

2. สาระการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน
2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน
3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียน

3. ทักษะที่จำเป็นของโค้ช

การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การสังเกตการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีพลัง การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การจับประเด็น การบันทึกและประมวลผลสรุป และการมีสติ

4. ขั้นตอนการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Online 10 นาที)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าทีที่เป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นปลอดภัย และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาเป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายและใจให้สงบก่อนการเข้าสู่กิจกรรม

2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้พระสอนศีลธรรม โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้พระสอนศีลธรรมทราบ

3. ผู้โค้ชตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรมขั้นสรุปประเมินผลโครงการคุณธรรม โดยตั้งคำถามให้ตอบคำถามร่วมกัน ดังนี้ “ท่านคิดว่าการถอดบทเรียนหลังจากการแก้ปัญหา มีความสำคัญอย่างไร”

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Online 2.50 นาที)

1. ผู้โค้ชให้คำชี้แนะนำผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ผ่านมา มาร่วมกันถอดบทเรียนหลังจากการแก้ปัญหา เพื่อประเมินตรวจสอบว่ากิจกรรมการแก้ปัญหาที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่เพียงใด จุดเด่นสิ่งที่ดีที่ได้ดี จุดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ควรจะปรับแก้ไขตรงไหน ไอเดียหรือวิธีการแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นเป็นอย่างไร จากนั้นนำเสนอผลการถอดบทเรียนในที่ประชุมทราบ และผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ถึงผลการถอดบทเรียนจากการแก้ปัญหาในครั้งนี้เพิ่มเติม

2. พระสอนศีลธรรมร่วมกันถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ลงในผังการถอดบทเรียน เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งใน ส่วนของผู้เป็นโค้ช พระสอนศีลธรรม (ผู้เรียน) เพื่อถอดสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอน (ผู้เป็นโค้ช) ขณะทำกิจกรรม บทบาทผู้เรียน เป้าหมายการจัดกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้เวลา 40 นาที

3. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการถอดบทเรียนต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ 5 นาที จากนั้นผู้โค้ช ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะของผู้สอนและแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

4. ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมเขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ในแอปพลิเคชัน Padlet โดยใช้เวลาในการเขียนบันทึก 6 นาทีใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) รู้สึกอย่างไรจากการได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ 2) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำ กิจกรรมในเรื่องนี้คืออะไร และ 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการโค้ชผู้เรียน

5. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันรูป ละ 2 นาที โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติชี้แนะ (Onsite 3 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญามาใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม

2. พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำกิจกรรมโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้ กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมลงในเพจ Facebook “กลุ่ม พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ทโฟน เพื่อนำมาเปิดดูการปฏิบัติ การให้คำชี้แนะของตนเองด้วยการไคร่ครวญไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้คำ ชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Online 1 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ในห้องประชุมออนไลน์ Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลูกปัญญา (Dialogue) โดยผู้โค้ช ตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเห็นร่วมกัน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) สิ่งที่ทำ ได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการ ปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการ ปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

2. พระสอนศีลธรรมสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น ร่วมกันในครั้งนี้ จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด ด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แบบสรุปการเรียนรู้ (Google Forms)

2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล (แอปพลิเคชัน Padlet)
3. ใบบงานกิจกรรมกลุ่ม
4. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
5. PowerPoint ประกอบการสรุปกิจกรรม
6. สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์
7. ใบบความรู้

6. การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียนได้ 2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียนได้ 3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นถอดบทเรียนได้	1. การประเมินความรู้ความเข้าใจ 2. การสะท้อนคิดรายบุคคล	1. แบบสรุปการเรียนรู้ 2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล	ระดับ 3 ขึ้นไป

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 6.1
ถอดบทเรียนหลังจากปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหา

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกันถอดบทเรียนหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาโครงการคุณธรรม เพื่อประเมินตรวจสอบว่ากิจกรรมการแก้ปัญหาที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น สามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่เพียงใด โดยถอดบทเรียนการทำงานในประเด็นต่อไปนี้

1. สิ่งที่ได้ดีหรือประสบความสำเร็จในการดำเนินการแก้ปัญหาในครั้งนี้เป็นอะไร และปัจจัยอะไรบ้างที่นำไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

2. จุดอ่อน หรือสิ่งที่เป็นจุดบกพร่องในการดำเนินการแก้ปัญหาค้างครั้งนี้คืออะไร และเกิดจากเหตุปัจจัยใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. สิ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการแก้ปัญหาค้างต่อไปมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้คืออะไร

.....

.....

.....

.....

4. ไอเดียหรือวิธีการที่คิดว่าจะปรับปรุงการทำงานครั้งนี้ให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมคืออะไร

.....

.....

.....

.....

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 6.2
ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกัน รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อถอดสารประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเรียนรู้โครงการคุณธรรมของผู้สอน (ผู้โค้ช) ลงในผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้สอนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 2) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 3) ท่านเห็นวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า อย่างไร
- 4) ท่านเห็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร
- 5) ท่านเห็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
- 6) ท่านเห็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 6.3
ผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1. บทบาทผู้สอน

.....

.....

2. ทักษะของผู้สอน

.....

.....

3. บทบาทและทักษะผู้เรียน

.....

.....

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

เนื้อหาสาระ	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	แหล่งเรียนรู้	ประเมินผล

แบบบันทึกสะท้อนคิด

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....
ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรม.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

GRAD VRU

แบบสรุปการเรียนรู้
หน่วยที่ 6 การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม

ชื่อ-ฉายา โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปสรุปผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

สรุปผลการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน

.....

.....

.....

.....

2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน

.....

.....

.....

.....

3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบประเมินผลการเรียนรู้
หน่วยที่ 6 การถอดบทเรียนการทำโครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด
2. สรุปผลการประเมินผลงานตามเกณฑ์การตัดสินผลงานที่กำหนดให้ โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องสรุปผลการประเมิน

ลำดับ	ชื่อ-ฉายา	ระดับคุณภาพความรู้ความเข้าใจ				สรุปการประเมิน	
		4	3	2	1	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	ผลงานประเมิน
4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน
3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นถอดบทเรียน

เกณฑ์การผ่าน

ได้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 7
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม เวลา 7 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
3. บอกทักษะของผู้สอนขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

2. สารการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. บทบาทของผู้สอนขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. ทักษะของผู้สอนขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. ทักษะที่จำเป็นของโค้ช

การตั้งคำถามที่มีพลัง การฟังอย่างลึกซึ้ง การสังเกตการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีพลัง การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การจับประเด็น การบันทึกและประมวลผลสรุป และการมีสติ

4. ขั้นตอนการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธา (Online 10 นาที)

1. ผู้โค้ชทักทายพระสอนศีลธรรมด้วยคำพูด ท่าที่เป็นกัลยาณมิตร การวางตนให้น่าเคารพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นปลอดภัย และนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย จากนั้นนำภาวนาเป็นเวลา 2 นาที เพื่อเตรียมกายและใจให้สงบก่อนการเข้าสู่กิจกรรม
2. ผู้โค้ชให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้พระสอนศีลธรรม โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ให้พระสอนศีลธรรมทราบ
3. ผู้โค้ชตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการทำโครงการคุณธรรม ชั้นถอดบทเรียนและนำเสนอผลงาน โดยตั้งคำถามให้พระสอนศีลธรรมตอบคำถาม ดังนี้ “ท่านคิดว่าการสรุปผลการแก้ปัญหา และการนำเสนอผลการทำโครงการคุณธรรม มีความสำคัญอย่างไร ทำไมต้องสรุปผลและจัดการนำเสนอผลการแก้ปัญหา”

ขั้นที่ 2 พัฒนาปัญญา (Online 2.50 นาที)

1. พระสอนศีลธรรมประเมินตนเองด้วยการถอดบทเรียนการเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำโครงการคุณธรรม ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมได้ไตร่ตรองทบทวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจากการทำโครงการคุณธรรม โดยการสะท้อนคิดตนเองผ่านกระบวนการกลุ่มสนทนา (Dialogue) ในประเด็นต่อไปนี้ 1. รู้สึกอย่างไร 2. ได้เรียนรู้จากการทำโครงการคุณธรรมในครั้งนี้ 3. การทำโครงการคุณธรรมในครั้งนี้ ก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงตนเองในเรื่องใดบ้าง และความเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นเพราะอะไร 4. ทักษะ คุณธรรมที่เกิดขึ้นกับตนเอง

จากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้คืออะไร โดยผู้โค้ชบันทึกคำตอบของพระสอนศีลธรรมขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

2. ผู้โค้ชให้คำแนะนำพระสอนศีลธรรมสรุปผลการดำเนินงานโครงการคุณธรรมตามแบบรายงานโครงการคุณธรรมที่กำหนดให้ พร้อมให้ศึกษาใบความรู้ เรื่องสรุปประเมินผลและเขียนรายงานโครงการคุณธรรม โดยผู้โค้ชคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในระหว่างที่พระสอนศีลธรรมเขียนรายงานอย่างใกล้ชิด จากนั้นพักเบรก 15 นาที

3. จากนั้นผู้โค้ชให้คำแนะนำพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับแนวทางการนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรม โดยให้พระสอนศีลธรรมร่วมกันคิดสร้างสรรค์วิธีการนำเสนอผลงานตามความสนใจและถนัดของกลุ่ม และนำเสนอผลงานโครงการคุณธรรมในที่ประชุมกลุ่มใหญ่

4. พระสอนศีลธรรมร่วมกันถอดบทเรียนการจัดการจัดการการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ลงในผังการถอดบทเรียน เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งในส่วนของผู้เป็นโค้ช พระสอนศีลธรรม (ผู้เรียน) เพื่อถอดสารประโยชน์หรือบทเรียนที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทผู้สอน (ผู้เป็นโค้ช) ขณะทำกิจกรรม บทบาทผู้เรียน เป้าหมายการจัดการกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า ขั้นตอนการจัดการจัดการการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้เวลา 40 นาที

5. พระสอนศีลธรรมนำเสนอผลการถอดบทเรียนต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ 5 นาที จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทผู้สอน ผู้เรียน ทักษะของผู้สอนและแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้โครงการคุณธรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 7

6. ผู้โค้ชให้พระสอนศีลธรรมเขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ในแอปพลิเคชัน Padlet โดยใช้เวลาในการเขียนบันทึก 6 นาทีใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) รู้สึกอย่างไรจากการได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ 2) สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในเรื่องนี้คืออะไร และ 3) แนวทางการปฏิบัติที่คิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการโค้ชผู้เรียน

7. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันรูปละ 2 นาที โดยผู้ช่วยโค้ชเขียนคำตอบขึ้นบนกระดานแอปพลิเคชัน Whiteboard

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติขั้นแนะ (Onsite 3 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นพัฒนาปัญญาามาใช้ในการวางแผนการให้คำชี้แนะการทำโครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. พระสอนศีลธรรมปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำกิจกรรมโครงการคุณธรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกวิดีโอการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมลงในเพจ Facebook “กลุ่มพระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม” ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เพื่อนำมาเปิดดูการปฏิบัติการให้คำชี้แนะของตนเองด้วยการใคร่ครวญไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 สะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Online 1 ชั่วโมง)

1. พระสอนศีลธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในห้องประชุมออนไลน์ Microsoft Team ผ่านการสนทนาปลุกปัญญา (Dialogue) โดยผู้โค้ชตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเห็นร่วมกัน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) สิ่งที่ทำ

ได้ดีในการให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 2) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมคืออะไร เพราะอะไร 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการให้คำชี้แนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นคืออะไร

2. พระสอนศีลธรรมสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นร่วมกันในครั้งนี้ จากนั้นผู้โค้ชให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองของพระสอนศีลธรรม

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แบบสรุปการเรียนรู้ (Google Forms)
2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล (แอปพลิเคชัน Padlet)
3. ใบงานกิจกรรมกลุ่ม
4. แอปพลิเคชัน Whiteboard, Padlet
5. PowerPoint ประกอบการสรุปกิจกรรม
6. สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์

6. การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
1. อธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้	1. การประเมินความรู้ความเข้าใจ	1. แบบสรุปการเรียนรู้	ระดับ 3 ขึ้นไป
2. อธิบายบทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้	2. การสะท้อนคิดรายบุคคล	2. แบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล	
3. บอกทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้			

GRAD VRU

ใบความรู้

เรื่อง การสรุปการแก้ปัญหาและเขียนรายงานโครงการคุณธรรม

1. ชื่อโครงการคุณธรรม
2. ชื่อสมาชิกผู้จัดทำโครงการคุณธรรม
3. ชื่อที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม
4. ผังมโนทัศน์โครงการคุณธรรม สรุปภาพรวมของโครงการทั้งหมดเป็นผังมโนทัศน์ใน 1 หน้ากระดาษ ที่ระบุชื่อโครงการ ปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย หลักธรรมที่นำมาใช้แก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา
5. ที่มาและความสำคัญ (ทำไม ทำไมไปแล้วจะเกิดคุณค่าหรือประโยชน์อะไร อย่างไร กับใคร ข้อเสียหรือผลกระทบหากปล่อยให้ปัญหานั้นคงอยู่ต่อไป)
6. วัตถุประสงค์ แสดงจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรม
7. เป้าหมาย ระบุทั้งเป้าหมายเชิงปริมาณและเป้าหมายเชิงคุณภาพ
8. วิธีการดำเนินงาน แสดงถึงขั้นตอนการดำเนินงาน และกิจกรรมการแก้ปัญหา
9. สรุปผลการดำเนินงาน แสดงถึงผลการดำเนินงานโครงการคุณธรรม ตอบวัตถุประสงค์ให้ครบ อธิบายเหตุผลว่า ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการหรือไม่ เพียงใด เพราะเหตุใด
10. ปัญหาอุปสรรคและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
11. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองที่เกิดจากการทำโครงการคุณธรรม
12. สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบสำคัญจากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้ อธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้
13. แนวทางการการต่อยอดหรือแผนการดำเนินงานโครงการคุณธรรมในอนาคต บอกไต่เต้า หรือแนวทางที่จะพัฒนาโครงการนี้ต่อไปในอนาคตอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 7.1
แบบฟอร์มการเขียนรายงานโครงการคุณธรรม (แบบไรท์)

1. ชื่อโครงการคุณธรรม เรื่อง.....
2. คณะผู้จัดทำโครงการคุณธรรม
.....
.....
3. ที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม
.....
4. ผังมโนทัศน์สรุปโครงการคุณธรรม
.....
.....
5. ที่มาและความสำคัญของปัญหา
.....
.....
6. วัตถุประสงค์ของโครงการ
.....
.....
7. กลุ่มเป้าหมาย
.....
.....
8. วิธีการดำเนินงาน/กิจกรรมการแก้ปัญหา
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. สรุปผลการจัดกิจกรรมแก้ปัญหา

กิจกรรม	วัน เวลา สถานที่ทำกิจกรรม	ผลสรุปที่สำคัญของกิจกรรม	หมายเหตุ

10. ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

11. สรุปความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองที่เกิดจากการทำโครงการคุณธรรม

.....

.....

.....

12. สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบสำคัญจากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้

.....

.....

.....

13. แนวทางการการต่อยอดหรือแผนการดำเนินงานโครงการคุณธรรมในอนาคต

.....

.....

.....

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 7.2
ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

ให้พระสอนศีลธรรมร่วมกัน รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อถอดสารประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเรียนรู้โครงการคุณธรรมของผู้สอน (ผู้โค้ช) ลงในผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้สอนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 2) ท่านเห็นบทบาท และทักษะของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรบ้าง
- 3) ท่านเห็นวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณค่า อย่างไร
- 4) ท่านเห็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร
- 5) ท่านเห็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
- 6) ท่านเห็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นอย่างไร

GRAD VRU

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม 7.3
ผังการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

1. บทบาทผู้สอน

.....

.....

2. ทักษะของผู้สอน

.....

.....

3. บทบาทและทักษะผู้เรียน

.....

.....

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรม

เนื้อหาสาระ	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	แหล่งเรียนรู้	การประเมินผล

แบบบันทึกสะท้อนคิด

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้
ชื่อหน่วยการเรียนรู้เรื่อง.....
ชื่อ-ฉายาพระสอนศีลธรรม.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรขณะทำและหลังจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านได้ข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านมีแนวทางการปฏิบัติที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการโค้ชผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

GRAD VRU

แบบสรุปการเรียนรู้
หน่วยที่ 7 การนำเสนอโครงการคุณธรรม

ชื่อ-ฉายา โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปสรุปผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

.....

.....

.....

2. บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

.....

.....

.....

3. ทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

.....

.....

.....

GRAD VRU

แบบประเมินผลการเรียนรู้
หน่วยที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำโครงการคุณธรรม

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด
2. สรุปผลการประเมินผลงานตามเกณฑ์การตัดสินผลงานที่กำหนดให้ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสรุปผลการประเมิน

ลำดับ	ชื่อ-ฉายา	ระดับคุณภาพความรู้ความเข้าใจ				สรุปการประเมิน	
		4	3	2	1	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	ผลงานประเมิน
4	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจน 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3	สรุปผลการศึกษาได้ถูกต้องชัดเจนใน 2 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
2	สรุปผลการศึกษาได้ 1 ประเด็นจาก 3 ประเด็น
1	ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเด็นคือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทักษะของผู้สอนโครงการคุณธรรมชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

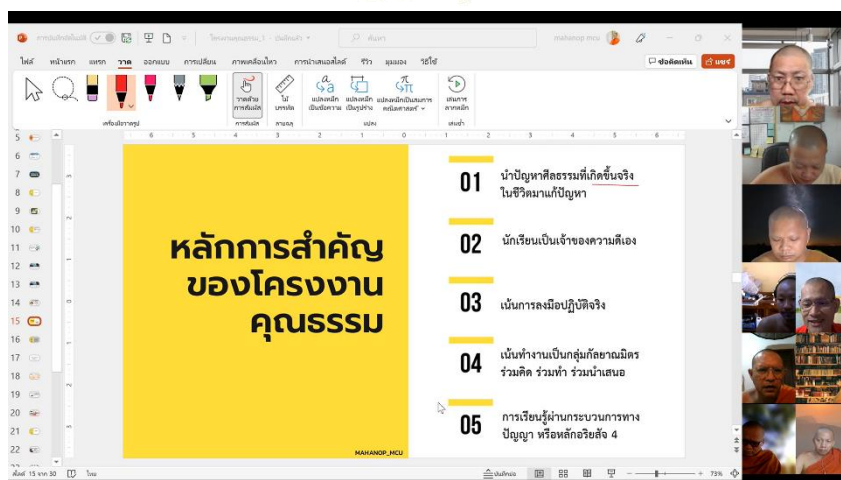
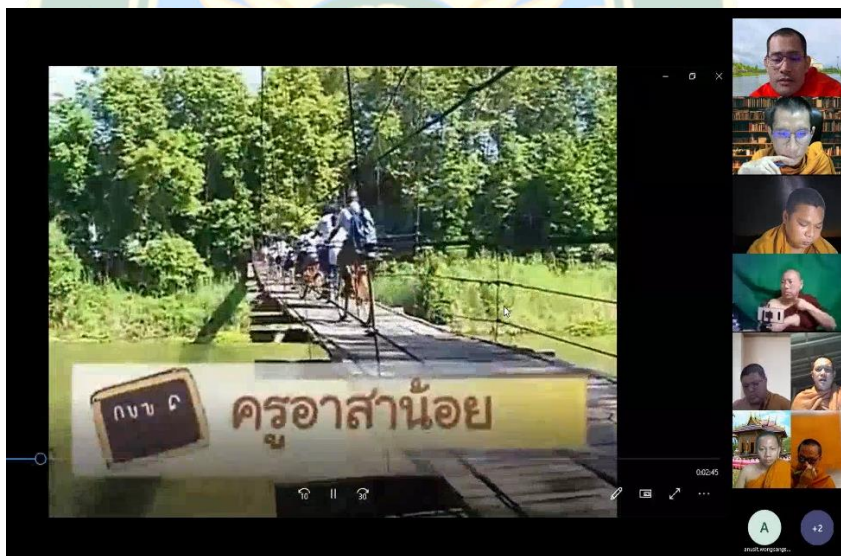
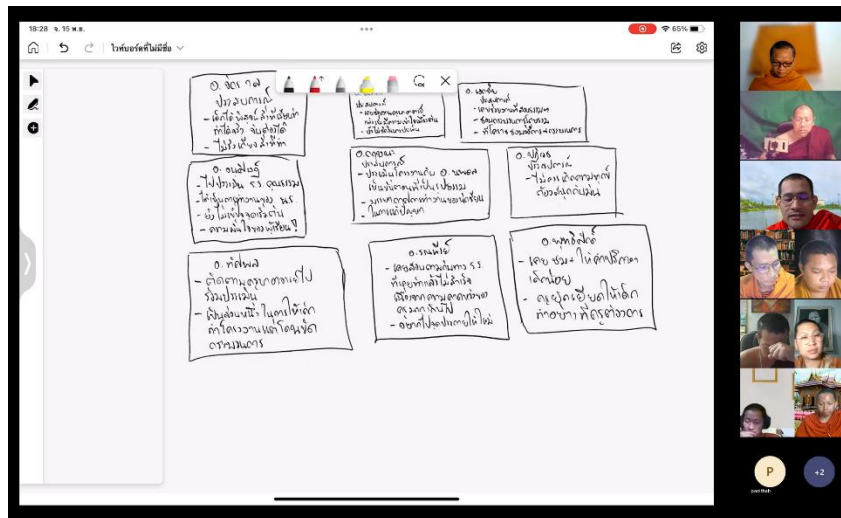
เกณฑ์การผ่าน

ได้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

ภาคผนวก จ
รูปภาพกิจกรรมการฝึกอบรม

GRAD VRU

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft teams

ครูโค้ช (Coach) โครงการคุณธรรม

Coach หมายถึง การชี้แนะการเรียนรู้แก่ผู้เรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติ และ learning style ของผู้เรียนแต่ละคน

ครูโค้ชโครงการคุณธรรม หรือที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนทำโครงการคุณธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการคิดของผู้เรียนเอง รวมถึงการดูแลเอาใจใส่ กำกับติดตามความก้าวหน้า การทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการทำให้โครงการคุณธรรมของผู้เรียน

เทคนิคการโค้ชเพื่อกระตุ้นผู้เรียน

- 1) อย่าทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญ
- 2) อย่าชี้แจงข้อเท็จจริงโดยไม่มีจำเป็น
- 3) ใช้พลังคำถาม (Power Question)
- 4) ชี้แนะสิ่งที่ถูกต้องและให้กำลังใจ
- 5) ชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้และความสามารถของตนเอง
- 6) ชื่นชมความมุ่งมั่นพยายาม

การฝึกอบรบหน่วยที่ 2

การสร้างความรู้ความตระหนักรู้และกำหนดปัญหาคุณธรรม

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft teams

สิ่งที่รู้แล้ว

- ไม่มีคนให้คำปรึกษา
- มีอายุมาก
- ใช้เทคโนโลยีไม่เป็น
- ไม่มีเครื่องมือการสอน
- ไม่ได้เขียนครุมา
- วิธีการสอนไม่เห็นที่ห้องจำ
- ไม่มีประสบการณ์เขียน
- ยึดการสอนแบบเดิม (ง่าย)
- ขาดความมั่นใจไม่รู้หลักการเขียน
- ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงตนเอง
- รู้สึกยุ่งยาก
- ไม่เปิดใจ
- ไม่อยากอบรมไม่อยากเรียนรู้

พระสอนฯ ออกแบบแผนการสอนไม่ได้

สิ่งที่อยากรู้

- ก่อนไปสอนเขาเตรียมตัวยังไง?
- //ช่วยปรับเปลี่ยนวิธีการได้//ไปคุยกับเขา
- เขาสอนอย่างไร//จะได้รู้ว่าเขาใช้วิธีไหน//
- ขอไปดูเขาสอน(ลงฟท.)
- เพราะอะไรถึงไม่อยากเขียนแผน//ลงสัมภาระ
- หลักการออกแบบที่ง่าย//หรือที่ง่ายในการออกแบบการสอน//
- ทักษะการสอนที่เหมาะสมกับเขา//

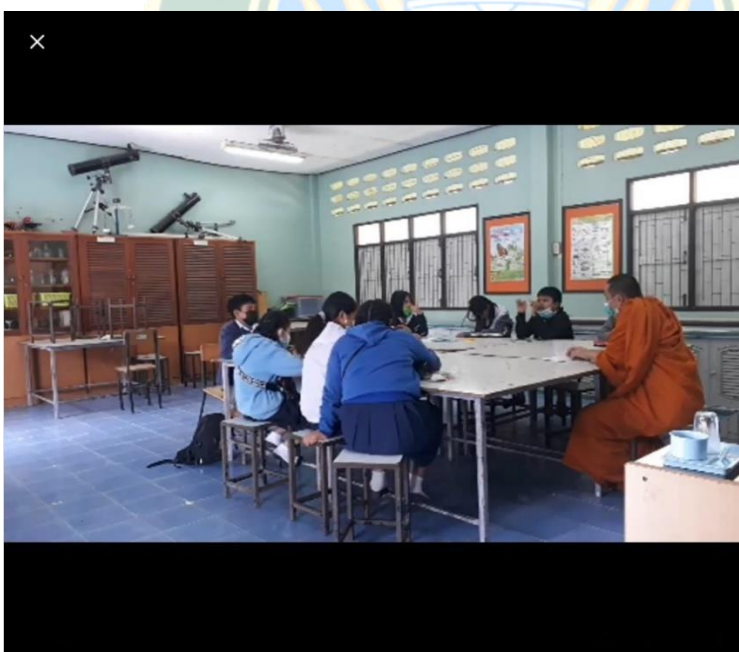
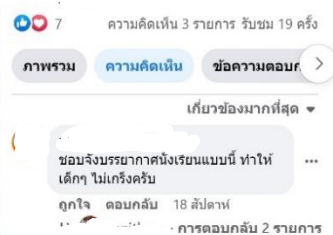
ปัญหา	สาเหตุ	เป้าหมาย	ไอเดียการแก้ปัญหา
พระสอนฯ เขียนแผนการสอนไม่ได้	สาเหตุแกนหลัก: -ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผน -ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผน สาเหตุเกี่ยวเนื่อง: -ไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อการสอน -การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน -หัวข้อการสอนไม่ชัดเจน	เชิงปริมาณ -พระสอนฯ จำนวน 8 รูป (ร้อยละ 80) เชิงคุณภาพ -พระสอนฯ สามารถเขียนแผนการสอนได้	-อบรมออนไลน์ Meet -ให้หลักการการเขียนแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบมีอริยสังฆเป็นฐาน -ให้พระสอนฯ เขียนแผนฯ -ทดลองใช้แผนการสอนในโรงเรียน -aar -plc -ทำคลิปตัวอย่างให้ดู -ในงาน -จัดการเรียน -ถอดแผนการสอน

(อ.เจ)	(อ.เจ)	(เกิดข)	ชุมชน สังคมอย่างไร	
9 คน มีความเชื่อ ในการรับความรู้ ต้องจะเขียนมากขึ้น	-ความเป็นที่ยอมรับ เข้าใจเป็นใจคนอื่น ช่วยเหลือกันเพื่อไปถึงเป้าหมาย	-ความอดทน -การซัดคำคืนรับสอน -คนกลุ่มอาจไม่ได้ดี	-ลงทุกสิ่งในแบบๆ คืออย่าแก้ปัญหาที่อื่นซึ่งที่ต้นเหตุ -การวางแผนเป็นขั้นตอน มีแผนสำรองกับไว้	-อดทน -จับใจ -ยึดมั่นถือมั่น -พระวินัย
ขอแบบช่วงแรกไม่มีเงิน ช่วงทำกิจกรรมเหมือนเพราะใช้พลังเยอะสุดท้ายสุด ค่อยๆ จะมีความสุข มีความรักในกลุ่มที่ไว้ใจกัน	-การช่วยเหลือคนอื่น ทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น คนกลุ่มอาจไม่ได้ดี	-ความรับผิดชอบ เวรชาติไปเพื่อจะมีอะไรจะพบ -ตำราของตัวเอง -ได้เขียนให้หมดคิดคนอื่น	-ทักษะในการทำไม่ได้ไว้วางใจมากที่คนที่ซัดคำคืนซึ่งที่ต้นเหตุ -ผู้เขียนคำที่เข้าหาแห่งข้อมูลที่ได้ส่วนมากราง ครู ที่สามารถทำได้แม่นยำ	-พระวินัย -จิตวิทยา
(อ.ปิง) -สนใจ อยากช่วยครูพระฯ เคยเจอปัญหาที่เกี่ยวกับตัวเอง -ภูมิใจ	รู้ศักยภาพตัวเอง เข้าใจเงินนี้เดือนมากขึ้น เมื่อเจอปัญหาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้	-การจัดการชีวิต การทำงาน - "ไม่เป็นไป" ใจเย็นดีคือดี	-เป็นแผนรองรับการสอน -เด็กใจดีและกล้าแสดงออกมากขึ้น -โรงเรียนเก็บประวัติจากการทำงาน	-ความอดทน -บริหารเวลา -สู้กับปัญหา

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Microsoft teams

พระสอนศีลธรรมปฏิบัติกรให้คำชี้แนะผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมในชั้นเรียน

GRAD VRU

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนทำโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในชั้นเรียน
ผ่านระบบออนไลน์เพจ Facebook (กลุ่มปิด) พระสอนศีลธรรมที่ปรึกษาโครงการคุณธรรม”
(สังเกตห้องเรียนโดยผู้วิจัย)

	จากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง	นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำโครงการครั้งนี้	นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเองอย่างไรบ้างจากการทำโครงการครั้งนี้	นักเรียนได้คุณค่าหรือคุณธรรมอะไรบ้างจากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้	จะนำสิ่งที่ได้จากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร
แพรว	สนุก ภูมิใจ โมโห	ความอดทน สามัคคี การล้างห้องน้ำ	ความสามัคคี ความรับผิดชอบ การพูดดีขึ้น	ความอดทน ชัยัน	ความอดทน สามัคคีกับเพื่อน การพูด
จูน	สนุก ตื่นเต้น มัน อิ่ม ดีใจที่ได้ทำงานกับพจอ.	สามัคคี อดทน งานศิลปะ ล้างห้องน้ำ	ความอดทนมากขึ้น การทำงานร่วมกับเพื่อน ให้เกียรติเพื่อน	อดทน ทุ่มเทเพียร ความดี	ชัยัน อดทน มีสติเพิ่มขึ้น
ออย	มีความสามัคคี ตื่นเต้น สนุก ทุกข์เล็กน้อย	การล้างห้องน้ำ สามัคคี อดทน ชัยัน	เข้าห้องน้ำ ชัยันขึ้น	ความอดทน สามัคคี ชัยัน	สามัคคีกับเพื่อน ความอดทน ชัยันมากขึ้น
เป็ร็ยว	สนุก ภูมิใจ	รักษาของ ความอดทน ความสามัคคี	ความรับผิดชอบ ความอดทน การพูด กล้าแสดงออก	อดทน ความรับผิดชอบ รักษาของ	รับผิดชอบ การดูแลรักษาของ พูดให้ไพเราะมากขึ้น

	จากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง	นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำโครงการครั้งนี้	นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเองอย่างไรบ้างจากการทำโครงการครั้งนี้	นักเรียนได้คุณค่าหรือคุณธรรมอะไรบ้างจากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้	จะนำสิ่งที่ได้จากการทำโครงการคุณธรรมครั้งนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร
ไผ่	มีความสุข สนุก น้อยใจ ตื่นเต้น ทุกข์เล็กน้อย เฮฮา	ล้างห้องน้ำ สามัคคี อดทน ชัยัน ได้สอนน้อง การใช้อุปกรณ์ให้เหมาะสม	ความสามัคคี การพูด การช่วยเหลือ	ความกระตือรือร้น ความอดทน เรียนรู้	ล้างห้องน้ำ สุภาพมากขึ้น ไม่กวนเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อน อดทน มีสติปัญญา เลิกแกล้งเพื่อน
ข้าว	ตื่นเต้น ชี้เกียจ สนุก โมโห อิ่ม	ความขยัน ความอดทน	การตอบคำถาม ความอดทน	ความอดทน ชัยัน ช่วยเหลือ	กล้าแสดงออกมากขึ้น อดทน ชัยัน ไม่พูดมาก
อิม	สนุก ดีที่ได้สอนน้อง	การล้างห้องน้ำ ความขยัน ความสามัคคี	รับผิดชอบมากขึ้น ความอดทน ความสามัคคี	ชัยัน อดทน สามัคคี	ชัยันมากขึ้น รับผิดชอบ ล้างห้องน้ำ
แสน	ตื่นเต้น ดี สนุก มัน อิ่ม ทุกข์	ความสามัคคี การสอนน้องให้ล้างห้องน้ำ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	ชัยัน ความรับผิดชอบ มีความรู้ การล้างห้องน้ำ อดทน สามัคคี	ชัยัน อดทน กระตือรือร้น ความสามัคคี	ชัยันมากขึ้น สามัคคี อดทนมากขึ้น
แจ๊ค	สนุก ตื่นเต้น ดี	ความสามัคคี ความดี	ชัยัน ความรับผิดชอบ	ชัยัน สามัคคี	ชัยันมากขึ้น สามัคคี อดทน

การถอดบทเรียนสะท้อนคิดจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการคุณธรรมของผู้เรียน
(ผลการสะท้อนจากตัวอย่าง 1 โครงการคุณธรรม)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	พระมหานพตล สีทอง
วัน เดือน ปี เกิด	3 สิงหาคม 2528
สถานที่เกิด	จังหวัดสุรินทร์
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2548 เปรียญธรรม 3 ประโยค สำนักเรียนเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2552 พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2555 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและ องค์การ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ที่อยู่ปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอพัก A เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 หลักกิโลเมตรที่ 55 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
ผลงานตีพิมพ์	พระมหานพตล สีทอง, สมบัติ คชสิทธิ์ และกันต์ฤทัย คลังพหล. (2565). การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอน ศีลธรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(5), 261-277.
รางวัลที่ได้รับ	รางวัล วิทยากรต้นแบบสันติภาพ ปี 2561 มูลนิธิพระพุทธศาสนาเพื่อ สันติภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รางวัล Outstanding Graduate Research Award 2022 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

GRAD VRU